

Bibliothèque numérique

medic@

**Galien, Claude / Plantius, Gulielmus
(éd.). Galeni in Aphorismos
Hippocratis Commentarii septem**

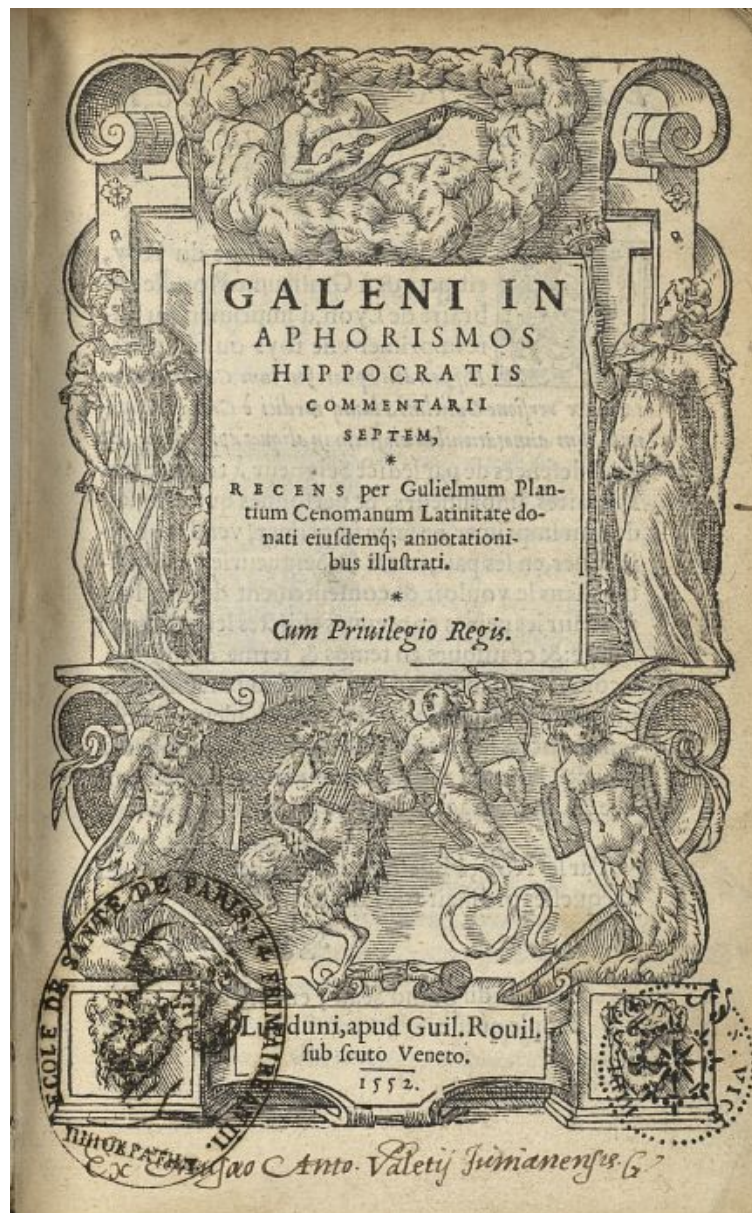
Lyon, Guillaume Rouiller, 1552.
Cote : 33205

6.320

33205

GALENI IN
APHORISMOS
HIPPOCRATIS
COMMENTARII

SEPTEM,

*
RECENS per Gulielmum Plan-
tium Cenomanum Latinitate do-
nati eiusdemq; annotationi-
bus illustrati.

*
Cum Privilegio Regis.

Lugduni, apud Guil. Rouil.
sub scuto Veneto.

1552.

Ex Bibliotheca Jo. Anto. Valetij Iumanensis. G.

EXTRACT DES LET-
TRES DV PRIVILE-
GE DV ROY.

PA R grace & priuilege du Roy,
est permis à Guillaume Rouille Li-
braire de Lyon, d'imprimer, ou fai-
re imprimer vne foys ou plusieurs,
Hippocratis aphorismi cum Gal. commen-
tarijs ex versione Gulielmi Plantij medici à Græco in Lati-
num, cum annotationibus eiusdem in aliquot aphorismos. Et
faict defences de par ledict Seigneur à tous autres
Libraires, Imprimeurs, & personnes quelcôques,
de non imprimer, ne faire imprimer, vendre ne di-
stribuer, en ses pais, terres & Seigneuries ledict li-
ure, sans le vouloir & consentement dudit Ro-
uille: sur les peines contenues esdictes lettres de pri-
uilege: & ce iusques au temps & terme de six ans,
à compter du iour & datte que sera paracheuee la
premiere impresion: comme plus-à-plein est con-
tenu esdictes lettres de priuilege, sur ce donnees à
Saint Germain en Laye le xj. iour de Septem-
bre, Lan de grace 1550.

Par le Roy, l'Euesque de Bayonne Maistre des
Requestes ordinaire de l'hostel present.

Signé Guyneau:

Et scelé du grand Seau, en cire Iaune à
simple queue.

IOANNI FER-
NELIO MEDICO
EXIMIO GVLIEL-
MVS PLANTIVS

S.

*E*tsi nō ignorabam fore mul-
tos qui nostrum laborem fru-
stra post tot interpretes su-
sceptum esse, atque inutilem
minimēque necessarium du-
cerent, nec de futuros qui re-
prehenderent etiam & ca-
uillarentur, ipseque mihi conscius eram quā parū
pro impensa opera emolumenti & laudis reporta-
rent ij qui ex vna lingua in alteram aliorū scripta
transfunderent, quāque facillē omnīū cauillis &
reprehensionibus subijcerentur: tamen mea semper
fuit ratio, atque ita in animū induxi meum, ut post
primos artium & disciplinarum ceterarūque
narum rerum inuentores Græcos, ij mihi imprimis
laude digni videantur qui meliore quadā natura
præditi, & disciplinis & philosophiæ studio ex-
cellenti, quæ à Græcis acceperunt excolerent facerentque

EPISTOLA.

meliora, aut ab illis excitati noua ipsi ad hominum
 vtilitatem conderent. Deinde eos etiam non parum
 de suis mereri crederem qui peregrinarum lingua-
 rum cognitione instructi fideliter & purè quātumq;
 res ipsa patitur latinè veterum monumenta inter-
 pretarentur. Qui verò nec ipsi per se quicquam ad
 hominum aut tuendam aut excolendam vitam inue-
 nirent, nec aliorum laboribus vti vellent, sed aut cō-
 temnerent aut riderent, eos in illud genus quod est
 ab Hesiodo tertio loco positum hominum inertium
 nec vlla reipublice parte vtilium referēdos esse pu-
 tare. Hec tamen sola causa non fuit, quamobrem
 hoc maxime tempore græca latinè reddenda susci-
 pere, sed aliæ multæ et graues causæ ad id me impu-
 lerunt. Primum tacita quædam indignatio & do-
 lor quòd medicine parenti Hippocrati sua non con-
 staret dignitas in eo præsertim opere quod totius ar-
 tis medicæ quoddam est veluti promptuariū ipsius
 præcipua continens capita. Deinde diutius feren-
 dum non videbatur quòd quū multis Leonicieni ver-
 sio suspecta meritò ad hunc vsque diem sit habita,
 vtpotè deprauata & corrupta & multis locis pa-
 rum fidelis, nullus tamen ex professò instaurandā,
 aut nouam condendam suscepit, sed in suis scri-
 ptis aliæ emendationes quasdam ediderint, aliæ nar-
 rationes in aphorismos Hippocratis scribere profes-
 si, bonam commentationis partem consumpserint
 in castiganda versione. Quos viros præstitisset, si
 qui

EPISTOLA.

quidem inemendabilis Leonicensi videbatur versio, nouam ipsos scribere: aut si instaurari poterat, suppletis quæ desiderabantur, & correctis quæ deprauata erant, eam interpolare & renouare multo fuisset melius. Ad has causas accedebat tertia, quod quidam enarrator quæ interpretis sunt errata Galeno multis locis ascribat non maleuolentia credo aliqua adductus (est enim quantum ex ipsius scriptis scire licet probus vir & doctus, qui quæ ubi nostram legerit interpretationem, palinodiam canere non recuset) sed interpretis infidelitate deceptus. Hæc fecerunt ut ad nouam aphorismorum Hipp. interpretationem accingeremur, in qua quid præstiterimus alios iudicare malumus quam hic pluribus prædicare. Fideliorē omnino & paulo latiniorē esse nullus meo quidem iudicio negauerit qui diligenter & beneuolē legerit. Adnotationes etiam in locos obscuriores partim in margine ascriptimus addito minore asterisco, partim in libri finē reieciimus, quoties scilicet in margine maiusculus occurrit asteriscus. Fuisset hoc loco abs lectoribus erratorum quæ inter imprimendum admitti solent deprecanda venia, nisi Gulielmus Rouillius nobilis typographus, ut homo est publicæ utilitatis studiosiss. nullis pepercisset sumptibus ut quàm humiliter fieri potest emendatissimum & nouis characteribus Græcis & Latinis elegantissimè conformatū opus veniret in manus hominum. Tibi verò docte

EPISTOLA.

*Tibi verò docte Ferneli hanc ingenij nostri fec-
turam nuncupare visum est, non quod ea aut ad no-
minis celebritatem egeas (es enim libris editis cla-
rissimus) aut ad lectionem, qui Græcè calles &
Græca legere mauis: sed quia & ex ea ratione qua
præceptorum discipulus debet aliquid, & priuatim
etiam alijs nominibus me tibi obligatum esse sciam:
tūc etiam vt si fortè labor noster tibi probabitur,
fructum ipsius amplissimum cepisse me putem.*

EPIGRAMMA IN TRA-

*ductionem Aphorismorum Per Ste-
phanum Iodellæum Pari-
fensem.*

*

*Pagina Graia fuit, scriptis traductor Achius,
Nunc Latius, Latia prodit & illa toga.
Hanc alij Latiam fecere, Quid? impia Romæ
Græcia, vel Græcis impia Roma manes?*

GALENI IN
APHORISMOS
HIPPOCRATIS
COMMENTARIUS
PRIMVS,

*

GULIELMO PLAN-

ac futo quid. offitio
volucris in periculo
iudicii difficile. Nec ve-
rio satis est, medicum suum fecisse officium, nisi suum
quoque egrotus, suum astantes faciant, sintque ex-
terna rite comparata.

tio Cenomano, interprete.

Βίβραχὺς, ἢ δὲ τεχνὴ μακρὴ, δὲ
καὶρός οὐκ ἔστι, ἢ δὲ πᾶσα σφαλε-
ρὴ, ἢ δὲ λεγίσις χαλεπὴ. Δεῖ ὅμως
νομὸν ἐωυτοῦ παρέχειν τὰ δεινὰ ποι-
εῖν, ἀλλὰ καὶ νοσεῖν, καὶ αὐτὸ
παρεῖναι, καὶ τὰ ἐξωθεῖν.

VIta brevis, ars longa: occasio volucris, expe-
rientia periculosa, iudiciū difficile. Nec ve-
rò satis est, medicum suum fecisse officium, nisi suum
quoque egrotus, suum astantes faciant, sintque ex-
terna rite comparata.

Quod hæc oratio siue vnus sit aphorismus siue

plures, proœmium sit totius operis pro confesso
habetur apud omnes ferè ipsius interpretes. Quid
verò sibi Hippocrates tali proœmio velit dictu
difficillimum est. fortè id ipsum inueniemus, si sin-
gulas oratiõis partes prius cõsiderauerim. Quòd
itaque vitam dixerit breuem artis comparatione,
constat inter omnes ferè libri explicatores. Artem
verò ipsam hac ratione arbitror longā putare, tūm
quia omnium ferè operationum particulariū oc-
casionem habeat momentaneam, & ob id captu dif-
ficilem: vt nemo eā internoscat, nisi qui diu in hac
fuerit exercitatus: tūm verò quia ex duobus instru-
mentis ad artes inueniendas necessariis vnum, ex-
perientia scilicet, offensatrix sit & periculosa, alte-
rum, per rationem iudicium haudquaquam facile
existat, sed siquid aliud, maximam habeat difficul-
tatem. Est volucris occasio, quia materia circa quā
ars versatur fluxa est. Corpus siquidem nostrū mu-
tationibus est obnoxium, neque à causis externis
tantum, sed etiam ab internis facilè alteratur. Ex-
perientia verò periculosa, propter materiæ digni-
tatem, non ob eiusdem mutandæ facilitatem. hæc
enim occasionis volubilitate momentanea conti-
netur. Iudicium autem si quis (quæ mea est sen-
tentia) pro ratione accipiat, cõstat profectò ipsam
esse difficillimam, quum ad hanc vsque ætatem
ambigua permāserit: si verò, quo modo Empirici
nonnulli, per iudicium intelligat de rei euentu iu-
dicationem per experientiam, sic quoque con-
stat, eam maximè esse perplexam. Sed libri au-
ctorem dogmaticum esse toto ostenditur ope-
re. Atque ita prior proœmij pars ad hunc locum
termin

terminatur. Secundam scribit non quasi pronunciet, sed consulat hoc modo, Nec verò satis est medicum suū fecisse officium, nisi suum quoq; ægrotus, suum astantes faciant, nihil adhuc rebus externis officientibus. quorum verborum vis est eiusmodi, Si placet eorum quæ in hoc libro scribuntur explorare & examinare veritatem, non modò medicum ipsum oportet omnia ritè gerere, sed & ægrotum & ministros, nec esse præterea quod de rebus externis queri possis. Prior itaque pars orationis hoc vnum summatim cōplectitur, vita brevis, ars longa. nam quæ sequuntur reliqua artem longam esse demonstrant. postquam secunda pars quoddā veluti consiliū continet, vel quoddam pactū cum iis faciendum qui librum lecturi sunt, & de eo sententiam laturi, quasi ita diceret, paciscor vobiscū & spondeo quæ dicturus sum omnia vera esse, modò nihil à medico, ægro, ministris, aut externis nec cetur. Sed quid nam tibi vult quum statim initio libri breuem esse vitam scribit, si cum artis magnitudine conferatur? nam & hoc ipsum quærere ab initio proposueramus. Sunt qui volūt id egisse Hippocratem exhortandi hominum causa ad artem sedulo exercendam. Nonnulli contrā dehortandi gratia. Quidam veluti eorum animos periclitandi & internoscendi causa qui vel gnauiter vel secus in arte essent versaturi. Alij censent causam attulisse quamobrem oportuit scribere commētarios: quidam addunt, aphoristicos. Sunt & qui hoc sermone velint ipsum causas reddidisse, propter quas hæc ars sit cōiectatrix. Alij quot de causis cōtingat medicos sine suo frustrari. Hi igitur mihi (vt à postre

mis incipiam) nihil omninò ad rē dicere videntur.
 Quæ enim esse posset doctrina, aut digna Hippo-
 crate sententia, statim initio operis docere, vel quòd
 ars quædā coniectatrix sit medicina, vel quòd eius
 frustremur sine, siue id nostra accadat ignorātia, si-
 ue artis magnitudine fiat? Sed vel verba illa, Nec so-
 lum medicū oportet suum fecisse officiū, nisi idem
 ab ægrotante quoq; & ministris fiat, vnā conspirā-
 tibus rebus externis, cōtrariū omninò demonstrāt.
 Hæc omnia scribere eum magis deceat, qui profi-
 teatur omnia quæ continentur hoc libro vera esse,
 quàm qui ob multas causas fateatur se propositum
 finem nō attingere. neq; enim dixisset, Nec verò so-
 lum medicum oportet, sed post illa verba, Vita bre-
 uis, ars longa, occasio volucris, experientia pericu-
 losa, iudicium difficile, statim subiunxisset, Sed &
 medicus ipse delinquit, & ægri & eorum ministri.
 Sed nec illi qui dicunt voluisse auocare à studio
 medicinæ, quum diceret vitam breuem esse, artem
 longam, videntur consentanea proposito dicere.
 Nam extremæ esset dementia, conscripta commen-
 taria simul tradere posteritati ad vitæ vtilitatē, si-
 mulque initio statim non à legendo solum atque di-
 scendo quæ scripseris dehortari, sed ab arte vniuer-
 sa cuius tute doctrinā profiteris, abalienare. Qui
 verò voluisse aiunt, homines ad artem maiore stu-
 dio capeffendam excitare (neq; enim aliter longam
 ipsam, breui tempore totā perdisci posse) ij et si ve-
 ri aliquid dicunt, mihi tamē videntur procœmium
 nec viri sententia dignum, nec iis quæ scribuntur
 hoc libro satis cōgruens reddere. quemadmodū &
 qui arbitratur hoc genus sermonis fuisse ab Hipp.

viur

vſurpatum eorum tentandi gratia qui ad artē acce-
 derent. Etſi enim verum eſt quod à Platone quoq;
 eſt traditū, hac maxime via periculum cuiuſq; ani-
 mi fieri qui artē quālibet ſit percepturus, ſi magnā
 & difficilem eius perceptionē oſtēderimus, mutuis
 tamen id colloquiis non per librum agi ſolet: cum
 eo quod præſenti cōmentationi cōgruere non vi-
 deatur. Siquidē proœmiū debet iis quæ toto libro
 ſcribenda ſunt, conſentaneum eſſe. Niſi fortē velit
 Hipp. omniū primos eſſe legendos aphoriſmos, at-
 que idē libri principio cōmunem fecerit de vni-
 uerſa arte ſermonē, quo oſtēdat nō omnes pro ar-
 bitrio tam longam artē medicam poſſe diſcere, ſed
 illos dūtaxat quibus & ad diſcendū tempus abun-
 dē ſuppetat, & adſit ad eā rem apta idoneaque na-
 tura. Et vt omninō probabile appareat, hanc to-
 tius artis cōmunem præfationē eſſe, nō tamen pro-
 tinus ſunt reprehēdendi, qui cauſam explicāſſe aiūt
 Hippocratē, cur cōmentari de re medica oporteat.
 Præmiſit autē ei libro qui de Medici officina in-
 ſcribitur, omniū quæ tota arte leguntur cōmune
 proœmium, quemadmodum in eiūſdē libri expoſi-
 tione demonſtrauimus. Quicunq; igitur, vel cur
 genere docēdi aphoriſtico vſus ſit, vel omninō de
 re medica ſcribendum ſibi eſſe duxerit, cauſam in
 proœmio attuliſſe volunt, ij profectō mihi cæteris
 rectius ſentire vidētur. Nā & genus doctrinæ apho-
 riſticum, * vt pote omnes rei proprietates pauciſſi-
 mis verbis circūſcribens, * ſiſſimū iis eſt qui bre-
 ui longam artē docere volūt: & velle deniq; ſuas
 propterea cōmentationes literis mandare, qua vita
 ſit

* Aphori-
 ſtica doctri-
 na veluti
 ſeminariū
 medicinæ.

sit brevis si eā cum artis longitudine cōferas, ea de-
 mum mihi ratio scribendi iustissima esse videtur.
 Nemo enim nostrū queat eandem artem inchoare
 simul & absolvere, sed satis videri debet, si quē mul-
 torū annorū spatio maiores inuenēre, iis velut per
 manus acceptis posterī addāt aliquid, nōsq; ita ali-
 quando artē absoluamus. Nam vel propter horum
 alterū, vel utrūq; mihi videtur tali vsus esse proce-
 ssio, ac si ita scripsisset, Quandoquidē artis magni-
 tudo vitam superat humanam, adeo ut ab homine
 quantūvis diligēti ac industrio nequeat & inchoa-
 ri & ad finem vsq; perducī, propterea operā precīū
 fuerit, quā quisq; didicit, ea mandare literis, & eo
 scribendi genere posteritati tradere quod rerū do-
 cendarū naturā omnem exactē & breuiter & aper-
 tē explicet. Longā porro artem esse ostendunt ver-
 ba sequentia, Occasio volucris, experientia pericu-
 losa, ludiciū difficile. Propterea enim etiā ars lon-
 ga quoniā occasionē agendorum habet admodum
 volucrē, hoc est angustissimā & vix tēporis momē-
 to duratē. Adhūc quū duo sint inueniēdorū, reme-
 diorū instrumēta ratio & experientia, hęc piculosa
 est, illa difficilis, quoniā nō cuius innotescat. Atq;
 singula hęc quā vera sint, facīle paucis ostendere
 licet. Occasio enim volucris est, propter materiā
 circa quam ars versatur fluxum & inconstantiam,
 puta corporis quod cōtinenter fluit, & momento
 tēporis mutatur. Experientia verò periculosa ma-
 teriā etiam dignitatis ratione. Neq; enim lateres,
 lutum, ligna, lapides, tegulæ, coria artis medicæ
 sicuti aliarum sunt materia: in quibus multifariam
 citra

Inueniēdorū
 & cūcūq; dū
 duo sint instrumēta
 ratio et experientia

citra cuiusquam offensam licet quid possis experi-
ri, & circa eam materiam ad theorematum medi-
tationem & confirmationem versari. quod in li-
gnis fabri lignarij faciūt, in coriis coriarij. Ligna
enim & coriū si malè tractādo labefactauerint nul-
lum indè cuiquam imminet periculum. In corpo-

*Receptis po-
tius quam
nouis veni-
dum.*

re autē humano ea tentare quæ non sunt experientia
cōprobata, periculo nō vacat, quū temerariæ expe-

riētiæ finis sit totius animæ internecio. Quinetiā

*Finis animæ opor-
tet esse finem
totius animati
universi.*

iudicatio (quæ certè ipsa est ratio, quod tanquam
arbitra quædam de iis quæ gerenda sunt censeat &
iudicet) difficilis & rara inuentu res est, minimèq;

vulgaris vera certè quidem illa ratio. quod secta-
rum multitudo & opinionū diuersitas in arte me-

dicinali facilè ostendit. neque enim si veritas esset
inuentu facilis, tot ac tanti viri in ea quærenda oc-

cupati, in tam contrarias sectas fuissent vnquā dis-

persiti. Verū Empiricis non videtur ratio dici
iudicium, sed eorum quæ per experientiam inuenta

sunt auxiliorum quidam delectus. Nam vt verum
fateamur hæc difficilis quoque res est & rara inue-

**Concurrē
tibus varijs
causis, quæ
nam ex o-
mnibus vel
obsuerit,
vel profue-
rit dijudica-
re difficile.*

tu, quum post multa remedia adhibita ægrotanti,
quoddam ex iis in causa fuisse dicitur, vt melius

periusve habeat, vt si exempli causa is benè dormie-
rit, deinde vnctus fuerit, postea emplastrum adhi-

bitum, deinde clyster iniectus, vel sponte naturæ
secuta fuerit alui deiectio, post quam comederit,

& tales cibos sumpserit, & post hæc omnia sense-
rit iuuamen aut nocumentum, non facile inquam

dictu est, quodnā ex iis quæ circa eū sunt gesta, aut
iūuerit, aut nocuerit. His igitur de causis omni-

bus

bus iudicium perdifficile. Iam itaque sermonem totum in pauca contrahamus, Ars longa est, si eam vnius hominis vita metiamur. Quare operæpretiū est in posterorum gratiam libros scribere, compendiosos præsertim atque aphoristicos. Nam tale doctrinæ genus & ad ipsam primam disciplinam, & ad ea quæ didicerimus memoria retinenda, vel si fortè exciderint in memoriam reuocanda, longè est utilissimum. Astipulatur his quod subiungit. postquam enim operi ipsi atque iis quæ toto opere dicerentur præfationem prætexuisset, conuenientem orationi clausulam addidit his verbis. Oportet autem non solum sedulum se rebus ritè administrandis præstare, sed & ægrotum & astantes, vnà cum his consentientibus rebus externis. quasi ita diceret, Si quis scire velit quàm vera sint ea quæ hoc libro scribuntur, is nō solum seipsum præstare debet diligentem rebus rectè gerendis, nihilque quod ægro possit conducere prætermittere, sed & æger ipse parere medico debet nec quicquam propriæ indulgere voluptati: ministri etiam idonei assideant oportet. adhæc probè sint res omnes externæ comparatæ. Nam per eas plerumq; vel prognosin, vel curationem vel vtramque interpellari atque impediri contingit. Externæ res sunt habitationes idoneæ, vel turbarum plenæ vel turba vacantes & tumultu. adhæc ea quæ nunciantur aut aguntur, iram, tristitiam aut alium quempiam affectum ægrotanti adferentia: similiter & quæ somnum noctu interrumpunt, quæ infinita possunt accidere. Si igitur, inquit, rectè atque ordine se habuer

*Aphoristica
doctrinae
genus.*

*Quid vult
nominis intelligat
Hippocratis*

buerint hæc omnia, nihil eorū quæ hoc libro scribuntur, falsum esse comperietur.

II.

ΕΝ τῇσι ταραχῇσι τ' κοιλίνῃς, καὶ δῖσι μὲν οἷα δ' αἰ καθαίρειας καθαίρωντες, συμφέρει τε καὶ εὐφώως φέρουσιν· ἢ μὴ τὸναντίου. Οὕτω δὲ καὶ ἢ λευκαγγεῖν, ἢ μὴ οἷα γίγνεας γίγνουντες, συμφέρει τε καὶ εὐφώως φέρουσιν· ἢ μὴ τὸναντίου. ἐπιβλέπων δὲ καὶ χῶρον, καὶ ὥρον, καὶ ἡλικίαν, καὶ νόσος γὰρ ἡσὶ δ' αἰ, ἢ δ'.

In turbationibus alui & vomitionibus quæ sponte naturæ sunt, si qualia oportet purgentur, confert & facile ferunt : Sin minus, contra fit. Sic & vasorum depletio, si qualem fieri oportet, fiat, confert & facile ferunt : Sin minus, contra accidit. Proinde & regionis & temporis & ætatis & morborum habenda est ratio, pro quibus talia vacuari conueniat, necne.

Non de quantitate vacuandorum Hippocrati sermo est, ut nonnulli sunt arbitrati, sed de sola qualitate: quod indicant duo verba qualia & qualem. Nam in iis quæ sponte naturæ sunt vacationibus dixit, si qualia oportet purgentur, confert & facile ferunt : in iis verò quæ medici

opera

opera sunt, dixit, Si qualis fieri debeat, fiat va-
 forum depletio. Alioqui poterat dicere, si quan-
 tum oportet purgetur: & rursus, si quanta de-
 bet, vasorum fiat vacuatio. Idem etiam ostendi-
 tur per verbum purgari. Neque enim abs re est
 quod non dixerit, si qualia oportet vacuentur:
 sed si qualia oportet purgentur. Est enim pur-
 gatio, humorum qualitate molestorum vacuatio.

*Purgatio est
 humorum sua
 qualitate infestorum
 vacuatio.*

In his itaque quum multi errant interpretes, qui
 neque verba neque hominis mentem assequun-
 tur, tum verò maximè peccant, quum vasorum
 depletionem nonnulli pro inedia, alij pro venæ se-
 ctione accipiunt. Omnem siquidem vacuatio-
 nem Hippocrates solet ab euentu appellare vaso-
 rum depletionem, quoniam in omnibus vacua-
 tionibus vasa depleri contingat. Est igitur nunc
 ipsi sermo de qualitate eorum quæ vacuantur. Por-
 rò quemadmodum passim adhortatur quæ rectè

* Medicus
 imitator
 nature.

à natura fiant, ea artis operibus imitari medi-
 cum, sic nunc à spontinis vacuationibus suam
 exorsus est orationem: In quibus si qualia oportet
 purgentur (ea autem sunt quæ corpus infestant)
 confert & leuiter ferunt. Nam si aliorum quorun-
 dam fiat euacuatio, non eorum quæ corpora no-
 stra malè habent, contrarium solet euenire. Ne-
 que enim confert, & grauiter ferunt ægrotan-

*Humorum tantum
 medico molesta
 est euacuatio
 humorum, quæ
 corpora nostra
 grauant.*

Eodem sanè modo siquam medicus mo-
 liatur humorum vacuationem, eorum fieri de-
 bet, qui corpora nostra grauant, quemadmodum
 ipse alibi iubet, vbi humorem duntaxat no-
 xium non pro eo alium consilium vacuandum
 esse.

esse. Si itaque pituita redundet, hanc modis omnibus vacuare oportet. Si alterutra bilis infestet, abstinendum à pituita, & infestans bilis vacuanda. Sic & humor sanguineus in corpore modū si excefferit, sanguinem vacuare oportet, ut & eius serum, si in corpore abundauerit. At verò ex humoribus qui redundet, ex colore licet cōiectare, præterquam quum in corpus altum quidam se receperunt. Color enim in cute similis efflorescit humoribus contentis, nisi intro refluxerint. Atq; in iis maximè qui intro recesserunt nec æquabiliter sunt per totum corpus diffusi, spectanda regio est, & tempus, & ætas, & morbi in quibus conueniat necne huius aut illius humoris vacuationem suscipere. Quamquam enim habet humor quisq; in corpore abundans propria indicia, de quibus infra dicturi sumus: ad maiorem tamen rei cognitionem tum pars anni præsens, tum regio in qua degunt ægrotantes, tum ipsorum ætas, tum denique morbi species consideranda. Sint, exempli causa, flauæ bilis in corpore redundantis indicia, vnà cum iis videndum an tempus sit æstiuum, an locus calidus, an æger ætate florēte. Eadem de pituita quoq; ineunda est ratio, an hyems adfit, an regio frigida, an homo senex. Præter hæc omnia ipsam morbi speciem considerare oportet, ut quod tertiana (si ita fors tulit) à flaua bile fiat modum excedente, quartana ab atra, quotidiana à pituita, cancer ab atra bile, erysipelas à flaua, atque eodem modo singula aliorum morborum genera. Si enim hæc omnia distinxerimus, cum maiore & certiore ani-

mi fiducia ad noxij humoris vacuationem accedimus. Interpretes porro illi alienissima à proposito loquuntur, qui Hippoc. de sola inedia que in febribus imperatur verba facere arbitrantur, quum tamen febrium nominatim non meminerit, sed de omnibus generatim habeatur sermo quæ sunt præter naturam, quorum nos docet indicationes, ad quas respicientes non quantitatem sed qualitatem vacuationis inueniamus. Nam de quantitate proximo aphorismo differit. Quo autem morbi tempore aggredienda sit vacuatio, & quo modo facienda in aliis sequentibus aphorismis explicabitur. Quare in præsentia de iis dicere non habeo necesse. Sic enim nostra doctrina nemo euaderet prudentior, & nostræ commentationes ad immensam minimèque necessariam prolixitatem deuenirent.

I I I.

ΕΝ τοῖσι γυμνασικοῖσι αἱ ἐπ' ἄκρον ἐνεξίαι σφαλεραί, ἢ γὰρ τῷ ἐσχάτῳ ἔωσι, ὃ γὰρ δύναται μόνον γὰρ τῷ αὐτῷ, ὃ δ' ἐστὶ ἀτρεμέδον· ἐπεὶ δ' ἐκ ἀτρεμέδουσι, ὃ δ' ἐστὶ δύναται ὑπὸ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι, λείπεται ὑπὸ τὸ χεῖρον· τοῦτέστι ἐν ἐνέκῳ τῷ ἐνέκῳ λύειν συμφορὰ μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναβρέψῃ· λάβῃ τὸ σῶμα· μηδὲ τὰς συμπτώσεις δὲ τὸ ἐσχάτου ἄγῃ, σφαλερὸν γὰρ, ἀλλ' ὁκοῖν αὐτὴ φύσις ἢ τὸ μέλλον· ὅπου μόνον, δὲ τὸ αὐτὸ ὡσαύτως δ' ἐκ αἱ κενώσεις αἱ δὲ τὸ ἐσχάτου ἄγουσαι σφαλεραί· καὶ πάλιν αἱ ἀναβρέψεις αἱ γὰρ τῷ ἐσχάτῳ ἔδου, σφαλεραί.

Athlet

Athletarum plenior corporis habitus, si ad summum sit plenitudinis gradum perductus, lubricus est: neque enim eodem permanere, aut consistere potest: quum verò non consistat, nec iam possit in melius proficere, superest ut recedat in deterius. Quam obrem plenior illa corporis habitudo haud cunctanter est soluenda, quo corpus noue nutritionis initium capiat. Non tamen usque eo vacuando periri velim, ut vasa in se cōsidant, hoc enim tutum non est: sed quatenus natura feret, eo usque progredi oportet. Sic et extreme vacuationes periculose: contraque repletiones extreme si fuerint, similiter periculose.

Præcedentem aphorismum fuisse de vacuandorum qualitate ostendimus. In hoc autē & sequentibus de eorundem humorum quantitate agit, ab immodica repletionē & euacuatione sumpto initio, atque in hoc similiter ac superiore aphorismo quodam proposito exemplo, ad quod tanquam normam (qui ipsi faciendi mos est) orationem dirigat. id autem ipsi est Gymnastica *iussu*. qualis eorum est qui per totam vitam in gymnasticis exercitiis versati, nullū aliud studium habuere quam ut alios supplantarent & deiicerent, quales sunt Athletæ. nam quæ absolute *iussu* nominatur (qualem habitudinem complures agricolæ habent humo fodienda, metendisque segetibus, & aliis ruralibus laboribus exercitati) ea ad immodicam repletionem non pertinet. Athletarum autem plenior ille habitus in hanc nō leuē reprehensionē in-

Consuevit
Hipp. exem-
plo proposi-
to re quam
docere vult
ostendere,
quod euidē-
tis sit eius-
modi proba-
tio.

currit, quod ipsi carnis mole corpori adiicere, & proinde humorum quoq; cumulare copiam studeant. Hi enim apparatus quidam sunt ad totius corporis nutritionem, qui nisi ipsi praesto adsint, fieri non potest ut corpora in tumorem attollatur immodicum. quo fit, ut necessario eiusmodi sit corporis affectio periculosa. quum enim vasa cibo ac potu fuerint supra modum repleta, periculum est ne aut ipsa rumpantur, aut calor ipse nativus suffocetur atque extinguatur. quod iam Athleticis quibusdam visu venit, qui ad summam corporis plenitudinem perducti, derepente sunt mortui. Verum ad naturae functiones utilis est habitudo & imminens nullum eiusmodi habet periculum, quia nunquam ad extremam venit repletionem, quare nec eam solvere oportet, sicuti Athleticam quum ad extremum peruenerit. hanc enim solvere oportet haud cunctantes, sed anteuertentes solutione periculum. Quamobrem vero ipsam solvere oporteat, ipse his verbis causam attulit, neque enim eodem permanere, aut consistere potest. Quum enim semper natura coctionem alimenti, distributionem, in sanguinem mutationem, adiectionem, agglutinationem & assimilationem moliatur, quando nihil adijci potest solidis corporis partibus, & sefertur vena non habet iam quo distributum alimentum recipiant, tum necessario periculum adfertur ne aut vas aliquod rumpatur, aut suffocato calore nativo mors sequatur repentina. Ut igitur in corpore alteri sit nutritioni locus, plenior illam habitudinem oportet sine mora solvere. quae mirum eius solutio per euacuationem fieri debet.

sed

*Naturalis habitudo
est eiusque natura
ad extremam
dumtaxat repletionem*

*Calor multitudi-
tudine su-
bito obrui-
tur & stran-
gulatur,
aut paula-
tim extingui-
tur, aut
aeris com-
mune priva-
tione suffoca-
tur.*

sed cautio adhibenda ne vacuando ultra modum ^{Vacuatio modus} progrediamur. Immodica namque vacuatio non ^{Abundus} minus quam immoderata repletio periculosa. ^{Indicatio petatur humoris vacuandi.} Quantum autem vacuare oporteat non humor abundans modò, sed & natura, id est vires indicabunt eius vnde est vacuandum. Alij enim aliis minus magisue ferunt vacuationes. Atque hæc ipsi de Athletica euexia sunt dicta: quæ ipsa per se utilia sunt iis qui genus vitæ Athletarum sequi volunt, medicis verò sunt velut exemplum rei quam sequenti oratione docet. Inquit enim, Similiter & euacuationes quæ ad extremum sunt perductæ periculosa: & contrà virium & corporis reparationes & recreationes si extremæ fuerint, parum tutæ: toto eo sermone nihil aliud nos docere volēs, quàm quòd nec vacuare nec replere præter modum oporteat. Cui rei documēto esse potest Athletarum euexia, quæ alioqui ipsa nihil habens quod queri possis (nam & probis abundant humoribus Gymnastæ & virium robore valent) hoc solū malum habet maximum, quòd ad extremam venerit repletionē. Quapropter breui eam soluere expedit. Et rursus quemadmodum qui tali sunt habitudine præditi, ad extremam non sunt vacuationem perducendi, sic nec qui alia quavis vacuatione egent, sunt præter modum vacuandi. Et ut in vniuersum præcipiatur, ægrotantis vires spectare & solerti coniectura estimare oportet, & quoad sustinere necdum fatiscere videbuntur, omne studium & operam conferre ad exuberantis humoris vacuationem. At si deficere sentias, etiā si restet superflui aliquid, vacuatione ea supersedere

debes. Iam verò illud, contrâque repletiones & refectiones corporum si ad extremum peruenerint periculosa, si quis ad exemplum paulò suprâ de Athletis positum referat tanquam ei reddi iungi; debeat, ne imperfecta & membro vno defecta oratio esse videatur, id de extrema repletionem dici videbitur, quam iubeat vitari, nec adeo vsque refici corpora vt ad extremam veniant repletionem. Si verò ad dicendi formam diligentius attenderis, vt ex interpretibus quidam fecerunt, de eadem re bis ipsum locutum fuisse suspicabere. vt quum diceret, sic & vacuationes quæ ad extremum peruenerunt, periculosa, ibi solùm præcipere, fugiendas esse immodicas euacuationes, quoniam admodum sint periculosa: Quum verò vt consequens adderet, Et rursus corporum refectiones si extremae fuerint, parum tutæ, tum interdiceret immoderatas vacuationes, quoniam & refectiones sequentes haudquaquam securæ existant, quia natura nimia vacuatione imbecillior facta, iam nō possit alimentum probè coquere, distribuere & assimilare. Verum si quis ita accipiat, altera doctrinæ pars de extrema scilicet repletionem omnino prætermittenda erit, & exemplum de gymnastica habitudine frustra fuerit allatum. Quum vel particula, rursus seu contrâ orationi addita sententiam nostram indicare videtur, quum diceret, Et rursus seu Contrâque refectiones corporum si in extremo sint, periculosa. Quasi enim de re alia loqueretur, sic orationem extulit, Contrâque.

IIII

IIII.

ΑΙ λεπταὶ καὶ ἀκριβεῖς δίαται, καὶ ὅν τοῖσι μακροῖσιν αἰεὶ πάθει, καὶ ὅν τοῖσιν ὀξείσιν, ὧς μὴ ἐπιδέχεται, σφαλεραί. καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ ἔσχατον λεπτότητι ἀφιγμέναι δίαται, χαλεπαί. καὶ γὰρ αἱ πληρώσεις αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι, χαλεπαί.

Victus tenuis & exquisitus in morbis quidem longis semper, in acutis verò ubi non conueniat, parum tutus. Rursusque victus qui ad extremam peruenit tenuitatem, molestus. Siquidem quæ ad summam plenitudinem perductæ sunt repletiones, molestæ.

Quum superiore aphorismo generatim de omni immodica repletione & vacuatione sit locutus, in hoc de ægrotantium victu differit, iubens in morbis quidem longis semper victum vitandum esse tenuem, in acutis verò non semper. Ex iis siquidem complures tenui, quosdam etiam summè tenui victu indigere videmus. fuerit autem summè tenuis victus, quum sola se inedia aut melicrato ægrotantes tolerat ad crism usque: tenuis verò, quum paucis aut parum nutrientibus cibariis se sustentant qualis est ptisanæ succus. Victus porrò tenuitatis finis esse debet virium imminutio. harum siquidē tuendarum gratiā alimus ægrotantes. In sanis itaque corporibus seruandum semper est naturæ robur, aut augendum alimentis, non frangendum. Ac vires quidem auget cibus plenior, tuetur & conseruat moderatus, quem symmetrum Græci vo-

Summe tenuis victus.

Tenuis victus.

cant. imminuit tenuis. Hunc igitur secunda va-
 litudine semper fugere oportet. At reliquorum al-
 terutro, siue is sit plenior, siue reficiendis tuēdisq;
 viribus proportionē respondeat, vti conueniet,
 prout præsens status postulare videbitur. In ægro-
 tantibus autem rarò fit, vt vires quàm inueneri-
 mus maiores reddamus: sed ferè semper operā da-
 mus, vt in longis quidem morbis easdem retinea-
 mus ac tueamur, In acutis verò modicè imminutas
conseruemus. nam si in iis semper vel quales acce-
pimus seruare, vel etiam augere studuerimus, mor-
bis proculdubio augebimus. Cæterum qui nam
 sunt acuti morbi, qui victum requirant summè te-
 nuem, & qui tenuissimum quidem sed nō summè,
 & qui tenuem eo libro qui de victus ratione quæ
 morbis acutis debeat, vel vt nonnullis placet, de
 ptissana inscribitur, pluribus docuit Hipp. & ipsi
 nostris in eundem librum commentariis vt tota
 ea res & planior & absolutior esset perfecimus:
 nunc itaque satis sit monuisse in morbis omnibus
 quibus intra primam tetradā plenus morbi impe-
 tus & iudicatio sit futura, modò natura robusta
 sit, in perpetua inedia ægrotum esse cōtinendum:
 qui victus est summè tenuis. In quibus autem cri-
 sis primam hebdomada non sit superatura, valida
 existente natura, solo vtēdum esse melicrato, quæ
 viuendi ratio fuerit tenuissima, non tamen summè
 tenuis. Si verò non satis fidimus viribus, ptissanæ
 succo vtēmur: & hæc quoque victus ratio tenuis
 meritò appelletur. quemadmodum & quæ ordea-
 cea ptissana constat, non iam propriè tenuis, nisi
 omninò pauca sumatur dici potest, nō tamen pro-
 pterea

pterea iam plena fuerit, qualis quæ ouis & alica & piscib⁹ & id genus aliis cibariis perficitur. Quod igitur in mentione morborum acutorum addidit, ubi non conueniat, id propter morbos peracutos factum est, ipse enim de iis dicet, ubi morbus est peracutus, protinus sauiissimi affligunt dolores, & victu summè tenuissimo est vtendum.

V.

ΕΝ τῇσι λεπτοῖσι διαίτησιν ἀμαρτάνουσιν δι-
νοσέοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται. πᾶν γὰρ
τὸ ἀμάρτημα, ὃ ὅπου γεννᾶται, μέγα γίνεσθαι μάλ-
λον, ἢ ἐν τῇσι ὀλίγοις ἀδρότεροις διαίτησι. διὰ
τῶτο καὶ τοῖσι ὑγιαίνουσι σφαλερὰ αἰ πάν-
τεσσιν καὶ καθυσκηνῆσαι καὶ ἀκριβέες διαίται, ὅτι
τὰ ἀμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσι. διὰ τῶ-
το δὲ αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες διαίται σφαλερὰ
ὅν τὰ πλεῖστα τῶν μικρῶν ἀδρότερον.

*In tenui victu peccant ægroti, quo fit vt magis *
ledantur. Siquidem quoduis peccatum grauius hîc
quàm in paulo pleniore victu solet esse. Eadem de
causa sanis etiam valde tenuis, statâque exqui-
sita victus ratio parum tuta, quia errata grauius
ferunt. Quare tenuis exactusque victus paulo ple-
niori existit maxima ex parte periculosior.*

Huius Aphorismi initium etiam aliter scriptum inuenitur, hoc ferè modo. In tenui victu duo ple-
rumque ab ægrotis peccantur, vnde fit vt magis
lædantur. atque plerisque hoc initium altero ma-
gis placet, per id sibi voluisse Hippocratem arbi-

trantibus, quia in tenui victu bifariam peccetur ab ægrotis, propterea eos magis offendi. nam & quia à medicis tenuis imperatus est victus, etiam ipsis cogi eos cibum capeßere, indeque accideret ut maius capiant detrimentum, quam si tali victu vñ non fuissent. Deinde etiam quod debilitatis iam & laborantibus propter superiorem cibi indigentiam viribus, plus cibi capiant, sic quoque ab ipsis peccari grauitur. Mihi tamen melior videtur superior lectio, ut pote quæ & hanc complectatur, & generaliore efficiat oratione, de omni scilicet errato intelligendam, siue id volentibus ægrotis, siue nolentibus accidat, ut talis sit orationis sententia, Quodcunque peccatum fuerit eorum qui ita tenui victu vtuntur, id tum propter vires per talem dietam debilitatas, tum propter insolentem in eam mutationem, grauius esse solere. suffragantur huic lectioni ea quæ de sanis sunt dicta, in quibus tenuem dietam parum tutam esse confirmat, quia errata grauius ferant, non quod propter eiusdem tenuitatem delinquere cogantur. Quæ sequuntur in aphorismo sunt manifesta.

VI.

ΕΣΤΙ ΤΑ ΕΣΧΑΤΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ, ΑΕ ΕΣΧΑΤΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑΙ ΔΕ ΑΝΤΙΘΕΤΕΡΑΙ, ΚΡΑΤΙΣΤΑΙ.

Ad extremos morbos extrema exquisitè comparata remedia, optima.

Morbos extremos appellauit maximos, ultra quos alij nō sint. itaq; in iis iubet vniuersam curationem adhiberi exquisitissimā, & victū nimirum tenuissimū. Eiusmodi autē fuerint omnino morbi
peracu

peracuti. Propterea tanquam huius clausulam sequentem subdit aphorismum.

VII.

Ὅτε μὲν ἐν λαϊσφύ τὸ νόσημα, αὐτίκα τὸς ἐσχάτους πόνους ἔχει, καὶ τῇ ἐσχάτῳ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρεῖσθαι. ὅπου δὲ μὴ, ἀλλ' ἐνδέχεται ἀσφοτέρως διαίτῃ, τοσούτου ὑποκαταβαίνου, ὁπόσον ἂν ἡ νόσος μαλθακώτερον τῶν ἐσχάτων ᾖ.

Quum itaque morbus peracutus est extremos protinus labores habet, summèque tenuissimo victu est utendum: Quum verò minimè, sed pleniorè victum licet exhibere, tantum de extrema victus tenuis ratione remittendum, quanto extremis morbus fuerit remissior.

Quemadmodum morbos extremos appellauit maximos, ita in præsentia labores extremos maximos vocat, per labores intelligens aut concitationes morborum seu irritationes, aut omnia absolute symptomata. morbus siquidem peracutus primis statim diebus motiones concitatas, quas paroxysmos Græci appellant, & omnia absolute symptomata habet maxima. In eos siquidem morbi vigor incidit, qui aliud quicquā nō est quàm morbi maximū symptoma. atqui peracutus morbus is fuerit, qui statim adultus viget. per statim autem intelligendum, circiter primos quatuor dies, aut paulo post. Hoc igitur nomine conuenit summè tenuè victum præscribere, siquidem morbis vigentibus ægroti tenuissimè sunt habendi, ut ipse libro de ratione

tione victus in morbis acutis, & hoc ipso aphorif-
 mo docuit. at morbi peracuti vigor primis sta-
 tim diebus consistere solet. Optima autem ratione
 fieri ut vigentibus morbis tenuissimus imperetur
 victus, alibi nos multis demonstraui. In præ-
 sentia satis sit monuisse hoc tantum, Si propter in-
 flammationes, aut febres quæ semper eomitantur
 morbos acutos, cibi vereatur aliquis præbere
 plusculum, in vigore certè morbi hoc facere mul-
 to magis verebitur. Tum enim maximæ sunt in-
 flammationes, quas ipse in libro de ratione victus
 in morbis acutis phlegmasias appellabat, siue eo no-
 mine propriè appellatas phlegmonas intelligi ve-
 lis, siue vna febres quoque complectaris secundum
 veterem nominis acceptionem. Ad hæc præstat
 naturam finire ejectioni morbi vacare per eius vi-
 gorem, quam inde eam ad cibum modò sumptum
 mitigandum efficiendumque abstrahere. His igitur
 de causis, morborum certè durante vigore, te-
 nuissimè agrotum alere oportet. Hoc posito, hinc
 iam in aliis morbis qui posterius suæ naturæ perfe-
 ctionem & vigorem sunt assecuturi, longè tenuissi-
 mum statim ab initio victum imperare non licet.
 Sic enim prius homo morietur, quàm ad vigorem
 morbus perueniat. At in quibus primo quoque tē-
 pore, id est primis quatuor diebus vigor est futu-
 rus, in iis summè tenuissimo victu uti possis, mo-
 dò vires vel meram inediam, vel solius melicrati
 forbitionem, vel ptissanæ omnino exiguum ferre
 possint. Eiusmodi siquidem est victus ratio tenuis-
 sima: quæ verò hac minus est tenuis, quam plenio-
 rem ipse appellauit, eorum morborum qui poste-
 rius

Inflammationes
 in morbis acutis
 morbos eomitantur

Naturam per
 morbi vigorem
 finire ejectioni
 morbi vacare
 per eius vigorem
 mitigandum
 efficiendumque
 abstrahere

rius sunt ad summum sui incrementum peruenturi est propria, in quibus tantum de tenuitate victus remittendum esse dicit, quanto ab extremis id est vigore morbus abfuerit longius. qui vigor propè si adsit, paulo plenius, quàm si iam adeflet, alere oportebit: si verò longius absit, plenius tanto alendum erit. Denique quanto tardius citiusve idque paulò multòve fore vigorem sperabimus, tanto plus minùsve victus formam immutabimus.

VIII.

ΟΚόταρ ἡ ἀκμάς τοῦ νόσημα, τότε καὶ τῇ
λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρεῖσθαι.

Quum morbi vis est maxima, tum vel tenuissimo victu est utendum.

Et hic aphorif. pars Hip. est artis diæticæ, sic Græcis dictæ quod debitum ægrotis victum præscribat. qui quidem à quibusdam per se scribitur. vt habet paulò suprà posita dictio: ab aliis superior annectitur aphorismo, quo loco ab ipsis scriptus inuenitur. nos autem vtrobi scriptus inueniatur vnâ eandemque præscribendi victus rationem docet, bono præcipiente Sene per morbi vigorem tenuissimo vtendum esse victu, idque nimirum tum propter symptomatum magnitudinem, tum morbi concoctionem. neque enim ad alteram nouam coctionem abstrahere oportet, vehementer in humorum morbidorum coctione occupatam, & quamprimum nisi impediatur, superaturam. Sic enim demonstrauius in commentariis de Crisibus: quo opere nobis tota de iis morbis consumpta est oratio, in quibus diæta omninò & curat

ὁ παλαιός
 & etatis et
 eruditionis
 prerogati-
 ua Hippo-
 crates intel-
 ligitur.

curatione nitimur & confidimus, quales sunt in quibus vigorem remissio excipit. nam in quibus vigorem mors sequitur, sola artis praesagiedi parte utimur, scilicet id quod futurum est praedicetes, ne rei euentus nobis postea imputetur. Vna igitur hec tibi erit ad victus formam constituendam ex temporibus morbi sumpta indicatio: altera ab aegrotantis viribus sumetur, de qua sequenti agit aphorismo.

IX.

Συνεμαίρεται ἡ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, εἰ ἐξαρ-
κέσθαι τῆς διαίτης πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νόσου,
καὶ πρότερον ἐκείνου ἀπαυδῆσαι πρότερον καὶ ἐκ
ἐξαρκέσθαι τῆς διαίτης, ἢ ἡ νόσος πρότερον ἀπαυ-
δῆσαι, καὶ ἀμβλυνεῖται.

Sed enimvero aegrotum medici coniecturam ad-
iuvare oportet de eo an cum praescripto victu per-
stet ad morbi usque vigorem, & an ipse prius defi-
ciat, imparque cum tali victu succumbat, quam ce-
dat morbus & obtundatur.

Quum superiore aphorismo tantum de extre-
mo victu tenui remittendum esse iussisset, quanto
tempore morbus vigore ipso esset remissior, nunc
alteram hoc loco addit indicationem, ut certius nos
& perfectius quantum de extrema victus tenuitate
procedendum sit percipiamus. ea autem indicatio
ab aegrotantis viribus sumitur, quarum gratia alie-
re licet: neque enim morbi ipsius causa. Nam quum
eius ea fuerit naturae firmitas & robur, ut spes sit
toto eo tempore quod ad vigorem intercedit pos-
se

se sustinere cum tali victus forma, tūm exactè quā-
tum concedendum sit tenebimus. Si verò imbe-
cillior appareat, aliquid adiiciendum ad superio-
rem victum, & tanto alendum plenius, quantum
virium imbecillitas suadere videbitur. Ea siqui-
dem de causa interdum in ipso etiam morbi vigo-
re alere cogimur, quum scilicet tale symptoma su-
peruenerit, quod vires resoluat. Atque hæc oratio
pars eius est vniuersæ quæ de victus ratione præ-
cipit. Quod si quis ex omnibus, præsentī scilicet
apho. & eo qui præcessit & qui sequitur vnum fa-
ciat, is non malè agat. Ego verò qua potui facili-
tate diuisos particulatim explicare malui.

X.

Ο Κόμισι μὲν ἐν αὐτίκᾳ ἢ ἀκμῇ, αὐτίκᾳ λε-
πτῶς διαίτῃ· ὁ νόμισι δὲ ὅτε ὕστερον ἢ ἀκ-
μῇ, ὅτε ἐκείνῳ καὶ πρὸ ἐκείνου μικρὸν ἀφαιρετέον·
ἐμπροδὲν δὲ πτωτέως διαίτῃ ὥς ἂν ἐξαρκέσῃ
ὁ νοσέων.

*Quibus itaque vigor statim futurus est, tenui-
ter statim habere oportet: quibus autem posterius,
& in ipso vigoris tempore, & paulo sub ipsum ci-
bus adimendus: Antea verò plenius alendum, ut
egrotus perferre queat.*

Eandem quoque sententiam habet hec litera,
sed generalius elata est quàm superior. Suprà enim
in morbis peracutis dicebat protinus tenuissimo
victu esse vtendum. In hac verò de omnibus abso-
lutè pronunciat morbis quorum statim futurus
est vigor. id est non ita multo post primum insultū
morbi

morbi, alendum esse tenuiter. Quæ sequuntur sunt manifesta eandem indicantia sententiam.

XI.

ΕΝ τοῖσι παροξυσμοῖσι ὑποέλλεσθαι χρὴ, τὸ προσβέναι γὰρ βλέπτει ἐν ὁρᾷ κατὰ περιόδους παροξύνεται, ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσι ὑποέλλεσθαι χρὴ.

In ipsis tamen exacerbationibus cibum adimere oportet, nam præbere noxium. Et cum per circuitus irritatur morbi, in ipsis accessionibus abstinendum.

Vniuersam præscribendi victus formam & rationem ex duabus indicationibus incundam esse præcepit, morbi scilicet totius vigore, & ægrotantis viribus. Nunc in hac oratione quo modo etiam singillatim cibum dare conueniat docet, cōcitatiores morbi motus (paroxysmos Græci appellant) sine cibo habendos esse iubens. Sed euidentius id lib. de ratione victus in morbis acutis dixit, nimirum ne quā iam adsunt paroxysmi aut iam iā sunt adfuturi cibum præbeamus: sed quum inclinantur ac desinunt.

XII.

ΤΟΥΣ δὲ παροξυσμούς καὶ τὰς κατὰ κρίσιν δυνάμεις αἱ νῦν αἰσθάνονται τὸ ἔτερον, καὶ αἱ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἀντιπερισσεύουσιν, ἢ τε καθ' ἡμέραν, ἢ τε παρ' ἡμέραν, ἢ τε ἐν ὁρᾷ πλείονος χρόνου γίγνωνται. ἀτὰρ καὶ τοῖσι ἐπιφαινομένοισι, οἷον ἐν πλεονεξίαισι πύρελον, ἢ ἀντίκα ἐπιφαίνονται, ἀρχομένου βραχυῶς ἢ

ἢ ὁ ὕπερ ἑπιφαίνῃ, μὴ κύνει. καὶ ὅρα, καὶ ἰσο-
χωρήματα, καὶ ἰσοῦτες, καὶ ὀνκίς καὶ ὀνκίς,
καὶ βραχεία, καὶ μακρά τὰ νοσήματα, ἐπιφαίνόμε-
να δ' αὐτοῖς.

Morbi verò ipsi, & anni tempora, & periodo- *
rum inter se proportionis observatio, siue ea quoti-
die, siue alternis, siue maiore intervallo fiant, paro-
xysmos & statum morborum indicabunt. Sed &
ex ijs quæ postea apparent, indicia sumuntur, velut
in pleuritide sputum si statim initio apparent, breuē
fore denunciat, si verò posterius conspiciatur, lon-
gam. Quinetiam urine, alui feces, sudores & indi-
catu faciles aut difficiles, & breues aut longos mor-
bos fore, quum superueniunt, demonstrant.

Si quæ suprà de victus ratione dixit recorde-
mur, in quem vsum ista nunc dicat manifestū eu-
adet. erant autem eiusmodi. Vniuersa diætæ insti-
tuendæ formam ad duos referebat. scopos, ægro-
tis videlicet virtutem & morbi statum seu vigorē.
Nam an morbus sit peracutus aut acutus aut diu-
turnus futurus, & quo maximè tempore vigorē af-
sequi debeat, si quis consyderet, is propriè condi-
tionem morbi & statum spectare dicitur. Singil-
latim verò & particulatim præbēdi cibi occasiōe
ex singulis captabat accessiōibus. Quū igitur ad
rectè & perfectè victū instituendū & ordinandū tria
sint quæ spectari debent, vires primū ægrotātis,
deinde morbi status, postremo singulæ accessio-
nes.

Tria spectanda
in victu probe
instituendo

Vires ægrotātis,
Morbi status,
Singulæ accessiōes.

nes, ex iis primo statim ad ægrotum aditu medicus vires de pulsu & aliis signis quæ ipse in prognosticis explicauit, deprehendere potest. Vnde nullus virium magnitudinem negauit teneri posse: sed si minus possumus exactè earum mensuram inuenire, at coniectura certè artificiosa proximè accedere posse, nemo non fatebitur. Conditionem verò morbi qualis sit futura, & singulas accessiones medicis compluribus visum est, dignosci non posse, non tamen Hippocrati. Sed in iis, vt & in aliis exactè sæpè, propèque dixerim scientià certa, sæpè etiam coniecturis, sed non citra artem factis à veritate non longè absumus, sed propè atque etià proximè accessimus, futurum vigorem, & quales accessionum futura essent inter se vicissitudines prouidentes. Verùm hæc latius tum in prognostico, tum libris Epidemion docuit. & nos Senis verba in primum librum de crisiibus transcripta iuxta eius sententiam explanauimus. nunc verò quicquid ea de re breuiter dici potuit, summatim comprehensum est ab Hipp. id quod & ipsi sumus quam fieri poterit breuissimè declaraturi. Si cui verò diligentius hæc omnia discèdi incessit cupiditas, is se ad ea quæ de crisiibus scripsimus cōferat.

Morbi ipsi.

Morbi igitur ipsi tum quam inter se proportionē seruaturæ sint accessiones, tum suam ipsorum conditionem & speciem indicabunt. exempli gratia inter febres quæ intermittunt tertianam celerem obtinere iudicationem, longam verò esse quotidianam, eaque longiorem quartanam. Inter continuas autem, ardentes (quas *nauseantes* appellant Græci) acutas esse, fumantes verò cum incensi humoris

ris copia, quas iide *tuq̄dā* dicunt iis diuturniores *tuq̄dā* esse, & inter has medias esse semitertianas, quas omnes febres quo modo quis vel primo statim insultu noscitare possit, ipsi secundo de crisi- *tuq̄dā* bus copiosissimè disseruimus. Quare minimè necessariū esse duximus, quæ in aliis locis prius rectè nobis sunt dicta huc trāsferre, ne sapius eadem inculcan- *tuq̄dā* di studio diuersis locis videamur dicere voluisse, sed solū in memoriam redigere oportet, si initio tertiana simul vt inuasit agnosci queat, ex ea ipsa licere sumere, tum citā eius fore crīsim, tum etiam accessiones tertio quoque die redituras. atque hoc ipsum est quod ab Hipp. dicitur, accessiones, & statum morborum indicabūt morbi ipsi. nam & nos sapē quartanarum initia primo statim die quum *quartanarum* cognouissēmus, nihil iam accessions alternationē *initia primo* morari, protinus ab initio victus modum consti- *statim dix* tuimus qui morbo deberetur plurimo post tempo- *admodum* re ad vigorem suūque summum incrementum per- *modum incrementum* uenturo. Sic in quotidiana & tertiana fecimus, pro cuiusque proprio & statuto vigoris tempore conuenientem victus formam imperantes. Et vt in febribus, sic in aliis quoq; morbis se res habet. *Acuti morbi* Pleuritis enim & peripneumonia & phrenitis acuti sunt morbi: synanche quam anginam vocant *Quacuti morbi* & cynanche & cholera & tetanus, peracuti. Hydrops verò & melancholia & empyema & tabes *Morbi chronici* phthoē Græcis dicta affectiōes sunt diuturnæ. Ac *sunt diuturni* pleuritidi quidem & phrenitidi tertio ferè quoq; die fiunt paroxysmi, iis verò qui ventre malè affecto & hepate morbi cōmittuntur, item empyema *tertio quoq;* ti & tabi quotidie magisque sub noctē. Splenicis *peracuti sunt*

verò & omnino melancholicis quarto quoq; die.

Anni tem-
pora.

Quod deinde additum est, & anni tempora, ad ea quæ sunt de morbis dicta referri debet. Nam & morbi naturam & paroxysmos anni tempora vnà cum morbo possunt indicare. neque enim solùm scire quartanam eo die inuasissè, satis fuerit ad victus formam rationemque ab initio aduersus morbum diuturnum prouidendam ac constituendam, sed hyemene etiam an vere, æstate an autumnno febris inceperit simul consyderare oportet. Aestiuæ siquidem quartanæ magnam partem breues, autumnales longæ, præsertim si ad hyemem pertineant, solent esse, vt ipsemet postea nobis est traditurus. Quinetiam tertiana licet ipsa sit alioqui celeris iudicationis, æstate tamē celerius multo quàm hyeme iudicari solet. Singulisque adeo aliis morbis celeritatem æstas, tarditatem hyems addere solet. Paroxysmi etiā in totū ferè dixerim tertio per æstatē quoq; die, quarto per autumnū, per hyemē singulis diebus aut noctibus fieri cōsueuere. Porro autē vt in partibus anni, sic in temperamētis similiter res habet. De quibus Hippocrates ipse quum sæpe dissēuisset, hīc quicquā dicere noluit, nostræ permittēs prudētiæ ex vno recordari reliqua. nā quæ tēpestas æstiuā eadē quoq; corporis ægrotātis temperatio, si ea natura calidior extiterit & siccior, eadē ætas si integra & adulta fuerit, eadē denique locus indicabit si calidus sit & siccus. Institutum etiam vitæ & consuetudo & aeris nos circumstantis præsens status eadem si similiter habeant indicabunt. de quibus ipse postea. Similiter quæcunque de tempestate autūnali indicia ad morbi statū

pro

*Asinus
quartanæ breues
autumnales
longæ.*

*Tertiana
æstate celerius
multo quàm
hyeme iudicari solet.*

*Singulis
diebus aut
noctibus fieri
cōsueuere.*

prouidendū & accessiōnū iterationē sumebantur,
 eadem etiā ab ægrotātis ætate, natura seu tempera-
 tione, vitæ genere, cōsuetudine, & regione vbi æ-
 grotat & præsenti cœli statu sumere possumus. Ex
 iis igitur cōstat nos, & morbi statū cōditionēve,
 & accessiōnes cognoscere posse. vt per statū, vtrū
 peracutus morbus sit an diuturnus (quæ res etiam *quid cōstat
 eius visus.* ad vigoris prouidentiam est necessaria), per acces-
 siones, an tertio quartove quoque die aut quoti-
 die & qua diei noctisve hora inuadere debeant,
 intelligamus. Deinceps autem expendamus id
 quod ad finem aphorismi est additum, an nostram
 sententiam comprobare videatur. nam quum ait
 Hyp. & commutationes periodorum inter se siue
 quotidie, siue alternis, siue maiore interuallo fiant,
 constat eum per periodorum commutationes, pa-
 roxysmorum qui in ipsis periodis fiunt incremen-
 ta intelligere, quæ & tempus augeſcentis morbi &
 certum statūque futuri vigoris diem ostendunt.
 Et quo rem facilius assequaris, secūdx accessiōnis
 supra præcedentem incrementum, in tribus hisce
 spectatur, hora qua incēpit, longitudine accessiō-
 nis, & magnitudine. nec quicquid refert si pro ma-
 gnitudine accessiōnis vehementiam dixeris. ambo
 siquidem apud medicos recepta sunt nomina, &
 pro eadem re ab ipsis sæpè vsurpata, vt quum ma-
 iorem interdum febrem quā antea, interdum ve-
 hementiorem fuisse dicunt. Vsu porro venit vt
 vehementior hec febris totidem horis atque an-
 tea, aut paucioribus, aut pluribus affligat ægrotā-
 tem. quæ longitudo paroxysmi erit non magni-
 tudo seu vehementia. Hoc autem loco per paro-

xyfimum, totius circuitus deteriore partem intel-
ligere par est, quæ iam inde à prima inuafione ad
vigorem extendi solet, quemadmodum reliquam
inde inclinationem, periodi meliorem partem di-
cere conuenit. Quum itaque paroxyfimus, siue ter-
tio quartove quoque die, siue quotidie fiat, propor-
tionem anticipauerit, eaque anticipata, & in lon-
gius tempus productus & vehemētior factus fue-
rit, tum manifestum erit morbi incrementum, qui
quantum inuictus sit, singula hæc quæ retulimus
indicabunt. Paroxyfimus enim qui maiore tem-
pore anteuerterit & plus durauerit, & vehemētius
afflixerit, haud penitendum indicabit morbi in-
crementum, celeremque eius motionem esse, & in
proximo vigorem ostendet. Neque enim magnas
additiones paroxyfimi sortiētur, & non erit vigor
proximus. Contra paroxyfimus qui horum sigilla-
tim paruas sibi fecerit accessiones, quod ad ea rem
attinet, longius vigorem abfore indicabit. Hoc igitur
ex periodorum incremento discemus, nempe
coniecturam facere quanto post tempore mor-
bi sit futurus vigor, simulque certam & præstitu-
tam inuafionis paroxyfimi horam tenebimus: quo-
rum prius ad cōstituendam vniuersæ victus ratio-
nis ideam & formam quandam, posterius ad singu-
la cibo dando accommoda tempora cognoscenda,
est vtile. quorū indicationes docere ab initio eius
erat propositum. Quod autem periodum vocet,
eodem similem reditum neminem latere puto. Sed
& ex iis quæ postea apparent & consequuntur, tum
paroxyfimi, tum totius morbi status & speciei cō-
iecturam ducendā esse ait. quæ quidē siue sympto-
mata,

*Inbeata
paroxyfimi
anticipatio
virescit antea
morbi inuafio
inquin, rele
proximus*

*Periodus
quid.*

*que super-
ueniunt.*

mata, siue signa appelles intererit prorsus nihil.
 Sed illud potius de omnibus & symptomatis & si-
 gnis statuere præstiterit, nempe quod ex iis non-
 nulla sint pathognomonica id est affectionū indi-
 cantia, alia morbos comitentur, alia sint decreto-
 ria, alia coctionis cruditatise indicatiua, quedam
 item salutaria, contra exitia nonnulla. Ac pa-
 thognomica quidem vna cum morbo inuadunt,
 Comitantia verò interdum simul cum morbo vna
 adoriuntur, interdum superueniunt, nonnunquam
 omnino etiam absunt. neque enim à morbo sunt
 inseparabilia, neque eius essentiam constituunt, sed
 proprias differētiās efficiunt. Crisima verò Hipp.
 dicta id est decretoria symptomata, omnino pri-
 mo statim morbi initio inuadere non solent. sed
 vna cum duobus aliis principiis (de quibz pau-
 lo post) accidere possunt. quanquā a iis qui-
 dem sæpe, sed in morborum potius augmento &
 vigore apparere consueuerunt. Coctionis pariter
 signa nunquam morbi primo initio conspiciun-
 tur, sed principium illud quod veluti pars est to-
 tius morbi terminat. Cruditatis autem signa &
 primo morbi initio apparent, & interdum postea,
 sicut & exitia spectantur. nam & horum ortus
 morbi principium subsequitur. Morbi autem ap-
 pellandum principium (ut in commentariis de cri-
 sibus demonstrauimus) tum inuasionem primam
 illam latitudine vacantem, tum illud quod tanquā
 totius morbi pars est, quum scilicet in principiu,
 augmentum, statum & declinationem sit diuisio,
 tum illud quod in tertium vsque diē extenditur.
 In eodem quoque opere, symptomatum quæ re-

censuimus omnium facultates docuimus, inter-
 pretatione ad id necessariorum Hippocratis ver-
 borum adiecta, de ipsis tamen in praesentia quantū
 compendio licet dicemus. Totam verò si quis de
 his Hipp. artem perdiscere velit, is ad eam se con-
 ferat commentationem. Consultit igitur ex iis quae
 in morbis apparent Grecis *ἰατρικὰ* dicta, con-
 iecturam de toto morbi statu faciendam esse. dein-
 de ex ipsis quoddam in medium proferens, exem-
 pli gratia inquit, in pleuriticis sputum si statim ap-
 pareat morbi initio, cum breuiat, si verò posterius
 conspiciatur eundem trahit. Verum quo res sit ma-
 nifestior, ego tibi ex tertio Epidemiā huc tran-
 scribam quae eo loco de Anaxione pleuritico pro-
 dicit Hipp. quem aegrotum Anaxionem in primo
 etiam de crisibus mea interpretatione illustravi.
 Sic habet Hippocratis dictio, Abderis (quae Thra-
 cia est ciuitas) Anaxionē qui ad Pylas Thracias
 decumbebat febre corripuit acuta, lateris dextri
 dolor continuus, tussis sicca, nihil per primos dies
 spuebat, sitibundus, perigil, coloratior vrina,
 multa, tenuis. Sexto delirabat, nec quicquam ad
 fomenta leuabatur. Septimo grauius habuit, tum
 enim & febris inualescebat, nec dolores remitte-
 bantur, & tussēs infestabant, atque aegre spirabat.
 Octauo in cubito venam secui, sanguis copiosus
 qualem oportebat manauit, labores remissiores,
 sicca tamen tussēs perseuerabant. Vndecimo fe-
 bris remissa est, parum circa caput sudauit. tussēs
 & quae ex pulmone educebātur humida. Decimo-
 septimo cepit pauca quaedam concocta exercare,
 Vicesimo sudauit, febreque leuatus est. Post crisin
 leuius

*Anaxionē
 quodam die
 quatuordecim
 diebus febre
 inuenit in
 cubito
 venam*

leuius habuit, sitibundus tamen erat, & que ex pulmone expurgabantur minime bona. Vicefimo septimo reuertit febris, tussit, cocta multa expuit. In vrinis hypostasis multa alba, omninoque siti leuatus est & spirandi difficultate. Tricesimo quarto toto corpore sudor manauit, atque in totum modo decretorio febre est leuatus. Quum itaque ab initio pleuriticus esset hic Anaxion, nihil initio spuebat, sed octauo etiam die tussis ipsi sicca perseverabat, ut ait Hipp. Quo factum est, ut bona ratione totius morbi solutio in 34. diem sit reiecta, licet pleuritis plurimum habeat quartundecimum cras terminum: aut si non hunc, at certe omnino vicefimum. Quod si ante tertium spueret contigisset, circa septimum aut nonum, aut tardissimum undecimum soluta fuisset. Ac si ipso tertio die coepisset spueret, non ultra fuisset decimum quartum diem progressa. Vsu enim in omnibus venit inflammationibus, duntaxat quae denso operimento non teguntur, quales in externa cute existunt, quosdam exudari ichores, id est saniem initio tenuem, postea si coquatur & proficiat in melius, crassio rem. quam ipsam crassio rem facta, magis minusque concoqui accidit. hoc ipsum in omnibus oris & oculorum inflammationibus cer nere est, nec hisce minus in alia etiam quauis parte, quando simul cu totius cutis diuisione, pars quæpiam interior inflammatione laborat. talis enim ab eiusmodi viceribus profluit sanies, qualem modo commemoravi. Si quando vero cum tali pororum coarctatione inflammatio fuerit ut nihil foras effluat, tum & coctu difficilem & diutur

nam eam inflammationem fore est necesse. Quæ
 quum ita habeant, in pleuritide quoque (quando
 & ipsa de genere est inflammationum) coctionis
 signis animum diligenter advertere oportet. Cru-
 dissima siquidem est in qua nihil omnino spuitur.
 secundum cruditatis locum obtinet in qua *tenues*
 tenues, tertium in qua crassiores, quartum in qua
 perfecte cocti apparuerint. qui si circa tertium aut
 quartum diem existant, ut septimum morbus su-
 peret fieri non potest. Sic in singulis aliis morbis
 pro coctionis modo, temporis consequatur men-
 sura est necesse. Quemadmodum igitur sputum per-
 fectæ coctionis est signum, quum album læue &
 æquale, nec supra modum humida aut crassa eius
 coherencia fuerit: sic summam cruditatem signifi-
 cat, quum omnino non spuitur. Quod si spuat, *sed*
 sed tenue adhuc sit, debilis & obscuræ coctionis
 est signum. Si lineærum minimèq; permixtum fue-
 rit, vel flauum, vel rufum improbandum: si liuidū
 aut ærugini simile, aut nigrum, perniciosissimum.
 Quum itaque nobis distincta sint tum coctionis,
 tum cruditatis signa, tum etiam exitialia: ex iis te-
 nendum memoria coctionis signa semper bona esse,
 ut quæ morbi solutionem breui fore ostendant,
 quemadmodum exitialium signorū genus, agro-
 tantis mortem breui fore minitari solere. Crudita-
 tis verò signa diuturnum necessario futurum mor-
 bum protendere quidem, non tamen moriturum
 aut euasurum hominem, quod quidem in ipsis est,
 indicare. diligentius tamen si antè vires agrotan-
 tis expenderis, ista etiam licebit providere. Aliud
 quoque ipsi est signorum genus, quæ crissima id est
 decret

decretoria appellat. cuiusmodi sunt sudores, hæ-
 morrhagia, horror, alius copiose deiecta, vomit-
 multus, capitis dolor de repente natus, dyspnœa
 inopinata & vehemens, cardiognus, id est eordis
 vellicatio, hypochondrij indolens contentio, nox
 præter rationem molesta, paroxysmus anticipans,
 lachrymæ etiam inuoluntariæ nullo oculorum
 affectu nec vlla re tristi percepta, rubor item faciei
 & labri inferioris motitatio, & quædam velut à
 sole illustrata, vel tenebrosa & obscura ante ocu-
 los obuersantia, aut splendores quidam oculos per-
 fringentes quos Græci *μαρμαρυγὰς* appellant, genæ
 item aut nares repentino rubore suffusæ, tumores
 ad aures, *ωρυσθιδες* Græci dicunt. denique absces-
 sus cuiuspiam in articulum decumbentis genera-
 tio. Hæc igitur vniuersa & præterea eiusmodi alia
 multa, quæ secundum propriam eorum naturam
 symptomata dicuntur, quia tamen mutationem
 subitam significant, signa decretoria solent appel-
 lari, duplicem tibi adferent prouidendi rationem,
 tum salutis propinquæ, siquidem ea post morbi co-
 ctionem accidant, tum criseos improbæ, id est quæ
 perniciem agrotanti aut temporis longitudinem
 sit allatura, siquidem ea morbi cruditate fuerint
 subsequuta. Aliam porro esse horum decretorio-
 rum signorum naturam, aliam coctionis signorū,
 ex iis maximè discas quæ primo Epidemion ait
 Hipp. Morborum inquit maturitas seu cōcoctio
 erilis accelerationem & salutis certitudinem signi-
 ficat. Cruda verò quæ sunt & incocta, & quæ in
 malos abscessus vertuntur, vel criseos frustratione,
 vel dolores, vel diuturnitatem, vel mortem, vel eo-
 rund

Signa crilima
quæ sunt

Signa decretoria
à mutatione sub-
ita de diath.

Tis ang-
ches nomi-
ne nihil re-
fert, sine cri-
sis priuatio-
ne, sine pra-
uitate cum
Gal. intelli-
gas.

*Optima urina
quæ sit*
 rundem fallacē reflexum & tergiuerſationē frau-
 dulentam denunciant. Atque generaliter hic mor-
 bi coctionem laudauit: In prognostico verò par-
 ticulatim, ipsius etiam signis traditis, hoc ferè mo-
 do, *Optima urina*, cuius hypostasis alba, læuis, &
 æquabilis toto tempore perſtiterit, donec morbus
 crisi soluatur. talis enim tum certam indubitatā-
 que salutem, tum celerem morbi solutionem signi-
 ficat. Sic etiam urinam laudauit, quæ humorum
 in venarum genere contentorum coctionem indi-
 cat. Rurſum quum sic ait, Alui excrementū opti-
 mum, si molle sibi que constans & figuratum, qua
 per secundā valetudinem hora consueuerat est red-
 ditum, ventris coctionum notas laudat & docet.
 Pariter quum partium respirationi seruientium
 coctionem simul nos doceret & laudaret, ita est lo-
 cutus, In omnibus pulmonis costarūque dolori-
 bus celeriter & facillè sputum excreari, in eoque
 quicquid flauī apparet, exactè cōmixtum esse opor-
 tet. Coctionis itaque signa, quouis tempore se
 prodiderint, semper sunt bona: Crisima verò non
 item. Inquit enim, Crisima signa, si non decernant
 partim sunt mortifera, partim iudicatu difficilia.
 Eandem quoque ipse sententiam præ se fert, quum
 ait, Quæ in melius decernunt signa, protinus ap-
 parere non solent. Quocunque igitur tempore se
 prodiderint coctionis signa, bona sunt. totum si-
 quidem ipsorum genus semper bonum. Nec verò
 ista pugnant cum eo quod dixit, in pleuritide spu-
 tum si statim appareat & cætera. nam crisima signa
 interdum mala sunt, coctionis autem nullum vn-
 quam malum, sed bona sunt semper omnia, tantōq;
 celerius

celerius pristinae sanitati restituendum hominem pollicentur, quanto celerius apparuerint. Atque haec ista velut compendio & breuiter nobis dicta, pro praesentis aphorismi explicatioe satis fuerint. nam de iis totam Senis mentem pluribus aperuimus in commentatione de Crisibus. Verum ut modò dicta signorum diuisio sit absolutior, quid pathognomonica & comitantia signa à superioribus differant libet commemorare, prolato exempli gratia morbo de cuius nominatim meminit Hipp. ipse. Igitur in pleuritide acuta febris una cum spirandi difficultate rursusque & lateris dolore punctorio signa sunt pathognomonica. Dolorem vel rorò, vel ad hypochondrium vel clauiculam pertinere, itemque facilius in latus affectum, quam in sanum ferre decubitus signa sunt morbum comitantia. Verum de signis comitantibus duos libros scriptos reliquit Praxagoras Nicandri filius & tertium de iis quae superueniunt, ob id *ὑπερκαθάρσις* graece dicta, quasi *τὸν ὑπερκαθάρσις* librum inscripsisset. quae quidem Hipp. ipse morbos iudicatu faciles aut difficiles, breues aut longos, quum apparuerint indicare dicit. Nec verò sputi solum, sed & urinae & alui excrementorum & sudorum fecit mentionem, nimirum qui exemplis eiusmodi in memoriam nobis redigere vellet, quae in prognostico scripta reliquit, quae huc transcribere foret superuacaneum. Abundè siquidem de iis quum in lib. de crisis, tum multo etiam accuratius nostris in prognosticum editis commentariis diximus, in quibus de iis Senis sententiam interpretati sumus.

Ieiun

Γερντες δυσφορώτατα νησείην φέρουσι, δύν-
ταρον οὐ λαθεσινώτες, ἢ κίσα μῆρακία, πάν-
των δὲ μάλιστα παιδία. τοῦτέων δὲ αὐτέων ἀπερ-
αῖ τῇ αὐτῇ ἐωυτέων προθυμότερα εἶναι.

*Ieiunium Senes non decrepiti ferunt facillimè,
Secundum hos qui constantem etatem agunt, minus
adolescentes, minimè omnium pueri, atque inter eos
maximè qui acriore sunt & viuidiore ingenio
prediti.*

*Iuuentus
quia biliosa
est, inedia
maximè of-
fenditur, sed
non admo-
dum appe-
tentia cibi
lacebitur.*

Ætatum quoque discrimen aliquid ad insti-
tuendam in morbis victus rationem conferre pla-
num est. Senes siquidem facillè inediam ferunt, con-
trà pueri difficulter. Spectatur eiusmodi ferendæ
inediæ facilitas in non appetendo, nihilque indè
noxæ capiendo. ex cōtrariis æstimatur difficultas.
Nam & vehementius appetunt pueri, & longa ine-
dia magis offenduntur. Media verò inter senes &
pueros ætate qui sunt, quo ætati horum alterutri
propinquiore fuerint, eo grauius faciliùsve lon-
gam cibi abstinentiam ferunt, eaque magis aut mi-
nus offenduntur. Huius porro aphorismi causam
docet eo aphorismo qui proximè sequitur, cuius
est initium, Augescentia corpora inliti caloris ha-
bent plurimum. Quare hunc si placet superiori
copulare & cum particula causæ redditua effer-
re, vna eadèmq; het & manifesta hoc modo habes
oratio, Ieiunium senes ferunt facillimè, deinde qui
plena sunt & confirmata ætate, minus adolescētes,
omnium minimè pueri. Nam qui crescunt pluri-
mum

mum habent caloris natiui. Confirmatā verò seu *Calor enim*
 constantem ætatē appellat cā, quæ inter perfectam *est qui dige-*
 adultamque ætatem, & senectutem est media, ita *rit & dissi-*
 vt iam præcipitet ætas illa florida, necdum vllum *pat. & pro-*
 adsit senectutis signum manifestum. Sic Thucydi- *ptius humi-*
 des appellauit eos qui constantem ætatem agerēt, *dum, quā-*
 inter quam & adolescentium ætatem, alia quædā *siccū corpus.*
 intercedit, quæ vt ordine, sic facilitate quoq; aut *Hæc Græcè*
 difficultate ferendæ inedia est media. neque enim *ritas, Lau-*
 per eam ætatem tam facili inediam ferre possu- *timè iuuen-*
 mus, atque solent ij qui iam confirmata aut senili *tus videtur*
 sunt ætate: nec rursus tam ægrè, ac faciunt ado- *dici posse.*
 lescentes & pueri. Sed huius ætatis non memi-
 nit Hipp. quia ex iis posset quæ dixit intelligi. Nā
 quum diceret, atque inter eos maximè qui acriore
 sunt & viuidiore ingenio præditi, naturarum di-
 scrimina nobis aperuit. Ex pueris enim qui copio-
 sum habent naturalem calorem, ij ad capeffendum *Calide &*
 cibum promptiores & auidiores alijs existere, me- *humide na-*
 liusque conficere & percoquere, & nisi sumpserint *tura prom-*
 maius detrimentum capere solent. Atque hæc est *ptè multūq;*
 Hippocratis dictionis sententia. quæ paruā quan- *digeruntur,*
 dam adhuc, quo sit perfectior, desyderat accessio- *quo fit vt tā*
 nem. De iis enim qui in prima aut media sunt sene- *animali*
 ctute, rectè dictum est longam ferre inediam, non *quā natu-*
 etiam de iis qui vltima sunt senectute rectè pro- *rali fame fa-*
 nunciari potest, quando ne breuem quidem illi *cile incessan-*
 inediam ferre possunt. Aut igitur ad aphorismum *tur.*
 addendum est exiguum quiddam, & efferendum *Diuerpiti in*
 hoc modo, facillimè senes ieiunium ferunt, præ- *breuē quiddā*
 ter eos qui extrema sunt senectute, quos *inediam ferunt*
 Græci dicunt: post hos qui constantem ætatem
 agunt

agunt. aut vocabulum ieiunium cōuertendum in
cibi paucitatem, id est oligositiam, & sic dicendū,
Paucitatem cibi senes ferunt facillimè, secundo lo
co qui constantem ætatem agunt. Nam vt longam
inediam nō ferant qui ætate sunt decrepita, pauci
tate certè cibi comperientur indigere. ipsis siqui
dem simile quiddā accidit, quod lucernis olei defe
ctu sensim extinguendis, quæ licet pinguis cuius
piam assidua affusione indigeant, multam tamen
& confertam non ferunt. Sic sanè & his qui sene
ctute sunt vltima conuenit cibi copiam dare in v
niuersum non magnam, eamque in plures parti
portiones, nō vnā ipsis longam imperare inedia.

XIIII.

ΤΑ αὔξανόμενα, πλείστον ἔχει τὸ ἐμφύσιον θερ
μὸν. πλείους ἔν δὲ τῇ τροφῇ· εἰ δὲ μὴ, τὸ
σῶμα ἀναλίσκει. γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμὸν.
ἥτις τὸτο ἄρα ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέον, ὥστε
πολλῶν γὰρ ἀποσβέννῃ. ἥτις τὸτο τοῖς πνεύμασι
τοῖσι γέρουσι ἔχῃ ὁμοίως ὄξεις, ψυχρὸν γὰρ τὸ
σῶμα.

Hoc loco ca
lidi natiui
nomine in
telligendum
humidū pri
migenium,
caloris vita
lis & spiri
tus subie
ctū & sub
stantia a se
mine orta.

Qui crescunt plurimum habēt calidi natiui. ita
que copioso quum egeant alimento, abundè ipsis sup
peditare oportet. Alioqui corpus consumitur. In se
nibus verò inest caloris parū. Paucis propterea suc
cendiculis egent. Exiguus namque ignis fomitis ex
tinguitur multitudine. Ob eandem causam nec fe
bres senibus perindè acutæ fiunt. frigidum enim eo
rum corpus.

Qua

Qua ratione iuuenes cæteris calidiores visi
sint medicis quibusdam, & qua pueri, abundè no-
bis dictum est in iis etiam commentariis quos de
temperamentis edidimus. Illi enim acriorem, hi
copiosiore calorem obtinent. Nunc verò quod
ad præsentem attinet aphorismum repetere non
abs re fuerit, quoad fieri poterit paucissimis lon-
gam ea de re disputationem complexos. Nomen
igitur hoc calidum ad eam interdum accomoda-
mus qualitatem, cuius proprium nomen est caliditas,
interdum ab ea qualitate denominantes totum appel-
lamus corpus calidum. qui modus appellandi, quum
in omni vita, tum etiam apud veteres in usu fuisse
frequenti, satis indicat Theophrastus eo libro quæ
de calido & frigido inscriptum posteritati reliquit.
nam quum caliditatem frigiditatem, siccitatem hu-
miditatem qualitates contrarias corporum sub-
stantia vicissim recipiat, si propter eam substantiam
quæ caliditatem recepit quidpiam appellemus ca-
lidum, eius substantiæ corpus non solum qualita-
tem intelligimus, parumque aut multum calidi in-
esse in eo dicimus, quantitati substantiæ non qua-
litati aduertentes animum. Idque duobus facimus
modis, vno in substantiis non mistis, altero in per-
mixtis. Exemplum de non mistis fuerit, si sint duo
qui calentem similiter aquam inæqualibus labris
contentam habeant. Horum enim vnum plus ca-
lidi cui maius est labrum, alterum minus habere
dicere consueuimus. De commixtis verò, si pari-
bus labris inæquali portione ex vino & aqua fiat
permixtio, ex iis vnum vini plus, alterum aquæ co-
tinere dicere solemus. Eadem ratio fuerit, si in-

æqualia etiam labra statuamus, eadem permistionis proportionem seruata. Interdum verò non ad substantiæ copiam, sed ad solam qualitatem oratione relata, vni plus calidi, alteri minus adesse dicimus, veluti si ex duobus labris pari omninò magnitudine, id quod calidius est, plus habere calidi, quod frigidius, plus frigidi obtinere dixerimus, minus tamen propriè nomen plus vsurpantes. Siquidem per magis minúsue & vehementius aut remissius & eiusmodi alia nomina, quum de qualitatibus agitur, loqui foret rectius: quemadmodum per parum aut multum, quum de substantiæ quantitate. Verùm non hîc solùm, sed quum in aliis multis quæ sunt in vita, tum in ipsa maximè arte medica eiusmodi committitur verborum improprietas & loquendi abusus. Omnes siquidem morbos magnos appellât aut paruos, quum tamen ipsi substantia non sint. Febrem enim magnam, febrem paruam, apoplexiam magnam, apoplexiam paruam, pleuritim pariter & phrenitim & peripneumoniam, cæterosque alios morbos omnes magnos dicunt aut paruos. Eiusmodi igitur diligenter animaduertenda est homonymia, videndumque semper quid sibi dicentis velit oratio vniuersa, nam si alia significatione nomen aliquod proferat, alia nos accipiamus, idèoque eius damnemus orationem, non tam reuerà eum qui dixit redarguerimus, quàm nostram prodiderimus ignorantiam. Quod hoc loco Hippocrati contradicendi studio nonnulli faciunt. Siquidem ipsi calidi nomen transferunt ad qualitatem, quam in iuuenibus vehementiorem inesse (rem Hippocrati minime

nimè ignoratam) demonstrare student. Verùm
 ipse non ad qualitatem, sed ad substantiam hac o-
 ratione id nominis retulit. Ingeniti enim caloris
 substantia aërea est & aquea. quod ex semine intel-
 ligere licet. Id enim terrenæ substantiæ minimum,
 aeris verò rei calidæ & humidæ in se plurimum ob-
 tinet, quemadmodum nostris de semine commen-
 tariis demonstrauius. Adhæc menstruus sanguis
 alterum procreationis nostræ principium, humi-
 dus sanè natura existit. Quum itaque quotidiano
 augmento animalis corpus siccus terrenumq; ma-
 gis euadat, etiam si tum valdè calidum existat &
 igneum, paucissimam tamen habet calidi natiui
 substantiam. Alioqui febricitantes diceremus ge-
 nuini calidi habere plurimum, qui tantum absint
 ut copiosiores, ut ne parem quidem & integrum
 eum quem habebant obtineant. Siquidem est sub-
 stantia caloris genuini temperata, ignea aduetitij.
 Adhæc effluua quæ toto nostro corpore fiunt
 fumida quidem & fuliginosa siccaque & acris
 ascititium: Vaporosa verò & blanda & mitia &
 temperata natiuum consequuntur calorem, quæ
 vel tactu discernere possis. Sanorum enim calor
 vaporosus est, blandus, & ad tactum familiaris gra-
 tulusque, nihil quod molestum asperumve & mor-
 dax sit, habens: contra febricitantium calor, præ-
 fertim si febris sit hectica aut ex humorum orta
 putredine, acris ingratusque est, mordax etiam ac
 tangentem manū pertundens atq; pungens. Abso-
 luta verò omnibus suis numeris, longeque mitis-
 sima in pueris ingeniti calidi salubris illa qualitas
 existit. Nam ex iuuenibus quamplurimos videas

Caloris in
 substantia aërea
 est ut aqua &
 ignis & humus
 mixta

febricitantes
 calorem suum
 quum habebant
 eum quem
 habebant
 integrum

mihi

d 2

qui calidum illud mordax iam habeant, nec amplius humidū aut vaporosum & aëreum. Id quod minimè mirum videri debet. Siquidem vaporantis materiæ effluuium, subiectæ substantiæ respondere oportet. exempli gratia si humida sit & aërea substantia, id quod ex ea effluit, vaporosum esse solet & gratum: contrà si terrea & sicca, id quod exhalatur, fumidum ac fuliginosum & acre tactūque triste existit. quod in externis quoque rebus fieri conspiciamus. Nam dulcis aquæ calentis halitus blandus mitisque est & vaporosus: Contrà solidi alicuius corporis incensi fumosa est exhalatio, acrimoniam præ se ferens. Quum igitur substantiæ sint duæ, quarum vna iucundo sit & grato calore prædita, altera molesto & tristi, pueri copiosum illum obtinent, hunc qui vegeta ætate sunt & adulta, respectu scilicet ad totius corporis elementorum proportionem semper habito. Sed quòd tota hæc quæstio naturaliter magis explicetur, ab ipsis elementis tanquam à capite rem arcessere placet. Quatuor quum sint elementa, vnde concreta corpora omnia suam temperatione sunt sortita, puerorum corpus minimum in se terrenæ substantiæ obtinet, plurimum aëreæ & aqueæ: In iuuenum contrà corpore terrena præpollet siccitas, minor inest aquea & aërea substantia: in tantum vt si ignem quartum elementum pari portione in ambobus statuamus, ita vt similiter calida esse dicantur, non tamen similem in vtroque calidam substantiam esse dicemus, quum humida sit puerorum substantia, sicca iuuenum. Humida siquidem substantia est, quo tempore maximè nativum

*Concreta corpora
a quatuor elementis
sua temperatione
sortiuntur*

tiuum abundat calidum, ex humido enim ortus
est nostri principium: Sicca verò per aduentitium
calidum esse solet. Quo fit vt recens nati pueri
quia substantiam calidam aqueam & aëream pluri-
mam participant, plurimum innati calidi habere
dicantur: Contraquam in iis fiat tùm qui vigen-
tem florentemque, tùm qui vergentem iam & in-
clinatam ætatem agunt. In ipsis siquidem quanto
magis aquea illa & aërea substantia fuerit immi-
nuta, auctior verò terrena facta, tanto minorem
habent calidi insiti substantiam. Constat porro
inter omnes arbitror ex humida & aërea substan-
tia plus defluere quam ex terrena, etiam si vtra-
que similiter calide, quod ad earum duntaxat qua-
litate[m] attinet, existant. manifestò siquidem hoc
in rebus etiam externis cernere licet. Neq[ue] enim
ex corporibus simili calore præditis, par æqualis-
que materia effluere, sed minimum ex siccis, pluri-
mum ex humidis abire videtur. veluti ex oleo &
aqua modicè calfactis plurimum effluere & dissi-
pari cernes, ex ferro autem, ære & lapidibus mini-
mum. Proinde, aquam exempli gratia & ferrum
pari inter se pondere ad solem feruentissimum ex-
ponere si libet, ac deinde toto eo die transmissò
eadem tute ad libram reuocans ponderes, aquam
profectò multò minorem redditam, ferrum verò
sibi par omnino suique simile comperies. Oleum
pariter si placet cum ære, ferro & lapide com-
mittere, illud multum imminui, suique non par-
uam facere iacturam, hæc verò eadem qua erant
antèa substantiæ mole persistere deprehendes. Si
ab istis te ad ceram picemque & bitumen & re-

*Ortus nostri
principium
humido est
purioris
calida aqua
& aërea.*

*Mioris si effluat
humida & aërea
substantia, quam
terrena.*

*Exigua dicitur
humida in corpore
humida insignis
feruoris, quia
siccis vero non
transitum non habet.*

finam conuertas, aliâque id genus quæ substan-
 tia plurima humida abundant, etiam ea sub arden-
 te sole conspicias multo magis consumi & dif-
 fluere quàm aes aut ferrum, aut alia similiter sic-
 ca corpora. Quare si alimento propterea opus ha-
 bemus, ut quod ex corpore abiit effluxitque in-
 flaretur ac restitueretur, effluat autem plus ex hu-
 midioribus & aëreæ substantiæ plus habentibus,
 hinc necessario fit ut eiusmodi corpora copiosio-
 re alimento egeant: at eiusmodi est puerorum cor-
 pus, humida scilicet & aëreæ multæ substantiæ
 particeps, non sicca & terrena, qualia eorum qui
 florente, & qui vergente, & qui senili ætate sunt
 corpora. Quum igitur Hipp. propositum esset
 aphoristicam hoc libro & compendiosam doctri-
 nam tradere, non quo modo feci, rem explicauit,
 sed pro eo quod dicere poterat, Qui crescunt, pa-
 rem licet cum iuuenibus substantiam habeant ca-
 lidam & igneam, at aquosæ certè & aëreæ substan-
 tiæ plus habere fatendum; ita is dixit, Qui cre-
 scunt calidi innati habent plurimum, eadem ope-
 ra nobis in memoriam eorum substantiam redi-
 gens, & propositum demonstrans. Nam quum plu-
 rimum humida & calida substantiæ habeant qui
 adolescunt, plurimum ex ipsis fluere & dissipari,
 propterea quæ plurimo egere alimento est necesse.
 Alioqui corpus consumi ait, idque bona ratione.
 Vbi enim plurimum est, quod effluat, & paucum
 quod influat, hic multum de subiecta substantia
 decedere & deperire est necesse. Quod verò ait in
 senibus parum calidi inesse, id utraque calidi signi-
 ficatione accipi debet. Parum siquidem calidi,
 siue

siue tu ad qualitatem siue ad substantiam id nominis accommodes, in ipsis inesse cernitur. Nam & qualitatis imbecillitas & substantiæ inest paucitas, si quidem adhuc memoria tenemus ea quæ nobis suprà sunt dicta. Propterea, inquit, pauci indigent fomite, fomitem cibum appellans, suam & aliorum ferè omnium celebrium Philosophorum secutus sententiam, qui inter omnia elementa animantium corpora constituta, calorem vitæ primarium auctorem esse arbitrantur. Vt enim lucernarum flammula oleum pro pabulo habeat, ipsum tamen confertim si affundas extinguitur potius quàm alitur: eodem sanè modo & senilis calor pro fomite & tanquàm succendiculo quopiam habet cibos, quibus tamen affatim & confertim congestis si obrutus fuerit, ne prorsus extinguatur metus esse debet, non aliter quàm si scintillæ ignis exiguæ lignorum struem adgeras. Quod autem velut orationis clausulam & appendicem addit, Propterea senibus febres non perinde acutæ fiunt, argumento & ipsum profectò est, quod frigidum sit senum corpus, quodque mutatione maximè caloris natiui in igneum facta, febris committatur. Sed tantam posse senibus accidere caloris conuersionem, vt ad eum qui in iuuenibus fit caloris mutationis gradum peruenire queat, res est factu imprimis rara. Copiosum siquidem calidum quamlongissimè quoquouersum tolli, succendique potest, paucum verò non facile, sed causam quæ vt exuscitaretur coëgit magnam fuisse oportet. Quare ferè fit vt non similiter acutis febribus senes corripiantur ac iuuenes. Ac si quando

*Caloris vi
animantium
vita continetur
& regitur.*

*febris senum
minima acuta
quod frigidum
corpus in corpus.*

Si febris uel hominis in uentris finit
 (quod raro fit) seni febris accidat, qualis iuueni solet, ea omnino in perniciem agrotantis finitur. Immensitatem enim quandam causæ committentis indicat. Atque hæc satis erunt ad intelligenda & confirmanda ea quæ scripsit Hipp. iis certè quidem qui natura non fuerint peruersa. nam aduersus eos qui citra rationem reprehendere Hipp. voluerunt, de quorum numero Lycus est, integrum scripsimus librum, in quo refelluntur ea quibus aphorismum conuellere conantur. Inscriptio libri est, Aduersus Lycum de eo quod nihil peccatum sit in eo aphorismo, cuius sit initium, Qui crescunt plurimum habent germani calidi. Sed quia scriptis iam hisce commentariis mihi datus est Lyci liber, hoc loco ista addere, quæ priore editione non habebantur, non abs re fore visum est. Separatim verò edito libro refutauimus, quæ Hipp. Lycus obiecerat.

X V.

Αι κοιλίαι χειμῶν & ἡρὸς θερμότεαί φύσιν, καὶ ὕπνοι μακρότατοι ἐν ταύταισι ἐν πᾶσι ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δύνειον. καὶ γὰρ τὸ ἐμφύλον θερμὸν πλείον ἔχουσι. τροφῆς δὲ πλείον & δύνειον σημεῖον, αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί.

Intus coërcitum ideoque vegetiorem calorem intelligit, in sanguine et arteriarum spiritu contentum.

Ventres hyeme ac vere naturâ calidissimi, & somni longissimi. Per ea igitur tempora plus cibi dare oportet, siquidem plus natiui caloris habent. Quo fit ut copiosiore alimento egeant. Argumento sunt etates & Athletæ.

Non

Non parum ad victus rationem constituendam conferunt tempora anni. Hyeme siquidem hominibus cibi appetentia maior, & eiusdem concoquendi facilitas: contra fit per æstatem. Cuius rei causam adfert Hipp. ipse, quum cibi conceptacula hyeme & vere pronunciat calidissima esse naturâ. Quid autem sibi Hipp. velit per vocabulû naturâ, quodque hoc aphorismo non temerè sit adiectum, ipse paulò infra exposuit his verbis, Innatus siquidem calor multus, plurimo itaq; indiget alimento. Cibi igitur & sanguinis conceptacula, (*râs nostras* Græci dicunt) hyeme & vere calidissima sunt, non simpliciter, sed naturali calore abundante calidissima, cuius quidem caloris substantiam superiore ostendimus aphorismo. Sed quamobrem per hyemem idem calor augeatur, causam etiam Aristoteles æris antiperistasi acceptam retulit. In profundum siquidem corpus calor per hyemem circumstante extrinsecus frigore refugere atq; se recipere, quemadmodum æstate contra per summum corpus ad cognatum externum expandi calorem solet, atque eius ita substantiâ per æstatem digeri ac dissipari, retineri verò & constringi per hyemem, atque altum subire contingit. Propterea concoctio quoque hyeme ac vere melior, & exhamatosis, id est, chyli in sanguinem mutatio, & nutritio fieri solet. Addidit & aliud quiddam, quod tum quoque usu venit, longissimos videlicet per ea tempora somnos esse, propter noctium nimirum longitudo. quæ res etiam non parum ad functiones naturales confert. Illud verò quod ad finem est appositum, indicio esse possunt ætates & Athletæ,

fatis magno argumento esse debet cibi indigentia, ubi caloris adest abundantia. nam & pueri, quia calore abundant, propterea copiosiore alimento egent, & mitigatum facilius concoquunt: & Athletæ quia motu & exercitatione corporis natuum exulcitant & augent calorem, ideo cibariis pluribus frui possunt. Atque abunde quod ad singularum aphorismi partium explicationem attinet, satis diximus. Earum verò veritatem diligentius si quis dispiciat, is hac oratione animantia omnia non complectatur, sed excludat ea quæ subter terram in latibulis degunt. hæc enim quandiu sub terra latitant copiosiore alimento non egent, siquidem sola se tolerant inedia. Quod si alimentum, quantum antequam se sub terram abderent ingerere concesserimus, ipsum profecto malè concoquere fuerit necesse. nam quod frigida laua cro hominibus usu venit, idem animalibus sub terra degentibus per hyemem solet accidere. Illi enim, siquidem corpus imbecillū nacti fuerint, refrigerari frigida lotionem & læsionem accipere solent: si verò robusto & firmo sint corpore, calorem protinus in altum refugere & cogi, posteaq; collectum & multo quam antea ampliorem redditum, ad externam remeare contingit corporis superficiem. Eodem modo animalium naturam frigidiorum calor naturalis à frigore hyemali vincitur adeo ut propemodum extinguatur. Vnde ex ipsis complura mortuis non dissimilia, sine sensu villo aut motu in suis latebris cernere est. Quædam etiam tali perbrumam frigore omnino intereunt. Quibus verò tum sanguinis tum caloris adest copia maior, iis simile

*Quæ animalia
sub terra latitant
copiosiore alimento
non egent, siquidem
sola se tolerant inedia.
Quod si alimentum,
quantum antequam
se sub terram abderent
ingerere concesserimus,
ipsum profecto malè
concoquere fuerit necesse.*

mile quiddam per hyemem usu venit, quod propter frigidā balneum robustis corporibus. ipso-
rum nanque in profundum calor compelli colligi-
giq; solet, nō mehercle carnibus eo fugientibus, &
vnaquaque locum quem prius habebat deferente,
sed vna cū sanguine eō se receptante spiritu. Tria
porrō erant corpora, quā nostri substantiam pri-
migeniam absoluerēt, spiritus, sanguis, & femina-
lis humiditas. ex qua primo quidem ortu solida a-
nimantis finguntur partes, vt in lib. de semine do-
cuimus, postea verō in ipsis augmentatio & nutri-
tio perficitur. Quod igitur per hyemē melior fiat
cibi concoctio, intrō scilicet sanguine & spiritu
in altum subeuntibus, neminem latere puto. neque
enim solū hoc dicit Hipp. sed etiam quod cibum
capere oporteat copiosorem. Per hanc enim, ait,
tempora hoc est hyemem ac ver ad comedendum
plura dare oportet. Sed forsā quærat aliquis, si
per hyemem ē corporibus parum defluat & foras
digeratur dissipeturq; qui sit vt tam corpora mul-
to egeant alimento? siquidem definitur nutritio
eius quod vacuatū est instauratio. Vnde fit vt ali-
menti mensura ad proportionē ei quod corporis
perspiratu discussum dissipatūq; est, respondere
debeat. At verō per hyemem nō solū nos melius
cibos coquere, sed etiā paucis contentos perfrige-
rari, indeque detrimentū accipere: contraq; plures
si capessamus, in nullū propterea nos plethoricū
morbum incidere, vel ipse rei cūctus apertē testa-
tur. Atque huius rei causam inuestigandam in me-
dium proponamus. Neque enim contra Hipp.
solū, sed alios quoque omnes repugnare eiusmo-
di

*Primigenia
nostriam substantiam
antiqua tria
absoluerunt, spiritus
sanguis & femi-
nalis humiditas.*

*Obiecto est
quia sunt in
corporibus spiritus
qui sunt in
humore copiosi
etiam in alimentis
etiam in corporibus
etiam in alimentis
etiam in corporibus*

Substantia
di quæstio
videtur
Siquidem
nullus
eo
perspira-
tu
qui
per
ocultos
&
sensum
fugientes
fit
cutis
exi-
les
meatus,
animantium
digeri
corpora
non
fatea-
tur.
Nam
inde
ipsa
vacuari
fit
manifestum,
quia
continenter
alimento
opus
habeât.
Alioqui
si
de
nostro
nil
decéderet
fluérét
ve
assidué,
sed
pristi-
na
semper
eadem
seruaretur
substantiæ
nostræ
mo-
les,
nulla
profectò
nobis
sumendi
alimenti
esset
ne-
cessitas.
Hoc
igitur
loco
reputare
licet,
Tamet
ceteri
omnes
tanquàm
deprehen
si
hæsitent
hac
quæstione
proposita,
non
habentes
quod
respon-
dere
debeant,
Hippocrati
tamen
esse
ei
usque
secta-
toribus
ad
soluendum
facillimam.
Neque
enim
aliud
quicquam
præter
calidum
hoc
innatum,
quo
de
nûc
agitur,
animal
ab
initio
finxit
formauitq;
non
aliud
postea
ad
iustam
magnitudinem
perdu-
xit,
non
aliud
denique
ad
finem
vsque
vité
aluit
ac
sustentauit.
Siquidem
omnium
actionum
natura-
li
causa
existit.
Quum
igitur
id
ipsum
hyeme
fiat
copiosius,
cibi
profectò
appetentiam
coctionemq;
augere,
plus
sanguinis
cumulare,
corpus
crassius
habiti
usque
efficere,
denique
modis
omnibus
ne
alimenti
inutiles
reliquiæ
in
corpore
retineantur,
providere
putandum
est.
nam
calor
iste
nostræ
vn-
dique
ambiens
corpora,
non
quæ
restant
solum
su-
perflua,
sed
promiscuè
omnia
vacuat,
vnâ
eum
iis
quæ
inutillter
in
animantis
corpore
redundant,
etiam
ea
quæ
in
eo
secundum
naturam
se
habent
digerens
eo
vacuandi
genere,
quam
est
obscurû
&
nostros
sensus
latentē
cutis
per-
spiratum
vocant
medici,
cuius
auctor
est
calor
hic
natiuus.
neque
enim
secundum
Hipp.
præter
hunc
aliud

aliud quicquam est animantium natura. quā quidem naturam in libris de facultatibus naturalibus non solum appetere & conficere & agglutinare particulis suum cuique & familiare alimentum, sed huius quoque inutiles reliquias digerere & foras expellere demonstraui. quantoque fortior calor insitus fuerit, tanto magis sensum eiusmodi cutis perspiratio fugit. ideoque sudores præter naturam esse dicebat Diocles, quod ritè omnibus in corpore dispensatis probèque cocto à natura & victo cibo, nequaquam per cutem humor, qui sensu percipitur excerni debeat. nam sudores ii, quibus per balnea, & vehementes exercitationes concitatoque corporis motus, & calores æstiuos toti manant homines, causas consequuntur violentas. Rectè igitur in animantis corpore omnia hyeme geruntur, siquidem ea sit moderatior. Nam immoderatas cæli intempestates ipsemet Hipp. in sequentibus damnat. Bellè autem geri omnia in animali per hyemem satis indicat naturæ per id temporis operum robur. nam & cibus optimè coquitur in ventre, quia plurimus inest naturalis calor, & corporis recrementa longioribus somnis repurgantur, nonnulla per cutim quæ exactè tenuata fuerint, quædam efflatu, qualia quæ halituosa sunt & vaporosa, alia per vrinas, quæ crassiora. In ipsis enim multo copiosius quàm per æstatem sedimentum conspicitur, atque ipsa adeo tota vrina per id tempus auctior multo fieri solet. Iam verò corpora aluntur magis, & crassiora habitioraque fiunt hyeme & sanguinis prohi cumulant copiam, modò ratione victus non vtantur omnino improbanda. nam si

corpus

corpus nostrum propemodum sanguine exhausti-
 ri attenuarique & imminui per autumnum, idem-
 que excipientē hyemem succo & sanguine incor-
 rupto, & corpulētia replere fueris recordatus, tum
 demum facultatis nos gubernantis vim intelliges,
 qui utique est calor natiuus. qui si largo alimento
 non fruatur, is primum à frigore ambiente tam eo
 quod extrinsecus corpus afficit quàm quod inspi-
 rantes ducimus, vincetur: deinde vnà cum eo ciba-
 riorum quoque debilitata coctio, probique san-
 guinis generatio, & animantis partium nutritio
 & excrementorum vacuatio parum procedent. Si
 verò quantum alimenti subigere vincerēque po-
 test, benignè ei ad fruendum detur, indè adau-
 ctus facili quæ modò commemorauimus in cor-
 pore animalis perficiet. nam quòd ex cibi copia,
 quæ non solum in vetriculo, sed in venis quoque,
 singulisque adeo animantis partibus probe conco-
 quatur conficiaturque, vnusquisque carnosior mul-
 to habitiorque fiat, & copiosiore quàm antea a-
 bundet sanguine, satis id ostendit quod homines
 non in seipis solum, sed in equis quoque experien-
 tia certum compertumque habent. Siquidem ipsi
 postremo vere, antequàm æstas incipiat, & sibi &
 illis sanguinem minuūt, recordati scilicet morbo-
 rum quibus vbi derepente calores æstiuī aduene-
 rint, corripī solcant. Aestatis siquidem ardores
 sanguinem amplificant & fundunt & velut quan-
 dam eius ebullitionem & feruorem excitant, adeo
 ut qui antea venis facili capiebatur, amplius con-
 tineri nequeat, sed aut rumpat aut erodat. quūq;
 immoderatus in corporis partem quampiam, quæ
 cæteris

*Septuaginta
 ardor sanguinis
 amplius fundit
 et velut quan-
 dam eius ebullitionem
 et feruorem
 excitant, adeo
 ut qui antea
 venis facili
 capiebatur,
 amplius con-
 tineri nequeat,
 sed aut rumpat
 aut erodat.*

cæteris sit imbecillior fluxerit, phlegmonem excitat aut erysipelas aut eiusmodi quempiam in ea morbum cõmittit. nam plures & grauiiores quàm sint plethorici morbi ex humorum fusione oriuntur. Quæ omnia ad probationem eorũ faciunt quæ hoc aphorismo docuit Hipp. quòdque non solum per hyemem possimus cibos plures cõcoquere, sed pluribus etiam indigeamus. Siquidem pro caloris natiui copia cibaria ingerere oportet, nisi aliquando vt dixi, aëris nos ambientis calore soluta natura de cibo demere cogat. Quapropter de vere quia indistinctè locutus est, ego iã distinguam. Primum veris initium hyemi potius quàm æstati simile esse, finem contrà æstati non hyemi similem existere. deinde sæpenumerò frigiditate hyemẽ, interdum calore æstatem referre. Eius itaque primis partibus si quando frigidum fuerit, eandem quam hyeme cõstituemus victus rationem, Postremis vero si calidius interdum sit, eãdem quam æstate: media autem temperie si existat, victus rationẽ tenebimus tempestati præsentem respondentem. Atque hæc omnia de ratione viuendi eorum qui secunda sunt valetudine dicuntur, deinceps de ægrotantiũ victu differit.

XVI.

Υγραὶ πᾶσι διαίτῃ τοῖσι πυρεταῖσι συμ-
φέρουσι, μάλιστα ἢ παιδοῖσι, καὶ τοῖσι ἀλ-
λοῖσι τοῖσι ὅπως ἐθισμένοι διαιτῶνται.

*Victus humidus quum febricitantibus omnibus,
tum pueris maximè atque aliis qui tali victu uti
consueuere, utilis.*

Super

Superioribus Aphorismis quantum cibi dare
conueniat docuit, nunc qualem esse oporteat edi-
ferit, perquam breuiter multa & utilia perstrin-
gens quæ artis sunt propria. Primum quo modo
febricitantes alere conueniat: deinde salubris
victus indicationes in iis quidem quæ sunt præter
naturam contrarias, in iis verò quæ secundum na-
turam habent, similes sumere oportere. nam in fe-
bre quia calidus siccusq; morbus est (est enim na-
turi caloris in igneum conuersio) humidum im-
perat victu. his verò qui natura sunt humidior,
siue id ratione ætatis, siue consuetudine fiat, non
contrarium victum, sed familiarem instituit. Eorū
siquidem naturā seruare oportet per humida, non
vt morbos tollere per contraria. Cæterum qui fe-
bris cum hydropse coniunctam in medium profe-
rentes, se propterea aphorif. Hipp. reprehendisse
putant, quia talis affectionum colligatio nō humi-
dum, sed siccum victum requirat: ij profecto mihi
in arte curandi caput imprimis necessarium igno-
rare videntur. quod vtique nos in ea tractatione,
quæ methodus therapeutica inscribitur, pluribus
explicauimus, vnumquemq; scilicet morbum sim-
plicem, propriā & peculiarem postulare curatio-
nem, colligatos verò quatenus inter se sunt impli-
cati, eatenus communem habituros curationis in-
dicationē: nobis videlicet vel obstrictibus & repu-
gnantibus ei qui magis vigeat, interim tamē pror-
sus nō neglecta alterius curatiōe: vel ambobus pari
studio auxiliantibus. Nihil autem interest, siue tu
hydropis quæ febrem coniunctā habeat, siue pleu-
ritidis quæ cum sanguinis excreatione affligat,
meminisse

fronā natū
caloris in igneum
conuersio

Nisi exce-
sum habeat
neque enim
senectus fri-
gidis: sed ca-
lidis bene af-
ficiuntur.

Factus mor-
bus suo tol-
litur contra-
rio: futurus
verò nō suo
sed cause po-
tius extirpa-
tur contra-
rio.

Morbi quibus
siue in toto
siue in parte
siue in toto
siue in parte

meminisse malis. Siquidem pleuritis & sanguinis reiectio contrarias exigunt curandi rationes. qui affectus si cui simul accidunt, ei qui urgere videbitur magis obsistendum, altero tamen non neglecto. Si itaque febricitet aliquis & simul hydropica affectione laboret, nos ad utrumque affectum contrariam curationem flagitantem respectu habito, ambobus solerter & ingeniosè obsistemus. quod in cæteris colligatis morbis facere consueuimus. Neque igitur nos tale aliquid aduersus Hippoc. sumus dicturi, neque cum eo qui dixerit diutius rixaturi. Si quid verò nominatim hoc aphorismo dictum non est, cuius cum iis quæ dicta sunt idem sit iudicium, dictum id quoque potestate fuisse putandum. Aetatis enim meminit & consuetudinis, unde tu & naturalis temperamenti, & partis anni & regionis meminisse faciliè potes. quæ ipse interdum Hipp. adiungit, interdum vnius aut alterius mentione facta, reliqua quia eiusdem cum aliis naturæ sunt & ordinis, silentio prætermittit. Ex quibus etiam sumuntur indicationes, quemadmodum ab ætate & morbo peti suprà diximus: quæ scilicet inculcata sunt nobis victu temperationi simili seruantibus, quæ verò reprehensione non vacant, contraria victus ratione emendantibus. Verum de omnibus indicationibus exactius in libris methodi curandi sumus locuti.

XVII.

ΚΑΙ Οἷσιν ἅπαρ ἢ δὲ, καὶ πλείω ἢ ἐλάσσον,
καὶ ἢ μέρους. δόξουν δέ τι καὶ τῇ ὥρῃ, καὶ
τῇ χώρῃ, καὶ τῇ ὑλικῇ, καὶ τῷ ἔθει.

c

De modo
dandi cibi.

Quos etiam semel aut bis, & plus minúsve & minutatim alere conueniat spectandum. Dandum verò aliquid tempori, regioni, etati & cōsuetudini.

Suprà de quantitate & qualitate victus verba fecit, deinceps quo modo eundem dare conueniat docet. neq; enim satis est nosse huic plus minúsve dandum, aut alimento vtendum desiccante aut humectante, sed semel ne an sãpius in die aut nocte cōueniat cibum apponere cōsiderasse plurimum interfuert. Huius autem rei indicationem tũ ab anni parte, tũ ætate, tũ consuetudine sumit.

quod etiam in quantitate qualitatẽque victus faciendũ esse iubebat. Nam *prima dandi cibi modi* indicationes à morbo ipso & agrotantis viribus sumi debent. *inde etiam ab ætate, tempore, consuetudine, ceterisque eandem rationem sortitis.* Propterea Hipp. ipse illud addidit, dandum verò aliquid regioni, tempestati, ætati & consuetudini: manifestò per orationem illam, dandum verò aliquid, ostendens se neque totum neq; maximum ab eiusmodi petere. nam siue sæpè, siue rarò, siue etiã omninò alere oporteat, tũ à morbo, tũ agrotantis viribus primũ ac præcipuè sumi debet: deinde etiam à tempore, ætate, & similibus. Nam si ægri vires fuerint infirmæ & corporis affectus sit ex humorum corruptione, aut defectu ortus, alimenti parum & sæpius dabimus ita affectis. parum quidem, quia vniuersim magnam copiam virtus infirma ferre non potest: sæpius autem, quia multis affectus indiget. nam & adiectionem defectus, & attemperationem, *ταυτὴν τὴν ἀντιθεσιν* Græci dicunt, *corru*

corruptio postulat. Si verò laborantibus viribus humorum non adsit inopia nec corruptio, sed symmetria & modus humorum naturaliter se habentium, aut etiam abundantia, tum & raro & parum cibi præbeamus, multoque magis si cum humorum copia adsit virium robur. Contrà si virtus valida cum defectu aut depravatione humorum sit cōiuncta, & multa cibaria & sæpè sunt sic affectis adhibenda, nimirum multa exigente affectu, & ea concoquere & euincere potente virtute. Quòd si tum fortè per paroxysmos sæpè dare non liceat, sed dando cibo raras ipsi præbeant occasiones, tum multum & raro dandum erit. Verùm si cū plethorica affectione virtus valida existat, raro & parum dandum erit. quanquam enim virtutem cibi coëtricem habemus robustam & validam, quia tamen affectio multum non postulat, par profectò fuerit parum exhibere. Ad hunc igitur modum tum ex morbo tum ab agrotantis viribus indicationes quo modo cibum dari cōueniat, sumere oportet. Ex tempore verò ætate, consuetudine & similibus indicationes sic erunt petendæ, Aestiuo tempore si solam eam tempestatem spectes, sæpè & parum dandum, quia & accessione alimenti maiore indigeant, ut pote per id temporis cute perspirabili exhausti, & quia vires solutæ sunt & deiectæ. Per hyemem verò multum dandum, quia vires validæ, sed non sæpè. Neque enim valde multa adiectione egent agrotantes. quippe qui per eam tempestatem non multum inaniuntur, nam eos qui secunda sunt valetudine, per hyemem abundè satis vacuari suprà demonstraui, quia copiosum ha-

Hinc collige in pestiemia febre, & Hispanica lue, et similibus ex incipiente corruptione circa plenitudinem morbis (nā & plenitudo & absoluta corruptio vacuatione potius quam a cibo temperationum postulat) & sæpè & multum alendum esse forti existente virtute. Contrà verò morbis à cacochymia & cruditate, aut plenitudine oris quo virtus fortior fuerit, eo parcior res esse debet. De his enim scripsit aphorismus, imputra quo plus alas, eo magis leuatur.

beant innatum calidum. Medio autem adhuc vere, & multo magis quo æstati propius fuerit, & paucis eduliis & ex magno interuallo alere conuenit. Siquidem videntur per hanc tempestatem non longè à plethorica affectione abesse propter fusionem humorum qui superiore hyeme in corpore collecti ac densati fuerant. Quemadmodum igitur plethoricis morbis si virtus fortis fuerit, alimenti parum & ex magno temporis interuallo damus: sic tempore verno in iis præsertim qui febricitant, faciendum, de quibus nunc agit Hipp. nam suprâ de sanorum viuendi ratione egit. Superest Autumnus, qui morbis ex humorum corruptione natis similis est. Quare qui eo tempore febricitant prohi alimenti assidua adiectione indigere solent. quibus si fortis adsit virtus, & sæpè & multum, si imbecilla parum & sæpè daturi sumus. Eodem pacto ab ætate etiam, consuetudine & regione possis indicationes petere, ad duos illos primos scopos eas redigēs. siquidem enumeratorum vnumquodque vel virtutem firmam infirmamve, vel corpus plethoricum, aut egenum, aut cacochymum reddit.

XVIIII.

Ερεθιστὰ καὶ φθινοπῶρος σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶν δὲ ῥῆϊστα, ἡρὲ δὲ δύσπεπτα.

Æstate & Autumno ciborum copiam ferūt difficillimè, Hyeme facillimè, Vere minus.

Non eadem de re bis, vt tibi videri queat, differruit, quū paulò antè aphorismum illum scriberet, cuius initium, Ventres hyeme ac verè naturâ calidissimi

difficilissimi, & rursus nunc quum inquit, æstate & autumnu ciborum copiã ferunt difficillimè, hyeme facillimè, minus vere. Sed quum ad victus mensuram inueniendam & alimentis vtendi modum tam in iis qui secunda quàm qui aduersa essent valetudine, quandam ab anni partibus indicationem fumere vellet, non abs re vtroque eorum temporum vnde indicatio peteretur fecit mentionem, illic plus cibi hyeme sanis hominibus dandũ esse demonstrans, quia calidum infitum per id temporis sit copiosius quod vtrique ali oporteat: nũc verò etiam si eodem simul tempore cibi multum ipsis præbeas, nullam inde noxam capturos ostendens. facile siquidem omnes hyberno tempore cibi copiam, æstiuo difficulter ferũt. Vnde sit vt per hyemem raro & multum esitare concedamus, per æstatem verò quia difficulter cibaria ferunt, quòd Celsus Iornatius qui ea coquere & perficere debet paucus habetur, ne vniuersum multumque demus modis omnibus cauendum, sed & sæpius & parum cibi capere permittendum est. Nam corporis affectio similis morbis defectu ortis additione eget. Sic igitur hyeme habent & æstate. Ex aliis verò temporibus autumnus æstatem consequitur, vt hyemem ver. Ac causa quidem est manifesta. Siquidem corpora autumnu refrigerari cogi & densari, vere laxari, rarãque fieri incipiunt. His igitur de causis non idem his de partibus anni præceptum tradidit, vel eo nomine quòd in superiore illo aphorismo sermo Hipp. fuerit de iis qui secunda sunt valetudine.

Causa quã obrem Autumno non feramus cibi copiam, eius esse videtur inæqualitas, vt quòd vere minus facile quàm hyeme & minus difficiliter quàm æstate, in causa esset videtur eius moderatus calor, & temperies.

Τοῖσιν ἐν τῇσι περιόδῳσι παροξυνόμενοις
μὴδὲν δίδοναι, μὴδ' ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαι-
ρεῖν τῶν προδεδωμένων πρὸς τῶν κρισίων.

*Quibus per statos circuitus accessiones fiunt, nihil da-
re, nec cogere, sed adimere oportet ante iudicationes.*

Quum tribus capitibus tota victus ratio cōpre-
hendatur, quantitate, qualitatēq; ciborū & ipsis v-
tēdi modo, nihil nobis ad priora duo capita acce-
sionū cōmemoratione op^{us} erat: ad tertiū autē quia
ab ipsis accessionibus vtilitatem aliquā percipere
possum^{us}, propterea opportunē in tertio capite ca-
rū meminit Hipp. siquidē precipuē paroxysmi in-
dicat tēpora cibi singulatim præbendi, in iis dūta-
xat morbis in quib^{us} stato tpe, id est in orbē redeūt
accessiones. Propterea Hipp. ipse dixit, Quibus
per statos circuit^{us} redeūt accessiones nihil dandū.
quippe qui certō sciret alios etiam morbos esse in
quibus paroxysmi repetant, sed non in circuitū, id
est non certo statēq; tēpore. In his enim ad amuf-
sum inuenire tēpus dando cibo accommodum vix
possimus: at in quib^{us} certi sunt & statim paroxysmi,
ipso^{rum} sunt cibo præbendo vitæ principia, id est
videndū etiam atq; etiā ne iam præsente aut quam-
primū in futuro paroxysmo alamus agrotum. Iam
verō illud ante iudicationes, vel pro omnibus ab-
solūtē principiis, vel pro iudicationibus propriē
dictis, vel deniq; pro vigore ipso exaudire possis.
vera siquidē sunt hæc tria. ad propositū tamen ma-
gis cōueniat si iudicationes pro paroxysmis acce-
perimus. nam de vigore suprā dixit: in quo de iudi-
catione

eatione quoq; dixisse videri queat. maximā siqui- *Crisis bona*
dem partem in vigore sunt iudicationes. *omnis in*
statu.

XX.

TA κρινόμενα καὶ τὰ κρινόμενα ἀρτίως, μὴ
κινέειν, μὴδὲ νεώτεροποιεῖν, μὴτε φαρμακεύ-
σι, μὴτ' ἄλλοις ἐρεθισμοῖς, ἀλλ' εὖ.

*Que decernitur decretæ sunt iustè, nec moue-
re, nec aliud quicquam nouare, siue id medicamen-
tis, siue quouis alio modo naturam irritando fiat, sed
omittere oportet.*

Finita de diætâ oratione, iam ad aliud caput
transit, in quò docet quæ circa ægrotantē gerenda
sunt omnia naturæ interdū permittere oportere,
nobis circa aliud nihil quàm victus rationē ordi-
nandā occupatis & fatagentibus, interdū verò nō
omnia naturæ relinquenda esse, sed nos quoq; age-
re aliquid oportere. Vbi igitur inquit, fit, factæve
iam planè crisis est, omnia tū naturæ permittere,
nec nos quicquā nouare oportet: vbi verò imper-
fecta crisis est, id quò deest addere cōuenit. Idem
quoq; dicebat in libro de humoribus his verbis, *Quæ perfecte dicitur*
Quæ perfectè iudicantur ne moueas, nec medica- *mutata mouetur,*
mētis aut aliter naturā irritando quicquā noui mo- *partē mouetur*
liaris. Nam quod hic ἀρτίως dixit, in eo libro partia *verbum, vñ*
nominis mutatione ἀπ' ἀρτίω nominauit. quod ad- *de τὸ ἀπ' ἀρ-*
uerbiū apud alios quoq; veteres hac significatione *tequius ad*
reperire licet, vt pro ἀπ' ἀρτίως καὶ ἐπὶ ἀρτίως καὶ ἀρτίως *urbium fa-*
καὶ ἀρτίως accipiatur, id est absolutè, iustè, integrè & pla- *ctū, ita rem*
nè. in qua significatione etiā τὸ ἀπ' ἀρτίως nunc vsur- *absoluere si-*
patur ab Hipp. Neq; enim pro diebus imparibus *gnificat vt*
intelligi potest. siquidē mendacij apertè cōvince- *nihil desit*
nec redun-
det.

retur qui diebus imparibus si facta esset fieretve
 crisis, nihil in his nouandū esse arbitraretur. Iā ve-
 rò nec pro nuper audire possumus in hac oratio-
 ne, quod luce clari⁹ apparet ex eo verbo quod sub-
 sequitur. neq; enim illud, Quæ decreta sunt abso-
 lutē dixit, sed quæ decernūtur & quæ decreta sunt.
 Huius autē orationis pars vna, nepe quæ decreta
 sunt, aduerbio huic *aprior* pro nuper iuncta, cōsen-
 taneū fortē sensum reddiderit. altera verò, hæc sci-
 licet, quæ decernūtur, nullo prorsus modo ipsi ac-
 cōmodari potest: quod profectò rei ipsius euiden-
 tia cōstat. neq; enim si quid paulo antè est decretū,
 protinus hoc immutandū nō venit, sed si perfectè
 & cōsummatè & integrè fuerit decretum, tūm qui
 nihil nouādū esse dixerit, à vero haud aberrauerit.
 Quòd si aliquid ad pfectā crīsim deesse videbitur,
 id addendū erit, nostrāq; opera supplendū. Nā quæ
 post crīsim relinquūtur, recidiuos morbos faciūt.
 Quānā igitur perfecta erit & consummata crisis?
 an in qua videlicet omnia rectè gesta fuerint, nec
 ullus crisis perfectæ numerus abfuerit? Primū e-
 nim melior quæ vacuatione, quàm quæ abscēssu
 fit, deinde quæ infestantē & redundantē humorē,
 quàm quæ aliū quēpiā vacuat, melior. Tertiò quæ
 ex directo, quàm quæ aliter fit, laudabilior. sic eam
 appellat quæ recto fit vasorū ductu. Quartò quæ
 euphoriam habet, id est toleratu est facilis. Quintò
 quæ cū humorum noxiorum cōctione & die criti-
 co fit. Hæc enim omnia si adsint, omnibus nume-
 ris absolutā perfectāmq; crīsim fore est necesse. vnū
 verò ex iis aut plura si abfuerint, non iam exacta
 & perfecta crisis esse potest.

*Bona Crī-
 sis, condi-
 tiones.*

XXI.

Ἀεὶ ἄγειν, ὅκτι αὐτὸν μάλιστα ῥέπει, ταύτῃ
 ἄγειν, ὅτι τῶν συμφερόντων χειρῶν.

Quæ educere oportet, quo maximè vergere vi-
 debuntur, ducito, vñs ac locis vtiliter eo ferentibus. *Et quæ ma-
 tura coctas
 sunt.*

Quænam tandem ea sunt quæ ducere oportet?
 videlicet quæ nec decernuntur nec decreta sunt
 perfectè. quæ Hipp. per quam partem euacuare cõ-
 ueniat docet, scopum nobis geminum proponens,
 tum partis ipsius naturâ, tum humoris momētum
 seu ad motum inclinationem. quoquo enim loco-
 rum commodorum vergere videbuntur, eâ ducere
 oportet. Commoda verò vacationibus loca sunt
 intestina, venter, vesica, vterus, & cutis vniuersa. *Vacuationibus
 Commoda quæ sunt
 loca.*
 adhæc palatum, nares: quum videlicet cerebrum
 libet repurgare, aut sanguinis per nares eruptione
 crisis fit, præsertim si *per id* id est, directò ad locum
 affectum fieri contingat. nam quæ cõtrâ fit sangui-
 nis eruptio, mala. Fiunt autè in loca in quæ nō con-
 uenit infestantium humorum inclinationes, quum
 ea vel principalia sunt naturâ, & maior ex ipsis nō
 xa futura est quàm vllum esse possit morbi ita ter-
 minati operæpretium: vel quum ex se nullam ha-
 bent ad excernendum viam. exempli gratia si quid
 in iecore malè nos habet quod vacuari debeat,
 eius ad excretionem commodæ sunt viæ geminæ,
 quarum vna per ventrem fert, cuius ipsius aptior
 quæ deorsum, quàm quæ sursum ad vomitū agit.
 altera per renes & vesicam ducit. verum ea quæ in
 pulmonem, thoracem, & cor euehit, commodæ ne-
 quaquam esse possit. Diligenter itaque medicum

Modo ma
oportet naturā motū & inclinationē obseruare,
quā si ad loca cōmoda fiat, ei seruiendū est & auxi
liandū, si verò modo contrario & incōmodē, eam
prohibere, simulq; reuocare & retrahere oportet.

X X I I.

Π ΕΡΟΝΑ ΦΑΡΜΑΚΟΔΕΙΝ Ε ΚΙΝΕΙΝ, ΜΗ ΩΜΑ, ΜΗ
ΔΕ ΕΝ ΑΡΧΗΣΙΝ, ΗΜ ΜΗ ΟΡΓΑΝΑ ΤΑ ΔΕ ΠΛΕΥΡΑ
ΕΝ ΟΡΓΑΝΟ.

Quæ matura coctæque sunt medicari ac mouere *
oportet, non etiam cruda, nec per initia, nisi suopre
cieantur impetu. id quod rarò fieri solet.

Φαρμακινειν verbum vsurpare solet Hipp. pro eo
quod est medicamento purgante vti. Εργα verò id
est ad coitum incitari, ab animantibus concitatis
in venerem trāslatum est ad humores. quemadmo-
dum enim animalia semel libidine incensa abstinere
non possunt, titillata quodammodo & impulsæ
& stimulata ab eiusmodi affectus impotentia: sic
sæpè numero humores dum motu feruntur concita-
tione, & de parte vna in alteram fluunt morbi
statim initio hominem interpellant concitantes &
titillantes, nec quiescere sinunt. Tales ergo vacua-
re oportet, hoc est qui mouetur et quoquoersum
feruntur per corpus & fluunt. Qui verò parte cor-
poris quapiā firmati impactique sunt, eos nec me-
dicari, nec vllō alio auxilio mouere oportet, prius-
quam cocti fuerint. Tunc enim primū naturam
ipsam habemus vacuationis adiutricem. siquidem
ipsa post coctionem apertè videtur humores secer-
nere & quod superuacaneū est expellere. quo tem-
pore crises fieri consueuere. Quæ quidem natura
si

si perfectè moueatur, medicamēto locus non est: si
verò intra modum & languidiùs agat, id quod de-
fit, medicamento supplendū: quo vtriusq; & natu-
ræ expellentis, & medicamenti trahentis operà fiat
humoris molesti vacuatio. Demōstrauimus liqui-
dem in commētarijs quos de facultatibus natura-
libus scripsimus, quaque corporis parte naturam
quatuor adhibere potestates, trahēticem eius quod
parti est familiare & conueniens, retentricem item
& coctricem eiusdem, & quartam eius quod aliq-
num existit & superuacaneum expultricem. Ibidem
quoq; singula medicamēta sibi familiarem & pro-
prium humorem attrahere ostendimus. Iam verò
illud rectè Hippo. ad finem aphorismi addidit, id
quod rarò fieri solet. Nam hoc licet experiētia di-
scere, rarò humores aliàs in aliam atque aliam par-
tem transferri & fluere. sæpius namquē fit vt qui-
escant, & parte quapiam firmati tandiū maneant, sed in aug-
donec toto morbi tractu cocti tandem expellātur,
ita morbo soluto. Vnum restat quod sciri velim,
Aphorismum hunc in quibusdam exemplaribus
non scribi, in libro tamen de humoribus scriptum
intueniri in omnibus codicibus.

XXIII.

Τὰ χωρίοντα μὴ τῷ πλείονι τεκμαίρεσθαι, ἀλλ'
ὡς αὖ χωρεῖν οἷα δὲ καὶ ἐν φέρῃ ὑφ' ὁμοῦ. καὶ
ὅτι δὲ μέχρι λήποθυμίας ἀγῶν, ἐν τῷ ποσὶ
ἢ ὁ ἀγῶν ὁ νοσέων.

Quæ vacuantur multitudine metienda non sunt,
sed si quæ oporteat vacuentur, & facile ferant.
Atque ubi ad animi deliquium educere conuenit,
faciend

Quæ natura
perfectè mouet
in die uento
non est locus
Tunc enim huius
conferuntur medic
vitiis suble spect
utro, no actio.

Unusq; corporis
pot. naturæ ex
facultate in dicit
trahitricem, retent
conuet. propriam

*
Toto morbi
tempore co-
ctio fit ad
crisim usq;
sed in aug-
mento se pro-
dit, & in
statu perfici-
tur. vnde
tam in sta-
tu quam
augmento
purgare li-
ceret, nisi
prohiberet
in statu sym-
ptomatum
rebetentia.

faciendum, si ægrotus par esse possit.

Seu sponte naturæ seu nostra opera vacuatio fiat, ei omninò modum mensuramque statuisse oportet. Quemadmodum enim molestū humorem pro qualitatis ratione vacuare oportet, sic profecto vacuationis quantitatem, humoris vexantis copia respondere par est. Sed qualitatis indicia & notas suprà diximus, quum aphorismum interpreta- remur, cuius est initium, In turbationibus vètris, quantitatis verò nullum tale signum dicere possu- mus. Quare quum de ipsa ageret Hipp. *τὸ ἐν φασγίᾳ*, id est leuius si inde habeant ægroti, eius nobis iudi- candæ normam & regulam dedit. Nam si redun- dans vacuetur humor, tūc leuius, tūc facilius ha- bere ægrotantē: contrā si ex ijs qui naturaliter ha- bent aliquis educatur, tunc vires solui & labora- re, ipsumq; ægrotum gravitatem sentire est neces- se. Quo fit vt vulgari isti & omnibus noto coniec- tandæ quantitatis modo minime debeamus ani- mum advertere, sed duobus potius commemora- tis indicijs, si & qualia oportet, & cum euphoria, id est ferendi facilitate vacuentur. Quod in litera deinceps sequitur, Atque vbi cōuenit ad lipothy- miam ducere, id rectè quidem est dictum, sed eius vsus ascribenda sunt indicia. Quæ Hipp. quum non dixerit, quantum ipsi experientia & ratione sumus consecuti, affectus eos in quibus ad lipo- thymiam vsq; vacuare conueniat docere conabi- mur. Ac primum quidem ad quam vsque intelligat lipothymiam ducere oportere, non abs re fuerit definire. neque enim eas dicere lipothymias putan- dum, quæ ægrotantibus dum aut venæ sectionem,

aut

aut eiusmodi aliud auxilium reformidant, accide-
re interdum solent: nec quū in ore ventriculi qui-
dam humores mordaces & vellicātes, qui vel prius
in eo fuerint collecti, vel dum auxilium ipsum ad-
hiberetur, in ipsum confluerint, lipothymiam
committunt: siquidem etiā tūm animo linquūtur.
Sed eiusmodi lipothymia non satis apta fuerit va-
cuationis modi regula. quippe quæ intempestiuē
accidat interdum. quod febricitantibus quoque
nonnullis vsu venit inter exurgendum & desiden-
dum tæpius animo defectis. propterea ipsis resupi-
nis iacentibus venā aperire solemus. Ea igitur quæ
vacuationis ratione interuenit lipothymia, sola
nunc Hipp. est dicta, ipsa modus & mensura exi-
stens vacuationis quæ in maximis inflammationi-
bus, in febribus ardentissimis & vehementissimis
doloribus fieri debet. Verū (quod & Hipp. quo-
que ipse admonuit) non nisi constantibus & firmis
viribus ad tantam adgrediendum est vacuationem.
Nam & ipsi vacuationes tales vehemēter prodesse
didicimus vsu frequentissimo. In febribus siquidē
ardentissimis ad lipothymiam vsque phlebotomia
illico totum corporis habitū refrigerat, & febrem
extinguit, atque etiam alius quam plurimis solui
& sudores manare solent. quo facto nōnulli febre
omniñō sunt liberati: alijs magnopere inde adiu-
tis morbi vehementia est repressa. In maximis ve-
rō doloribus nullum præsentius noui remediū ea
vacuatione quæ ad lipothymiam vsq; fiat, cum ea
tamen distinctione vt intelligatur phlebotomia ne
an purgatione ad defectum vsque animi vt con-
ueniat. quam rem demonstraui in commenta-
riis

*in vacuo sum-
mis mitione ad
lipothymiam in
maximis inflan-
tionibus, sicut
ardentissimis
doloribus.*

*Quia si qua-
dam phlebotomia
ad lipothymiam
vsque in febribus
ardentissimis*

*Purgatio ad
defectum vsq;
animi vt con-
ueniat*

rijs quos de phlebotome conscripsimus.

XXIIII.

ΕΝ τοῖσι μὲν ὀξείσι πάθεσιν ὀλιγάκις, ἐν δὲ ἀκῶ-
χῃσι τῇσι φαρμακείαισι χρεώδεις, καὶ τὸ τοῦ πρὸς
ξυμμετρίας ἔχοντος ποιεῖν.

*In morbis acutis raro, & per initia medicamen-
to purgante uti oportet. Nec verò id inconsideratè
faciendum.*

Dixit paulò antè, quæ matura coctaq; sunt me-
dicari & mouere oportere, non etiam cruda, nec
per initia, nisi sua instabilitate naturam ad excre-
tionem stimulent, cuiusmodi perpauca esse: nunc
etiam per initia morborum acutorum solum pos-
se aliquandò nos purgationem moliri utilem do-
cet. nam in diuturnis semper maturationem mor-
bi expectare oportet: In acutis verò siquidem ma-
teria ad excretionem sui proritet & gignat initio
etiam purgare licet: sed hoc ipsum cum magna re-
ligione & circumspectione facere oportet. Vnde
mihi Hipp. rectè illud addidisse videtur, Nec verò
id inconsideratè, sed cum præmeditatione & con-
sideratione accurata faciendum. Nam siue dilige-
tem præmeditationem, siue ægroti præparationem,
siue recti quoad eius fieri potest iudicii expecta-
tionem, siue ex ijs aliqua, siue etiam omnia intelli-
gat, suam certè religionem & cautionem in talibus
purgationibus apertè indicat. Neque enim parum
impedet periculi, si quis in morbo acuto malè me-
dicetur, quòd purgantia medicamèta omnia facul-
tate sint calida, & febris quatenus febris est & sui-
ratione, non quæ calfaciunt & siccant, sed ijs ma-
ximè

Omnia purgantia
sunt calida
sunt facul-
tate calida.

xime contraria, quæ humectant & refrigerant po-
stulet. Non igitur propter calorem illum febrilem
purgatio nobis instituitur (hæc enim scimus qua-
tum in se est nocituram) sed humorum qui febris
causa sunt nomine. Maiorem igitur ex infestorum
humorum vacuatione vtilitatem consequi oportet,
quàm sit detrimentum, quod ex medicamentis
purgantibus corpus necessarîo accipit. Maiorem
autem vtilitatem esse continget, si & citra mole-
stia, & totus humor nocius & infestus vacuetur.
quod ut fiat videndum primum est an qui ægro-
tat, ad eiusmodi purgationem aptus idoneusq; exi-
stat. Nā qui cruditatibus ex multis, aut lentis aut
crassis edulis abundat, quibus item flatibus sunt
distenta hypochondria, aut vrina supra modum ca-
lida & ignea, aut aliqua subiectorum viscerum su-
specta inflammatio, & profecto omnes sunt ad pur-
gationes inepti. Hæc igitur absint necesse est: dein-
de etiam ægrotantis humores quàm potest fieri ma-
ximè fluxiles esse oportet, hoc est tenuatos esse, mi-
nimèque lentoris participes. apertos denique re-
feratosque esse conuenit: meatus per quos purga-
tio fieri debeat, atque omni obstructione libera-
tos. Nam ista quoque nos providere & preparare so-
lemus, si quando purgare velimus. Atque hoc
ipsum est quod eo aphorismo tradit Hippocrates,
Corpora si quis purgare volet, fluxa ea & lubrica
faciat oportet. Verum in acutis quum initio sta-
tim, vel circa primum diem, aut non ultra secun-
dum, si quidem sua instabilitate materia excretio-
nem affectet, purgatione sit utendum, locus profe-
cto eiusmodi præparationi esse non potest, nisi for-

72 *febris quoniam
febris, humectantia
refrigerantia
postulat*

*Quinam sunt
ad purgationem
inapti*

*Ut recte purga-
tio instituitur,
humores maxime
fluxiles et tenuatos
referatos atque
liberatos oportet*

*liberatos per quos
purgatio fieri debet
ut, ut oportet
necesse est*

*Humores præpara-
ndos non vlti-
mum statim initium
acutæ materia
instabilitate usque
extremum*

*Et multum
turbatur
in eo non
solum
sed et
per initia
vsum fore
purgatorij
medicamenti*
 tē quispiam propinandi melierati occasionem nā-
 ciscatur, in quo hyssopi nonnihil aut origani aut
 tragorigani aut thymi aut pulegij, aut denique id
 genus humores tenuatiū aliquid incoxerit. Qua-
 re non sine ratione dixit, in morbis acutis & raro
 & per initia vsum fore purgatorij medicamenti,
 partim quia initio nocentes humores sæpè non
 citantur, partim etsi id fiat, æger tamen ad purga-
 tionem ineptus habetur: sed ne temporis quidem
 satis morbus nobis ad ægrotantis præparationem
 præbet.

X X V.

Η οἷα δ' ἐκ καθαίρεως, καθαίρων, συμφέρει
 τε ἐν ὑπόρως φέρει· τὰ δ' ἐναντία, δύ-
 στερως.

*Si qualia oportet purgentur, confert, & facile
 ferunt: si contraria, difficulter.*

Constat aphorismum hunc in eo contineri ubi
 dicebat, In turbationibus ventris, & vomitioni-
 bus quæ sponte naturæ fiunt, si qualia oportet pur-
 gentur, confert & facile ferunt: Sin minus, contra
 accidit. Sed quum hac in parte libri de purgatio-
 nibus à medico instituendis disputaret, ac prope-
 modum omnes ad id necessarias distinctiones re-
 censuisset, hunc quoque sibi addendum esse puta-
 uit: In quo noui certè quidē nihil doceret, sed me-
 moriam dūtaxat eorum renouaret quæ suprà alio
 loco de vacuationibus sponte naturæ factis dixe-
 rat: vt totam de vacuando disputationem plenam
 absolutamque hoc loco relinqueret.

GALE

GALENI IN APHORISMOS

HIPPOCRATIS COM-
MENTARIIVS SE-
CVNDVS,

*

GVLIELMO PLAN-
tio Cenomano, interprete.

I

Ν ὁ νοσήματι ὑπνὸ πόνου ποιεῖται
θανάσιμος, ἢ δὲ ὠφέλει, ὁ θανα-
τάσιμος.

*Quo in morbo somnus molestiam
parit, mortiferum: Si verò iuuat, non
est mortiferum.*

Quoddam πόνος (nos molestiam reddidimus) in-
commodum significet & læsionem, constat ex cõ-
modo quod ipsi opposuit. ait enim, si verò iuuat,
non est mortiferum. Quum verò duplex sit ex so-
mno læsionis genus, commune vnũ, quum in prin-
cipiis accessionum (quæ Græci ἐπισημασίαι vocat,
nos primũ accessionis sensum & significationem
primam dicere possumus) ægroti dormiunt, alte-
rum proprium, vt quum in morbis quibusdam in

f

alio quopiam dormiunt tempore: de posteriore hac per somnum læsione Hipp. loqui est existimandum. Prior enim illa, neque mortem, neque quicquam aliud magnopere reformidandum indicat, vtpote quæ temporis naturam sequatur: siquidem accessionum principiis tum calor vniuersus, tum humores in profundum corporis cogi solêt, quæ admodum ipse nos docuit, multòq; magis in quibus vel horror quispiam, vel rigor, vel vehemens est partium summarum refrigeratio. propterea ipsis si per accessionum initia dormierint, symptomata fiunt diuturniora, ægrèq; febres ad vigorem perueniunt, & si qua sublit viscerum inflammatio, eâ augeri est verilimile, & in ventrem si qui humores confluant, non perindè ac per alios somnos concoqui, sed plures cumulari & crudos permanere putandum est. Quam quidem ob rem vigilare tum ægrotantes iubemus, motum qui per vigiliam foras fit spiritus & sanguinis & vnà in ipsis caloris contenti, tanquam maximum præsidium ei motioni opposcentes, quæ eorundem intro per accessionum hit principia. Quare qui eiusmodi læsionè id tēporis fieri accessions ratione dixerit, & eandem per vigiliam prohiberi, is non absurdè fuerit locut⁹. qua quidè vigilia si egroti priuati fuerint, damnum sentiunt multo euidentius, non quòd altera propter somnum accedat læsio, sed quia absit quæ ex vigilia proficisci debuit vtilitas. Atq; hæc ratio eorū est qui nullā accessionū principis læsionè ex somno cōciliari putāt, sed hoc ipsum solū fieri, vtilitatis videlicet quæ ex vigilia percipi poterat absentia. Altera vero eorū est qui hoc etiā tēpore

pore somno læsionem fieri concedentes, doctrinā tamen nunc Hipp. tradi aiunt de iis qui in aliis temporibus dormiunt. quæ quā manifesta ferè quædā comitatur vtilitas, tum verò in declinatione maxime si somnum obrepere contigerit, ipsa est multò euentissima. nam in ipso etiam vigore interdum somnus apertè iuuat, nonnunquā etiam in ipso incremento postremo, quod utiq; vigori est proximum. Verum omnium euentissima vtilitas somni in ipsa morbi declinatione apparere solet. Unde fit vt nocuus etiam somnus in vigore & accessionis incremento minus perniciosus, in declinatione perniciosissimus existat. nam si quicquā quo tempore vtilissimum esse solet id præter quam quòd non iuuat, insuper etiam lædat, meritò perniciem protendere arbitrādum. Ex somno verò quæ oriuntur læsiones, eiusdem sunt vtilitatibus contrariæ. exempli gratia, somno febris si non soluitur sed irritetur, si dolores recrudescent, si multiplicentur fluxiones & inflammationes augeantur. Iam nonnulli inter dormiendū delira etiā loquuntur, qui excitati postea in dilirio diu perseverant. Dormientibus aliis comatis initium contingit, id est tam grauis somnus opprimit, vix vt puncti aut vellicati expergeant. quæ omnia propter humorum malignitatem, id est, τὴν κακότητιν accidere putandū: quos calor noster naturalis, si robustus validusq; existat per somnos conquoquere, si infirmior, ab illis vinci viscerāq; ipsa grauescere, & e-

Qui vigilat
phlegma
calidior, subit
intrinsecus
calidior
calidior

numeratis malis homo corripitur. Siquidem extrinsecus eū qui vigilet calidior fieri, contra intrinsecus eū qui dormiat magis incalescere Hippocr.

f 2

*Pro natu-
ralia intro-
forasur motu
somnia fieri
vult.*
 tis est placitum. quo nos docere voluit quod &
 quibusdam alijs naturæ operū studiosis homini-
 bus visum est, pro natiui scilicet caloris intro fo-
 ræ salve motione somnū fieri & vigiliam. Meritò igitur
 ubi calor hic in visceribus collectus auctores
 morbi causas superare non potest, mortem denun-
 ciat. qui tamen si superet, non propterea certæ salu-
 tis est signum. nisi placet dicere, quod ad hunc af-
 fectum attinet ægrotū seruatum iri, qui tamen ab
 alio possit morbo interire. Nam si qua inflāmatio
 prius in parte quapiā principe esse cœperit solutu
 difficilis, fieri tū potest ut qui ita affectus sit mo-
 riatur. Quare nos quū ex somno læsio aliqua fue-
 rit accepta, exitiosum signū esse, quū utilitas, non
 exitiale dicere certò possumus. Por rō damna quæ-
 dam ex somno capi in libris etiam Epidemion in-
 dicauit his verbis, In iis erant veterinosi ac deliri
 multi, qui ex somno tales facti erant.

I I.

ΟΚς παραφροσύνην ὑπνῶ παύει, ἀγα-
 θόν.

Vbi somnus delirationem sedat, bonum.

Si hunc & superiorem inter se iunctos aphorif-
 mos pronunciauerimus, tota ex ambobus eiusmo-
 di fiet oratio, Quo in morbo somnus laborem pa-
 rit, mortiferum, si verò iuuat, non est exitiale. so-
 mnus ergo delirationem si sedat, bonum, ut velut
 exempli loco orationi illi vniuersaliter enuncia-
 tæ vñ aliquod ex singularibus subiungeret, qua-
 si ita diceret, vbi somnus dolorē sedat, bonū, vbi fe-
 bre somnus terminat, bonū. vbi ergo inflāmatio-
 nem

nem sedat somnus, bonū Sed satis in præsentia habuit periculosiorem morbum proferre solū. Vniuersalium enim verborum veritas, talibus propositis exemplis magis elucet.

III.

Υπὸ ἀγρυπνίῃ ἀμφοτέρω τῷ μετρίῳ μᾶλλον γενομένα, κακόν.

*Somnus & vigilia modū si excesserint, malum. **

Putarunt ex medicis nonnulli vigiliam modū superantē & vt signū & vt causam malam esse, non etiam somnū. Semper enim hunc bonū esse, nec vñ quā immoderatē fieri posse: sed falsos esse cōplures, quōd veterinosos incipientes affectus, longum sibi persuaferint somnū esse. Verūm ἵj à nobis edocti, veterinū seu sensus stuporē (κῆμα Græci dicūt) prius dici non posse quā in expergefaciendo difficultatē habeat cōiunctā, nobis somnū rectē longum appellari concedant, qui tēpore quidē naturalem superet moderationē, sed nondum ad expergefaciendū difficultatē habeat. Talis verò somnus fit primo sensifico, id est cerebro refrigerato: quæ refrigeratio si ipsa vehemens cū humiditate mista fuerit, morbos lethargicos, si cum siccitate, vocatas Græcis καταλΐψεις id est vigilantem sensus stuporem committere solet. Similiter & vigiliæ fiunt propter principis partis sensificæ caliditatē, quæ vel sola intēperie, vel bilioso redundante humore orta natāq; sit. Sed horū omniū demonstrationes in aliis nostris cōmentationibus explicauimus. in præsentia ipforum cāpita attigisse satis habeatur. Porro quemadmodū arbitrantur nonnulli somnū

semper symmetrum esse & moderatū, nec vnquam extra modū fieri posse, sic contrā alij quidā aiunt vigiliam nunquā intra modū consistere, sed eo nomine solam immoderationē significari: immemores scilicet eius quod in vita cōmuni loquentium vsu receptum est & consuetū, vt mala etiam moderata appellemus interdū magnorum malorum cōparatione. Sic vigiliam moderatam audire nos oportet, quasi paruum diceremus.

I I I I.

ΟΥ· πλεσμονή, ὁ λιμός, ἔσθ' ἄλλο ἔσθ' ἄγαθόν, ὅτι αὐτὸ μᾶλλον τῆς φύσεως ἢ.

Non satietas, non fames, neque aliud quicquam, quod nature modum excedat, bonum.

Quod rursus hoc aphorismo, vt & superiore vna proposita materia, idem de cæteris pronuciari debeat, manifestum est. Nam quū symmetriā quadam & iusta proportionē sanitas definiatur, omnes excessus & immoderationes, quæ quidē longissimē à iusta illa moderatione recesserint morbos iam esse, quæ verò non tam longē absint, morborum indicare generationem est necesse.

V.

* ΚΟΙΤΑΙ ΑΥΤΟΜΑΤΟΙ ΦΡΑΖΟΥΝ ΤΙΣ.

Spontaneæ lasitudines morbos denunciant.
Non à labore & motu nimia fatigationem hoc loco significat nomen lasitudo, sed ingeneratam in corporibus animantium affectionem & grauitatis sensum. neque enim de lasitudine motu contracta, sed de spontina mentionem facit. Quū itaq;
in

in corpore talis sine motu fit affectio, nō absolutē lasitudo, sed spontina lasitudo nominari solet: quæ quum triplex habeatur, vt libro de tuenda valetudine demonstrauius, vna quæ vlceris, altera quæ tensionis, tertia ex ambabus composita quæ inflammationis sensum præ se ferat, prima ex cacochymia, altera ex plenitudine, tertia ex vtraq; vnā coeuntibus habet originē. Sic enim de iis cōmentatione de tuenda valetudine diximus. Spontanea ergo lasitudo meritō morbos denunciat.

V I.

Οὐδὲι πονέοντες τι τὸ σῶμα, τὰ πολλὰ τῶν πόνων ἐκ ἀδάνων, τῶν οἰσιν ἡ γνῶμη νοσέει.

Qui ab aliqua corporis parte dolentes, ferè dolorem non sentiunt, ijs mens egrotat.

Doloris nomine interdum ipsas affectiones in quibus dolemus appellare solet. ita enim in Epidemiis loquebatur, Cranone dolores inueterati frigidi, recentes calidi. non reipsa dolores appellans calidos aut frigidos, sed morbos in quibus dolores fiunt. Eodem nunc quoque modo dolores appellauit affectiones ipsas quæ cum dolore fieri conueuere, exempli gratia erysipelas, phlegmonem, vulnus, contusionem, ruptionem, fracturam & quicquid est eiusmodi, ex quibus si vnū quodpiā ægrotati adsit, quod ipse non sentiat, argumento certè est in eam mentem laborare. nihil autē in præ-

sentia retulerit, mentem ne malis an intelligentiam dicere.

VII.

TA γὰρ πολλῷ χρόνῳ λεπτονόμενα σώματα
νωδρῶς ἐπαναίρεται δὲ, τὰ δὲ ἢ γὰρ ὀλίγῳ
ὀλίγως.

*Quæ longo tempore extenuata sunt corpora,
sensim reficere oportet, quæ verò breui, re-
pentè.*

Corpora enim quæ non multo tempore atten-
nuata sunt, ea humidæ & spirituosæ substantiæ
iacturam, non etiam solidæ colliquationem sunt
passa. Extenuatis verò longo tempore corpori-
bus, tum carnes ipsæ sunt consumptæ, tum cætera
accisa per quæ coctio, distributio, in sanguinem
conuersio & nutritio perficiuntur. quò fit ut
ea alimenti tantum, quanto est corpori opus con-
ficere nequeant. Quamobrem eiusmodi sunt lon-
giore tempore refocillanda corpora & tenuiter,
quod ipse sensim dixit. At in quibus humores
sunt & spiritus vacuati, nobis celeriter & ple-
nius reficere licet, partium nimirum solidarum
firmitate & robore confisis. Quod verò ad finem
aphorismi est additum, bifariam eadem prorsus si-
gnificatione scriptum inuenitur, repentino sci-
licet tempore auferendi casu, & repentè aduer-
bialiter.

VIII

VIII.

Ἡ ἐκ νόσου τροφήν λαμβανόντις, μὴ ἰχθυή, σημαίνει, ὅτι πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρεεί· ἢ ὅτι τροφήν μὴ λαμβανόντις, τὸτο γίγνεται, καὶ αἰσθάναι, ὅτι κενώσει· δεινόν.

Si à morbo cibum capeffens quiffiam vires non recipiat, copiofiore alimento corpus onerari indicat: Si verò modicè epulanti idem eueniat, vacuatione indigere sciendum est.

Propter breuitatem & quendam loquendi morem qui in hunc vsque diem apud nos receptus est in multis Asiæ ciuitatibus obscurior factus est aphorismus. Dicere siquidem ipsi consueuimus cibum eos non capere qui cibum fastidiunt, & contrà capere, qui cibum appetunt sèque ad satietatè vsque replent. vt talis sit aphorismi sensus, Qui inuitante appetentia abundè & liberaliter epulatur, nec propterea tamen pristinam possunt virtutem recuperare, eos grauari & obrui cibi multitudine potius quàm ali sustentari que existimandum est: qui verò auiditate cibi defecti modicè epulantur, nec sè tamen ob id recolligunt, hos prauis abù dare humoribus est necesse: qui nisi vacuentur, vt pristinas vires recipiant fieri omninò non potest. At verò non hoc tantum loco, sed in aliis quoque suis scriptis Hippocrates, quum iusta proportionè inter se omnes humores inaucti sunt, sanguinis detractiōe auxilium adferre studet, quum verò ex ipsis vnus aliquis redundat, ipsi purgando conueniens medicamentum exhibet. Quum igitur idem hîc sentiret, quod in aliis suis scriptis dixit, rectè

f 5

sequentes duos subiungit aphorismos, eandem in ipsis sententiam continuans quam nos in presenti aphorismo his verbis docuit, Si verò modicè epulanti hoc accadat vacuatione indigere sciendum. Proinde duorum sequentium aphorismorum in aliis fere omnibus exemplaribus peruersum ordinem fuisse arbitror. ac rectius in illis exemplaribus legitur, in quibus alter horum aphorismorum sic prior scriptus inuenitur, Impura corpora quo plus aliteris, magis læferis: vt tota sit eiusmodi oratio, Quòd si cibum respuenti idem vsu veniat, vacuatione indigere sciendum est. corpora siquidem impura, quāto plus ales tanto magis lædes. Verum nos maximæ exemplarium partis ordinem sequuti, eo quo habentur ordine interpretaturi sumus.

I X.

TA σώματα γὰρ, ὅκτι ἀντὶς βέλῃαι καθαίρειν, δύραται ποιεῖν.

Corpora quum quis repurgare volet, ea fluxilia faciat oportet.

Medicorum certè quidem vulgus corpora *ἑνταῖα*, id est adfluendum idonea fieri putat, si quum vomitoriis medicamentis vtendū est, vomitum ipsi proritent, si quum deiectoriis, assiduè aluum subducant. propterea vt his ad alui deiectionem idoneū maptūque corpus reddant, illis ad vomitionē præparent omnem impendunt operam. Ego verò Hippocratem arbitror in præsentia nō pusillum istud, sed præstātius aliud quiddam nos docere voluisse, quod longa nos experientia ita habere didicimus.

Nam

Nam si quis corporis crassos & lentos humores tenuarit, secueritque, atque meatus per quos ipsi medicamentorum purgantium vi traduci trahique debent referarit, ea demum fuerit longè optima in omnibus purgatio. Quibus neglectis si aut vomitum ciendum aut subducendam aluum curaueris, ægrè molestèque purgatio procedet, non sine ventris tortione interdum, & vertigine quadā, * magnaque inquietatione, & pulsus deprauatione, interdum etiam corporis solutione & difficultate. Nobis autem qui tenuante victu uti solemus (quo de integrum scripsimus librum) nihil tale accidit, sed omnium quæ in corpore sunt præter naturam purgationes citra ullam omninò molestiam & celerimè peraguntur. Idcirco Hippocratem ipsum orationi illud addidisse dicimus, Corpora quum quis purgare volet, euroa faciat oportet: quasi ita diceret, siue per vomitum, siue per alui solutionem purgare velis, si totum corpus fluxum reddideris, sic demum bellissimè purgaueris. fluxum verò uti modò dicebamus fiet meatibus omnibus reclusis, & humoribus incisis & tenuatis, si forte crassum & lentum humorem corpus habeat.

X.

ΤΑ μὴ καθαρά τῶν σωματῶν, ἐκόβου ἄν
θρέψης, μάλλον βλάψεις.

Impura corpora quo plus nutriueris, eo magis leseris.

Mali siquidem succi in corpore prius collecti consortio vitatur nouum accedens alimentum. quo fit ut cacochymia quantitas augeatur, & retineatur

Corporis nō
preparati
solicitatio
anxie-
tas à pur-
gante medi-
camento.

tineatur qualitas. id verò maximè fieri solet, quum venter prauis quibusdam humoribus refertus fuerit. à quibus certè humoribus malis sit, vt quod paulò antè dicebamus vsu venire iis qui se ex morbo recolligunt, his ipsis eueniat qui talibus abundant humoribus. Id autem est, cibum sumere non posse.

X I.

PΑΥ ΠΛΗΡΩΘΗΣ ΠΟΤΟΣ, ἢ ΣΙΤΙΣ.
Facilius est potu refici quàm cibo.

Quia suprà de iis, qui educatione & nutritione viriū focillatrice indigerent sermo fuit, propterea nūc materiæ recreādis è morbo conuenientis differentia explicat. nam & in lib. de alimēto sic scriptū reliquit, Qui celeri alimenti appositione egent, humidum ipsis optimum colligendis viribus remedium: quòd si adhuc multo celeriore egeant, odoribus sunt recreandi. Neutrobi tamen nec eo libro humorem, nec hoc loco potum absolute, sed pro quibusuis rebus humidis & poculentis quæ alere & sustentare queant accipere oportet. Nam vt hæc solidioribus cibariis non similiter alant, distributionis tamen celeritate illis longè præstant: cuiusmodi sunt vina crassiora. nam aquosa (sic alba & tenuia appellant) quemadmodum colore aquam referunt, sic nutriendi virtute ab aqua parum differunt. vnde promouent quidem vrinas, sed minimum nutriunt. Crassa verò quæ sunt & rubra inter vina plurimum nutriunt, simulque inanita corpora & ob id sufficiēdi alimenti indigua, possunt celerrimè replere. Humidum porro alimentum præsertim

præfertim si natura sit calidum facilius corpora reficere, illi demum norunt, qui quomodo coctio distributioque fiant intelligunt.

XII.

ΤΑ ἔγκαστα λιμπανόμενα ὅν τῇσι νόσοισι με-
τὰ κρίσιν, ὑποστροφὰς ποιεῖν εἰώθευ.

Quæ à morbis post crism relinquantur, recidiuos morbos facere consueverunt.

Præsens etiam aphorismus superioribus iungi copularique debet. Nam quum suprâ dixisset, Si à morbo quis cibum sumens, vires nō recipiat, corpus copiosiore alimento onerari indicat : Si verò cibum auersanti idem accidat, vacuatione indigere sciendum : atque ob eam causam postea de vacuando disputasset, nunc causam adfert quamobrem qui à morbo cibum fastidiūt, vacuatione indigere videantur. ac si ea de re tota ipsi hūc in modum fuisset oratio, Quòd si intra modum epulanti idem eueniat, vacuatione indigere significatur. siquidem quæ post crism relinquantur, recidiuos morbos solent committere : ita nimirum humoris prauæ reliquias appellans, quas temporis interposito spatio putrescentes febres redaccendere est necesse. quando quidem quicquid humor alienus à corporis quo continetur natura, ipsum alere nequeat, ac in posterum necessariam habeat in putredinem mutationem. quòd si locus in quo cumulatur calidus existat, tum demum maximè & celerrimè putrescit.

XIII.

XIII.

Οὐδὲν κρίσις γίνεσθαι, τῶν κρίσεων ἢ νύξ δύσφορος ἢ πρὸ τῆς παροξυσμοῦ ἢ δὲ ἐπιπλεονεξίας ὡς ἐπὶ πολλοῦ.

Quibus crisis fit, nox quæ accessionem præcedit grauis, quæ verò subsequitur leuior ferè solet existere.

Crisis subita est in morbo ad salutem aut mortem mutatio. quæ fit dum benignam & utilem materiam natura à praua & inutili secernit & ad expulsiōem præparat. Meritò itaque per hanc turbationem & naturæ luctam ægrotantes ægrè molestæque habent. quæ molestia noctu magis apparet. tum enim nobis dormiendi consuetudo. Per hanc igitur turbationē interrupto subindè somno eam molestiam licet manifestè dignoscere, etiam si dies similem habiturus sit turbationem, quando proxima statim nocte crisis futura est. Quod sub finem aph. est additū, quæ verò crīsim nox subsequitur, præcedente leuior plurimū esse solet, in multis desideratur exemplaribus. eo autem docet noctē quæ iudicationem proximè excipit præcedente leuiorem maxima ex parte esse solere. quia videlicet plures ad salutem crīses desinant. Certò siquidem scimus ex ægrotis plures esse qui seruentur quàm qui intereant, nisi fortè pestilens sit cœli status.

XIII.

Εἰς τῆς κοιλίας ῥύσεισιν, αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελείσιν, ἢ μὴ οὐκ ὠφελείσιν μεταβάλλει.

In flu

In fluxionibus alui, excrementorum non in deteriora facta mutatio inuat. *

Excrementorum mutationibus multas humorum species præ se ferentibus corpus exactius repurgatur, nisi colliquationis habeant aut putredinis signa. de quibus ipse disseruit in prognostico, ubi & pinguium & grauiter olentium & foetidorum excrementorum fecit mentionem.

X V.

Ὅτε φάρυγξ νοσέει, ἢ φύμα[τα] ἐν τῷ σώματι ἐκφύει, τὰς ἐκκρίσεις σκεπτεσθ[ῆναι]. ἢ γὰρ χολώδεις ἔωσι, τὸ σῶμα ξυμνοσεί, ἢ δὲ ὁμοίαι τοῖσι υἱαίνεσι γίγνων, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα τρέφει.

Vbi fauces dolent, aut pustularum eruptiones exoriuntur in corpore, excrementa spectare oportet. nam si biliosa fuerint vnà corpus ægrotat: Si verò sanorum excrementis similia, tutò corpus alere poteris. *

Quum posteriores aphorismi partes inter se opposuisset, utrobique quod cōsequi videbatur prætermisit. Quare si quod deest suppleueris, eiusmodi tota erit oratio, ubi fauces dolent, aut in corpore pustulæ exoriuntur, excrementa inspicere oportet. Nam biliosa si fuerint, vnà corpus ægrotat, minimeque tutum ipsum alere: si verò sanorum similia fuerint, nec ægrotat corpus, ipsumq; tutò alere potes. Cæterū quibusnā rationibus inductus Hipp. ita sibi pronunciandum esse putauerit, dicere iam aggrediar. Animantium natura principibus parti-

bus

bus contentos humores prauos vacuatura, horum interdum partem quandam per vrinas, aut aluum, aut vomitum excernit, alios ad cutim protrudens, si propter crassitiē vacuare nequeat, eo loci ipsos deponit, indeque pustulas in corpore fieri contingit. sæpè etiā susceptis ex capite ruentibus humoribus, fauces infestantur. Quò certè tempore cōsiderandum est ac distinguēdum, vtrum quicquid redundantis erat humoris natura iam in partes affectas deposuerit, an adhuc restet toto animatis corpore peccantium humorum copia. quæ res inspectis excrementis fiet manifesta. Nam si egregium omninò natura impetum ad corpus expurgandum ceperit, biliosa apparebunt excrementa, propterea quòd eiusmodi etiā pustulæ calfacto sanguine fieri ab humore bilioso consueuere. Quare eiusmodi sunt prius repurganda quàm alenda corpora, impura siquidē corpora quāto plus ales, tanto magis lædes. Si verò sanorum excrementis fuerint similia, totum corpus rectè valere, nullūmq̃ue ab eius nutritione imminere periculum indicant.

X V I.

Ὅτι λιμὸς, ὃ δ' ἐπὶ παντί.

Fame dominante, ab omni agitatione vacandum & labore.

Famelicos esse dicimus eos qui propter cibarium inopiam & egestatē ad extremam famem rediguntur. Siquidem Epidemion secundo sic ipse locutus est Hipp. Aēni Thraciæ, quum propter annonæ charitatem leguminibus vesci cogerentur, cecurum imbecillitate laboratū est. Sed & omnem cibarium

cibariorum magnā indigentiam, tametsi non inopia, sed voluntariò aut imperatò fiat, famem appellare consuevit. Nam quū diceret, molli carne præditos, in fame habere oportere, siquidem corpus famas siccaret: & rursum quum in prognostico iuberet percunctandū num vigilasset is qui derepentē emaciatus erat, aut perhumida admodū aluus reddidisset, aut fame conflictatus fuisset: his locis famis vocabulum pro cibariorū usurpauit indigentia. qua acceptione sic nunc quoq; dixit, Quum famas stimulat, labore abstinendū & motu. quasi ita fuisset locutus, Qui esuri non sunt, nullū toto eodie laborem aut fatigationē suscipere debent. Laboris autē nomine motionē vehemētiorem, quod etiā exercitium appellant, intelligere oportet. Si quidem ipse eo sensu dicebat, Labor cibū præcedat. Est igitur ipsi tam de iis qui secūda, quā qui aduersa sunt valetudine sermo. Nā nec rectē valentibus imperanda sunt exercitia fame dominante, nec in ægrotantibus motū corpori vllū vehemētiore vñā cum fame adferre oportet, siue missione sanguinis id, siue purgatione, siue per vomitū vacuatione, siue multa frictione, siue deniq; forti corporis motione aut alteratione fiat: per hos siquidem motus omnes si cū inedia fiant, virtutē frangi ac debilitari accidit siue secunda, siue aduersa valetudine homines fruantur. At verò Hipp. vt virtutem eā quæ animalia regit & moderatur validā semper retineat & tueatur omnē solet diligētīā ac curā adhibere. Quā ipsam siue vim singulariter, siue multitudinis numero vires dixeris nihil retulerit. Atq; illud est quod libro de alimēto dicebat,

virt^{us} vna & nō vna: vnā quidē genere virtutē esse,
sed quæ multas species habeat his verbis indicans.

XVI.

Ὅτις ἂν τροφή παρὰ φύσιν πλείων δέληται,
τὴν νόσον ποιεῖ, ὅτι οἱ δὲ καὶ ἡ ἰσχύς.

*Vbi præter naturam copiosior cibus ingestus
est, morbum inde creari indicat sanatio.*

Quod alio aphorismo vniuersaliter dixit, id
nunc in vna docet specie. Nam vniuersalis erat o-
ratio illa, nō satietas, nō fames, neq; aliud quicquā
quod naturæ modū superat, bonū. præsens verò a-
phorif. de vna tantū re satietate scilicet pronūciat.

Copiosior siquidē quā pro corporis natura ci-
bus, satietas appellatur. Caterū quum nimium omne
ad aliud semper referatur, in nostris id corporibus
duplex, vnū ad vasorū capacitatem, alterū ad natu-
ram nos gubernantē refertur. De posteriore agens
hoc loco Hippocrates, Nimiū inquit cibū præter
naturam esse: ne eos qui cibi tantam vim ingurgi-
tant, vt iplis venter distendatur, inde detrimen-
tum & læsionē omninō capturos, aut eos quibus
ad ventris explēdam capacitatem cibi aliquid de-
est, parum comedisse, atque idcirco bellē omninō
concocturos arbitremur. nam vt illi interdum val-
ent ingurgitata cibaria coquere, siquidem eorum
tale existat naturæ robur: sic hi propter eiusdē na-
turæ infirmitatē etiam pauca coquere nō possunt:
idque maximē si coctū facilia priores edulia, poste-
riores difficilia sumplisse contigerit. Similiter etiā
in distributione alimenti facultas sanguifex ad
proportionem coctrici virtuti ventriculi respon-
dens, propter imbecillitatem interdum non altera-

Satietas est
est copiosior
est naturæ
est naturæ

Superior nimium
in corpore
est naturæ
est naturæ
est naturæ

bit succum etiā modicū in venas distributum: inter-
 dum isto multo etiam ampliorem promptè ver-
 tet in sanguinem, tum propter proprium ipsius ro-
 bur, tum propter succi in sanguinem facile cōuer-
 tendi naturam. Eodem planè modo tertiū etiā ali-
 mentum, quod profectō ipsum dicimus omnīū ma-
 ximè proprium alimentum, quū scilicet particulis
 animantis apponitur, pro naturæ viribus vel lar-
 gius, vel parcius dicitur, ipsūque aut bellè confi-
 cietur & alet, aut secus fiet, atque ita à natura aut
 vincetur, aut minimè euietus corrūpetur & mor-
 bum creabit. Vna igitur hæc est aphorismi exposi-
 tio, qua cibi nimiam copiam ad facultatē animan-
 tiū moderatricem relatione exaudiendam esse di-
 cimus. Altera est qua qualitatem cibi præter natu-
 ram intelligimus, vera & ipsa. Alitur enim queque
 pars à conueniente & familiari naturæ suæ alimen-
 to, quod meritò nos secundum suam cuique parti
 naturam esse dixerimus. Si itaque ad eā affluat suc-
 cus quispiam qui alteri particulæ sit secundum na-
 turam, sed huic præter naturam & alienus existat,
 malo certè quidē is particulæ fuerit, sed ita vt non
 necessariò morbus consequatur, siquidem eius fue-
 rit parua portio. Nam si mandragoras, papauer &
 ruta pharmaca alioqui quæ corpus nostrum corrup-
 pere possunt, sine quantitate incomodare nequeūt,
 multò certè minùs talis succus detrimentum adfe-
 ret, qui præter quàm quòd perniciosus non est,
 alere etiam potest partes alias. Alioqui neque ali-
 mentum vocaretur, nisi tali esset natura præditus.
 Quemadmodum enim si exiguus per gulam flatus
 in ventrem delatus fuerit, aut potus paucillum in

pulmones per arteriam asperam deerrauerit, venter propterea non ægrotet, nec pulmo peius habeat: sic quoque se res habet in aliarum partium alimento. Quinetiam præter has tertia à nonnullis profertur interpretatio, illud præter naturam intelligendum esse arbitrantibus pro magnopere & præter modum, ac si ita dixisset. vbi copiosioribus præter modum & exuperanter ingestus fuerit, is morbi causa existere solet. Siquidem qui non multum superet mediocritatem morbum nodum committere, sed seruare corpus potest intra valetudinis latitudinem. atque hæc est vera quoque sententia. Siquidem iustam mediocritatem & convenientem proportionem non parum superare oportet alimentum, quod morbum sit facturum. Sed huius quidem rei causam medicis mos non est orationi distinctionem adhibendi, sed solum genus ipsum morbi causam esse pronuciare consueuerunt, exempli gratia æstum, frigus, fatigationem, crudelitatem, humorum corruptelam, cæteraque id genus affirmantes morbos facere: nobis scilicet in quoque horum quantitatem haud paruum subaudiētibus. Similiter quum copiosiores cibum morbi causam esse dicunt, orationi particulam multo non adiciunt. neque enim nos fugit, si drachmæ decimam quintam partem id esse statuamus, quo iustam mensuram & proportionem excedat, morbum nondum posse facere: sed vbi eadem multiplicata fuerit, eundem interdum creare posse. De genere siquidem hæc una causa est morbos committentium. Vnde fit ut tertia hæc interpretatio, tametsi vera quam maximè existat, mihi tamē alienior esse videatur à consuetudine

ne

ne interpretandi veterū, cū eo quod violentius explicet significationē vocis præter naturam. Porro ad finē aphorismi quod his verbis addidit, indicat sanatio, rectius haberet, si ascripta copulandi particula & legeretur hoc modo, indicat & sanatio. Neque enim quoties præter naturā cibus sumptus fuerit, inde morbū gigni sola indicat sanatio, sed rei etiā ipsius natura eā indicationē adiuuat, vnā ipsi astipulante sanatione. Siquidē iis quæ singulis artibus solerter sunt inuenta, ipsum etiā ab euentu rei testimoniū & confirmatio accedit. quæ in præsentī oratione sanatio est, quæ molestiorū humorū vacuationē protinus consequi solet. quod quidē ab euentu testimoniū ne Herophilus quidē prætermisit in eo libro quem *συμμιμνήσκω τριχρονον*, id est indicationem à tribus tēporibus sumptā inscripsit. Nā si quis plura quàm pro consuetudine comedens, & consuetā exercitationē vel seruans vel etiā imminuens, corpus grauari onerariq; sentiat, & cum faciei rubore & venarū tumore febricitare incipiat, eū profectò qui ita affectus sit, nō absq; ratione ob repletionem ægrotare existimabis. Quod si is à vacuatione leuari se sentiat, ex re ipsa protinus confirmatio accedet opinionis, quam de plenitudine conceperas, atq; in posterū in iisdem similiter audendi & vacuandi animus addetur, minimè abs te expectata illa Empiricorū obseruatione. quā ipsi dictitant eorū esse quæ frequentissimè in iisdē similiter euenire videntur. Verū addita fortasse in præsentī aphorismo fuerat copula &, quā postea vt superuacaneā sustulit aliquis, aut etiā Hipp. ipse ab initio absolutè citra cōiunctionis interuentū scripsit

hoc modo, indicat sanatio, quasi diceret, ubi quæ
diximus ita habuerint, id est copiosior præter na-
turā in corpore cibus cōtineatur, vacuatione ad-
hibita agrot⁹ si iuuabitur, in eū morbū ob cibi co-
piam incidisse constabit. Porro memoria semper
tenendū solitū Hippocratem vacuationē absolutē
dicere, quæ equabiliter omnes humores vacuatur,
purgationē verò, quā qualitate peccantes & mole-
sti educuntur. Atque sanatio qua de nūc agitur,
quia per vacuationē nō purgationē fiat, opinionē
de plenitudine confirmat. Iam verò æquabilis o-
mnium humorū vacuatio quæ exactissima habet-
ur, sectione venæ administrari solet: quæ proximè
ad hanc accedit, scarificatis, ut facere consueuim⁹,
fit malleolis: sic etiā quæ exercitiis, & quæ frictio-
nibus, & quæ balneis, & deniq; quæ inediā per ac-
cidens fit vacuatio. per accidens dixi, quia non per
se & primaria ratione vacuat inedia (quā rē faciūt
singula quæ enumerauimus) sed vacuatio quidem
naturali perspirationis modo fit, id est perspirabi-
li cute latenter corpus digeritur: quia verò in ma-
teriæ vacuatę instaurationē nullū sufficitur alimē-
tum, propterea manifesta fit quæ prius latebat. va-
cuatio. Hæc igitur ad aphorismi expositionē satis
esse videntur. Qui diligentius de plenitudine dispu-
tationē legere volet, is integrū ea de re conscriptū
librū habet, qui de plenitudine inscribitur. Nūc sa-
tis erit hoc tantū superiorib⁹ addidisse, posse qui-
dem absq; corruptela cœpisse plenitudinē eā quæ
ad vires relatione intelligitur, sed quæ utilis & be-
nigna persistere nequeat. Siquidē ipsam in qualita-
te mutationē atq; adeo tēporis spatio corruptelam
subire

*Vacuatio
absoluta dicitur
quæ intelligitur
Hippocratem
omnium humorum
atque purgationē
dicere, quæ
purgatio*

*Inedia per
accidens vacuat*

*Plenitudo ad
vires, quam
in libro de benigna
dixi inquit*

subire est necesse. verum hoc licet accadat, tãdiu tamẽ plenitudinẽ appellaturi sumus, donec vacuato superuacaneo, reliquũ vtile ac benignũ reddi possit. Nam quod accescitibus vinis vsu venit, eiusmodi quiddam in sanguinis alteratione fieri solet. Id verò tale existit. vbi vina planè acuerunt, non iam ad vini naturã redire possunt: verum si tam leui momento ad id vergant, vt accescere quidẽ, sed nondũ acetũ esse videatur, ex iis cõplura pristina recepisse naturam sæpius sunt visa. Sic in sanguine se res habet. nam si ipsius magna facta est corruptio, non iã ad sui naturã redire potest: parũ verò a seipso si degenerauerit, vacuato superuacaneo qui restat suã recuperare potest naturã. Atque talẽ sanguinis affectionẽ non corruptelã, sed plenitudinem appellandi medicis moris est, solã eã (quod hinc colligimus modò dicebã) corruptelã nominantibus, quẽ tam humore vã causa corrupto, qui iam priuato naturũ suũ, etiam suã naturã, est a natura absumptũ, et ac uerũ, in quãdam

XVIII.

Τῶν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως, ταχισταὶ καὶ αἱ διαχωρήσεις γίνονται.

Eorum quæ confertim & celeriter alunt, celeres etiam excretiones esse solent.

Ea secundũ Hipp. sententiã celeriter alere sunt intelligenda, quæ statim paulo post quàm sumpta sunt alunt, secundũ suã certè quidẽ naturã, quam ipsam in iis exploramus qui inculcata sunt valetudine: confertim verò alere accipienda sunt ea, quæ postquã alere ceperunt, quicquid alimenti habent

* Querni-
uerim &
celeriter a-
lunt, celeri-
ter quoque
corpus per-
uadunt.

breui totum corpori impertiunt. Quæ itaq; sunt eiusmodi quatenus confertim & cumulatè alunt, eatenus etiam corpus permeabūt celeriter. Si verò ipsis adsit aut acrimonia quæpiā ad excretionē stimulan, aut visciditas qua morentur & retineātur diutius, illā quidē citius ad excretionē incitabuntur, hac tardius permeabūt. Citissimè igitur & cōfertissimè alit vinum: tardissimè & sensim bubula, & cochleæ & Spondyli marini, locustæ, carabi, gāmari, & quicquid deniq; dura carne cōstat eādem cū his habet naturā. Adhęc duri casei, salitæq; carnes, lentes, bulbi, & in tantū vt dura euadāt oua cōcta. hæc enim omnia multò postquā partibus nutriendis sunt applicata, sensim nutriūt. Quòd verò sumptus cibus iā alat, tum ex pulsus vehemētia & magnitudine, tū ex motus volūtarij firmitate & robore partibus nutritis cōciliato poteris argumētū accipere. quā rem explorare cōueniet in iis qui vel propter vacuationē quandā manifestā, vel fatigationē vel inediā soluti sunt & viribus defecti. Ea igitur omnia quæ supra commemorauimus tardè per ventrē permeāt, hoc est multò postquā sumpta sunt tempore. Hisce verò cōtraria celeriter peruadunt, imprimisq; vinū omniū citissimè vt diximus corpus alens. Post ipsum alia suo quæq; ordine subsequuntur, de quibus dicturus sum, vbi pauca prius de vinis edisseruero. Nā aquosa perpaucū dant corpori alimentum, qualia sunt colore alba, substantiæ compage tenuia: Crassa verò & fulua his multo copiosius impertiunt corpori alimentum, sed tanto in nutriendo cedunt nigris, quantum celeriter & confertim præ his habent alendi prærogatiuam. Quæ autem alba sunt & crassa,

minus quidem quàm nigra, sed plus quàm alba & tenuia alimenti impertiunt corpori, sed celeriter & vniuersim nutriendi potestate cedunt. quia quāto aliis antecellunt, tanto permeādi celeritate præstant. Omnium enim citissimè aquosa per vrinas percolātur, quia propemodum tota ocysimè ad hepar prius subuehātur, quàm per aluum quicquā descendat. Alia verò omnia ex quibus manifestum quid subeat per ventrem, perualionem habent nutriendi temporis proportionem respondētem. Sic & in aliis omnibus accidit. Nam ptissanæ succum nō multò postquam sumptus est alere pauco in tempore vniuersum, sed non multum impertiri alimentū constat. Alica verò nec paucum nec vniuersum, sed & multo tempore & multum præbet alimentū. Porro autem quæ inter se comparantur similem habere debent compagem seu concretionem quam *εὐγρασίμ* Græci appellāt, nec vnum exactè humidum esse, alterum summè siccum. In ptissana itaque & alica & cæteris eiusmodi quæ homines ex milio & fabis aliisque frugibus parant, similiter secundum crassitudinis modū habeant oportet ea quæ inter se cōparantur. Carnibus verò sua cuiq; est & propria compages. comparare itaq; eas oportet in apparatus & condituræ forma, vtrisque scilicet vel affatis vel coctis similiter. Succum autem si qui mordaces insint, per apparatus remoueātur, quemadmodū in brāssica & leguminibus fieri solet, siquidem certam alentis substantiæ probationem habebiturus. Remotio autem fiet, si inter coquēdum, ex vna aqua in alteram quæ incoquuntur transfuderis. Si igitur his omnibus probè constitutis &

distinctis, diligenter exploraueris quæ paruo tempore id est confertim seu vniuersim, & paulò postquam sumpta sunt, (hoc enim celeriter significat) alunt, ea ocys etiam corpus peruadere, modò hominibus similiter habentibus exhibeantur (nam & hæc in omnibus adhibenda est distinctio) : quæ verò cōtrā habeant, tardè subire comperies. Horū porrò causam si requiras, eā ex iis quæ nostris de facultatibus naturalibus commentariis demonstrata sunt petere poteris. In iis enim ventriculum ex eduliis ingestis familiari & conueniente succo attracto, quē suis tunicis reponeret, primū omniū ad satietatem vsque frui demonstrauius, postea vbi abundè saturatus esset, tum demū ipsa abs sese ad transitum dimittere. quo tempore hepar quoque ex ipsis trahere par erat, si quidem alimēto egeret, alioqui eo quod in se haberet abusurum. Eodem quoque modo ex hepate corpus quando alimento deficeretur trahere rationi erat consentaneū. Quæ ex re fit, vt in quibus totum inanitum corpus est, periculū eorū maximè facere cōueniat quæ vniuersim & celeriter nutriunt, quibus indidē etiā accedere dicebamus, vt celerius corpus peruaderent. Nonnulli tamen vacationem eam quæ ex toto quoquo versum fit corpore, peruasionis seu excretionis nomine Hippocrati appellatam esse volunt. vt idem nunc doceatur, quod libro de alimēto his verbis dicebat, Cibus alteratu difficilis, ægrè cōsumitur & discutitur: cibus contrā facilis appositus, facilè consumitur & exhauritur. Quod dictum quàmquam est verissimum, nō propriè tamen videtur peruasionis nomine intelligi posse. Siquidē
peru

peruasio ferè de transitu per ventrem intelligitur: possis tamen de eo quoque qui quacūque corporis parte fit intelligere. neq; enim parū differt subirene cibum an peruadere dicas. nam sola subeunt quæ per aluum descendunt. Peruadendi verò verbum vtrisque, tam iis quæ per ventrem subeunt, quàm quæ quacunque corporis datū est permeant potest conuenire. Suilla igitur cæteraque alia quæ lentos & crassos humores habent, non nisi multo tempore ex toto discutiuntur corpore. Olera verò piscēsque saxatiles & quicquid denique distribuendo constat tenui succo, distributionis quidem & appositionis celeritate aliis præstant, firmam verò stabilēque naturam non habent, sed facilè digeruntur & cute perspirabili euanescent.

XIX.

Τὸν ὀξείων νοσημάτων ὁ πᾶσα ἀσφαλές αἰ προδιαγορεύσεις ὅτε τὸ θανάτος, ὅτε τῆς ὑγείας.

In morbis acutis non omnino certæ sunt mortis aut salutis prædictiones.

Morbi acuti præterquàm quòd criticè citò soluentur, statim etiam magnitudinem celeritati habent coniunctam. Nam febres diarias quas ephemeræ Græci vocant, celeriter licet finiantur, nemo tamē morbos appellauit acutos. Duplex porrò est acutorum morborū natura. nam aut in * solis humoribus accendūtur calidioribus, nullum certum occupantibus locū, sed æquabiliter quauis corporis parte genitis: aut parte quapiam affecta fiunt, veluti in * pleuritide fit, peripneumonia, & cynanche.

* Acuti ex accensa materia in venis fluctuante & oberrante.

* Acuti ex inflammatione stabili partis cuiuspiam, cū febre totū corpus occupante.

che. Sed & morbos acutos febres ferè comitantur
Una apoplexia velut continua. raro enim sine febribus reperiuntur, qualis est apoplexia. Longi verò & diuturni morbi ratione sunt humorum crassorum, lentorum, & frigidorum qui concoqui non facile possunt, sed impacti & cuneati in partibus affectis hærent. quo fit ut scirrhi potius quam phlegmones naturam retineant eorum affectus. ex quibus qui per consensum & sine loco affecto fiant pauci reperiuntur, in quibus æqualiter omnes venæ putrescentes humores vel melancholicos vel pituitosos habeant. quorum omnium prædictionibus niti & confidere videtur Hipp. Acutorum verò non omnium, sed in ipsis falli etiam interdum præfagitione fatetur. id enim significat negativa illa particula, non omnino, quæ idem quod non semper seu non in omnibus significat. quod sermonis genus usurpare solent, quum pauca quædam de omnibus eximunt, ut quum dicunt, non omnes homines mali. significant enim perpaucos bonos esse. Sic Hipp. nunc hac oratione significare videtur, non omnino certas prædictiones esse in morbis acutis, quum experientem etiam medicum in his interdum, sed raro falli contingat. Hoc autem accidit tum propter subitam in melius aut deterius in crisi mutationem, quæ mutatio naturam sequitur humorum morbos efficiendum, tum etiam quia peccas humor ex vno interdum loco in alterum mutet sedem.

X X.

Ο κόκοισι νεοῖσιμ ἔσσιμ, αἱ κοιλίαι ὑγραί εἰσι
 τῶν τοῖσιμ ἀπογνηάσκεισιν ξηραίνοντ. ὁ κό-
 κοισι

οἷσι ἢ νεοῖσι ἔσσι , αἱ κοιλίαι ξηραὶ εἰσι , τὸ
τέτοις πρεσβυτέροις γινόμενοις ὑγραίνονται.

*Quibus in iuuentute alius est humectata, ijs in se-
nectute siccatur: Quibus contra sicca astrictaque
iuuenibus fuit, ijs senibus humectata laxaque fit.*

Id sæpenumerò sed non semper fieri ipsemet a-
phorismo eo quem infra scripsit satis indicasse vi-
detur, Qui inquit, aluum humidam habet, facilius
quàm qui sicca sunt aluo iuuentutem degunt, sed
ægrius senectute defunguntur. ipsis siquidem se-
nescensibus reliccari ferè solet. Cæterum siccam
& humidam aluum intelligere oportet, non abso-
lutè, sed eadem victus ratione seruata. nam si quis
in iuuentute salsamenta comedat & porra, & zy-
tum superbibat (quæ victus ratio Alexandrino-
rum est cõsuetà) in senectute verò nihil quicquam
horum esitet, sed lente vescatur, vinumque insuper
austerum potet, qui quæso possis ætatis ratione di-
cere huic purgamenta alui fuisse mutata? Rursum
si quis per iuuentutem lente & mespilo vinoque
austero vsus, per senectutem verò Alexandrinorū
victus rationem sequutus, simul cum tali mutatio-
ne victus, alui etiam deiectionem mutauerit, in eo
profectò certum de aphorismo iudicium facere
nequeas. Sed si quum cæteris omnibus, tum iis etiā
quæ ad alimoniam pertinent similiter gestis & ad-
ministratis, alui deiectio mutata fuerit, certū tum
fiet de iis quæ ab Hipp. dicta sunt iudicium. Muta-
bitur verò alui purgamentorum ratio, quod ad æ-
tatum naturam attinet, mutatis corporis affectio-
nibus vnde alius humidior fit aut siccior. quæ
quidem

quidem affectiones quales sint, vnum ex iis est quæ inuestigatione digna videntur. Sed si in præsentia scribere cuiusque proprias aggrediar demonstrationes, tam longa mihi instituenda erit disputatio, vt integro libro sit opus. Id igitur aliquando fortè præstabitur. nunc paucis rerum tantum capita persequar, atque iis vtar quæ in commentariis tum de naturalibus facultatibus tum de symptomatum causis sunt demonstrata. Alius iusto fit humidior, quum ex ea alimentum in chylum redactum parcius distribuitur: contraque eius inde omni ad hepato elato humore, siccior fieri solet. Quamobrem autem parcius distribuitur, interdum in causa est copiosior quàm quo hepar egeat sumptus cibus, interdum etiam quia ipse celerius ad descensum festinat. ex copiosiore enim cibo postquam ad se hepar quod ad explendam auiditatem satis est traxerit, plures superesse reliquias est necesse. Celerius vero intestina peruadente & permeante cibo, per eam descensus celeritatem, alimenti tantum quanto egeat hepar trahere non potest. vnde eius reliquias humidiores fieri est necessarium. Porro ocyus subeunt alui purgamenta, tum propter bilis in ventrè defluentis & ad excretionem stimulantis copiam, tum propter facultatis retentricis ventriculi imbecillitatem, ipsiusque & intestinorum virtutis expultricis robur. Cibi verò plus appetimus quia os ventriculi (in eo enim maximè sita est cibi appetentia) temperamento est frigidiore: quemadmodum hepar quoque propter frigiditatem minus attrahere solet. Sic quoque venter propter humiditatem, imbecilliolem retentricem obtinet, vt expultricem fortiolem propter siccitatem. Senibus itaque ubi

frigidius corpus euaserit, in ore ventriculi humiditas usque eo frigida colligitur, ut in cibi fastidium, quam anorexiam Græci vocant, quasi inappetentiam dicas, terminetur. quo facto deiectione alui siccare contingit cibariorum defectu, quod certe quidem ad distributionem attinet. Pariter qui propter copiam vel naturam humoris picrocholi humectam aluum habet, in contrarium statum senes facti mutantur, quia in senectute talis humor non iam gignatur in corpore. Sed quibus propter retentricis virtutis imbecillitatem humida aluus est, non omnibus, sed pro quantitate caloris cum tali imbecillitate coniuncti in contrariam fit conditionem mutatio. nam statim ab ortu frigidiore temperamento aluus si fuerit, ea per senectutem in frigidam præter modum intemperiem redacta, facultatem similiter imbecillam obtinebit retentricem: quia intemperies omnis immoderata actiones debilitat & lædit. quod si ad multam ætatem calida manifestò fuerit, robustam habebit retentricem virtutem, ut pote quæ neutram intemperiem exactè habeat, nec eam quæ in siccitate consistit (omnino enim aluus erat humidior naturâ: alioqui retentricem virtutem non habuisset imbecillam) nec eam quæ in calore est. hoc enim ponebatur. quare propemodum omnibus quibus aluus naturâ humidior est, senescentibus sit in contrarium mutatio. Quibus verò siccior, iis per senectutem euadit humidior, idque propter temperaturas contrarias. Aut enim quia minus quam pro iecinoris virtute cibariorum comedunt, aut propter excrementorum exuctorum siccitatem, aut quia bilis minus

in

in ventrem deriuatur, aut propter firmitatem retē-
 tricis virtutis, alui fiūt purgāmēta ficciora. Quòd
 autem minor ipsis adsit cibi appetētia citiùsq; ex-
 pleantur, fit propter partium in quibus sita est ap-
 petentia caliditatem. Quòd exuētus cibus ficcior
 euadat in causa est hepar moderatè natura tempe-
 ratum, aut etiam nonnihil calidiore temperamen-
 to. Quòd pauca in ventrem bilis confluat vt potè
 quæ pauca etiam generetur ob visceris frigidita-
 tem accidere putandum est. Fortis verò vis reten-
 trix in iuuenibus ideo fit, quia ipsorum ad ficcus
 vergat temperamentum. Non sine ratione igitur
 hisce omnibus senescentibus fiet in contrariū mu-
 tatio. Nam & qui cibi fastidio ob caliditatē labo-
 rant, ætatis progressū plus appetent quàm subige-
 re & euincere possit hepar: & quibus propter sic-
 citatem ingenitam vis retentrix erat valentior, iis
 senescentibus fiet ob eiusdem siccitatis excessum
 imbecillior, atque inde fiet vt propter citatiorem
 cibarium transitum, humidior euadat deiectio.
 Quibus verò propter bilis inopiam moratur deie-
 ctio, ac propter tardum transitū magna obiter hu-
 moris pars exugitur, in iis idem etiam tum status
 manere potest: heri tamē potest vt refrigerato præ-
 ter modum iecore, atque ita imbecilla valde red-
 dita distributione, alui purgamenta reddantur hu-
 mida. Atque hæc in præsentia habui quæ de muta-
 tionum, quæ ætatis ratione propter alui siccitatem
 & humiditatem fiunt, causā dicerem: quæ obscura
 propter breuitatē videantur iis qui exercitati non
 sunt in commentariis de quibus nobis suprā facta
 est mentio. Sed aliquando postea integrum his ex-
 plicandis

plicandis librum dicabimus. Quod ad artis vsum attinet satis est tenere quod ab Hippoc. est dictum, etiam si eius dicti causa non adiiciatur.

XXI.

Λιμὸν θώρηξις λύει.
Famem thorexix soluit.

*

Thorexim meri potionem Hipp. consueto more appellat. In opere siquidem de hominis natura & victus ratione sic scriptum reliquit. Est autem, inquit, aura quam ducimus reddimúsque morborum popularium causa. Planum est enim cuiusque nostrum victus rationem eorum causam esse non posse, quum promiscuè omnes tam iuvenes quam senes, tam viros quam mulieres, abstemios deniq; iuxta ac thoressomenos (sic enim meracioris vini pleniore potione gaudentes appellat) malum hoc corripiat. Nam vel ex eo constat per thoressomenos merobibas intelligendos esse quia abstemiis eos è regione posuerit. Quare thorexim quoq; ab ipso pro vini potione vsurpari est manifestum, quã quidem vini potionem famem depellere dicit, non mehercle quamuis cibi indigentiam famem appellans, quod arbitrati sunt nonnulli, ut nec eam quæ cibi appetentiam habet coniunctam, sed eam quæ morbus est, quæ qui laborant, magna & insatiabili perpetuâque cibariorû incessuntur appetentia. quam ex medicis quidam caninã appellarunt. Huic siquidem fami sedandæ meracior potio est remedio, non ei quæ vel longam inedia, vel alui profluvium, vel sanguinis fluxum, vel quamuis aliam vacuationem consequi solet. Nam qui propter ho

h

rum aliquod redditi fuerint famelici, tantū abest
 vt commodum ex meraco potu aut vtilitatē perci-
 piant, vt eo etiam offendantur magnopere: quippe
 qui conuulsionibus protinus & delirationibus
 prehendantur, si ante cibarium esum liberaliore
 vini potione vti fuerint. At quibus fames morbus
 est, iis vini potio, non cibi copia est remedio. Si-
 quidem ego nonnullos qui perpetua fame labora-
 rent ita curavi, ipsis scilicet liberalius vino quo-
 piam ex iis quæ haud segniter calfaciunt propina-
 to. Neque enim acerba vina eiusmodi famem sana-
 uerint, vt pote quæ ne calfaciant quidem: sed quæ
 sine astrictione fuluo colore sunt aut rubro, ea de-
 mum maximum his qui canina vexantur appeten-
 tia auxilium sunt allatura. Ipsi itaque quū pran-
 dere volūt, primum cibaria apponere oportet pin-
 guia, & vt ita dicam oleosa, cæteraque id genus ex
 multo oleo parari solita. Sed prima cautio esse de-
 bet, ne quid austeri admisceatur aut acerbi. Postea
 vinum ex iis quæ diximus aliquod, etiam si nondū
 fitiant, potui dandum est. Protinus enim ipsis tali
 victus ratione fames mitigatur, in qua si diutius
 perseverauerint in totum etiam sedari solet. Atq;
 hanc mihi sententiā Hipp. hoc aphorismo præ se
 ferre videtur. Nam quū vel propter solā intem-
 periem frigidiorē, vel propter acidos quosdam
 succos ventriculi os imbuentes, fieri consueuerint
 appetitiones caninæ, quæ vitia duo per sanat vinū
 suprà dictum, eadem merito appetentias caninas
 sedauerit. Bonum vero qui putant famis nomine
 dictū esse ab Hipp. hi mihi absurdè eius verba ex-
 audire videntur: primum quod pro generali &
 vniuers

vniversali oratione particularem faciant, deinde quoddam falsum etiā dicant. Siquidem boulimus est virtutis prostratio ab externa refrigeratione profecta, qui ab esuritione quidem principium sumit, sed famem amplius non habet coniunctam.

XXII.

Ἀπὸ πλησμονῆς ὀκράζει ἢ νοσήματα γίνονται, κενώσεις ἢ ἢ ὀκράζει ὑπὸ κενώσεως, πλησμονῇ ἢ τῶν ἄλλων ὑπερανίσωσις.

Qui à plenitudine morbi fiunt, vacuatione curantur: & qui ab inanitione proficiuntur, sanantur plenitudine. Ceterorumque contraria sunt remedia.

Non, si quid non amplius à plenitudine fiat, aut ea sublata remaneat, id curabit vacuatio: sed quæque tempore à plenitudine fiunt curare aggredimur, ea demum vacuatione indigere videntur. Plenitudinem certè ipsam morbum facere dictum est suprâ, ipsius verò curationem vacuatione fieri, ut & alias omnes causas morbos committentes per contraria tolli, monere certè quidem fuerit superuacaneum. Neque enim aliud quicquam præter * cōtraria excogitare queas, cui earum sublacione acceptam referre possis: quemadmodum in morbis iam factis & symptomatis eos necessariò committentibus iterum examinaturi sumus. Sed nunc de morbis qui adhuc fiunt habetur sermo. Vnde fit ut causarum morbos facientium sublacione, vna etiā morbos remoueri necessarium esse videatur. At verò fit causarum morbiferarum per cōtraria remotio. Nam si quid refrigerando morbum faciat,

* Morbus
iā factus
suo, dum fit
cause sue
tollitur con-
trario.

eius per calfacientia fiet curatio, si calfaciēdo, per refrigeratā. Pariter si propter copiā morbus fiat, eam protinus vacuare oportet, vt si nimia vacuatione corpus ægrotet, quamprimum cibo reficere cōuenit. Quanquam placet quibusdam vacuatione morbum nunquā fieri posse, solam vt coniicere licet, febrem morbum esse arbitrantibus. Nam si alioqui omnem ipsi affectum actionem lædentem morbum esse, omnem verò insignem intemperantiam actiones labefactare didicissent, nunquam de forti vacuatione quodd morborū causā existat, dubitassent. Siue enim ex vtero sanguis, siue ex hæmorrhoidē, siue vulnere copiosē profluat, quibus ista acciderint, omnes actiones aut earum certē maximam partem labefactari est necesse. nec verò eos ea sola incommoda sequuntur, sed in aquam quoque inter cutem ex his nonnulli inciderunt. quā vel longa inedia febrem nedum alias noxas iis adferat, qui naturā calorem feruentiorem habent. Quicquid igitur ad aphorismi veritatem & utilitatem attinet diximus. Superest vt recentiorum medicorum nugacitatis prodendæ gratia aliquid addamus superioribus: qui de nominib⁹ altercantes inter se, de rebus interim ipsis se disputare credunt. Quum enim causarum morbos efficientium sublationē non ad curandī rationē, sed ad prophylacticem, id est cautionē & prouisionē incommodorū pertinere dicunt, de nomine primum eos inter se rixari, deinde ne id quidē rectē facere demonstrandū esse videtur. Vbi causā quæ morbū peperit abest, ibi tum sola facti morbi & eius symptomatum curatio restat: vbi contrā causā, exempli gratia

gratia plethora, quæ inest in corpore morbū nondum committit, eiusmodi tum causæ remotio ad eam artis partem referenda est, quæ à prouidendo prophylactice Græcis dicta est. Quādo verò morbum iā facit, id tū quodāmodo ex prophylactice & therapeutice mistum est. de morbo siquidem quantum faciendū restat, id ne fiat prouidere oportet, atque ipsum artis prophylacticæ munus est: quantum verò iam factū est propria indiget curatione. Vnde fit, quoniā ista ex prophylactica & therapeutica id est ea artis parte quæ ne morbi fiant prouidet, & ea quæ morbos curat mista sunt, proprio hisce significandis vt careamus nomine. propterea medici aliās aliter appellant, vt quum ne morbus qui fieri cœpit ad vmbilicum perducatur cautionem adhibendam esse dicunt, & quum quicquid morbi factum est curandū esse aiunt. veluti in iis fit qui à rabioso cane sunt icti. Medicamina siquidem quæ ipsis adhibentur, duobus ipsi modis appellāt, interdum aduersus rabiem remedia, tanquā ad affectionem quæ rabiem generat dicerēt, interdum non remedia, sed rabiei futuræ amuleta, id est prouidendæ & auertendæ rabiei vim habentia pharmaca.

**Præcautio causam, Causa morbi respicit.*

XXIII.

Τὰ ὀξεία τῶν νοσημάτων λεγόντες, ὅτι τοσαύτην αἰὶνὰ ἵμμερσι.

Morbi acuti indicantur intra dies quatuordecim.

Acuti morbi cœsentur qui & magni sunt & ad statum celeriter perueniunt. vnde fit vt breui tēpore magnas faciant mutationes, quod perinde est ac

si iudicentur dixeris. Siquidem Hipp. ipse eiusmodi mutationes quæ in morbis derepente fiunt iudicationes appellat: idque interdum ægrotantibus ipsis sanitatem pristinam ilico recipientibus, aut morientibus, interdum magnam quandam ad salutem vel mortem mutationem subeuntibus, qui tamen euestigio propterea non seruentur, aut moriantur. Quibus rationibus fit ut in totum quatuor in ipsis repentine mutationes fiant, quas Epidemion primo his verbis nos docuit, Subita ad salutem mortemve mutatio, aut ad melius deteriusve inclinatio. Quod verò necessariū sit morborum magnitudine, & symptomatum vehementia vel citò virtutem succumbere, ita ut moriatur æger, vel si strenuo ad mali expulsiōem impetu sumpto natura superior euadat, bonam etiam fore: si verò impar cedat & lassata det manus, malam iudicationem sequuturam esse, nemo est qui dubitet. In morbis igitur acutis ut crisis in longum tempus differatur fieri nullo pacto potest. In talibus itaque omnibus terminum Hipp. statuit duarum septimanarum spatium, quod nullum scilicet ulterius progrediatur. Possunt tamen multi ante decimum quartum iudicari. Nam & undecimus & nonus & septimus & quintus multos iudicarunt, ut constat ex Epidemion libris, quosdam etiam sextus iudicat, sed haud bene, quemadmodum in commentariis de diebus decretoriis latius demonstrauimus, in quibus exercitatum esse volumus eum qui ea sit assecutus, quæ Hipp. breuiter sunt dicta. Imperfectis verò iudicationibus (quas Græci, quod in alteram sint semiinclinatæ parte, *ἡμιπέναντος* appellant) sequentium deinceps dierum aliquis finem imponet. Atque hi dies quinam sint

* Sextus ty-
randus.

sint ipsemet in prognostico tradidit, iterumque hic aliquid sequenti aphorismo est traditurus. Sed & harum iudicationum semiinclinarum alius quidam est extremus terminus, ultra quem progredi non liceat, quadragesimus nimirum dies. Morbos ergo Hip. qui intra quattuordecimum diem integre iudicatur, acutos absolute appellare consuevit: eos vero quos aliquo dierum decretiorum imperfecte iudicatur, ad quadragesimum usque diem durarunt, non iam absolute acutos, sed appellatione ex integra oratione constare, acutos intra dies 40. iudicatos nominare solet. Verum apertius mihi dicere videntur qui eiusmodi morbos, per prioris status in alium mutationem aut a sua specie degenerationem acutos vocitant, quos *in iustantibus ista videntur* appellant Graeci. De quibus in prognostico scribit in hanc sententiam, In omnibus inquit, morbis acutis qui febre coniuncta habent, & intra dies quadraginta terminantur, spirandi facilitatem ad salutem maximam vim obtinere putandum est. Hic autem ubi inter aphorismos de morbis acutis absolute loquitur, eos intra quatuordecim dies finiri ait, non mehercule his verbis id sibi volens, quod putarunt nonnulli, quatuordecim scilicet numero dies esse qui in his morbis iudicationes faciant. Eadem enim ratione etiam dies qui morbos per degenerationem acutos appellatos iudicat, quadraginta esse dicere possemus. Eadem siquidem est in utroque loquendi forma, & hic quem ait, morbos acutos intra dies 14. terminari, & in prognostico quem inquit, quicumque febre coniuncta habent & intra 40. dies iudicatur. Sed quem isti nullam inuenirent rationem qui dictiones has, tum eam quae in aphorismis,

* Acuti de-
generes,
quos vulgo
ex deciden-
tia vocant.

tum eam quæ in prognostico legitur inter se consentire demonstrare possent, ineptā hanc & absurdam commenti sunt interpretationem. Neque enim quatuordecim sunt ad quadragessimū vsque dies decretorij, sed cum extraordinariis quos intercedentes vocat, plures, sine illis pauciores habentur. ut in tractatu de diebus decretoriis apertè demonstrauimus. Ipsa etiā rei euidentia & experientia eā rationem confirmat quæ dicit morbos acutos iudicationis habere terminum quartumdecimū diē. Nullus siquidē adhuc morbo qui statim ab initio celeriter moueretur, hūc superasse terminū inuētur, quin ex quatuor dictis diebus aliquo crismi prius subiret. Adeo ut nonnulli primis diebus tardi & parui, circa quartū aut quintū diē citatiores & vehementiores facti, decimo septimo diē sint terminati. Alij ad sextū aut septimū sumpto acumine, cessant vicelesimo. Vnde fit manifestū morbi cōtinuatū acumen plures 14. dies habere nō posse. Ex iis verò qui motus habet inæquabiles multos reperire licet qui ad vltiorē proferatur terminum. cuiusmodi sunt qui diebus quibusdā sumpta vehementia, latenter postea eā remiserūt, rursūmq; postea aucti, motus cōtinuationē acceperūt. Si quis igitur in ægrotantibus quæadmodū dixi obseruationē instituat, morbos qui per duas integras septimanas celeriter moti fuerint, vltius progredi nunquam comperiet.

XXIII.

Τὸν ἐπὶ τῇ τετάρτῃ ἐπίδηνλον ἐτέρως ἐβδόμαδος ἢ ὀγδόνῃ ἀρχῇ. θεωρήσῃ δὲ ἢ ἐν δέκατῃ. αὐτὴ γὰρ ἐστὶ τετάρτῃ τῆς ἐτέρως ἐβδόμαδος. θεωρήσῃ ἢ πάλιν ἢ ἐπὶ αὐτῇ δέκατῃ. αὐτὴ

*Intercedentes dies, quos interrepen-
des & intercalares potest dicere, quod propter erratum commissum, non propter solius naturæ motum in eos crisis incidunt, atque ita legimus de decretoriis ordo interruptus patitur.

ἡ δὲ ἐστὶ τῆς ἀρχῆς μὴν ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης, ἐξ ὅμων ἢ ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης.

Index septimi quartus. Sequentis septimane octauus initium. Spectandus quoque est undecimus, siquidem is secunde septimane quartus est. Rursum decimusseptimus spectandus: is enim à quattodecimo quartus est, & ab undecimo septimus.

Indices & spectabiles dies consueto more appellat Hipp. in quibus signum aliquod iudicationis apparet alio quopiam ex diebus decretoriis futura, quos ipse in prognostico per quaterniones digessit, singulis septimanis bipertito sectis. Primum itaque quaternarium septimi diei à principio inita supputatione indicatorem esse ait. Undecimum ite decimi quarti indicem statuit, quando & hic bipertito diuisus sequentē septimanam in duos dirimat quaternarios. Pariter decimusseptimus vicesimi index, quando tertia quoque septimana hoc bifariam sit diuisa. Carterum hanc Hipp. cum secunda copulat, quum tamen à prima dirimat secundam. secundæ siquidem initium octauum diem esse dixit, non etiam tertiæ septimane decimū quintum, ut ex posteris arbitrati sunt nonnulli. quippe qui non vicesimum primum eius septimane faciat extremum, sed tertiæ septimane initium quidem statuatur 14, finem autem & extremum vicesimum. Quamobrem verò priores duas septimanas per disjunctionem à se inuicem, tertiam autem per copulationem cum secunda statuatur diximus in opere de diebus decretoriis. In præsentia citra eius rei causæ demonstrationem satis erit scire quod experien

tia ipsa testatur, cum eo quod Hipp. permultos ægros secundum hunc dierum decretoriorum ordinē iudicatos fuisse scripserit in libris Epid. Qui ordo talis est, ut tres primæ septimanæ in vice-
simum circūactæ terminentur, tres verò sequentes
quadragesimo comprehensæ finiantur. Quod fit ut
sexagesimus etiam & octogesimus sint decretorii.
quod experientia quoque ipsa compertum proba-
tumque habemus, quemadmodum in opere de die-
bus decretoriis demonstrauimus, ubi eos etiam æ-
grotos ascripsimus qui iuxta præscriptum ordinē
iudicati leguntur in libris Epid. quos omnes hic
describere quia longum foret, satis fuerit solam
dictionem ex prognostico transcribere, quæ sic ha-
bet, Febres terminantur iisdem numero diebus, vn-
de euadunt aut moriuntur ægrotantes. Ex febribus
enim quæ minimè sunt malignæ, quæque cum si-
gnis tutissimis progrediuntur, quarto die aut etiā
antè desinunt: pessimæ autem & imprimis mali-
tiosæ atque exitialia signa præ se ferentis, quarto
die aut etiam antè ægrotantem tollunt de medio.
Ipsarum igitur primus impetus ita terminatur. se-
cundus ad 7. tertius ad vndecimum. quartus ad
14. quintus ad 17. sextus ad 20. diem peruenire so-
let. Atque ii insultus per quaterniones ex acutis
absolutè in vice-simum per additionem finiuntur.
Hæc litera apertè docet quod tertiam septimanam
per cōtinuationem cum secunda numeret, diemq;
17. vice-simi faciat indicem

Ο

X X V.

1. δεξιοι τετραγαιοι τα πολλὰ γινον? δεα-
χες

ἥτες. οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ μακροί, καὶ μάλιστα οἱ πρὸς
τοῦ χειμῶνα συνάπτοντες.

*Æstiuæ quartanæ plerunque breues, Autumna
les longæ, & inter eas maximè quæ ad hyemem vs-
que pertinent.*

Non febres solùm per æstatē, sed alii quoq; mor-
bi breues existūt, quia per id tēporis fusi humores
redūdantes quoquouersus per corpus ferantur &
perspirabili cute digerantur. In quibus itaq; inest
valida virtus, in iis morbi ipsi vacuatis statim hu-
moribus tristificis finiuntur: quibus autem viriū
adeest imbecillitas, in ipsis vnà cum peccantium hu-
morum vacuatione virtus resoluitur. Quò fit me-
ritò vt nullus morbus æstiuus sit diuturnus. Hipp.
verò de longissimo morbo solùm verba faciens
(quod proposito quartanæ exemplo est manifestū)
idem de aliis quoque omnibus intelligendum no-
bis reliquit. Quemadmodum autem cutis perspi-
ratu per æstatem humores digeri, virēsque resolui
contingit, sic contrà hyberno tempore fieri solet,
vt & humores scilicet intra corpus tanquam lati-
bulis quibusdā delitescant, & vires robustæ ser-
uentur & permaneant. Quare tum nec morbi sol-
uuntur, perseverantibus scilicet eorum causis, nec
moriuntur ægrotantes, ipsis contra vim morbi a-
bundè suppeditante virtute.

X X V I.

Πρὸς τὸν ὑπὲρ πᾶσιν ἑλλοι γενέσθαι, καὶ πᾶσιν
ὑπὲρ πρὸς τὸν.

*Convulsioni febrem accedere satius est, quàm
febri*

febri conuulsionem.

Ipsemet Hipp. infrà dicturus est, à repletione spas-
mum & inanitione fieri. Quum ergo valetudine
secunda quempiam derepentè cōuelli accidit, talè
à plenitudine proficisci conuulsionem est necesse.
ita enim nerui infarciuntur viscidis & frigidis hu-
moribus quibus etiam alūtur, vt spasmus inde pa-
tiantur. cui superueniens febris, frigidos illos cal-
facere, & lentos tenuare humores & discutere so-
let. Verùm si propter ardentissimas febres totum
corpus & nerui ipsi exiccati fuerint, atque propter
eam siccitatem conuellantur, tum demum hoc ma-
ximum ac propemodū immedicabile malum eua-
dit. siquidem & temporis multū ad siccitatis emen-
dationem postulant nerui, & inducias non admit-
tit morbi vehementia, sed vires statim deiicit, &
citam mortem adfert.

XXVII.

Τοῖσι μὴ κατὰ λόγον καὶ κρίσιν, ὅ δ' αἰ πεισθῶντες,
ὅδ' ἐφοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα πα-
ραλόως. τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιούτων ὅτιν' ἀβί-
βαια, καὶ ὅ πάντες διαμένειν ὅδ' ἐχρῶνται εἰσθεύ.

*Non, si quid in morbis acutis fiat præter rationē
leuius, fidere oportet, nec turbari, si quid temerè gra-
uius acciderit. Istiusmodi enim multa sunt incerta,
nec durare diu aut persistere solent.*

Quicquid de iis dici debuit, id omne est tradi-
tum in libris Crisæon, Nunc quod satis sit ad præ-
sentis aphorismi expositionem breui oratione cō-
plectemur. Quum vehemens morbus hominem
inuadit,

inuadit, qui postea mitior derepente fiat & facilior, nullo vel sudore, vel vomitu, vel alui deiectione, vel sanguinis eruptione corpore vacuato, nec ullis etiamnum apparentibus signis coctionis, eiusmodi tum morbi facilitati Hipp. putat parum fidere oportere: quemadmodum nec si praeter rationem aegre spiritum duxerit, aut delirauerit, aut vehementius fuerit febre conflictatus, aut magno etiam rigore correptus, metu propterea nos permoueri debere. nam istaec incerta sunt, tantumque abest ut mali quicquam denuncient, ut interdum bonam etiam iudicationem quamprimum fore significet. Quae quo modo internoscere & praesentiscere medicum oporteat, docuimus in libris criscan.

XXVII.

Τὸν πυρεσόντων μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως τὸ διαμελεῖν καὶ μηδὲν γινώσκοντα τὸ σῶμα, καὶ καὶ συνήκει μᾶλλον τῷ ἢ λόγῳ, μηχανῶν. τὸ μὲν γὰρ μῆκος νόσου σημαίνει, τὸ δὲ ἀδυναμία.

Febricitantium non omnino leuiter corpus sibi constare nec minui, aut etiam plus æquo colliquefieri, malum. Hoc siquidem virium imbecillitatem, illud morbi diuturnitatem significat.

Illud non omnino leuiter, distinctionis gratia addidit Hipp. nam absolute si malum esse pronunciasset, febricitantium corpus sibi constare nec coecidere, falsa fuisset eius assertio. Fieri siquidem potest, qui cœli statu frigido propter humorum crudorum copiam, quam eius corpus non concoquat laboret,

laboret, ut is oborta febricula non emacrescat. Sed si magna febris fuerit, nec eam ob rem corpus attenuetur aut imminuatur, tum haud parvam ostendit crudorum humorum abundantiam. Iam verò illud plus æquo colliquefieri, etiamsi in contextu aphorismi pars illa, non omninò leuiter, omiſſa fuisset, inter mala nihilominus signa fuerat numerandum. Siue enim leuiter febricitent, siue non, argumentum imbecillitatis est facta præter rationem corporis macies. Nec verò existimare oportet Hippocratem *συμμετρίαι* verbum hoc loco propria significatione accepisse pro contabesceri & absumi, sed abusum potius fuisse pro *ισχυρῶσαι*, id est attenuari et imminui. Rectè autem in altera aphorismi parte dixit plus æquo: rectiusque fuerit si id ad priorem quoque aphorismi partem referamus, ut eius tota sit eiusmodi oratio, Febricitantium nò omninò leuiter corpus sibi constare, aut colliquefieri magisquàm ratio postulat, malum. ut de vtraque parte communiter illud plusquàm ratio postulat, prædicetur. Nam siue plusquàm ratio postulat perſtet idem febricitantium corpus nullatenus imminutū, siue collabatur & cōcidat, malum. Quibus autem & vnde sumptis indicationibus, illud plusquàm postulat ratio expendere oporteat & intelligere, dixisse Hippocratem præstitisset. Sed quoniam hoc est aphoristicum, id est præcisum & dehnitum docendi genus, summæque breuitate circūscriptum, nos illud explicantes referemus tum ad febris magnitudinem, tum morbi tempus, tum ætatem, tum regionem, & anni partem statimque cœli præsentem, ad manifestas etiam vacuationes, & vigilias,

&

& curas, inedia etiam, & plures tum animi tum corporis motus. Maior siquidem febris & citius & magis macilentos reddit. idem quoque morbi diuturnitas facit, ætas etiam tum puerorum, tum eorum qui ultima sunt senectute, sed utraque sua propriâque ratione. In pueris siquidem plurimum propter humiditatem & caliditatem fluunt & vacuantur corpora: In iis verò qui summa sunt senectute propter virium imbecillitatem corpus facile collabitur. Iam verò anni pars & regio & tempestas calidiores & ficciores corpus magis vacuant, ut frigidiores & humidiores magis astringunt & densant, & ne cutis perspiratione digeratur & inania tur prohibent. Omnibus verò manifestas & sub sensum cadentes vacuationes quid attinet dicere? Neminem ignorare arbitror complures vel sanguinis eruptione, vel sudorum multitudine & urinarum copia, vel vomitu denique & alui deiectione ita exinanitos fuisse, ut bona ratione protinus sint extenuati. Dictis causis quadam naturæ propinquitate inedia coniungitur, quæ & ipsa ut vigilia & cura corpus emaciat, quemadmodum frequentes quoque motus, sed ii in febribus raro fiunt. Nam qui ægrotant quieto plerumque sunt decubitu. Si quis tamen (ut fit interdum) viam ingressus febricitare cœperit, atque necessitate urgente, vel domum reuertendi studio inceptum iter nolit intermittere, is multum eo motu attenuetur par est, priusquam mansionem attingat. Sed & propter mentis alienationem & furorem assidue exurgentes nonnulli, aut inter decumbendum membrum aliquod semper motitantes aut loquentes, paucis merito diebus

diebus redacti sunt in corporis gracilitatem. Hæc igitur omnia ægrotos cogunt macescere : vt horum contraria corpus amplius conseruant & tuentur. Ipsorum verò nullum virtutis imbecillæ signum, sed quodq; causa existit. Nam quemadmodum corpus in iis minuitur bona ratione & attenuatur, ita virtus quoque deiicitur & pessumdat. Verum si nullo eorum quæ modò commemorauimus præsentē corpus præter rationē attenuetur, id tum Hipp. imbecillitatis virium argumentum esse dicit. quam quidem virium imbecillitatē causam esse dicebamus quamobrem per febres decrepitorum corpus citò collabatur. Nec mirum in talibus videri debet, si virium imbecillitas gracilitatis causa, & gracilitas imbecillitatis argumentum existat. sic enim in omnib⁹ se res habet, quæ efficiētū & effectōrū rationē sortiuntur. Atq; hæc Hipp. est sententia omnē autumātis factā præter rationē corporis gracilitatē eiusdē imbecillitatis signum esse. Nos verò ei⁹ oratiōi aliā affectionē addemus, quæ & ipsa tanquam causa quædam gracilitatis in febribus existit. Ea humorum est tenuitas & corporum raritas. nam hæc duo coniuncta si fuerint, quàm ocysimè per occultam illam cutis perspirationem quam ἡ ἀλλανξ διαπνεύου Græci appellant, corpora vacuari contingit. quemadmodum in cōtrario affectu humorum scilicet crassitie & corporū densitate, nec humorum fieri vacuationē, nec corporis confidere tumorem, sed sibi ipsi constare videmus. Affectum hunc designabat Hipp. quū in vltima aphorismi parte morbi diuturnitatem significari diceret. Oppositum verò huic affectum
 silentio

filentio prætermisit, quem si addamus, integram & omnibus suis partibus constantem efficiemus orationem quam fieri potest paucissimis comprehensam hoc modo. Haud omnino leuiter febricitantium constare sibi corpus nec cōcidere, aut etiam colliquefieri magis quam ratio postulat, malum. Nam quodd idem permaneat tum ob cutis densitatem, tum propter humorum crassitudinem accidere solet: qua ex re morbi indicatur lōgītudo. Colliquefit verò quum propter humorum tenuationē & cutis laxitatem, tum interdum etiā propter virtutis solam imbecillitatem.

XXIX.

Aρχομένω τῶν νόσων, ἢ ἡ δυνάμει κινεῖται
κίνησι· ἀκμαζούσῳ δὲ, ἡ συχνὴ ἐχει βέλλους
ἐς τὴν.

*Incipientibus morbis siquid mouendum videtur, * Sub principi moue. Vigentibus autem quiescere multo præstat.*

pio augmentum conti-

Hoc quamobrem consulat, ipsemet consilij suæ rationem adfert sequenti aphorismo, quem si cum præsentī copules, totam eiusmodi orationem efficias, Incipientibus morbis siquid mouendum videatur moue. videntibus enim quiete vti melius est. Nam morborum initio & fine remissiora sunt omnia: statu, fortiora. vbi ad dictiōē omnia, addere oportet symptomata. De iis siquidem enunciauit vocem omnia. Nam affectus qui symptomata gignit, quem morbum appellamus dum viget non est omnino fortior, sed in iis qui seruari debent multo melior quam morbi initio. in quibus

net: id apparet ex eo quod à principio ad statum protinus transierit.

vtique Hipp. quiete vtendū esse consulit, per morborum initia nobis siquid mouendum videatur mouentibus. Nam non solo vigore exitialiū morborum aduentante, sed nec aliis etiam temporibus statum præcedentibus quidquam mouendum: nobis illud semper memoria tenentibus, deploratorū non esse suscipiendam curationem, sed cedere absterereque cum ea prædictione oportere, quisnam sit morbi tandem futurus exitus. Aliorum verò morborum in quibus salutis ægri sit spes aliqua, per initia danda est opera, vt maiora adhibeantur remedia. nam de iis morbis dicebat Hipp. siquid mouendum videatur, moue. Præcipua autem in his remedia sunt maximè quidem phlebotomia, nonnunquam verò & purgatio: quorum neutrum in vigore venit vsurpandū. Nam vt in libris criseæ ostendimus, tum temporis maximè fiunt morborū coctiones. quæ quo citius fiant melius est per initia vacuare, vt minorem redditam eo modo materiam facilius concoquat natura: statu autem quo tempore maximè in coctionem morbi incumbit, vacuare fuerit superuacaneum, quum aliis de causis, tum quia animalis omninò virtus fatigata laborat, licet duæ aliæ vitalis & naturalis fortes eo maximè tempore permaneant.

X X X.

Περί τὰς ἀρχὰς ὁ τὰ τέλη πάντῃ ἀδυνάστερα· ὡς ἡ τὰς ἀκμῶν, ἰσχυρότερα.

Circa initia & finem morborum remissiora sunt omnia, in vigore vehementiora.

Symptomata omnia morbis incipientibus & defin

deficientibus imbecilliora, vigentibus fortiora esse affirmat, febrium scilicet accelsiones, vigilias, dolores, implacidam molestamque corporis iactationem & afflictationem irrequietam, & sitim intelligens. Nam affectiones ad quas ista consequuntur, per vigorem ut meliores existant est necesse in iis certè quidem ægrotis qui incolumitati sunt restituendi.

XXXI.

Τὸ ἐξ ἀσθενείας βυσσίστον, μὴ δὲ ἐπιδιδύναε τὸ σῶμα, μολύβρον.

Si à morbo bellè comedenti corpus non proficiat, malum.

Præsentem aphorismum & proximè sequentem coniungi oportuit cum eo quem supra his verbis posuit, Si à morbo cibum capeffens quispiam vires nō recipiat. Eo enim aphorismo, pro ea dictione qua nunc est usus *βυσσίστον* scilicet, id est benè comedenti, quum *τὸ σῶμα λαμβάνειν* eo loco, id est cibū capere dixisset, satis indicare visus est se de symptomate eo intelligere quod accidit, quū corpus alimentum non sentit, nec vires recolligit. Hic itaque illud cibum sumere utrique commune aphorismo servauit, sed symptoma vires scilicet non recipere non nihil immutauit, ascripto tamen quod ei ad proportionem responderet. Nam vires non recipere, & corpus nō proficere inter se sunt quodam modo similia. illud siquidem ad eam pertinet virtutem quæ corpus moderatur & regit, hoc autem corporis ipsius est affectus. Porro si nihil in eutrophiam, id est probam sui nutritionem cor-

pus proficiat, id tum propter ipsius altricis virtutis imbecillitatem, tum etiam interdū propter humorum peccantium redundantiam accidere putandum est.

XXXII.

Ὅς τὰ πολλὰ πάντες οἱ φάυλως ἔχοντες, κατ' ἀρχὰς μὲν θυσίεοντες ἢ μηδὲν ἐπιδιδόντες, πρὸς ἧς τέλος πάλιν ἀστίεσσιν· οἱ ἡ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀστίεοντες ἰχυρῶς, ὕστερον ἢ θυσίεοντες, βέλλου ἀπαλλάσσουσιν.

* *Qui aduersa valetudine abundè initio comedūt nec proficiunt, ἢ ferè tandem omnes in cibi fastidiū incidunt : Contra, qui initio forti inedia vñ, cibum postea appetere incipiunt, inualetudine facilius liberantur.*

Et hic quoq; aphorismus de iis qui sese recreāt & recipiunt ex morbo dici videtur. siquidem non proficere, alimentāve non sentire, cum alij complures, tum Hipp. ipse de conualescentibus dicere consuevit. Si itaque initio quispiam auide comedens, corpus non recipiat, qua de causa is non reficitur, eam ob rem postea cibum malè appetet. Iam verò initio cibum appetit nec proficit, propter partiū appetentiæ seruientium robur, & corporis totius prauitatem & vitium. quo quidem totius corporis vitio temporis progressū propter alimētorum copiam aucto, ipsum quoque nonnihil appetentiæ instru

instrumentum labefactari ac deprauari par est. Unde fiet ut cibum respuant & auersentur qui prius magna appetentia sumebant, quos *ἰσχυρίωντας* rectè appellauit, quasi cibi appetētes dicas. quod ipsum in superioribus aphorismis in hanc sententiam dixerat, Si verò citra modum & parcè epulanti idè accidat, vacuatione indigere sciendum. Qui verò per initia tam fortiter cibū aspernabantur ut parum omninò sumerent, postea autem in contrarium acti appetunt, eos facilius morbo defungi affirmat. eiusmodi autem in contrarium facta est mutatio, postquam natura quo tempore valdè tenuiter & modicè viuebant, affectionem eam, ob quam initio grauatim cibo utebantur, concoxit.

XXXIII.

ΕΝ πάσῃ νόσῳ τὸ ἐξ ἑωῆς τιλὶ διαίσιον, ἢ εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς ἀγαθόν, τὸ δὲ σπένδιον, κακόν.

In quouis morbo valere rationem, rectèque se ad ea quæ sumuntur habere, bonum. Contra verò habere se, malum.

Non si quid ex iis quæ corpori accidunt bonū esse dicat Hipp. propterea hominem omninò euasurum esse putandum: nec si malum, idcirco protinus moriturum affirmandum. Nam bonum etiam signum, à maiore malo vinci potest, contraque malum, à potentiore bono. Quare eiusmodi

di sententias sic accipere oportet, solum ut id quod dicitur intelligatur, hoc scilicet quantum in se est signum bonum esse: & illud, duntaxat quantum in se est signum esse malum. De hominis vero salute aut morte priusquam affirmetur quicquam, omnium sigillatim signorum vires attentius reputasse & perpendisse, sicque demum de morbi exitu pronunciare oportet, quemadmodum facere in prognostico consuebat. Sic sane hoc loco mentem constare & appetentiam permanere inter bona signa in omnibus morbis statuit. quædam enim non in omnibus morbis bona sunt, quod & ipse significare consuevit his verbis, Spirandi facilitatem (quæ ὑποπνοίαν vocat) in omnibus morbis acutis maximam ad salutem vim obtinere credendum. Iam vero quod sana mente esse, inter bona signa sit recensendum, hinc scire licet. Cerebrum enim ipsum & meningas, dorsumque medullam & diaphragma, omnes denique generis nervosi partes & inter eas maxime quæ propius cerebrum sitæ sunt, si probe suis muniis ratio fungatur, sanas integrasque esse testatur. quemadmodum etiam partes ad ventrem & iecur & cor ipsum attinentes validas esse iudicamus, si ægri ipsi impigri ad ciborum sumptionem & parati fuerint. Quæ omnia si sana sunt, non parvam de ægrotantis sanitate spem concingere licet.

XXXIII.

EN τῇσι νόσοις ἡσυχία κινδυνόυσι οἷσι καὶ οἰκία τῆς φύσεως, ἢ τῆς ηλικίας, ἢ τῆς ἡλικίας

ἐξῆς, ὅτι τῆς ὥρης ἢ νύκτος ἢ καὶ τοῦ αἵματος, ἢ οἷσις αἵματος
μὴ οἰκῆν κατὰ τὴν φύσιν.

Minus periculose egrotant ii, quorum vel natu- *Aegrotan-*
re, vel ætati, vel consuetudini, vel tempori fami- *tium natu-*
liaris morbus est, quam quibus horum nullo affinis *re, ætati, cō-*
cognatusque existit. *suetudini,*
et tempori
cōsentaneus
morbis, dis-
sentaneo mi-
nus pericu-
losus.

Quum multifariam dicatur natura, in eo signi-
ficatu nunc accipienda est, quo sæpius Hipp. cum
multis aliis locis, tum maximè toto de natura ho-
minis libro usus est. quo loco ex primis elementis
temperationem appellat naturam, quasi ita nunc
diceret, à morbis periculi minus impèdet iis quo-
rum & primæ corporis temperationi, & præsentī
vel ab ætate, vel consuetudine, vel parte anni ac-
quisitæ & aduentitiæ naturæ familiaris morbus
est, quàm quibus horum nullo affinis cognatusq;
existit. Nam & naturæ & ætati & habitui & par-
ti anni & tempestati cœli & regioni calidioribus
familiares propriique morbi sunt calidiores, ut
iis ipsi frigidioribus frigidiores. Eademque ra-
tione siccioribus sicciores, & humidioribus hu-
midiores morbi conueniunt. At contrarium di-
xit Diocles libro de septimanis. Siquidem qui e-
ius dictaliteris mandarunt, à similibus quidem
concitari, à contrariis solui morbos putauerunt:
quando vel ipso tradente Hipp. contrariorum sint
contraria remedia. Causum itaque hybernum æ-
stiuo autumant curatu faciliorem esse, non utiq;

recordantes hyeme Causum non fieri, nisi affectione eum accendente maxima. Neque is aliter initio conflare potuisset, nisi causæ vehementia hyemis contrariam & repugnantem qualitatem vicisset ac superasset. Vbi ergo causæ magnitudinem prohibere aut reprimere temporis non potuit contrarietas, adiutricem licet corporis sanitatē haberet, multò profectò minus in morbo (quo tempore integra illa & incolumis corporis firmitas abest) eam vincere domaréque poterit. Sed id vel experientia compertum probatúmque est. Ex duobus enim pari magnitudine Causis, qui hyeme ortum habet perniciosior. Nam calidior cœli statu si sit genitus, & repentina fiat in frigidiorē cœli conditionem mutatio, à circumstante aëre frigido talis Causus iuuatur magno pere, utroque scilicet ipsi fauente tempore, priorē quidem in quo initium habuit ut signo, posteriore verò in quo solutionem ut causa. Hæc igitur omnia aphorismum probare potius, quam cum eius sententia pugnare videntur. Quin & illud, In valde senibus raucedines & distillationes coctionem non admittunt, cum præsentim minimè pugnat aphorismo, etiam si eiusmodi sint senilis ætatis proprij & peculiare affectus. Primum quia inter se ista differunt coctionem non admittere & periculosum esse. Deinde quòd non absolute, sed addita particula valde senes dixerit. In his enim propter *virium imbecillitatem morbi quilibet suspecti sunt & periculosi. Pariter nec illud suprà dictis aduersatur, quod epidemion

* Raucedo
nō per se. i.
sua magni-
tudinis ra-

demion primò legimus, Atque ij maximè de vita
 decedebant, quorum esset ad tabem prona propen-
 saque natura. neque enim tum ex elementis tempe-
 rationem, sed corporis formam intellexit naturæ
 nomine. siquidem hanc etiam interdum naturam
 nominant. Et quemadmodum certò dicere possu-
 mus eos qui calido temperamēto sunt calidis mor-
 bis minus periclitari, sic qui arcto strictoque sunt
 pectore (quos Græci stenothoracas vocant) nò so-
 lum promptius tabe corripì, sed correptos etiam
 in maiore versari periculo qui dixerit à vero haud
 discefferit. Nonnulli tamen eorum qui aphorif-
 mos explanarunt, hisce & similibus, quæ probabi-
 litatem habere viderentur decepti, familiarem æ-
 grotantis naturæ morbum interpretati sunt, qui
 sit temperamentò contrarius, perindè quasi aptus
 idoneusq; morbus dicatur: toto (quemadmodum
 demonstrauius) cælo, quod aiunt, & à rei verita-
 te & Hippocratis sententia aberrantes.

tione in se-
 nibus peri-
 culosa, sed
 propter vir-
 tutis imbe-
 cillitatē, cu-
 ius ratione
 quivis alius
 morbus in
 ipsis suspe-
 ctus est.

XXXV.

ΕΝ πάσῃσι τῇσι νόσοις τὸ πρὸς τὸν ὀμφα-
 λὸν ἢ τὸ ἡττοῦ πάχυν ἐχθρὸν βέλδιον ἐστὶ
 τὸ ἢ σφόδρα λεπτὸν ἢ ἐκτενικὸς, μοχλυνόν. Επισ-
 φαλὲς ἢ τὸ τοιούτου καὶ πρὸς τὰς κατὰ τὴν καθάρσιν.

*In quovis morbo partes ad umbilicum & infi-
 mum ventrem attinentes crassiores esse præstat. ha-
 rum siquidē extenuatio & tabes mala: Sed ad in-*

feriores quoque purgationes parum tuta.

Constat abdominis, quod epigastrium Græci dicunt, vniuersam regionem omni affectione præter naturam vacare debere. quod in prognosticis quoque dixerat his verbis, Hypochondrium optimum quod indolens, molle & æquabile. Ea verò de quibus nunc verba facit abdominis loca aliàs crassiora sunt, aliàs macilentiora. quæ crassiora meliora, quæ macilentiora deteriora esse affirmat & ut signa & ut causas. Signa siquidem sunt imbecillitatis partium macie extenuatarum: causæ verò, quod & in ventre propterea minus probè ciborum fiat coctio, & in iocinore chyli in sanguinem mutatio, quæ ex hæmatosis Græcis dicitur. Hæc enim partes ambas sua crassitudine fouendo iuuant inibi incubantia corpora: quibus utique macie extenuatis, earum actiones in tantum lædi debilitarique contingit, quantum integris illis per sanitatem iuuabantur. Quod eorundem corporum extenuatio ad infernas quoque purgationes parum sit tuta neminem latere arbitror. Nam partes infra thoracem omnes robustas validasque esse oportet, siquidem feliciter purgationibus auxiliari debeant. Alioquin magnopere offendantur ac lædantur necesse est. Quamobrem autem de solis infernis purgationibus mentionem fecerit quærere alienum non erit. nam & quæ supernè id est vomitione purgationes fiunt, iis qui eiusmodi partium attenuatione laborant periculosa. An has tanquam omnibus notas prætermisit, illarum verò mentionem fecit tanquam notiorum? *ἡ γὰρ* autem priuatim eam abdominis regionem

gionem appellat, quæ pudendum & umbilicum interiacet: ut totum epigastrium in tria diuidatur, hypochondrium, ad umbilicum regionem, & τὸ ὑπὸ τῆς κοιλίας id est ventrem imum quem & hypogastrium appellant.

XXXVI.

Οἱ ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα ἐν τῇσι φαρμακένεσι καθαρεύμενοι, ἐκλύουσιν ταχέως, καὶ οἱ πονηρῶν τροφῶν χρεόμενοι.

Qui corporum salubritate sunt præditi, ij purgante hausto medicamine statim deficiunt, ut qui prauo alimento utuntur.

Qui corporum salubritatem integritatemque habent, ij iure optimo medicamentis purgantibus concidunt * ac deficiunt. siquidem ij colliquesunt non purgantur. Qui verò prauo alimento sunt vli, propter vitioforum humorum copiam facile soluiuntur & fatiscunt, si quando purgationibus * vitantur. Siue autem intra corpus recipienda cibaria, siue in ipso iam contentum vitium dicat, vtraque vera est oratio. Siquidem praua alimenta prauum gignunt sanguinem. Vitiosa itaque edulia dicentur ad sanguinem, qui inde gigni debet, respectu habitato.

XXXVII.

Οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακένεσιν ἐργάσθαι.

Qui integra sunt corporis valetudine, medicatio-

nes

* Nam in-
uita & re-
luctante na-
tura phar-
macum tra-
hit: ex qua
colluctatio-
ne debilita-
ta natura
fatiscit.
* Incachecti-
cis ut hydro-
pici morbi
viciu & ce-
teris tenua-
tibus paula-
tim demo-
liri oportet,
nec nisi post
coctionē &
per magna
interualla
purgationes
exinbere.

nes ægre molestæque ferunt.

Medicationis verbum usurpare cōsuevit Hipp. in iis qui non quoduis, sed purgatorium duntaxat hauserunt medicamentum. Superiore itaque aphorismo vnum ex iis quæ ipsis solent accidere, indicauit. deficere enim dicebat celeriter qui secunda valetudine purgans sumpsissent medicamentum. Nunc verò orationem de iisdem generalius extulit, ipsos affirmans ægrè ac difficulter ferre purgationes. siquidem vertigine ac torminibus vexantur, ægrèque ipsis purgatio procedit, atque exanimantur præterea & celeriter deficiunt. Quæ omnia idè ipsis accidunt, quia purgans medicamentum familiarem propriumque humorem, exempli gratia bilem alterutram, aut pituitam, aut aqueam superfluitatem nitatur attrahere, sed eo destitutum, sanguinē liquet & carnes, vt ex ipsis sibi quicquid proprium familiarèque est attrahat.

XXXVIII.

Το μικρῶ χείρον ἢ πόμα καὶ σίσιον, ἢ δ' αὖ
δὲ, τὸ βελτίονον μὲν, ἀνδ' ἐσέρω ἢ, μᾶλλον
αἰρετέον.

* *Paulo peior, sed suauior cibus & potus, meliori quidem sed ingrato præferendus.*

Non id in gratiam solùm ægrotantis, sed ad maiorem quoque eius vtilitatem facere medicum oportet. nam quæ libenter & magna cum voluptate sumimus, ea arctius complectitur, omni que ex parte appressus concludit & retinet ventriculus, atque multo facilius concoquit: Infuauia verò & ingra-

ta

ta ut pote nauseam vel inflationē vel fluctuationē parientia respuit. Quae mala cum in plurimis iisq; euechymis cibariis accidunt, paulò alioqui peior cibus, non solum deterior amplius non est iis quidem certè qui libenter & magna cum voluptate sumunt, sed melior etiam interdum redditur.

XXXIX.

Οἱ πρεσβύτεροι νέωι τὰ μὲν πολλὰ νοσήσιν ἥσους· ὅσα δ' αὖ αὐτέοισι χρόνια νοσήματα γόνυτ, τὰ πολλὰ ξυναποθνήσκει.

Magnam partem senes iuuenibus minus ægrotant. Semel autem diuturnis morbis correpti ferè una moriuntur.

Senes nō omnes iuuenibus minus ægrotant, sed ex ipsis duntaxat qui moderatam atque temperatā vitam agunt. Nam intemperantius qui viuunt, morbis magis patent, quippè qui propter ætatem iuuenibus sint imbecilliores. Diuturnas autem ægritudines complures ad mortem vsque comitari senectutem est manifestum. siquidē & virtus ipsa adeo est imbecilla, ut faciliè morbos per eam ætatem coquere nequeant, & frigidi sunt diuturni morbi omnes. quò fit ut senibus frequentius quàm iuuenibus accidunt. Sibi enim cognatis quisque & familiaribus morbis promptius corripitur.

XL.

Βράγχοι ἐκ κρύου τοῖσι σφόδρα πρεσβυτέρουσιν ὁ πεπαινον.

Destillationes & grauedines coctionem in valde senibus non admittunt.

Si

Si hos inter se copulauerimus aphorismos, talis erit vtriusque sententia, Maximam partem senes iuuenibus minus ægrotant: Qui verò diuturni ipsis accidunt morbi, ferè vnà cum morte terminantur. siquidè in ipsis valde senibus destillationes & grauedines coctionem non recipiunt. vt sit hic aphorismus velut quoddam præcedentis exemplum. neque enim hi soli morbi, sed nephritis quoque, podagra, arthritidis, ischias atq; coli & splenis affectus frigidi ad mortem senes comitari solent. Adhæc asthmata, tussis, spinæ item extrorsum vel introrsum, & dextrorsum sinistrorsumve peruersio tor- sioque. primum Græci *κύρτωσι*, & *κύρτωσι* id est gibbum, secundum *λόρδωσι* id est cavitatem, tertium *ενολίωσι* id est obliquitatem spinæ vocant.

X L I.

Οι ἐκλυόμενοι πολλὰς αἰ ἰχυρῶς ἀνεν-
φανερῶς προφάσει & ἐξαπίνης τελευτῶσι.

Qui sæpè & vehementer sine causa manifesta animo languunt, ij derepentè moriuntur.

Non omnes qui animo deficiunt repentè moriuntur, nisi determinatè ipsis tres conditiones addas, quarum vna eadèque prima est, si sæpè, altera si vehementer, tertia si sine causa manifesta id patiantur. nam & cuidā mulieri si diutius in balneo cōmorata fuisset frequenter oriebatur animi defectus, tum propter temporis longinquitatem, tum quia malis plerunq; lignis balneum succendebatur. verum hoc nō erat mortis signum, quum causam haberet manifestam. Alteri si vel per horam lauaba-
tur

tur idem vſu veniebat, niſi panis pauxillum antè ſumpſiſſet. Quibus profectò omnibus erat os ventriculi vel imbecillius, vel admodum ſenſile. Qui verò propter nullam eiufmodi cauſam ſæpè & vehementer exanimantur, ii propter imbecillitatem animalis virtutis id mali patiuntur. quo modo is cui vnà cum animi deliquio cordis vehemens palpitatio acciderat, derepentè de medio ſublatus eſt. Quod idem iis quoque euenire ſolet, qui acutiſſimis animi deliquiis, quas cardiacas ſyncopas appellant, corripuntur.

* Vitalem intelligit.

X L I I.

Λ γει ἀποπληξίῃ ἰχθυὸς μὴ ἀδυνάτου, ἀδυνάτου ὅτι ῥηϊδίον.

Apoplexiam fortem nullo prorsus modo, debilem egre curaueris.

Qui apoplexia (qua de hîc agit Hipp.) percelluntur, ij totius corporis ſenſu & motu repetè priuantur, ſola reſpiratione excepta. nã ſi & ipſa prohibeatur, eiufmodi maxima eſſe ſolet & acutiſſima apoplexia. Quibus verò reſpiratio ſeruatur quidè, ſed cū magna violētia procedit, ea vehemēs eſt apoplexia. vehemēs quoq; ſed minus adest iis qui neq; contentā, neq; violentā, inæqualē tamen inordinatāq; & intermittētē habet reſpirationē. Siquidē in quibus ordinem aliquem ſeruat, * debilis eiufmodi cenſenda eſt apoplexia, quam ipſam fortaliſſimè aliter curabis, ſi quæ ad eius curationem pertinet omnia rite adminiſtraueris. Omnis porrò appoplexia fit facultate animali in partes capite inferiores influente prohibita, idque vel propter affectionē aliquam à cal

* Debilis apoplexia fere in paralyſim alterius lateris deſinit, protrufa in ſpinalem medullam materia.

à calida materia (sic enim hoc loco φλεγμονώδη διαδύ-
 σιν interpretari placuit) in ipso cerebro cōsistentē,
 vel eius ventriculis pituitoso humore oppletis,
 Causæ verò magnitudinem, affectus ipsius vehemē-
 tia consequitur: qui ferè læsa respiratione incu-
 rabilis euadit. Sed mirum videtur quī fiat vt aliis
 omnibus musculis stupentibus per apoplexiam &
 immotis, soli thoracem attollentes & dilatantes
 musculi sæpè moueantur, quamuis id vix ægrèq;
 fiat. Quod sanè propter necessitatē respirationis,
 vim neruis contentam excitantis ad actionem ac-
 cidere videtur. Ob eamq; causam omninò in apo-
 plexia qui thoracē attollunt musculi omnes agūt,
 quamuis antè rarò omnes, exempli gratia in vehe-
 mentissimis corporis exercitationibus agerent. Si
 quidem propter eiusmodi motus vehementiam re-
 spiratione opus est quàm maxima. Secus habet in
 apoplectis (quos attonitos latinè possis dicere)
 neque enim quia respirandi aucta sit necessitas, sed
 propter virtutis imbecillitatem mutuò auxiliari
 coguntur omnes musculi thoracem diducentes,
 quemadmodum alioqui in iis etiā qui propter Fe-
 bres imbecillam virtutem habent, sese eadē de cau-
 sa omnes mouere coguntur, singulorum actiones
 in summam vnam colligentes illam certè quidem
 minimè contemnendam.

XLIII.

Τὸν ἀπαγχονίων καὶ ἀσφύξιων, μὴ δὲ πῶ
 ὃ τεθνῆκτων, οὐκ ἀναφέρουσιν, οἷσι δὲ ἀφροῦς
 ἢ πρὸς τὸ σῶμα.

*Strangulati aut suffocati, nondum tamen mor-
 tui,*

tui, ad se non redeunt, quorum circa os spuma appa-
paruerit.

Spumæ generatio omnis duarum substantia-
rū mixtura perficitur, quarum spirituosæ una <sup>spumema-
teria.</sup> est, altera humida. Hæ autem inuicē permiscen-
tur, in multas partes fractis utrisque & commi-
nutis, atque plurimas inter collidendum paruas
bullas excitantibus. Quod si ita fractus humor
(cuius cū spiritu circūplicatione & complexu bul-
las excitari contigit) crassitudine viscidus fuerit,
tum inde nata spuma solutu difficilis & constans
euadit: cuiusmodi maximè cursu fatigatis equis
atq; iracundia permotis apris circa os colligitur.
Substantiæ porro utriusq; cōminutionis & per-
mitionis causa aliàs existit vel utriusq; vel alterius <sup>* Spuma
causa effi-
ciens.</sup> tantum motus violentus, aliàs calor vehemēs, nisi
quis fortè hunc suo quoq; motu spumam excitare
dicat. Verum rei euidentiam secutis cautius & cer-
tius fuerit, si duplici eius generatione constituta,
in mari quidē vento vehementius ingruente, pro-
pter verberatum vehementem excitari spumā, in
feruente lebece ob calorem fieri dixerimus: sicque
corporibus animalium per conuulsiones epilepti-
cas iactatione & motus violentia, in apris calore
spumam nasci solere: equorum verò cursu, utrius-
que causæ vehementiam locū habere. Quū enim
inter respirandum aër intrò ac foras continenter
feratur, tum saliuam ipsis tenuari, tum ex pulmo-
nibus vaporis instar elatum quiddam ipsi permi-
sceri & complicari accidit, quod gignendæ spumæ
adaugeat substantiam. Nam qui spumā eiusmodi

ex ventriculo efferri arbitrantur, ij profecto mihi in magno errore versari videntur. Quum enim tu animans nec vomat nec omnino nauseat, citra quæ symptomata ex ventre nihil efferri queat, inde certe quidem spuma ut confertim tollatur, fieri nullo modo potest, multoque minus ut vapor vllus, similiter ei qui respirando efflatur: quando eiusmodi nulla ex ventriculo educatur substantia, qualem inter respirandum pulmo exhalat. Nam & sanguis qui ex pulmone reiectionatur visceris colore spumofus existit, qui verò ex ventriculo effertur cum eo nullam habet affinitatem. Sed quæ ex pulmone simul cum sanguine spuma educitur, ea confertim & cum tussi reiectionatur, qui verò paulatim ex tali humore vapor efflatur, is tussis non mouet. Collo itaque arctius iniectione laqueo, efflare quidem cor & pulmo excrementum fuliginosum habent necesse (sic enim demonstrauimus in eo libro qui nobis de respirandi necessitate est scriptus) sed laqueo prohibitus pulmo totum violenter ad exitum impellit, simulque cum eo humiditatis propriæ aliquid expellit, quemadmodum in sanguinis fit reiectione. Exitiale igitur eiusmodi signum est, utpote vis quæ pulmone adfertur index dum strangulatur animans. quod ipsi accidere verisimile est, calente materia in ipsum à corde compulsâ. Quum igitur & feruore calidæ materiæ, & spiritus violento motu & ipsius pulmonis vehementi contentione spuma reiectionatur, signum inde sumptum merito censetur mortiferum. Nonnulli tamen, quibus strangulatis spuma circa os apparuerat, sibi sunt (quamuis id raro accidat) restituti. Ac fortasse

Hipp.

Hipp. non quod necessariò intereant, ita pronun-
ciauit, sed quia aliter eueniat rarissimè. Cuius rei
exemplum nobis paulò suprà intelligendum reli-
quit, quum diceret, Quibus per iuuentutem aluus
est humida, his reficcatur senescentibus. Nam eo
aphorismo securitatis & cautionis particulā. Ple-
runque pratermisit, quam paulo infrà addidit his
verbis, Qui aluo sunt humida, iuuentutem quidē
transmittunt facilius quàm qui aluum siccam ha-
bent, sed difficilius senecture defunguntur: ipsis si-
quidem senescentibus aluus plerunque reficcatur.

XLIII.

ΟΙ παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν, ταχὺ θάνα-
τοι γίνονται μάλλον τῶν ἱχνῶν.

*Qui naturā sunt valde crassi, breuiore vita fru-
untur quàm qui graciles.*

Crassos iam inde à prima ætate & graciles inter
se comparans, de naturā crassitatis affirmat, quod gra-
cilibus minus diu uiuant. Optimum siquidem est
iusto & quadrato corpore nasci, quod quadratū
Latini *εὐσχημον* Græci vocant, id est inter crassitu-
dinem & gracilitatem modum tenere, vt nec cras-
sius corpus nec gracilius, sed modicè carnosum
existat. Quòd si à modo recedatur, præstat graci-
le quàm supra modum crassum esse. Nam qui o-
pimo sunt corporis habitu venas & arterias angu-
stas & exiles, proindeque paucum omninò sangui-
nem & spiritum habet. Quo fit vt ipsis ætate pro-
uectis leui occasione citò extinguatur calor nati-
uus. Qua ex re nullum impendet gracilibus peri-
culū, sed quia partes in his principes iniuriæ sunt

Κ

2

expositæ (quippe quæ propugnaculum & præsidium nullum aut certè tenue admodum habeant) propterea ab externis causis facîle offenduntur. Si qui autem naturâ symmetri id est modicè corpulenti, pleniorē postea victu & otiosa vita crassi euaserint, etiam si carnis & adipis copia accesserit, nihilo secius tamen amplas ipsi venas habent & arterias, ob eamque rationem in ipsis plus inest caloris natiui.

X L V.

Τὸν ἐπιληπτικῶν τοῖσι νέοις ἀπαλλαγὴν αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τῇ ἡλικίᾳ, ἢ τῷ ὥρεϊ, ἢ τῷ τόπῳ, ἢ τῷ βίῳ ποιεῖσι.

Epilepsia laborātes pueros quum loci victusque, tum maximè ætatis mutatio liberat.

Apoplexia & epilepsia inter se sunt quodā modo affines & cognatæ affectiones. Nam & eundem locum affectum & eundem humorem habent mali auctorem. Hoc differunt quod apoplexia fiat propter virtutis ad neruos adfluentis plenam consummatamque priuationem: Epilepsia ob motum vitiosum & peruersum. Quinetiam vtriusque frigidus humor est & * crassius. Quo fit vt adolescentium ætas temperamento nimirum sicca & calida maximo sit Epilepticis auxilio. Pariter & loci ad proportionem facta mutatio iuuat. ad proportionem intelligo, si ad caliditatem fiat & siccitatem mutatio. Par de victus ratione habetur ratio: neque enim

* Non tam crassa materia est in epilepsia, sed sepe tenuis & flatulenta.

enim huius quævis mutatio Epilepsia soluere potest, sed ea duntaxat quæ calidiorem efficiat & sicciorem corporis habitum. Illud tamen absolute exaudire possumus, victus scilicet mutationem Epilepticis prodesse, quando quidem vitiosa victus ratio affectum hunc ferè generet. Quare eiusdem mutatio, in melius prorsus conuertet.

X L V I.

ΔΥΟ ΠΟΝΟΥ ΑΜΑ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΜΗ ΉΤΙ Τ' ΑΥΤΟΥ ΤΟΠΟΥ, Ο ΣΦΟΔΡΟΤΕΡΟΣ ΑΜΑΥΡΟΙ ΤΟΝ ΕΤΕΡΟΥ.

Ex duobus simul doloribus non eundem locum occupantibus qui vehementior est, alterius sensum obscurat.

Si quis locum eundem exactius ac presius intelligat, nunquam eodem loco duo simul dolores fieri poterunt. Si verò latius, pro maiore videlicet quopiam membro, ut brachio, vlna, femore, tibia eundem locum interpretetur, simul tum dolores duo consistere poterunt, sed partis affectæ inter se vnà molestiam augebunt, altero dolore ægrotum minimè fallente. Verum si locis diuersis, exempli gratia in vlna vnus, alter in tibia fiat, tum à vehementiore alterum obtundi & hebetescere continget, tota nimirum sentiendi facultate ad id quod magis vrget conuersa & in diuersum tracta. Idem per angores quoque & mœrores vsu venit, qui & ipsi citra corpus sunt velut quidam animi morbi. Nā ex iis qui vehementiores sunt, minores dissimulant & obtegunt, duntaxat si non eadē de re hausti sint & concepti. Aliàs enim se inter se mutuo fouent

XLVII.

Περὶ τὰς γενέσεις τῶν πυρῶν οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ συμβαίνεισι μάλλον, ἢ γενομένῳ.

Dum pus fit dolores ac febres accidunt magis, quam confecto.

Pus ex sanguine fit in semiuitiosam, ut sic loquar, mutationem degenerante. Nam quæ mala omnino est sanguinis mutatio, ea cum graueolente perficitur putredine, quemadmodum contrà quæ bona absolutè existit & benigna, ea corporis partium est nutritio. Harum autè medio posita est sanguinis in pus mutatio, utpotè quæ nec à calore præter naturà solo, nec à naturali peragatur. Proprius siquidem inflammationis calor ex utroque mixtus est quodammodo. Cæterum dolor fit tensa simul & calfacta præter naturam parte inflammatione laborante. * Febres sequuntur, ubi cor ipsum vitæ princeps unà accensum fuerit. Ipso verò velut feruore & crematione sanguinis, unà simul & dolores fiunt & febres. Ab eiusmodi autè sanguinis perfecta adustione pus fit reliquum, quo modo in combustis lignis cinis. Quare per id temporis tum dolores tum febres mitigantur, præsertim si pus eruperit, utpotè materia iam consumpta & extincto calore inflammationem faciente.

XLVIII.

Εν πάσῃ λινῇσει τὸ σῶμα, ὁ πότος ἀρχῇ πονέειν, τὸ διαναπαύειν δὲ δύσως, ἀκοποῦ.

Quoquo modo corpus moueatur, simul ac laborare

* Aliàs diarria, aliàs putrida febris suppuratorem committatur, quæ quotidie sub noctem maxime exacerbatur.

rare cœpit, quies statim lassitudinem leuat.

Laborare verbum & dolere & defatigari significat, atque utroque significato vera est aphorismi sententia. Siue enim propter plures motus doleant iam corporis partes, siue etiam ita sint defessæ ut vix functiones suas obire possint, requiescere statim lassitudinem dissoluit.

XLIX.

ΟΙ ἐθισμένοι τῷ συνήθει πόνῳ φέρουσιν, καὶ ὧσιν ἀδυνάτους ἢ γέροντες, τὸ ἀσυνήθειον ἰσχυρῶν τε καὶ νέων, ῥᾶν φέρουσι.

*Quotidianis laboribus assueti, etiamsi inualidi * sint aut senes, insuetis quamuis robustis & iuuenibus facilius consueta ferunt exercitia.*

Alia alij consueta est exercitatio, vni cuiuspiam cursus aut quiuis alius motus qui cruribus peragitur solitus. Alteri confertis manibus depugnare mos est, aut alia manuum actione uti. Alij fodere humum, alij arare, alij remigare, alij denique aliud quiduis agere consueuerunt. Atque in eiusmodi corporis fatigationibus & exercitiis quædam differentia sumuntur, tum ex eo quod pluribus aut paucioribus corporis partibus agentibus fiant, tum etiam quia has aut illas partes magis minusve exercent. Sed hoc omnibus est commune, ut exercitæ partes inexercitatis fortiores euadant & expeditiores, atque ideo labores consuetos facilius ferant.

ΤΑ ἐκ πολλῶ χρόνου συνήθεια, καὶ ἢ χείρω, ἢ
ἀσυνήθως ἡσασθαι γινώσκουσιν εἶναι. Διὰ τὸν ἵψον
τὰ ἀσυνήθεια μεταβάλλει.

*Consuetudo longo tempore etiam si deteriora sunt,
insuetis minus molesta solent esse. Quare ad insoli-
ta quoque facienda mutatio.*

Non de exercitatione solum ut præcedente ora-
tione, sed absolute de omnibus consuetis suâ hoc
aphorismo fert sententiâ. qualia esculenta & pocu-
lenta, balnei usus, eiusdemq; insolentia, vigilia, so-
mnus, calor, frigus, curæ & studia. Singula enim
hæc quæ cōmemorauimus, quia consueti sunt mi-
nus iis nocēt, quæ suapte naturâ innocentiora nū-
quam venerunt in cōsuetudinē. Atq; exercitatio-
nis quidē consuetudo ad partiū agentium robur re-
fertur, quæadmodū paulo suprâ diximus. Rerū ve-
rò aliarū quid consuetudo possit aperiendum hoc
loco esse videtur. Cibus ac potus quū in aliis ferè
partibus, tum maximè in ventriculo acquisititiam
& aduentitiam naturâ efficiunt. quāuis enim à cor-
pore quoad eius fieri potest maximè vincantur &
mutentur, ipsum tamen secundū suâ ipsorū naturâ
afficiunt quodā modo. Quo fit ut secundū ea ipsi
magna lōgo tēpore immutatio fiat, atq; nutritiis
cōcilietur cū nutritiis similitudo, ut in eo libro
demonstrauimus quæ de cōsuetis inscripsimus. quo
loco illud etiā probauim⁹, à sui simili vnūquodq;
alterari & immutari prōpti⁹. Vnde fit, ut quāto si-
mili⁹ mutādo corpori mutās fuerit, eo citi⁹ ipsum
immutet & alteret. Quinetiā ab aliis omnibus in
quibus

quibus versatur & propinquat corpus quadamte-
nus afficitur, veluti in aëre ambiēte fit frigidus aut
calidus, hoc rarefieri & laxari, illo densari solitum.
Quæ causa est, ut consueta ferant facilius, insoli-
tis magis offendantur. nam si caloris propinqua-
te aut consortio rarefactum corpus frigori dere-
pentè occurrat, id euestigio altius subiens & sese
penitius insinuans lædit magnopere. Cuius rei cau-
sa singulorū enumeratione quibus assueuimus de-
clarata est in libro de consuetudine. Iam verò no-
runt omnes quod experientia notum compertum-
que est, quodq; Hipp. scribere contentus, eius cau-
sam ascribere neglexit. Sed & ipsi eius inueniendæ
ansam & occasionem dedimus. Verum hæc satis
sunt ad prioris partis aphorismi explicationem.
Quod ad finem scriptum reperitur, ubi ad insueta
iubet faciendam esse certo quodammodo mutatio-
nem, id sanitatis certius cautiùsque tutandæ gra-
tia est additum. Siquidem vniuersi consuetudo
omnis Græcis *μονιμότης* dicta, id est certa quædam &
stata, parum tuta solet esse: quando quidem omniū
hominum vita inopinatis incertisq; rerum casu-
bus sit subiecta. Ne quādo igitur insolitis rebus &
ex improviso accidentibus, aut occurrentibus gra-
uiter offendamur, nihil non tentare & periclitari
satius esse inquit Hipp. Quod fiet si non iisdem in
rebus & cōsuetis semper immoremur & permane-
mus, sed insolitas quoque interdum & contrarias
experiamur atque periclitemur.

L I.

Το ἢ πολὺ ἐξ ἀπίνης λεγόν ἢ πολλόν, ἢ
θερμαίνον, ἢ ψύχει, ἢ ἄλλως ὁκωσόν τὸ σῶ-

K 5

μα κινῆν, σφαλερόν. ὅτι γὰρ πᾶν τὸ πολὺ πῆ φύ-
σει πολεμίου· τὸ δὲ καὶ ὀλίγον, ἀσφαλές, ὅτι ἄλλως
ἢν ὅτι ἡς ἐξ ἐτέρου ἐφ' ἑτέρου μεταβαίνει.

*Semel multum, & repente vel vacuare, vel re-
plere, vel calfacere, vel refrigerare, aut alio quouis
modo corpus mouere periculosum: omne siquidem
nimium naturæ inimicum. Paulatim verò quod fit
tutum, cum aliàs tum maximè ubi ab vno ad aliud
facienda est mutatio.*

*Quamobrem vniuersum & repente implere, aut
vacuare, aut alio quouis modo corpus mouere pe-
riculo nò vacet, ipsemet causam attulit, quò omne
nimium naturæ inimicū esse, diceret. Naturæ siquidē
substantia in symmetria, id est certa & commoda
elementorū proportionē cōsistit. quam quidē sym-
metriam quò omne nimium corrumpat & labefactet,
mirū videri non debet si idē quoq; animantis con-
stitutionē resoluat. Contrà verò paulatim, inquit,
vel replere, vel vacuare, & cætera quæ deinceps cō-
memorat facere, minimè periculosum, cum aliàs,
tum maximè ubi à re quapiam consueta ad alterā
mutationem facere studemus. nam in præcedente
aphorismo consulebat etiam ad insueta transeun-
dum esse. In eo igitur transitu, quod vniuersum &
repente fit periculosum, quod verò paulatim sen-
sumque progreditur, tutum.*

L I I.

Π Ἀντὶ καὶ λόγου ποιεῖν, ὅτι μὴ γινώσκων
τῶν καὶ λόγου, μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἑτέρου,
μὴ δύνανται τὸ δέξασθαι ἐξ ἀρχῆς.

Non

Non, si recta ratione gerenti omnia secundum eam minus succedat, protinus ad aliud transeundū, modò illud constet quod ab initio visum fuerat.

Non mediocris prudentiæ munus est ab iis non recedere, quæ rectè sunt visa, nec ad alia subinde remedia transire tametsi adhuc manifesta vtilitas nulla sit secuta. Quemadmodū enim gutta in subiectam petram casitante, vix longissimò tempore sensibile fit cavitatis in ea vestigium, sic in crudis morbis & coctu difficilibus se res habet. in quibus si quis recta ratione quod factò opus est inuenierit, ab eo recedere non debet quod faciendum initio existimauit, etiam si eius vñ nihil dum manifestò effectum esse videatur.

LIII.

Οκότοι τὰς λοιμίας ὑγρὰς ἔχουσι νέοι μὲν ὄν-
τες βέλλου ἀπαλλάσσουσι τὰς ξηρὰς ἔχον-
των· οὐδ' ἢ τὸ γῆρας, χεῖρον ἀπαλλάσσουσι. ξηραίνοντες
γὰρ ὡς αὐτὸ τὸ πολὺ τοῖσι ἀπογυράσκουσι.

Quibus alius est humida, iuuentam quidem agunt facilius quàm qui eandem siccam habent, sed senectute difficilius defunguntur. Ipsi siquidem senescentibus ferè resiccatur.

Præter quàm quòd clara apertaque est huius aphorismi sententia, etiam in eum quæ dicta esse oportuit, recordari ex eo aphorismo licet, cuius tale fuit initium, Quibus in iuuentute alius est humida, in senectute resiccatur.

LIIII.

Μεγέθει ἢ σώματι ὁ γυνεῖται μὲν, ἐλευθέ-
ριον

ριον, καὶ οὐκ ἀειδὲς ἐγγηράσκει ἢ δύσχρηστον, καὶ χεί-
ροισιν τῶν ἐλασσόνων.

*Ut traducenda iuuentute liberalis & speciosa
corporis magnitudo, ita senectuti inutilis moles cor-
poris est & paruitate deterior.*

Magnitudo corporis propriè appellatur ea di-
mensio quæ in longum, latum & profundum iu-
stam exuperat mensuram. Iam verò magnum quo-
que corpus interdum appellamus, quod solum in
longum amplius iusto auctum est, quamvis huic
longitudinis nomen sit proprium. Similiter quod
in latum & profundum legitimam proportionem
excessit, magnum quandoque corpus nominant,
quum tamè propriè si dicatur, crassum vocari de-
beat. Si ergo eam corporis magnitudinem intelli-
gi velit Hipp. quæ propriè dicitur, nihilò sanè ipsa
senectuti fuerit minore corporis statura deterior:
si verò longitudinem aut crassitudinem corporis
significauit, hæ senescentibus tum grauiiores, tum
inutiles magis fiunt: sed ne iuuentuti quidem libe-
ralis & speciosa corporis crassitudo. De longitu-
dine igitur sola verè dici potest, quòd in iuuentu-
te quidem liberalis honestaq; & visenda res sit, in
senectute verò inutilis ac grauis existat. in-
curuescit enim senescentibus, fitque
graue & molestum onus, quod
Hipp. δύσφορον, id est gestatu
difficile dixit.

GALENI IN APHORISMOS

HIPPOCRATIS COM-
MENTARIIVS TER-
TIVS,

*

*GVLIELMO PLAN-
tio Cenomano, interprete.*

Tertio hoc in aphorismos Hippocratis commē-
tario quæ ab ipso de anni temporibus & ætatibus
scripta sunt exponemus, ea potissimum declaran-
tes quæcunque in ipsis obscuriora videbuntur,
(hoc enim proprium est expositionis munus) sin-
gulorum tamen quæ rectè dicta fuerint demonstra-
tione non omiſſa, quoniam hoc quoque in com-
mentariis fieri consuevit. Satis autem hoc etiam
loco Lyci inconstantiam mirari non queo, qui vt
ipse quidem ait, Cointi præceptoris interpretatio-
nes scribat nec eorum quæ de temporibus & æta-
tibus dicta sunt demonstratiuam vllam probatio-
nem adiciat, sed ad experientiam omnia & obser-
uationem referat: quum tamen in multorum alio-
rum aphorismorum explanationibus rationalem
de contenta in ipsis veritate disputationem adhi-
beat,

beat, sola experientia non contentus. quam quidē experientiam solam ad congerendā eiulmodi commentationem satis esse non posse & Hipp. ipse ostēdit, & orationis continuatione fiet manifestum.

I.

ἡ μεταβολὰ τῶν ὥρων μάλιστα πικρῶσι νοσήματα, καὶ γὰρ πῶσι ὥρησι αἱ μεγάλα μεταμαγαὶ ἢ ψύξις, ἢ θάλαψις, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον ἔστω.

* Magna
& frequens
ab aëre mor-
borum occa-
sio.

Mutationes temporum * potissimum parit morbos, & in ipsis temporibus magnæ mutationes frigoris aut caloris, cæterorumque ad proportionē his respondentium.

Per mutationes temporum quidam autumant commutationes eas dici quibus tempora vicissim se excipiunt & sequuntur, quasi successiones & vicissitudines diceret. nam hyemis in ver commutatione morbi illi generantur, de quibus in sequentibus sic ipse loquitur, Vere furores, melancholia, epilepsia. Rursusque vere in æstatem conuerso (id quod prima fit æstate) febres inquit, continuæ, & tertianæ & ardentes, cæterique morbi quos deinceps enumerauit. Similiter de autumno & hyeme scripsit, inquit illi qui mutationes & vicissitudines pro eodem accipiunt. Cæterum vox potissimū orationi addita hanc aphorismi expositionē non admittit. Quæadmodum enim temporum cōmutationibus & vicissitudinibus morbi quidam generantur, sic iisdem soluuntur: quod & Hipp. ipse dixit

dixit. Quare successiones temporum morbos nihilomagi pariunt quàm solvunt. Alioquin quomodo modo ille solum ita dicere cōtentus non fuisset, mutationes temporum pariunt morbos, sed potissimum addidisset? Melius itaque fuerit propter huius vocis additionem per mutationes temporum intelligere eorum naturā & temperationis alterationes. Hæ siquidem sunt quæ maximè pariunt morbos, quum plures deinceps fuerint aliaque aliam exceperit, quemadmodum in Epidemiis scriptum reliquit, atque hic non ita multò post est dicturus. Vnius verò solum temporis alteratio morbos certè quidem efficit, sed non præcipuè. Quando igitur morbi fient potissimum temporis unius alteratione? quum eius scilicet magna contigerit alteratio. propterea enim dicebat, & in ipsis temporibus magnæ mutationes caloris vel frigoris vel alterius cuiusdam, ut humiditatis, siccitatis, ventorum, horumve silentij & quietis. Hæc recta est interpretatio, aptè præsentī lectioni conveniens. Est & alia eiusmodi lectio. Mutationes temporum pariunt morbos maximos, & in ipsis temporibus magnæ præsertim mutationes, quæ scriptura nullam obscuritatem habet apud eos maximè qui ea quorum modò finem dicendi fecimus, intellexerunt. Sunt & aliæ quædam eiusdem dictionis lectiones, quas facile ex iis quæ diximus examinare poteris & intelligere.

II.

Τῶν φυσίων αἱ μὴ πρὸς θερμὸν, αἱ δὲ πρὸς
 χαμῶνα ἐν ἡ κακῶς πεφύκασιν.

Natur

* Veris & Naturarum quedam ad æstatem, alie ad hyemē
autūni non benè aut malè se habent.
meminit,

quia sua tē- Naturas hic appellauit Hip. in proprio maximè
perie & a- & primario significato, quod ex ipsa maximè sub-
qualitate stantia naturæ sumitur. quam quidem suprà dice-
ver omni- bamus esse temperationē ex quatuor elementis hu-
bus naturis mido, ficeo, calido, frigido. In opere quoque de
sit comodū, temperamenti demonstratum nobis est vnicum
ut autum- & singulare temperamentum esse eucratum, omni-
bus sua in bus perfectionis numeris absolutum: dyscrata ve-
aqualitate ro & à perfectissimo illo deficientia esse numero
noxius. rocto, quatuor vnica domināte qualitate, quatuor
temperamentis item alia duabus qualitatibus præpotentibus. atq;
eucratum vna quidem vincente, calida, frigida, sicca, humi-
octo vero da: duabus verò superantibus calida & sicca, cali-
dyscrata. da & humida, frigida & sicca, frigida & humida.
Ad æstatem igitur frigida & humida naturæ opti-
mè habent, ad hyemem calida & sicca: Calida cō-
trā & sicca naturæ æstate malè afficiuntur, frigida
& humida hyeme. Atque hæ quidem naturæ o-
mninò seu vtriusque qualitatis ratione ad dicta tē-
pora optimè & pelsimè se habent: quæ verò vtra-
cunque qualitate iuuantur à temporibus aut offen-
duntur, hæ non omninò benè aut malè, sed medio-
criter afficiuntur, vt humida & calida æstate & hye-
me. æstate nanque vt humida, hyeme vt calida me-
lius afficitur.

III.

Τὸν νόσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας εἰ ἢ λακῶς
πεφύκασι, καὶ ἡλικίαι ἄνδρες πρὸς ὥρας, καὶ
χώρας, καὶ διαίτας.

Morbi

Morbi alij ad alia tempora benè vel malè se habent. Et quedam ætates ad tempora alia & loca & aliud victus genus.

** Morbi alij ad alia tempora facilius, difficiliusve generantur et solvantur.*

Inordinatius hunc aphorismum extulisse mihi videtur Hippocrates. Nam melius ita dici potuit, Morbi & ætates alij ad alia tempora & loca & victus genus benè & malè se habent. Benè itaque se habent ad tēpora morbi quod ad sui generationē attinet similes, quod ad solutionem cōtrarij. Hoc enim prius definiuimus quū exponeremus aphorismum illū cuius initiū, Periculosè minus ægrotāt. Aetates autem vt & naturæ frigida ad calida, calida ad frigida tempora benè habent, vt senum ætas ad æstatem, iuuenum ad hyemem habet melius. Eadem ratione à locis quoque non morbi modò, sed etiam ætates afficiuntur. morbi enim calidi locis calidis magis generantur & minus sunt periculosi: meliusque valent in frigidis regionibus ætates calidiores, & in aliis ad proportionem. Sic ad victus genus alij ad aliud benè malè se habent tum morbi, tum ætates. Nam calidiores ad victus rationē frigidiorē, frigidiores ad calidiorē, & sicciores ad humidiorē, humidiores ad sicciorē benè se habent, & vt breuiter dicam, contrarij morbi & ætates ad contrariam victus rationem benè, similes ad similem malè habent, nisi ætas moderatior victui & tempori & regioni tēperatiori cōparetur. Nam hoc solo modo similes & ætates & naturæ à similibus benè afficiuntur: his verò quæ immoderatus à temperie recesserint, contraria tū loca tum tempora, tum victus ratio magis con-

runt. Iam verò morbi omnes quum immoderationes quædam sint, à similibus, tum locis tum temporibus generantur, solvantur à contrariis.

I I I I.

ΕΝ τῇσι ὥρῃσι ὅταν εἰ αὐτῇ ἡμέρῃς ὅτε μὲν θάλλῃ, ὅτε δὲ ψύχῃ γίγνηται, φθινέτωρινά τὰ νοσήματα προσδέχεται ἕκαστη.

In temporibus cum eodem die modò calor modò frigus, autumnales morbi expectandi.

Temporum Meritò sanè. neque enim appellationes temporum, sed temperationes causæ sunt morborum. Quum igitur à sua natura desciscunt, morbos quoque diversos parturiant est necesse.

V.

ΝΟΣΤΙ ΒΑΡΗΚΟΙ, ΑΧΛΥΩΔΕΣ, ΚΑΡΗΘΑΡΙΚΟΙ, ΝΕΘΡΟΙ, ΔΙΑΛΥΤΙΚΟΙ. ὅκοι τὰ ὅτι Δυναστεύει, τοιαῦτα γὰρ τῇσι ἀρρώσινσι πάχυνσι. ἢ γὰρ βόρειον ἢ βῆκες, φάρυγγες, κοιλίαι σκληραὶ, δυσσεαί, φρικώδεις, ὀδυῖαι πλενρέων, σπυγῶν. ὅκοι τὰ ὅτι Δυναστεύει, τοιαῦτα γὰρ τῇσι ἀρρώσινσι προσδέχεται ἕκαστη.

Austro he-
bescunt sen-
sus omnes,
languet cor-
pora.

Aquilo ner-
uosas & fri-
gidas partes
ledit.

*Auster auditū hebetat, caliginē visui obducit, caput grauat, membris tarditatē & languorē conciliat. Quum itaque is increbrescit talia inualidis accidunt. Contrā * Aquilo tusses mouet, fauces exasperat, aluum indurat, urinam supprimit, hor-*
rores

vires excitat, lateris & pectoris dolores facit. Hoc itaque dominante, talia infirmos expectare oportet.

Rei quidem certè effectū significauit, quum diceret, Auster auditum hebetat, oculis caliginem ofundit, caput grauat, torpentes & languidos efficit: Causam verò indicauit, quum illud ascriberet, Quum itaque is increbrescit, talia laborantes in ualitudine patiuntur. Semper siquidem medicū separare & secernere oportet id quod propter externam aliquam causam non ratione morborum accidit, vt certius præfagia capiat. Causam verò quamobrem auster grauiorem auditum, & caliginosum visum efficiat, difficile non est ex eius temperamento intelligere, quippè qui calida sit & humida natura. Eiusmodi enim omnia vim replendi capitis obtinent, quæ eadem ipsa causa est, vt sensuum instrumenta humiditate multa inferciat, & capitis grauitatem (quam καρνεύματα Græci dicunt) faciat. Iam verò principio neruorum humefacto, voluntarios motus torpere, & veluti solutum se & languidum sentire hominem est necesse. Contrà aquilonia vt ipse inferius dicet, tempestate coguntur ac firmanantur corpora, & robustiora vegetioraque sunt, expeditiora item & alacriora promptioraque ad motum euadunt & auditu valentiora. Sed nunc ista non opposuit iis quæ ab austro corpori accidunt, quia hoc aphorismo sola ea quæ ab utroque vento importantur incommoda persequi proposuit, vt perspecta ea & cognita habentes ab iis separemus quæ morborum ratione eueniunt.

Auster ventus calidus & humidus

καρνεύματα
capitis grauitas

* Fiunt etiā Aquilonio igitur, inquit, statu fiunt * tusses pro-
 per accidens pter instrumentorum videlicet respirationi ser-
 tusses, A uientium intemperiem, & faucium asperitatē inā-
 quilonie ple- uentemve. de qua loqui se ostendit, quum fau-
 nus cerebri qualitatēve. de qua loqui se ostendit, quum fau-
 coustringen ces addidit, vt subaudiremus exasperat verbum.
 te & humi Nam hoc quoq; pacto interdum loqui solet. paulo
 ditatē ipsius post enim dicet, Autumno multi aëstatis etiā mor-
 in partes bi, quartanæ, errone, splenes. Possumus & coniu-
 subiectas ex ctim ista duo legere, Auster fauces aluum indurat,
 primente. vt interpretes nonnulli legendum esse putarunt.
 Nam & fauces per tempestatem aquiloniam eua-
 dunt duræ, quia exiccantur & refrigerantur, & al-
 uus dura excernit: tum propter temporis cōditio-
 nem ad siccius vergentem toto siccescente corpo-
 re, & propterea humidiores alimenti partes au-
 dius ad se trahente, tum etiam quia diutius in cor-
 pore retenta superuacanea nec permeantia tota ex-
 uctā & arida reddūtur. Dysuria præterea id est v-
 rinæ reddendæ difficultas accedit stante aquilone,
 propter frigiditatem offensa vesica. nam exanguis
 est & frigida, & ideo plusquàm aliæ partes fri-
 gidis caulis patens ab iis promptius afficitur. Eadē
 Boreæ frigiditas, thoracis etiam dolores facit, cō-
 muni cū aliis partibus noxa: accedēte etiā respira-
 tionis læsione, quæ nō pariter pulmonē & cor at-
 tingit ob caloris in ipsis cōtenti copiam. Homines
 verò vt aquilonia cōditiōne inhorrescāt, facit ma-
 nifesto aeris ambietis frigida & sicca natura.

V I.

Ο Κόταρ δὲ ὁ γυνὴ ἢ ὁμοιοι, ἰσθμῶτας
 ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πολλὰ προσέχει χη.
 Quum

Quum æstas sit similis veri, sudores in febribus multos expectare oportet.

Causa sudoris, raritas corporis, et tenuis materiae copia.

Quemadmodum paulò antè dicebat, quum eodè die modò calor, modò frigus morbos autumnales expectare oportet, eodem nunc modo rursum ait, Quum æstas euadit similis veri, hoc est moderata temperie naturæ veri respondente, multi in febribus, sudores expectandi. Id quod ratione fit optima. neque enim sine aëris nos ambientis calore, & superuacanea aliqua humiditate contenta corporibus sudores multi manare possunt, quorū primum æstate, alterum hyeme, neutrum autumno, vtrunque vere fieri solet. Merito itaq; æstas si valde sicca sit & torrida, humiditatem contentam absorbit & resoluit, si verò similis sit veri, calore quidè euocat ad cutim, sed præ humiditate in vaporis speciem resoluiere & consumere non potest. Morborum itaque crisi humiditas dum tota simul & confertim excernitur, multos sudores facit.

V. I I.

ΕΝ τοῖσι καλοῖσι πυρετοῖς ὅτεες γίνονται, καὶ ἢ μὴ πλεονέκτου ἢ τοῦ ἐξ ὧν τοῦτον ἐστίν, οἷον πλεονέκτου ἐπιούσου, ὡς ἐπὶ πολλοῦ καὶ τὰ νοσήματα διακρίναται προσηχέως.

Magnis siccitatibus febres fiunt acutæ. Quod si annus talis esse pergat, qualem temporis statum effecerit, tales ferè morbos expectare oportet.

Siccitatibus non multas, sed acutas febres fieri inquit. Siquidem paulo post dicturus est, In vniuer

sum siccitates absque huiusmodi salubriores, ac minus mortiferae. Rursum illud deinceps coniungens, inquit, Humidiore ac pluuioso celi statu plerumque morbi fiunt, & febres longae, idque bona ratione fit. Nam aeris ambientis humiditas pituitosos humores congerit, & non parvam cumulat aquae superfluitatis copiam. Siccitas vero humores quidem minuit, sed qualitate biliosiores reddit. Quae causa est ut siccioris temporis conditione febres numero quidem * pauciores gignantur quam pluuiosa, sed haec acutiores fiant. Quae in aphorismo sequuntur, sunt manifesta.

* Sicca tempestas omnium ferè morborum exsurgens est & saluberrima.

VIII.

ΕΝ ΤΟΙΣΙ ΚΑΘΕΣΤΩΣΙ ΚΑΙΡΟΙΣΙΝ ΗΥ ΩΡΑΙΟΙΣ ΤΗ ΩΡΑΙΑ ΑΠΟΔΙΔΩΣΙΝ, ΕΥΣΑΒΕΕΣ ΚΑΙ ΕΥΚΡΙΤΕΕΣ ΑΙ ΡΘΟΙ ΥΙΟΥΝ. ΟΥ Δ' ΟΙΣΙΝ ΑΝΑΨΑΝΤΕΣΙΝ ΑΝΑΨΑΤΟΙ ΚΑΙ ΔΥΣΚΡΙΤΟΙ.

Certis temporibus & suam tempestiuitatem seruantibus certi & tempestiui, ac iudicatu faciles morbi sunt. Incertis autem & alienis, * incertae quoque egrotationes sunt & ad iudicandum difficiles.

* quia omnium non una causa est, nec eadem humoris simplicitas,

καθ' ὥρας, καὶ πόδες (latine stata, debita, ordinata & conuenientia tempora dicere possis) appellat Hippocrates, partes anni ordinatim & tempestiue suam temperationem fortitas. Quem vero annum κατ' ὥρας (Latine, recte atque ordine constitutum annum dicere potes, vel qui temporum vices bene constitutas & tempestiue dispensatas habet) idem Hippocr

Hippocrates vocet, ex eius libello de aquis, aëre & locis discere licet. Si inquit, syderum ortu & occasu conuenientia hæc signa appareant, si autumnus fiant pluuiæ, & hyems moderatior, neque nimis tepens & humida, neque frigore excedens tempus legitimum, si vere & autumnus hymbres fiant tempestiui, sic demum annus euadet saluberrimus. Quum itaque audiueris quem annum *καθ' ὅτα* dicat, facillè quem *ἀνατάσσεται* appellet potes intelligere. Quæcunque enim tempora parte aliqua non seruarint anni benè constituti moderationem, ea *ἀνατάσσεται*, id est incerta, aliena, inordinata & interpestiua nominat, & morbos qui in ipsis gignuntur similiter *ἀνατάσσεται* nuncupat quos *δυσκρίτους* etiam, id est *κακούς* vocat. vel enim cum grauibz symptomatis & periculosis Crises in talibus morbis fiunt, vel præsentis sunt exitio, vel restitibili denique semine rediuiui ac reduces morbi fiunt.

I. X.

EN φθινοπώρῳ δέυταρ' αἱ νόσοι, καὶ θανάτω δ' ἐσται ὡς ἐπὶ πᾶσι. ἢ δὲ ὑγινοτάτοι, καὶ ἡμίση θανάτῳ δ' ἐσ.

Autumno in vniuersum morbi acutissimi & perniciosissimi: Ver autem saluberrimum & minime exitiosum.

Quum anni tempora singula suâ & conuenientem seruant temperationem, inter ea ver est saluberrimum, vt pote quod eucratum existat & moderatum: morbos autem acutissimos & perniciosissimos quantum in ipsis quidem est temporibus,

autumnus adfert. Siquidem ver magnam cœli temperiem habet: Autumno verò hoc imprimis mali inest, quòd eodē die modò calor, modò frigus dominetur: deinde æstatem excipiat, in qua humores multis adusti, quibusdam vires etiam sunt debilitatæ. Nec verò sola hac ratione morbifer autumnus, sed quia humores etiā, qui prius ad cutim movebantur, atque eiusdem perspiratu digerebantur, per autumnum ab aëris ambientis frigore pellantur in profundum & intrò cogantur. Atque hæc sunt omniū hominū cōmunia. Iis verò qui vitioso victu utuntur auctarij vice poma accedūt, quibus abundè repleti faciliè malorum humorum copiam colligunt.

X.

Το φθινόπωρον τοῖς φθίνουσι λανόμει.
Autumnus tabidis nocuus.

Autumnum aliis etiam de causis inculabat superiore aphorismo, eūdem nunc ut tabidis eximie & præcipuè nocentem rursū damnat. Iam verò utrum eos solum tabidos appellet, qui phthoe laborant quibus ulceratus scilicet pulmo est, an omnes quacunque occasione colliquefactos & macilentos conicere non possumus. Verū utrisque constat autumnum esse aduersum, quum siccus simul ac frigidus & inæqualis existat.

X I.

Περὶ δὲ τῶν ὥρων, ἢ μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γίνηται, καὶ ἡ ἐὰρ ἐπομβρὴς καὶ νότιος, ἀνάγκη τὸ θέρεος πυρετὸς ὀφέας καὶ
 Inter

ὀφθαλμίας, καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι, μάλιστα ὅταν
 σι γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι τοῖσι καὶ ὑγροῖσι τὰς φύσεις.

*Inter anni partes, si Hyems sicca & aquilonia,
 ver pluuiofum & australe fuerit, æstate necesse est
 febres acutas fieri & ophthalmias & dysenterias
 mulieribus præsertim et viris naturâ humidioribus.*

De temporum variatione & immutatione agit
 his aphorismis, ab aquilonia hyeme & sicca, & ve-
 re australi & pluuiò facto initio. Eiusmodi autem
 mutationes quanquàm parvæ existunt, sunt tamen
 præter naturam. Quare aduentante æstate morbos
 fore prædicit febres acutas, ophthalmias, dysente-
 rias. Atque causam certè quidē cur post talem tem-
 porum statum eiusmodi morbi fiant ipse explicuit
 in libro de aëre, aquis, & locis, cuius sic habet lite-
 ra, Si æstas sicca & aquilonia, ver pluuium & au-
 strinum fuerit, vt febribus æstas abundet est neces-
 se, in eaq; ophthalmias ac dysenterias fieri par est.
 Vbi enim vernis hymbribus & austro madefacta
 & humectata terrâ æstatis derepentē æstus interue-
 nerit, tum à terra permadefcente & calida, tum à so-
 le adurētē geminari ardorem est necesse, hominum
 propterea neque constantibus, sed potius laxatis
 ventribus, neque cerebro resiccato. Neq; enim fie-
 ri potest quin, vbi ver eiusmodi præcessit, corpus
 & caro fundatur & colliquefiant, simulque quum
 omnibus acutissimas febres, tum maxime pituito-
 sis eueniāt. Mulieribus verò par est dysenterias fie-
 ri & viris natura humidioribus. Atque hæc sunt
 Hipp. verba ex libro de aquis, aëre, & regionibus.

Nos verò pluribus vt eius oratio apertior esset & perfectior effecimus, ac imprimis illud declarauimus, quamobrem nec hyeme ipsa dixerit nec vere eiusmodi tempestatem sortitis, morbos existere, quum tamen secundo Epidemion eo ipso tempore deprauato Cranone carbunculos ortos fuisse prodiderit, atq; eius sic habet dictio, Cranone anthracis æstiu, hymbri largo per ardores assidue descēdente, itq; magis increbescēte austro fiebant. Manifesta itaque ex eius dictis causa est, quamobrem Cranone per æstatem carbones sunt facti. neque enim parum à naturali temperatione recesserat, sed ad talem ipsa venerat statum per quem putrent facile, quæ naturā nacta sunt putredini obnoxiam. Possunt enim humiditates præter modum austæ putrefacere, vt & ipse dictur⁹ est, Morbi pluuiosis temporibus ferè sunt febres longæ, alui fluores, putredines. Sed iis ipsis caliditates magis putrefacere possunt. Ambabus verò simul coniunctis, nec minus quàm Cranone vehemētibus & immoderatis, tempus alterum corpus vt offendatur nō expectat, sed in priore grauissimè lædatur est necesse. Ac per hyemem siccam & aquiloniam corpora molestiis iis afficiuntur, quas ipse prius retulit his verbis, Aquilo tussēs mouet, fauces exasperat, aluum durat, vrinam supprimit, horrores excitat, lateris & pectoris dolores facit: non tamen propterea effatu dignus morbus gignetur. nam alioqui sicciore pestates sunt salubriores. In vniuersum enim, inquit, siccitates perpetuis hymbribus salubriores, & minus mortiferæ. Hyems itaque illa aquilonia & sicca homines tussi, alui retentione, dysuria, & dolore

dolore partium pectoralium *ἰσθμὸς ἀσπὴν* vexabit, (id est non tam malè habebit vt lecto teneantur, aut solitas actiones intermittere cogantur) non tamen febres aut dysenterias aut simile quidpiam est effectura. Sed cur ne vere quidem pluuioso & australi morbi grassantur? quia præcessit hyems multum frigida & sicca. ipse verò dixerat nò solum spectandas esse præsentēs tempestates, sed etiam ex quibus in quæ tempora mutationes fiant, considerandum. Corpus itaque prius per hyemem siccam & aquiloniam resiccatum tātum abest vt à vernis pluuiis quicquam patiatur, vt aliquid etiam iuuetur, ad naturalem quadamtenus rediens mediocritatem. Si verò totum ver humidum fuerit, ad aliam corpus & contrariam ei quam prius siccam habebat, conditionem redigetur, in medio positam symmetriā, id est mediocritatem superās. Quare paratū ipsum ad offensionem æstas excipiet, vt pote terra adhuc humecta, atque ob id suffocantem æstum & grauē efficientē, Etesis nimirum nondum flare solitis. nā ij posterius & post Caniculam flare incipiūt. Quare totum illud tempus medium febres habebit acutas, propter caliditatem & humiditatem in corpore humoribus putrescentibus, ophthalmias item & dysenterias pro partium habilitate facili offensionem admittentium. Aliæ enim aliis pro corporum temperatione sunt ad patiendū faciliores aut difficiliiores. Nam ophthalmiæ omnibus ferè sunt molestæ capite repleto, nisi quibus oculi adsunt præualidi. Dysenteria verò, vt & ipse dixit eos torquent qui natura sunt humidiores, & mulieres. hæc quidem viris sunt humidiores. Si totam igitur tempest

tempestatem damnamus tanquam nostra putrefaci-
cientem corpora, constat utique maiorem in corpo-
ribus humidis fore putredinem. siquidem hoc ipsum
quod in corporibus caloris vi putrescit, humidi-
tas est cuiusdam materiae vicem obtinens. Ambien-
tis verò aeris humiditas, quia humores in corpore
redundantes deficcari prohibet, ea ratione adiu-
uat vim putrefacientem. Nihil igitur mirum si ta-
libus tempestatibus naturæ humidiores iniuriæ ma-
gis pateant: propterea dicebat febres pituitosius ma-
gis obuenire. talibus siquidem esse humidioribus
est necesse. Manente igitur putredine in corpore
febres fiunt: si eadem per ventrem vacuetur, dysen-
teriae. Atque hæc mala per totam æstatem,
nisi circa Caniculæ ortum aliqua fiat mutatio, de
qua ipse in lib. de aquis, aëre, & locis egit, statim
post eam dictionem consequenter, quam supra po-
suit, cuius ea fuit clausula, Et dysenterias mulieribus
par est accidere, & viris natura humidioribus.
nam oratione continuans deinceps scribit in hunc
modum. Et siquidem superuenerit circa Caniculæ
ortum aqua & tempestas, & Etesiae flauerint, spes
est eiusmodi quieturos morbos, atque autumnum
salubrem fore. Alioqui mortis periculum immi-
net pueris & mulieribus, non etiam senibus: atque
verendum ne qui euaserint, in quartanam tandem
incidant, quæ in aquam inter cutem terminetur.
Verum de iis quæ præterea dixit de aëre, aquis &
locis, quum eum librum interpretabimur, diligen-
tius disputabimus. De iis verò quæ ad præsentis a-
phorismi explicationem pertinet satis multa dixi-
mus, excepta dictione una, Necesse, quam non solo
hoc

hoc aphorismo addidit, sed etiam libro de aëre, aquis & locis, per eam scilicet significans quod rei natura filius, non observatione aliqua hæc literis prodiderit. Quoties namque ipsum par esset vidisse talem temporum tempestatem, & quot in locis, num bis, tēve quaterve? sed ne si sepius quidem vidisse dixeris, iam queas ita semper fore pronuntiare. quemadmodum nec si medicamēto aliquo videris sex aut septē purgatos homines, iam dicere certō possis omnes posthac similiter purgandos esse. Quare pro manifesto relinquitur quod rei naturā, non observationem aliquam secutus Hipp. ita scripserit, Necessē est æstate febres acutas fieri & ophthalmias & dysenterias.

XII.

HΝ ἡ νόσος ὁ χειμῶν καὶ ἐπομβρὸς καὶ ἐν-
διὸς γέννηται, καὶ ἡ ἄρ' αὐχμηρόν καὶ βόρρον,
αἱ μὲν γυναῖκες ἡσίου οἱ τοκοὶ πρὸς τὸ ἥρ, ἐκ πά-
σης προφάσεως ἐκτετρῶσκεισιν· αἱ δ' αὖ τένουσιν,
ἀκράτεια καὶ νοσώδεια τὰ παῖδ' ἀπείρουν, ὥς τε ἡ
παρὰ τυφλὰ ἀπόλλυται, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεια (ἢ
ἐόντα). ὅσοι ἡ ἄλλοισι δυσεντερία καὶ ὀφθαλμία
ἐκταὶ γίνονται· τοῖσι δὲ πρεσβυτέροις καὶ ἀρροῖς
συντόμως ἀπολλύντες.

Contra vero si australis hyems & pluviosa &
tepens fuerit, Ver siccum & aquilonium, mulieres
quibus partus in ver incidit quavis occasione abor-
tiunt, aut si pariant, tam infirmos & morbosos par-
tus edunt, ut vel statim ipsi intereant, vel tenues &
valetu

valetudinarij uiuant. Ceteris dysenteriae & ophthalmie siccae fiunt, & senibus catarrhi perniciem breui allaturi.

In duobus temporibus superiore aphorismo comprehensis crasis, id est qualitatum permixtio vice versa se habet atque in duobus praesentibus temporibus. Qualis enim illic hyems erat, tale nunc ver est, & quale illic ver, talis nunc hyems. Atque in illis non fuisse necessarium vere morbos vehementes existere abunde diximus: nunc verò quod hyems humida & calida, vere frigido & sicco necessarium sit in ipso vere homines agrotare demonstrandum esse videtur. Primum mulieres quibus tempus pariendi in ver incurrit, quacunque occasione abortiunt. Corpora siquidem per hyemem *iv. 4. 11. 12.* hoc est tepidam & clementem humida & mollia & rara facta, intro facile ad intimas usque sui partes ambientis aeris verni frigiditatem admittunt. Quod fit ut partus qui longo iam tempore aeris tepori & clementiae affluerant, vehementius à frigore perculsi, bona ratione alii in ipso utero iam mortui deprehendantur, alii in ipso partu moriantur. qui verò viui in lucem editi fuerint, non ferentes repentinam in contrarium mutationem vel breui postea tempore à vita decedant, vel tenues & morbofi aegre vitam trahant. Ceteris deinde pituitosis & mulieribus dysenterias fieri inquit, pituita nimirum à capite in ventrem de fluente. Hunc siquidem humorem dicto coeli statu cumulari par est, repleto scilicet per hyemem, & circa veris initium repente refrigerato capite. quando quidem cerebrum facile

cilè pituitosa generet excrementa, quum refrigeratum subigendo non est & perdomando alimentum. Sed & hoc pituita generationi accedit, ut quæ à vehementi frigiditate fit euadat acida: & quæ à calore caput replète, salsa, sicut & quæ propter exiguum fit frigiditatem, nullam ad gustum manifestam qualitatem, aut certè paucam dulcedinem præ se ferat. Quæ itaque ob præsentem aëris statum pituita fit, propter hyemis calorem salsa euadet. qua occasione maximè dysenterias generabit, quum mordens diutius & radens intestinum labefactauerit et malè affecerit. nam quum propter lentorem in transitu per intestina hæreat & cesset, semperque sua qualitate aliquid abradat deteratque, dysenteriam merito efficit. Calidis verò naturam & biliosis hominibus ait Hipp. ipse ophthalmias siccas accidere. Sic autem eas vocat quæ citra materie affluxum fiunt. Calidis siquidem naturis & siccis, sicca & frigida tempestate calidam & humidam excipiente tales ophthalmias fieri rationi est consentaneum. Caput enim prius per calidam & humidam temporis conditionem repletum est, frigus verò superueniens velut manu quapiam extrinsecus appreheso & compresso veluti spongia cerebro contentam humiditatem exprimit: quæ delata aliàs ad alium locum iniuriæ opportunum & ad patiendum facilem varios concitat morbos: quo modo iis qui infirmos naturam & debiles oculos habent ophthalmiæ fiunt, ex quibus propter aëris frigiditatem superficiem densantis foras nihil effluere potest. Iam verò quòd hæc omnia Hipp. quæ diximus ad causas referat antedictas liquet ex iis quæ lib. de aquis, aëre,

re, & regionibus scriptis: cuius ita habet oratio, Pituitosis itaque & mulieribus par est dysenterias accidere propter naturæ humiditatem pituita à cerebro defluente: Biliosis autem siccas ophthalmias ob carnis caliditatem & siccitatem. Similiter & illud quod in fine aphorismi scribitur, Et senibus catarrhi perniciem breui allaturi, ipse eodem libro his verbis scriptum reliquit, Valde autem senibus tales propter venarum raritatem & attenuationem catarrhi sunt, ut repente ex iis nonnulli intereant, aliis pars dextra sinistrave resoluta stupeat. quibus

Catarrhi non illos valde confectos catarrhos appellatos, qui ex capite per arteriam asperam in pulmonem sunt, significare videtur, sed eas fluxiones omnes quæ ex capite per venas in partes feruntur subiectas. Vnde illud, Breui perniciem allaturi rectè adiectum esse videtur, quia fluxiones eiusmodi subita crisi terminantur, quum alii catarrhi longiore durent tempore. Nonnulli tamen interpretes eos ipsos catarrhos intelligi volunt qui ex capite per fauces & arteriam in pulmonem sunt. itaque orationem hanc cum negandi particula efferunt hoc modo, Et Senibus catarrhi, qui celeriter non interrimant. Idque rectè ipsi dicunt. Siquidem frigide in senibus fluxiones propter ætatem coctione non recipiunt. Verum in quibusdam exemplaribus scriptum est, breui perniciem allaturi, quandoquidem in lib. de aquis acris & regionibus dixerit, Ut repente ex iis nonnulli intereant.

H N ἡ τὸ θερμὸν αἷμα καὶ τὸ βροχίον γίνονται
XIII.

ὅς ἡ φθινόπωρος ἐπομβρὸν καὶ νότον, κεφαλαλ-
γία δὲ τῇ χειμῶνα γίνονται, καὶ βῆχες, καὶ βρά-
γχοι, καὶ ὀφθαλμοί, καὶ ὀδόντις ἡ καὶ φθίσις.

*Aestate verò sicca & aquilonia, Autumno
pluuioso & australi vehementes capitis dolores in
hyemem, & tussis, & grauedines, & raucitates,
nonnullis etiam tabes expectandae.*

Eandem crasim nūc æstati & autumno tribuit,
quam hyemi & veri attribuerat paulò suprà quā
diceret, Si hyems sicca & aquilonia fuerit, ver plu-
uium & australe. Quinetiam eo loco propter hūc
temporum statum febres acutas æstate futuras di-
xit, ophthalmias item & dysenterias, sic nunc ca-
pitis dolores (cephalalgias Græci vocant) tussis,
destillationes & raucitates hyeme expectandas esse
dicit. Sed neque illic ascripsit æstatis cōditionem,
neque hic hyemis: quippe qui naturalem utrūque
tempus temperationem seruare vellet. Nam si præ-
ter alia tempora, in his etiam diuersa quædā aëris
fiat intemperies, propterea quiddam etiam aliud
ad dictos morbos accedet, quod eius intempesta-
tis sit proprium. Verū in eo cœli statu quo hye-
mem siccam & aquiloniam, ver pluuium & austra-
le esse dixit, morborum qui hyeme fieri deberent
causas explicuit in libro de aëre aquis & regioni-
bus: sed in præsentī statu de ipsis nihil eo libro di-
xit. Statim enim post illas duas tempestates suprà
scriptas, vnā qua hyemem borealem simul & siccam,
ver pluuium & australe esse statuit: alteram, in qua
vice versa hyems pluuiosa esset & australis, ver
siccum & aquilonium, hanc istis consequenter or-

dine tertiam à naturali statu temporū declinationem, de qua proposito agitur aphorismo, eo libro non adscripsit, sed huius loco aliā subiunxit, quæ talis est, Si verò æstas pluuiosa fuerit & austrina, similisque sequatur autumnus, morbis abundare hyemem est necesse. post quam deinceps alias quasdam scripsit, sed ne eas quidem præsentī similiter. De quibus omnibus ipsi agemus, quum in eum librum commentabimur. In præsentia de proposito ab ipso Hipp. inter aphorismos tempestate dicamus, disputationis eodem sumpto initio quod paulò ante fecimus. Verisimile enim est Hipp. ipsum naturalem hyemi temperationem retinere, id est humidam & frigidam eatenus hyemem facere, quatenus utraque qualitas temperatis orbis terrarum partibus conuenit. de quibus moderatis mūdi tractibus ipsum verba facere memoria tenendum est, ut ipse paulò post quum eorū nominatim faciam mentionem dicturus sum. Seruante itaque suam naturam hyeme, in ea nullus magnus morbus ortū est habiturus, sed solæ cephalalgia & tussis, & raucitates & grauedines erunt molestæ, quæ pleni capitis sunt symptomata. Quòd si fortè, ut antè dicebam, hyemes austrini utrūque tempus tum æstiuum, tum autumnale habuissent, in ipsa etiam fortasse æstate, sin minus, autumno certè frequētes omninò fuissent tempestatis humidæ & australis proprij & familiares morbi. Nunc quoniam æstatem siccam & aquiloniam præcessisse, & autumnū humidum & australem sequutum fuisse ponitur, rationi profectò consentaneum est nō solum proxius neminem ægrotare cœpisse, sed siccitatis etiam

etiam æstiuæ immoderatiore remedium non paruum fuisse autumnæ tempestatem humidam. Verumtamen quia totus autumnus talis secutus est, atque idcirco iis qui humidiores sunt natura caput præter modum repletum fuit, ut in proximam hyemem dicti morbi incurrant est necesse, quinetiam ex ipsis tabidi euadant qui tabi erant obnoxij, quales tum qui stricto angustoque sunt pectore, tum quibus à capite in pulmonem fluxio defertur. His ergo tabes conciliabitur, aliis autem nullus grauis morbus, sed tussis, rauitates & eiusmodi alia symptomata erunt molesta, quæ fiunt dum hyems repleta per austrinos hymbres capita excipit. quæ deinde ipsa in quibusdam hoc solum efficit, ut in capite permanens excrementum ipsi sit * doloris ** Causa cæphalalgia in hyeme,* causa. Siquidem nulla corporis parte plenitudine villam hyems digerit aut discutit: In aliis verò auctor est ut vehementius coacto & constricto capite expressum excrementum in * partes feratur ca- ** Rauitatis et grauedinis,* pite inferiores. Atque hæc velut capitis purgatio est & vacuatio. Sed in quibus præ copia grauatum prius & debilitatum caput hyemis frigus ferre non potuit, in iis iam per intemperiem refrigeratum * ma- ** Tabis.* iorum partibus inferioribus fluxionum causa existit.

XIIII.

HN ἡ βόρειος ἢ ἡ ἀνέστροφος, τοῖσι μὲν ὑγροῖσι ἐὼσι τὰς φύσεις, καὶ τῇσι γυναιξὶ ξυμφορὸν, τοῖσι δὲ λοιποῖσι ὀφθαλμιαὶ ἐόντι ξηραὶ, καὶ πυρετοὶ ὀξεῖς, καὶ κρυφαί. γήϊοις δὲ καὶ μελαγχολίαι.

Aquilonio verò & sicco autumno, hominibus
 natura humidis & mulieribus commoditas para-
 bitur. Alios ophthalmie siccae, & febres partim
 acutae partim * longae, quosdam etiam melancholie
 male habebunt.

* Loco nō
 gustari in
 Græco exem-
 plari reponē-
 dum. Ma-
 gis ut Cel-
 sus legisset
 detur: quam
 lectionē cō-
 probat locus
 citatus ex
 lib. de aere,
 aquis et
 reg.

Orationem hanc integrum aphorismum non
 esse, sed vnius aphorismi partem alterā, cuius prio-
 rem explicandi modò finem fecimus omnibus est
 manifestum. Qualis enim superiore aphorismo
 æstas esse ponebatur, talis vtrique orationi com-
 muniter manet, sed prior autumnum illic pluuiū
 & australem faciebat, & posterior nunc proposita
 eundem *ἀνυδρον* id est siccum & aquilonium esse di-
 cit. Nihil enim refert siue *ξηρὸν* id est siccum, siue
ἀνυδαρὸν id est squalidum, siue *ἀνυδρον* id est pluuiarū
 expertem dixeris. Si itaque tempus vtrunque &
 æstiuum & autumnale squalidum fuerit & siccum
 naturæ humidæ non modò nihil quicquam offen-
 dentur ab eiusmodi tempestate, sed aliquam etiam
 vtilitatem capient. Cuius causam Hipp. ipse in lib.
 de aère, aquis & regionibus aperuit his verbis, Pi-
 tuitosos hæc omnia iuuant. Desiccantur enim, at-
 que ad hyemem præ nimia humiditate minimè li-
 quescentes & diffluentes, sed exiccati perueniunt.
 Reliquos verò, qui tali non sunt natura præditi,
 ophthalmiæ siccae, & acutæ & diurnæ febres, &
 quosdam melancholiæ etiam comitantur. Quo-
 rum affectuum gignendorum causam eodem ipse
 libro suprà scripto exposuit his verbis, Biliosis

verò

verò hæc tempestas est infestissima. Nimis enim exiccantur, atque sicca ipsi ophthalmiæ superueniunt & febres tum acutæ tum diuturnæ, quibusdam etiam bilis atra. Deinde orationē continuans ait, Bilis nāq; quicquid humidissimū est & aquosissimū deficcatur & consumitur, quod crassissimū & acerrimum relinquitur: quod in sanguine quoque eadem fit ratione. Qua ex re ipsis dicti fiunt morbi. Atque hæc satis de propositis tempestatibus. Quamobrem autem Hipp. harum meminerit solū, quum & aliæ sint multæ, dicere non habeo necesse. Malo viam & rationem aperire, quam si sequaris, tempestates omnes permiscere & committere possis. Atque methodus ea talis est, A simplicibus aëris nos circumstantis intempestatibus tanquam ab elementis incipiendum: quarum in paruas, maximas & mediocres diuisione facta, de vnaquaque postea in singulis temporibus dicendum quos secundum suam quæque naturam morbos sit generatura. Quo facto, inter se duorum deinceps temporum intemperies commiscere oportet, quemadmodum nunc Hipp. facere est aggeffus. Quibus cōmemoratis omnibus, postea trium deinceps temporum omnes cum omnibus implicandæ intemperies, atque ita demū deinceps quatuor etiam temporum copulandæ dyscrasiæ. Sic enim perfecta absolutæque & integra exercitatio euadet. De quibus intempestatū complexibus ipsi forte aliquando si plus otij nacti fuerimus ex professo scripturi sumus. In præsentia satis erit illud solū dixisse, valde paucas Hipp.

intempestatum complexiones prosequutum fuisse, ut exemplum potius quam pars quædam iusta totius doctrinæ quæ de his tradi potest, videri debeant. Atque de his plura dicturi sumus quum librum de aëre, aquis & regionibus, & Epidemion primum interpretabimur. Iam verò si quod paulò suprà dicere sum pollicitus superioribus attexuerò, plura de his commentandi finem faciam. Tempestates enim omnes de quibus agit Hipp. in temperatis mundi regionibus fieri intelligere nos oportet, exceptis iis Thraciæ locis quæ remotiora sunt à mari. ea enim plusquam par est humida sunt & frigida: quemadmodum Aegyptus & Libya regiones iusto calidiores sunt & sicciores, demptis earum tractibus illis qui ad mare sunt siti. Nam frigidis regionibus, qualis Thracia & Pótus, quia humiliores sunt oræ maritimæ, ideò temperamento sunt calidiores. Calidis verò, qualis Aegyptus & Libya, quoniam per æstatem ventis ab Arcto perflata loca maritima refrigerantur, idcirco minus calent, quàm quæ à mari continentem versus recesserunt. Exactè verò temperata & totius orbis media zona per Cnidum & Coum insulas, & loca ea porrigitur, quæ ab his non longè ad Arctum Notumve versus recesserunt. Intelligere autem te oportet & cogitatione comprehendere rectam quandam lineam per quæ dixi loca ad ortum & occasum versus perductam, quæ nihil aliud est quàm temperata illa zona appellata. quæ rem exactius ab hominibus talium peritis discere poteris. Astrologi nonnulli zonas non appellat

lant sed parallelas, id est perpetuo ductu æquè inter se distantes lineas, quæ in terra ab ortu ad occasum vsque ductæ habitationum similitudines designant. Atque de his maximè locis Hipp. sermo est habitus. Temporum autem ordo, ut & ipse passim libris Epidemiarum indicauit & præstantissimi scripserunt Astrologi, talis est. Vergiliarum ortus æstatis est initium. post quas Caniculæ ortus Oporam appellatam, id est pomorum seu fructuum cortice molliore generationem inchoat. quam ipsam esse volunt alteram æstatis partem. Post eam Arcturus suo ortu Autumno dat initium. Deinde Vergiliarum occasus hyemi facit principium. quam excipiens æquinoctium veri initium impertit.

X V.

Τὸν δὲ καὶ ἀσασίῳ τῷ ἡμεῖς τὸ μὲν ὅλον
οἱ αὐχοὶ τῶν ἐπομβριῶν εἰσι υἱανότεροι,
καὶ ἡσασθῆναι.

*Ex tempestatibus anni in vniuersum siccitates
assiduis hymbribus salubriores, & minus morti-
fere.*

Quod hic aphorismus, quem nunc explicandum suscepimus, inter eos primus scribi debuerit, in quibus de statu temporum agitur, tum ipsa rerum commentatione didicimus quum ipso ad superiorum aphorismorum probationem indi-

guimus, tum necessitate etiam ad id nos cogente sumus edocti. Siquidem & natura & doctrina prius est simplex composito. Itaque secundum illud aphorismum statim, cuius initium, Auster auditum & visum hebetat, caput grauat, corpora pigra tardaque & languida efficit, ordine primum locabimus eum qui ita incipit, Tempestates quotidianæ siquidem Boreales fuerint, cogunt corpora: Secundum vero statuemus eum qui nunc propositus est, In quo Hipp. inter omnes tempestates anni siccitates perpetuis præfert hymbribus, idque meritò facit. Siquidem per siccitates superuacanea digeruntur, quæ hymbribus in corpore collecta putrescunt, nisi quis ipsa quotidie congesta quotidianis expurget & discutiat exercitationibus. Neque enim ea pro magna vacuatione habenda est excrementorum vaporatio, quæ balneorum consuetudine perficitur, sed ferè quæ in cute hærent solum vacuat: quæ verò in profundo sunt carni & solidioribus partibus interiecta & sparsa, non satis abundè per balneas vacuantur. Sed nec si medicamentis purgantibus quotidianorum excrementorum procuretur vacuatio, apta commodaque fuerit, quippè quæ magnopere egentibus & magnis temporum intervallis vtenda veniat. Adhæc superuacaneorum quæ quotidie in corpore generantur vacuatio minor est, quàm pro purgantis medicamenti efficacitate & viribus. Quòd si veritus quispiam ne multa in corpore excrementa cumulentur, purgationem bis aut certè semel in mense adhib

adhibeat, is præter quàm quòd in malam consuetudinem corpus adducet, etiam ipsum labefactabit, deteriusque reddet. Porro alimenti excrementum quoddam est velut serosum & humidum, quod ipsi distribuendo vehiculi vice est admistum: alterum est velut fuliginosum quiddam residuum in cibariis permultis peioribus præsertim: quod subactionem naturæ & coctionem effugiens, non assimilari alédo corpori nec agglutinari potuit. Quæ omnia quotidie quum vacuari desyderent, siccis potius quàm humidis tempestatibus vacuari possunt. Atque propterea Hipp. illas salubriores esse pronunciauit.

XVI.

Nοσίματ' α δὲ γὰρ μὲν πᾶσι ἐπομβρίσισι ὡς τὰ πολλὰ γίνετ' πυρετοὶ τε μακροί, καὶ κοιλίης ῥύσιες καὶ συνεδνές, καὶ ἐπὶ πληθὺσι, καὶ ἀπὸ πληθὺσι, καὶ ἀνάγκη· γὰρ ἢ τοῖσι αἰχμοῖσι, φθινώδεες, ὀφθαλμῖαι, ἀρθρίαι, σφαγγόριαι, καὶ δυσεντερῖαι.

Affiduis imbribus morbi ferè fiunt, febres longæ, fluxiones alui, putredines, epilepsie, apoplexie, angine. Siccitatibus autem morbi tabifici, ophthalmie, articulorum dolores, urine & intestinorum difficultates.

Mirum videri non debet si febres longæ humiditatis consequantur multitudinem. siquidem ægroti ad solutionem morborum coctione egent,

& plures humiditates non nisi longo tempore cōcoqui possunt. Huc accedit q̄ pluuiarum assiduitate frigidiōres sūt & humidiores humores, sicut rursum siccitatibus biliofiores. Quare hac quoq; ratione febres pluuiosis temporibus diuturniores, cōtrāq; siccitatibus acutiores euadunt. Quod autē alui fluxiones meritō imbriū abundantia fiant, ex ipsa per aluum humorū expurgata redundantia fit perspicuū: quemadmodum & quod putredines. si quidem manifestō cernuntur sicca humidis minus esse putredini obnoxia. Angina autem fit interdū ipsa superuacaneorum copia in fauces regeſta. fit etiam magna ex parte fluxionibus à capite in faucibus impactis & firmatis. Manifestum porro quod & à nobis sēpē dictum est, quum fluxiones alias, tum maximē eas quæ ruūt ex capite per multos & assiduos imbres fieri plurimū. Contrā morbos ait tabificos per siccitates multū fieri, & ophthalmias, & articulorum dolores, ac vrinæ & intestinorum difficultates: de iis mihi quidem non satis distinctē & definitē pronunciare & statuere visus. Morbi enim tabifici duas has tempestates consequuntur, tum summē frigidam qua vas aliquod instrumentorum respirationi seruientium rumpatur, tum calidam humiditate adiuncta, qua caput repletum ad pulmonem fluxiones ableget. Siccam verō tempestatem, quantum in calore est & frigore naturaliter habentem, quiduis potius morborū quā tabes comitabitur. Vnde coacti sunt nōnulli adiectiuum nomen tabifici referre ad oculorum vitium quod in litera proximē sequitur, vt oratio esset eiusmodi, Siccitatibus autem immoderatis tabificæ

tabificæ ophthalmiæ fiunt, hoc est quæ in tabem oculorum desinant. Vnde oculi destituti alimento exicci fiunt, & plus quàm eorum naturæ conueniat exiccantur, eorūque redditur pupilla angustior, cōsumpto scilicet & deficcato humore proprio. à quo quidem mediocriter distenta, in naturali modo retinebatur, magis verò quàm ratio postulat ampliata, in vitiosam & improbandam extendebatur latitudinem. Quòd si ipsas per se dici ophthalmias intelligamus, ipsis addendum siccitas. Quamobrem verò sicca per squalores immoderatos ophthalmiæ fiant, causam non ita multò antè explicauimus. Iam verò à fluxione morbi articulares, siccitatibus immodicis fieri omninò nō possunt. nam qui humorum quandam consequuntur acrimoniam, si immoderatus quoque calor accesserit, tum demum fient solū. Quasnam igitur arthritides siccitatibus fieri dixerit Hipp. inuestigandum. Si enim tantus fuerit squalor ut articulare humorem exiccet & consumat, motus profectò præ siccitate difficultatem, & verò etiā dolorem fortè fecerit, nunquam tamen affectionem arthritim appellatam commiserit, nisi quis omnem articulorum dolorem ita vocitare velit. quāquam ipse Epidemion secundo eos qui Aeni per annonæ charitatem leguminibus vesci coacti in crurū debilitatem inciderant & propter eruorum esum genuum dolores patiebantur, non arthriticos sed γονυαλγίαις, id est ab genibus dolentes appellauit. Dicit etiam fortasse quispiam non vnius articuli dolorem, sed multorum arthritim nominari, atque eo certè modo τῶν γονυαλγίαις, id est ex genuū dolore causarios,

farios, nondum arthriticos appellandos esse. Atque hæc de arthritide in questionem & dubium hæcenus reuocasse, sit satis. Deinceps dicamus de urinae difficultate. neque enim hæc siccitates absolute sequitur, nisi tribus additis & explicatis conditionibus. quarum prima siccitas est immoderata, altera eadem est immodica siccitas quæ caliditatem, vel frigiditatem (quæ tertia est distinctio) habeat coniunctam. quarum Hipp. non meminit. Si cuiuspiam tamen placeat omnium anni tempestatum naturam inquirere, sic ipsi erit faciendum. Erit autem manifestior oratio si à propositæ questionis exemplo non recedamus. Squalor enim immodicus aliam in temperatis naturis, aliam in siccis, & aliam in humidis affectionem in corpore relinquit. Sic etiam in calidis & frigidis, diuersam in utraque efficit affectionem. Et coniugatis simplicibus intemperaturis, aliam cum calida & sicca communicat, diuersam ab ea quam frigida & sicca impertit. Similiter in reliquis duabus fit coniugationibus. Et quæ admodum simplicem aeris intemperiem retinentes modò dicebamus, pro quaque natura propriam quædam affectionem efficere: sic compositam suppositantes secundum singulas rursus naturas considerare poterimus affectiones ab ea corporibus infligendas. Fuerit autem composita ambientis aeris sicca tempestas, quæ vel frigiditatem vel caliditatem habuerit admixtam. quanquã videri potest vel simplex quodam modo composita esse. miscebatur enim aeris sicca hæc intempestas cum tempestate temperata inter excessum utrunque tam eum qui in calore est, quam eum qui in frigore reperitur media. Verum

rùm quando tradendis doctrinis habetur pro confesso simplices eas intemperies esse, quæ qualitate una à naturali statu recedant, non simplices, quæ pluribus, meritò aëris si oppositione ea quæ sicci est cum humido intemperatus, & ea quæ calidi est cum frigido temperatus fuerit, dicemus simplicem esse intemperiem. Nobis verò ita speculantibus omnia & perscrutantibus, nō dubium quin oratio tam ea quæ de tempestatibus est, quàm quæ nunc de vesica habebatur multò sit lōgior euasura. Stranguria enim, id est vrinæ incōtinentia, vel vrinæ difficultas, q̃ guttatim & egrè vrina reddatur, fit tum propter vrinæ ipsius acrimoniā, tū propter imbecillitatē virtutis retētricis vesicæ. quæ imbecillitas rursum fit propter immodicā quāpiā intemperie. Quum verò immoderationes octo habeātur, harū una quaq; poterit imbecilla vesica fieri, atq; idcirco eam stranguria comitari. Quinetiam vrinæ acrimonia & mordacitas ab intemperie fit aliqua, præcipuè verò à caloris, deinde à caloris & humiditatis simul, & tertio à siccitatis excessu. Stranguria igitur his etiā de causis fiet, præter vesicæ proprios & peculiare affectus, * quos symptomatici strangu-
* Symptomatica stranguria.
 rione stranguria cōsequitur, veluti quum propter vlcus, aut erysipelas aut abscessum in ea factū, aut inflammationem aut eiusmodi aliquem affectum in stranguriam inciderit. neque enim de his in præsentia agimus, sed de iis solum quæ ab aëris proficiuntur temperatione, quemadmodum nec de iis quæ propter vitiosum & improbabilem victum accidunt. Quæ de vrinæ difficultate sunt dicta, eadem mihi de dysenteria quoq; dicta esse intellige,
 de

de qua neque ipse cum Hipp. consentio. neq; enim dysenteria absolute siccitates sequetur, nisi distincte explices, primum siccitatis extremum excessum, deinde aeris in calore & frigore mutationem, postremo naturas etiam affectorum corporum consideres. De Hippocrate vero addubitare, & mirari quod tantam artem quam primus inchoavit & informavit, uniuersam non excoluerit & perfecit, non pariter æquum fuerit, atq; de Diocle primum, Deinde secundum ipsum de Mnesitheo quoque, & aliis postea multis medicis qui veris Hipp. viis instantes multa sibi particulatim expolienda & conficienda proposuerunt. Quum enim ipsi deberent, si quid aliud maximè de temporibus anni disputationem, quemadmodum nuper institui, articulatè explicare, & absolutam perfectamq; reddere, prætermiserunt omnino atque neglexerunt. Sed nos id ipsum alio opere integro his priuatim dicato præstare conabimur, si quæ in manibus habemus prius absoluta fuerint.

XVII.

ΑΙ δὲ καθ' ἡμέρη κατὰ σάσεις, αἱ μὲν βόραιοι τὰτε σώματα συνισῶσι, καὶ δύναται, καὶ ἐνκινῶσι, καὶ ὄρεα, καὶ ἐννοώτερα ποιεῖσι, καὶ τὰς κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ ὀμμάτια δακνῶσι, καὶ πλεονάζουσι θώρακα ἀλγυνμα, καὶ ἐπὶ πύρι, μάλλον πορεύουσι· αἱ δὲ νόσοι διαλύουσι τὰ σώματα καὶ ὑγραίνουσι, καὶ βαρυνκοῖας, καὶ καρηθαρίας ποιεῖσι, καὶ ἰλίγγος ὅν τισιν ὀφθαλμοῖσι, καὶ τοῖσι σώμασι δυσκίνησιν, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσι.

Quot

Quotidianæ tempestates, Aquiloniæ cogit corpora firmantque, mobilia item expeditioraque, & coloratiora & auditu valentiora reddunt, alium siccant, oculos mordent, & si pectus dolor aliquis prius habuerit, exasperant. Contrà austrinæ eadem solvunt & humectant, auditum hebetant, caput gravant, vertiginem oculis, tarditatem & languorem corporibus adferunt, alium humectant.

Boreas ventus ficcus & frigidus ex corpore excrementa omnia absumit, atque instrumentis substantiæ densatione à se cōstrictis & coactis robur ingenerat. Propterea enim inquit, perfectius suas functiones & munia obeunt tam naturales quàm animales facultates. Quum enim corpora dixit mobilia & expeditiora fieri, animales, quum coloratiora, naturales actiones ostendit, quarum utriusque cōmunis est eutonia, id est firmamentum & robur instrumentis additum. Manifestum etiam est, unico auditus sensu velut exempli gratia proposito, idem quoque de reliquis sensibus intelligendum indicavisse. Atque hæc in Borealibus tempestatibus insunt bona, quibus ij maximè fruuntur qui salubritate corporum sunt præditi, præsertim si humidiores fuerint. Adsunt tamen sua his etiam tempestatibus parva quedam mala, minimèque iis que auster inuehit similia. Quis enim inficias eat ista pro parvis habenda, alium fisti, oculos pungi, inveteratos pectoris dolores irritari? sed horum parvitatem apertius intelliges, si ea cum austrinis tempestatibus contuleris. quas aut solvere & eneruare corpora

corpora, rem profectò ad omnem tum vitalem, tum animantem functionem maximo malo futuram. nec paruum etià capitis grauitas, & auditus hebes malum. Quid de vertigine dicam, proxima epilepsia & apoplexia affectione? Ea enim est scotodinia quædam, id est tenebrosa obuersatio quæ circumagi videntur omnia: quæ fit dum crassus spiritus humore permixtus mouetur in capite. Vnde & ipsa Epilepsiam & apoplexiam præcedit. Dyscinesiam quoque, id est motus peruersitatem (quam palpitationem interpretantur nonnulli) oculis & vniuerso corpori conciliari dicit: quæ & ipsa praua sunt symptomata. Id solum ipsis moderati ad est, quod alium humidiores efficiat, quod & alia omnia quæ propter caliditatem, tum maximè propter humiditatem præstare possunt. Initio autem orationis quod scriptum reperitur, præstitisset còmutato ordine legi, ut primo loco humectant, secundo soluunt legeretur, atque deinceps alia eo quo habentur ordine. Nam si humectant, aliorum etiam continuò quodque faciunt, ad id calore etiam còferente. Actiones enim fiunt per solidas animalis partes, quæ quidem reipsa & verè sunt censendæ ipsius particulæ. hæc semel humiditatis copia onerata & grauata agunt deterius.

X V I I I.

ΚΑΤὰ δὲ τὰς ἡλικίας, τὸ μὲν ἡνῶτα καὶ ἄκρατον
 θέρει, οἱ παῖδες καὶ οἱ τῶν ἐχόμενων
 πῶσι ἡλικίῃσι ἀρίστει τε διαγῶσι καὶ ὑγιαίνουσι
 μάλιστα· τὸ δὲ θέρει καὶ τὸ φθινοπῶρον μέλει μὲν
 ζηνός, οἱ γέροντες· τὸ δὲ λοιπὸν φθινοπῶρον καὶ
 χειμῶνα

*Vertigo a.
 poplexia nū
 cia.

χαμῶν, δι μέλι πῖσι καλίσσι.

Quod ad tempora verò pertinet, vere & prima æstate pueri, & his ætate proximi optimè degunt valèntque maximè. Aestate verò & autumni ad aliquam usque partem senes. Reliquo autumno & hyeme qui mediam ætatem agunt.

Si orationem hoc loco Hippocrati habitam nò solum in ætatibus, sed & in omnibus aliis quæ secundum temperationem vel moderatè vel immoderatè se habent examines, veram eam esse comperies. Naturis siquidè, ætatibus & regionibus temperatis tempus optimum, quod temperatissimum. quippè quæ non habitudinis quam habent mutatione, sed conseruatione egeant. quandoquidem à similibus seruetur res quæque, mutetur à contrariis. Quare pueri, & adhuc magis adolefcètes (ipsorum enim ætas est omnium optima) ætatem vere degunt optimè. eadem quoque ratione temperatæ regiones & naturæ vere habent bellissimè. Adiunxit autè veri æstatis principiū Hipp. latius extendens vniuscuiusq; theorematism vsum. Exactius autè & apertius dicere poterat, adolefcètes vere, pueri æstatis principio optimè degunt. At verò senibus propter naturæ frigiditatem æstas est utilis: sicut iis qui florentem & vigentem ætatem agunt hyems utilissima. hæc enim biliosæ ipsorum temperiei contraria est. Sic naturæ bilioiores hyeme, pituitosiores æstate, temperatæ vere degunt optimè. Similiter temperatis regionibus ver conuenientissimum, vt frigidioribus æstas, calidioribus hyems conuenientior. Quin pessima etiam cuique

ætati & naturæ & regioni tempora ex iis quæ dicta sunt inuenire possumus. Siquidem quæ optimis sunt aduersissima, pessima censenda. Eadem ratione media etiam inter optima & pessima inuenire licet. Illud præterea diligenter animaduertendū, ver adolescentibus dictum optimum, aliis omnibus esse medium. neque enim his optimum est, neque pessimum. Similis eius est ad naturas quoque & regiones respectus. Contrà verò omnibus & ætatibus & naturis & regionibus malus autumnus. minus tamen per id temporis calidæ & humidæ naturæ læduntur quàm aliæ.

XIX.

Νοσήματα δὲ πάντα μὴ γὰρ πάντες τῶν αἰσθησίων γίνονται, πολλοὶ δ' ἐνία καὶ ἐνίας αἰσθησίων γίνονται καὶ παροξύνονται.

Quilibet in quibusvis temporibus morbi fieri possunt. Nonnulli tamen in quibusdam magis tum sunt tum irritantur.

Si aëris ambientis temperatio sola esset morborum causa, singulis temporibus omnes morbis illis affligeremur, qui ipsorum sunt proprii & peculiare. Nunc verò quum etiam propter vitæ intemperantiam, & alia peccata in vita admissa morbi fiant, omnes in omnibus temporibus fieri poterūt, plures tamen qui cuiusque temporis proprii sunt & familiares, non parum ad id conferente etiam naturarum discrimine. Neque enim similiter ab eadem

dem causa calidus ac frigidus, nec humidus ac sic-
cus offendi solet. quemadmodum nec temperatus
ac quilibet horum, aut ij qui per coniugationem
aliquam sunt intemperati, vt suprà diximus.

X X.

Τοῦ μὲν γὰρ ἡρεῖ τὰ μανικά καὶ τὰ μελαγ-
χολικά καὶ τὰ ἐπιληπτικά, καὶ αἱματώδεις ῥύ-
σιες, καὶ λευαύγαι, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ λέ-
πται, καὶ βήχες, καὶ λεητίνες, καὶ ἀλφοί, καὶ ἐξανθή-
σιες ἐλκώδεις πλῆσαι, καὶ φυμαίαι, καὶ ἀρθριτικά. καὶ φθίσεις.

*Vere enim insania, melancholia, epilepsia, flu-
xiones sanguinis, anginae, grauedines, destillationes,
lepra, tussis, impetigines, vitiligines & pustulae ul-
cerose plurimae, tubercula, articulorum dolores.*

Quí queso iam rectè ab eo suprà dictum videat-
tur, Ver autem saluberrimū & minimè exitiosum,
quum in eo fiāt permulti morbi? Siquidem ipsum
præter quàm quod vniuersa tempora morborum
quos generat varietate adæquare videtur, suos e-
tiam quosdā & proprios morbos habet. Nam ve-
sania, atrabilis quam melancholiam appellāt, epile-
psia, anginæ morbi sunt autumnales: vt grauedi-
nes, destillationes, tussis hyemis proprij sunt affe-
ctus. Quam autem communitatem æstas habeat cū
vere ostendere volens, de ea ipse deinceps dicet,
Æstate verò horum nonnulli, id est suprà com-
memoratorum in vere morborum. Auctarij verò vi-
ce & ex abundanti præter aliorum temporū mor-

bos, Ver ipsum sanguinis efficit fluxiones, impetigines quas lichenas Græci appellant, vitiligines, id est alphos, & eruptiones in cute vlcerosas plurimas, tubercula quæ phymata dicunt, & articulorum dolores. Qui quidem temporis verni proprii morbi omni periculo vacant, tantumque abest ut aphorismum illum falsum esse conuincant, in quo dixit, Ver autem saluberrimum & minime exitiosum, ut maiorem ipsi confirmando fidem asstruere videantur. Nam hoc ipso tempore profundum corpus expurgatur vitiosis humoribus, à partibus principalibus ad cutem peruenientibus. Sic enim fiunt lepræ, lichenes, alphi, & quàm plurimæ vlcerosæ pustulæ. Aliter verò tuberculis enatis, & articulorum doloribus affligentibus, corpus altè purgatur, vitiosis scilicet humoribus ad extremas partes translatis. Quod autem sanguinis profusiones plenitudinem & cacochymiam id est humorum prauitatem vacuando, ab his morbos fieri prohibeant omnino est manifestum. Quod si corpus aliquod euchymum, id est succi bonitate abundans vernum tempus accipiat integerrimam ipsi valitudinem tuetur & seruat, nihil ex propria innovans natura. non tamen de æstate ita aut autumno, aut hyeme dicere possis. Hæc enim tempora licet purum corpus & omni ex parte inculpatum excipiant, flauam tamen bilem æstas iusto copiosior, atram Autumnus, pituitam hyems generare consuevit. Porro eiusmodi aliquid in vere accidit, quale corporis exercitationibus fieri videmus. Nā etsi ipsa alioqui corporis exercitatio est saluberrima, tamen si pituita plenum hominem, aut bile alterutra

terutra, aut etiam sanguine ipso exercere volueris, ei epilepsiam aut apoplexiam tali exercitatione cōtraxeris. Aut si ista non accidunt, periculum certè imminet ne rupto aliquo in pulmone vase, in morbum incidat incurabilem. Iam verò multi quū febricitare cōpessent propter exercitationes acutissimis morbis sunt correpti. Quibus verò purgationis humorum in profundo latentium loco exercitatio imperata fuerit, ea ad cutem cacochy- miam id est prauorum humorum copiam euocās & spargens, vlcera & scabiem excitat. Nam & hoc innuebat Hipp. ipse quum diceret, Impurgatum si exerceas, vlcera exorientur. Sic sanè verno tem-
Ex humore fundit ambigua calorio occurrunt
 pore aëris ambientis calor humores fundens euo-
et exercitatio
 cat ad cutem per simili exercitationum effectum.
et vocari
 Nec verò exercitationum effectis solū sed ipsius
Quis finis naturae
 etiam naturæ operibus similia sunt veris effecta.
id est in tali calo- ria
 Illius siquidem partes sunt, tum occultam illam to-
et
 to corpore perspirationem efficere, qua corporis
 excernantur superuacanea, tum etiam per morbos
 variis modis corpus expurgare.

XXI.

Τοῦ δὲ δέρματος, ἐνία τε τριτάτων, καὶ πυρετοῖς
 ξυνοχέες, καὶ λευκοῖ, καὶ τριτάτοις πλῆστοι, καὶ
 τετρατάτοις, καὶ ἐμῆτοις, καὶ διαρροῖαι, καὶ ὀφθαλμῖαι,
 καὶ ὠτῶν πόνοι, καὶ σαμάτων ἐλκώσεις, καὶ σινεπιδόνες
 αἰδοῖω, καὶ ἰσθῶα.

Aestate verò nonnulli horum & febres conti-

nu.e, & ardentes, & tertianæ plurimæ, quartanæ item, & vomitiones, alui profluvia, ophthalmiæ, aurium dolores, oris ulcerationes, genitalium putredines & sudationes.

Ex vernis morbis quosdam æstate etiam fieri dicunt, id est æstatis initio. Nam æstatis pars quæ finis committitur, quemadmodum similem habet cum vere temperationem, ita morborum etiã communem habet generationem. Nam & alios quosdam æstatis proprios morbos fieri dicit, febres continuas & ardentes & tertianas, & ne singula enumerem, quæcunque ex flava bile corporibus accidunt mala æstate fieri consuevere. Nam bile sursum ad os ventriculi repente & innatante vomitiones fiunt, ut alui deiectiones deorsum cunte. Ophthalmiæ quoque æstate plurimæ, utpotè repleto capite. Sic & aurium dolores, aliæque similia æstate corpus patitur propter repletionem capitis aliàs ad aliam corporis partem excrementum deponētis. Oris etiam ulcerationes propter biliosum humorem fieri est manifestum. Genitalium verò putredines non quavis æstate fiunt, sed quando vel humidior paulò fuerit, vel vento ferè vacauerit, vel ad austrinam conditionem inclinauerit. Nam ubi plurimum à statu naturali ad humiditatem & auræ vacationem recessit, non modò naturalium, sed cuiusvis etiam alterius partis putredines facit, qualis profectò erat illa cœli tempestas, quæ & tertio Epidemion & secundi statim initio describitur: quæ verò parum à naturali statu desciverit ad humidius, ea naturalia tentat, ipsa alioquin ob humidit

miditatem & caliditatē facillē putrescentia. Quare quum propriam etiam æstas seruat temperationē, si multis excrementis infestentur, quæ fortē occasione aliqua ad naturalia fluxerint, ipsorum putredines patiuntur. Sudationes autem ē genere sunt eruptionum in summo corpore hærentium, quæ more vlcerum cutem exasperant. Fiunt autem, vt ipsum nomen ostendit, propter multos sudores, qui vel biliosiores, vel mordaciores omninō euaserint. mordent enim hi cutem & pruritum in ea ardorēque excitant, & vlcerum instar exasperant.

X X I I.

Τοῦ δὲ φθινοπώρου, καὶ τῆς χειμῶνος τὰ πολλὰ, καὶ πνεύματι τέσσαρται καὶ πλανήτες, καὶ ἀπλῆνες, καὶ ὕδρωπες, καὶ φθίσεις, καὶ σφαγγελαί, καὶ λευτερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ ἰχμαῖδες, καὶ λευκάχαι καὶ ἄδματτα, καὶ εἰλεοί, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικά, καὶ τὰ μελαγχολικά.

Autumno æstiuī etiam multi morbi, & febres quartanæ, & incertæ, lienis tumor, aqua inter cutē, tabes, vrinæ difficultas, intestinorum tum leuitas tum difficultas, coxæ dolores, anginæ, anhelatio, intestinorum parte quapiam coarctatio, epilepsia, insania, melancholia.

Autumno, inquit, æstiuī morbi multi sūt, manente adhuc per id temporis humore æstiuo, flaua scilicet bile. Neque enim quo modō æstas veri succedens, humores vacuat, ita & autumnus æstiuos, sed modo prorsus contrario à partibus summis & externis ad internas & profundas reuocat. Itaque

meritò eſtatem quidem nonnullos vernos morbos
gignere, Autumnum verò æſtios nō aliquot, ſed
multos creare dicit. Quinetiam id temporis quar-
tanæ febres fieri ait, quæ ex atra bile ortum habet,
geminam & ipſa generationem ſortita, vnam ex
flaua bile retorrída & peruſta, alteram ex craſſo
ſanguine. Fiunt etiam incertæ & erraticæ febres
per autumnum propter temperaturæ inæqualita-
tem. Fiunt & lienes magni, redundante excremen-
to melancholico, & aqua inter cutem lienis vitio.
Et ſi qua affectio eſt tabida ſuſpecta, maximè au-
tumno deprehenditur ob ſiccitatem & frigidita-
tem, & temporis inæqualitatem, nihilòque minus
etiam propter humorum vitium. Fit & iisdem de
cauſis eo tempore maximè vrinæ difficultas, ſtran-
guria Græcis, Plinio vrinæ incontinentia dicta.
Nam & incertis illis inordinatísque ac repentinis
caloris & frigoris mutationibus refrigeratur ve-
ſica, & ex cacoſymia, id eſt humorum vitio pro-
fecta acrimonia ipſi moleſtiam exhibet, præſertim
quum facta in frigidius mutatione humores qui
antèa cutis perſpiratu digerebantur & ſudoribus
vacuabantur, ad veſicam fuerint conuerſi. Læuitas
verò inteſtinorum, id eſt *Λευκίτις*, ſubita eſt & ſi-
ne vlla omninò mutatione ciborum deiectione, quæ
fit vel propter exulcerationem ventriculi aut in-
teſtinorum in ſuperficie eodem modo factam, quo
aphthæ in pueris, id eſt oris vlcera, vel propter vir-
tutis retentricis imbecillitatem. quorum prius
propter mordaces & ſubſtantia tenues humo-
res fieri ſolet, ſecundum magnam ventriculi aut
inteſtinorum intemperiem conſequitur. quæ
duo

duo mala autumnō maximè fieri consueuere. Coxarum autem dolores cum ex humorum malignitate, tum refrigeratione maximè fieri rationi est consentaneum. At verò angina ex biliosis humoribus originem ducunt ad fauces decumbentibus: quæ ab iis quæ Vere fiunt eo differunt quòd illæ sunt quodammodo pituitosiores. Iam verò anhelatio, id est animæ ducendæ difficultas, quam asthmatis vocabulo Græci intelligunt, tum propter humorum ad interna motum, tum propter refrigerationem fieri solet. Propter hæc ipsa intestinorum coarctatio, quem *σπασμ* Græci appellant quia in arctum cogatur intestinum, fit dum alimenti excrementa deorsum descendere & intestina peruadere prohibentur, quod magna ex parte accidit propter intestinorum partis alicuius inflammationem. maximè verò par est, ut frigiditas, & inæqualitas, & malos humores gignente tempore offendantur ventriculus & intestina. Nam æstate tenuatos & mobiles factos humores autūnus excipiens in profundum corporis sua frigiditate & inæqualitate compellit. est verò profundus intestinorum situs. Epilepsia verò iis qui naturæ sunt huic malo obnoxii, accidit propter repentinam in contrarium mutationem. nam ferè meridianis temporibus calor, nocturnis atque matutinis & vespertinis frigus viget. nihil autem æquè epilepticas accessiones generare, atque eiusmodi mutatio potest. Infantia verò quam maniam appellant, propter tenuium ac biliosorum humorum malignitatem accidit, quomodò melancholia propter atrā bilem, de qua paulò antè diximus.

Τοῦ δὲ χειμῶνος, πνευρίδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι, κούραι, βράγχοι, βήχες, πόνιαι σπασμοί, καὶ πλευρίαι, ὀσφύς, κεφαλαλγία, ἱλιγοί, ἀποπληξία.

Hyeme pleuritides, peripneumoniae, lethargi, grauedines, raucitates, tusses, pectoris, laterum & lumborum dolores, cephalagiae, vertigines, apoplexie.

Hyemales morbos statim post autūnales exponens, non eadem qua in superioribus vsus est loquēdi forma, hyeme scilicet multos etiam autūnales morbos fieri. quanquā prius, quum de aestiuis ageret, vernis eos comparans dixit, Aestate verò horum etiam nonnulli: & quum de autumnalibus disputaret, Autumno aestiuorum etiā multi. Nunc autem morborum hyemalium catalogum absolute citra alterius temporis mentionem cōfecit, siue quòd de communi voluerit hoc etiam loco nos subaudire ex dictis morbis aliquot, siue absolute pronunciare, tanquam nihil autumnale tempus cū hyemali communicet. Atqui prima certè quidem hyemis pars & ratione & experientia communiter cum autumno & similitudinem habere videtur. Ipse enim dicebat, Aestiū quartanā magna ex parte breues, Autumnales longā, praesertim quā hyemem attigerint. nisi quis dicat, ipsum de quartanis iis quā extrema autumnī parte generantur, mentionem facere. Verūm hosce vult hyemis proprios morbos esse, pleuritides & peripneumonias, quoniam

quoniam instrumenta respirationi seruiētia à frigore lædantur. Cætera enim licet tam exactè obtegere & munire aduersus cœli iniurias, vt nihil aut certè minimum sentiant aëris ambientis frigiditatem. Respirationis verò vsu neque nobis interdici possumus, neque aliunde datur respirandi facultas. Sola enim aura est, quam inter respirandum ducunt redduntque communiter omnia animātia. Ob hanc ipsam refrigerationem caput læsum, grauedines, tussēs, & raucitates committit. Et quemadmodum dolores laterum propter refrigerationē fiunt, sic etiam capitis, lumborum, & omnium denique partium neruofarum. Vertigines etiam, capitis læsionem consequuntur, similiter & apoplexiæ. Nam hic quoque morbus fit, quum caput pituita repletum fuerit.

XXIIII.

ΕΝ δὲ πῆσι καὶ ἐκείνοις τοῖς συμβαίνει, τοῖς μικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παθούσι ἀφθαί, ἐμεῖς, βῆχες, ἀρρυθνίαι, φόβοι, ὀμφαλῶ φλεγμοναί, ὠτῶν ὑγρότητες.

Secundum ætates autem hi morbi fiunt, paruis et nuper natis puerulis oris ulcera, vomitiones, tussēs, vigilie, pauores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.

Diligentior fuit Hipp. in explicatione ætatum & morborum qui in ipsis fiunt, quàm temporum. siquidem ætates in minimas etiam partes secuit. In Puerulis itaque recens in lucem editis aphthas fieri dicit. Sic Græci vocant exulcerationes, oris superficiem occupantes, præ mollitiæ instrumentorum

rum maximè factas. ea enim tenella adhuc neq; contactum, neq; qualitatem lactis non parum feri cōtinentis ferre possunt. quod quidem serum quum abstergerendi vim habeat, nihil mirum, si in mollioribus corporibus quasdam in superficie exulcerationes excitet. Vomitiones autē id ætatis ipsis accidere par est, propter lactis quod sugunt nimiam copiam. Vigiliās verò ipsis adesse, res est minimè consueta. quippe qui maximam temporis partem dormiant, nisi forte quia patiatur aliquid, vigiliās ipsis fieri putes. Siquidem multus somnus ipsis est maximè secundum naturam. Pauores autem per quietem infantes pueros inuadunt eos præsertim qui sunt natura edaces, quādo ventriculus sentiēdi quidem vi pollet exquisita, sed imbecillitate naturali laborat, & in eo cibus corrumpitur. Nos siquidem non in tantillis solū, sed etiam ætate perfectā & grandi hominibus horrificas per somnum imaginationes fieri obseruauimus, quum & multi & vitiosi humores ventriculum & ipsius os præsertim grauarent & morderent. hæc enim ipsius particula sensibilis est maximè. Umbilici quoque non multò antè præcisi inflammatio recens natis pueris meritò accidit, non aliter quā si qua alia pars vlcerata foret. Sed & aurium humiditates reponit inter morbos, nō etiam palati & narium excrementa eodem numero comprehendens, quoniā secundum naturam sit per nares atque palatum cerebri excrementum deriuare, quod iis etiam qui ætate iam sunt perfectā vsu venit: præter naturam autem per aures deriuatio. Pueris tamē infantibus per aures quoque expurgatur cerebrum, rectēque Hipp.

Hipp. inter proprios huius ætatis morbos aurium etiam humiditates scripsit. Est certè quidem puerulis recēs natis corpus totum humidissimū, adeo ut ossium etiā natura in ipsis veluti cerea sit potius quàm lapidea, præ ceteris verò partibus cerebrum longè humidissimum, utpote quod in adultis etiā & perfectis tale existat. Quare non citra rationem in ipsis quum multa superuacaneorum copia redūdet, per omnes excernitur meatus.

XXV.

Πρὸς δὲ τὸ ὀδονόφυν πρὸς ἄγασιν, ἔλυν
ὀδῶν αἰσμοί, πυρετοί, πασμοί, διαρροῖαι, καὶ
μάλιστα ὅταν ἀνάγῃσι αὖθις λευκὸν ὄντας, καὶ τοῖσι
παχυτάτοις τῶν πάλαιον, καὶ τοῖσι σκληρὰς τὰς
κοιλίας ἔχουσιν.

Aduentante dentitionis tempore gingivarum pruritus, febres, conuulsiones, alui profluvia maxime quum caninos edunt, & iis præsertim qui crassissimi sunt, & qui aluo sunt dura.

Gingivarum ὀδονόφυν, id est pruritum fieri, quum puerulis dentes prodituri sunt & emerfuri mirum videri non debet. ὀδονόφυν enim pruritus quidam est cum exiguo quodā & leui dolore. Febres verò & conuulsiones & diarrhœæ, id est solutiones alui pueris ipsis iam dentientibus, id est dentes iam edentibus, non etiam edituris accidunt. quemadmodum ipse his verbis ostendit, Maxime quum caninos edunt. Quæ sanè symptomata euenire est verisimile, foratis à prodeuntibus dentibus gingiuis, veluti quum paxillus carni fuerit impactus. Atque profectò

perfectò plus dentes affigunt, quàm infixus paxillus. hic siquidem semel firmatus in membro quiescit, dentes verò semper tātum procedunt, quantū augētur. Febricitant ergo hac ætate pueri propter dolores, vigilias & inflammationes. Conuelluntur etiam tum ob hæc ipsa, tum quia probè in ipsis non coquitur alimētum, & quia neruofarum partium natura nondum satis valida existit. Quæ omnia necessariò diarrhææ & alui deiectiones consequuntur, quia alimentum non benè coquatur neque distribuitur. Illud autem, Et iis præsertim qui crassissimi sunt & qui aluum durum habēt, ad conuulsiones referri debet. His enim maximè pueris conuulsiones fieri dicit qui crassissimi sunt, & qui aluo sunt dura. Tales enim plethorici sunt & excrementis abundant, & ideò conuulsionibus facilè corripiuntur.

XXVI.

Πρεσβυτέροισι δὲ γενόμενοι παρίθμια, σφονδύλες ἢ ἢ τὸ ἐνίομεισιν ὥσπερ, ἀδμαῖα, λιθιάσιες, ἐλμινθες στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἀκροχορδόνες, σκευριασμοί, στραγγαρίαι, χοιράδες, καὶ τ' ἄλλα φύμαῖα, μάλιστ' αὖτὲ πρὸς ἡμῶν.

Ipsis verò grandiusculis tōsillarum inflammationes, vertebrae in occipitio introrsum luxatiōes, anhelationes, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, verrucae pensiles, satyriasmī, strāguriæ, strumæ, & alia tubercula, præcipuè vero antedicta.

Primum scripsit de puerulis recens in lucem editis, deinde de dentientibus, nūc de iis agit, qui mediam,

diam ætatem agunt inter eos qui dentire defierūt,
 & eos qui pubertati sunt proximi. Nam de puber-
 tati proximis deinceps secundum hos quartum
 ordine locum obtinentibus mentionem facit se-
 quenti aphorismo. Verum tertiam ætatem, qua de
 nunc agitur, ad duodecimum & tertiumdecimum
 vsque annum progredientem corripit dicit Hipp.
 iis affectibus, quorum prima paristhmia scribit
 quæ locorum sunt ad isthmum, id est fauces parti-
 nentium inflammationes. Hoc autem loco per
 isthmum intelligenda est pars illa, quæ os & gulā
 interiacet, quæ per metaphorā ab isthmo propriè
 dicto ita est appellata. Est autem angusta quædam
 terra inter duo maria peruia, quas fauces Latini &
 angustias maris appellāt. Hæc autē paristhmia in-
 terdū solius sunt tunicæ ventris & gulæ & fauciu
 totiūsq; oris cōmunis inflammationes, interdum
 verò ipsi etiā subiectorū musculorum: quo tēpore
 vertebræ etiam quæ est in occipitio antrorsum in-
 clinatio fit. de qua statim post paristhmia inquit,
 Et vertebræ in occipitio antrorsum luxationes. nā
 vertebra hæc à musculis inflammationem patien-
 tibus tracta, ad partem inclinat colli anteriorem.
 sed hanc partem Hipp. nō anteriorem, sed interio-
 rem appellauit, ut qui ad vertebra[m] ponē locatam
 oratione referret. Corporis enim è sua sede in pro-
 fundū emotio, siue ex anteriorib⁹, siue ex postero-
 ribus fiat partibus, per vocem vnam introrsum si-
 gnificatur. Quæ cum ita sint, quamobrem tandem
 Hipp. in pueris recens natis neque de paristhmiis,
 neque de vertebræ in occipitio luxatione quicquā
 dixit, quum & illi nihilò min⁹ habeant cerebrum
 humid

*Paristhmia
 sunt fauces
 quæ locorum
 sunt ad isthmum
 id est fauces
 partium
 inflammationes
 * Isthmus
 est fauces
 minima meta-
 phorica: in
 de paristh-
 mia glande
 le ad lin-
 gue radicē
 & eandē
 inflammatio-
 nes.*

humidum & excrementis abundans, adeo ut in subiectas partes fluxiones dimittat? An quia tam pusilli & tenelli prius moriantur quam subiecti faucibus musculi una cum nervis vehementem patiantur inflammationem? & alioqui partes has molles habebant, atque ideo tam vehementem nequeant sustinere tensionem, ut vertebra intrò ad se possint attrahere? Quinetiam asthma, id est anhelatio, (Sic autem Græci crebram respirationem vocant, qualis currentibus, aut quouis alio modo ad vehementem motionem adductis accidit) in cōcitatis quidem vehementius fit quia multa propter exercitationē respiratione animal indigeat, ubi verò exercitatio abest fit ob coarctationē & angustiam pulmonis cavitatum. Hæc verò angustia fit fluxionibus supernè irruentibus repleto viscere. Atqui hæc plures in recens natis puerulis fiunt, & citò ipsos interimunt, quoniam aliàs etiam habeant malè. nā & ab utero in aërem ambientem insolens transitus, & alimenti diversitas, & inflammatio tum quæ primū fuit locorum ad umbilicum, tum quæ deinde propter dentium ortum est nata, hæc inquam eiusmodi omnia imbecillos reddunt, & vix ea quæ dixi tolerant mala, nedum præter hæc fluxiones etiā in pulmonem decumbentes sustinere possint. Lithiasis verò, id est calculi generatio, proprius est puerorum morbus, propter edacitatem & ingluviem crudos humores non paucos coaceruantium. Ex quibus crassior pars una cum urinis ad vesicam delata, fit lapidum gignendorum materia: accedente causa altera caloris copia. Nam & senes acervat humorem crudum non paucum, non propter voracitatem

*Lithiasis proprius
est puerorum affectus
et dicitur ab ingluvie
in edacitate humores
crudos, qui calculo
gignendo coarctantur
supra dicitur*

racitatē vt pueri, sed propter virtutis coctricis imbecillitatē. Verūm calorē non habēt fortē, qui ex crassa materia per humoris resolutionem in vaporem deficcata lapidem generet. Lumbrici verō & ascarides vidētur aliis animalibus similiter gigni, quæ non ex semine, sed ex putredine ortū habent. Sola enim putredo non satis est hisce generandis, sed multo etiam calore eget. Pueris ergo cibus plerunque corrumpitur in ventre præsertim inferiore: verūm caliditas in valde paruis & tenellis nondum materiæ potens est & ipsi dominatur. In gradusculis verō materiam obtinet idoneam ad eiusmodi animalium generationem, & præter eam insuper calorem acquisiuit. Ascarides ergo sunt tenues quidam lumbrici in parte maximè inferiore crassi intestini geniti: cuiusmodi plurimi manifestò cernuntur in veterinis animalibus malè cibum coquentibus. quorum deprauatam coctionē fœtor indicat excrementorū. Aliud lumbricorū genus rotundorum, in superioribus magis intestinis generatur, vnde fit vt in ipsum quandoque vētriculum ascendant. Atque multò plures hi quàm ascarides gignuntur in pueris. Rarior lumbrici latiti generatio, qui & longissimus est, & sepè per omnia extenditur intestina. Verūm de hoc penitus nullam Hipp. fecit mentionem, quoniam neq; ipsi erat propositum de omnibus morbis agere, qui accidunt hominibus, sed de iis tantum qui quaque ætate fiunt. Propterea enim ipse enumeratis iam diētis, deinceps verrucas peniles, quas Græci acrochordonas appellant, & strumas adiecit, morbos ex vitiofi humoris foras & ad cutem vergētis co-

Quare, si
humoris
vaporem
deficcata
lapidem
generet.
tunc in
coram

Lumbrici latiti tanta
introduci, latitudinem
et per omnia extendat
intestina.

Acrochordonas
verruce peniles.

pia natos. quorum genus totum appellat phymatis, id est tuberculi nomine, ita deinceps scribens, verrucæ peniles, strumæ, & alia tubercula. Verum eximiè phymata quædam appellantur inflammationes nonnullæ spontè nascentes quæ & celerrimè oriuntur, & ocysimè in acumen & altum attolluntur, & citissimè etiam ad suppurationem perueniunt. quorum plurima in inguinibus & axillis

Ad nec facile generatio, quoniam in his locis multi sunt adenes
perueniunt eam sortiti naturam ut in se excrementa facile recipiant. quorum morbus struma quoque est, nō utique ex calida materia, & ad suppurationem festinante, sed ex pituitosiore & frigidiore maxime constans.

XXVII.

Tοῖσι δὲ ἐν πρεσβυτέροισι καὶ πρὸς τὴν ἡλικίαν προσάγει, τῶν τε τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν αἱμαὶ καὶ ῥύσες.

Grandioribus autem & ad pubertatem accedentibus superiorum etiam morborum multi, & febres diuturniores potius, & ex naribus sanguinis fluxiones.

Pueri pubescere incipiunt post annum quartumdecimum. illi ergo prope ætatem hanc accedere dici possunt, qui vel duodecimum, vel tertiumdecimum, vel quartumdecimum annum agunt. neque enim vnus est omnibus certus statusque pubertatis terminus, propter caliditatem & frigiditatem naturarum. Calidiores enim citius, frigidiore tardius pubescunt. Verum ætate hac laborant multis

ex

ex morbis suprà dictis propter temperationis similitudinem, & præterea longioribus febribus quam erant superiores. quamquam de iis febribus quæ prima ea ætate abundant quales essent nihil quicquid dixit, verum ex eo quod nunc dicitur, apertè ostendit acutus esse. immutatur enim & alteratur citissimè habitus puerorum propter corporis humiditatem, & * naturalis virtutis imbecillitatem. Sanguinis verò per nares fluxiones fiunt grandioribus, quoniam talis humor ea ætate redundare incipit, non quod copiosior generetur quam antea, sed quia nunc ipsius minus consumatur, propterea quòd augmentum pro corporis ratione minus hac ætate procedat, quam superiore.

* *In pueris fortissima naturalis facultas ceterarum virtutum comparatione, per se verò imbecillior est.*

XXVIII.

ΤΑ δὲ πάντα τοῖσι παιδίοις πάντα κρίνε-
ται, τὰ μὲν γὰρ τοσαυτάκις ἡμέρῃσι, τὰ δὲ
γὰρ ἑπτάκις, τὰ δὲ γὰρ ἑπτάκις, τὰ δὲ πᾶσι τῶν
παιδίων προσάγουσι. ὅσα δὲ ἄν διαμένῃ τοῖσι παι-
δίοις καὶ μὴ ἀπολυθῇ παρὰ τὸ ἄλλοτερον, ἢ τῇσι
θύλῃσι παρὰ τῆς τῶν κατὰ μνήμην ῥήσεως, χρονίζου
εἶναι.

Pueris maximam partem morbi iudicantur, alij intra dies quadraginta, nonnulli intra septem menses, quidam intra annos septem, alij ipsis etiam ad pubertatem accedentibus. Qui verò permanserint, neque pueris circa pubertatem, neque fœminis quæ menstrua eripunt soluti fuerint, inueterascere consueverunt.

Si vox diuturni orationi adiecta fuisset, melius foret. Inde enim nonnulli nomen *πᾶθος*, quo hic usus est Hippocrates, de diuturnis tantum morbis intelligere ipsum arbitrantur. Verum his aduersantur, quæ in aliis dixit aphorismis, quale illud est, In acutis *πᾶθεις* raro & per initia medicationibus uti oportet. Item & illud, Victus tenuis in longis semper *πᾶθεις* & in acutis. Ex quibus fit manifestum non in diuturnis tantum morbis Hipp. sed etiam in acutis usurpare consueſſe *πᾶθος* nomen. Videtur tamen nunc aut diuturnis morbis id nominis accommodasse, aut imperfectam orationem reliquisse. Nos verò ipsi quod deest ad perfectionem suppletentes, ita efferemus, Maximam partem pueris diuturni morbi soluuntur, quidam intra dies quadraginta, Alij spatio septimestri, nonnulli septennio. Quadragessimus namque dies diuturnorum morborum primus criticus, & degenerum acutorum ultimus decretorius, quemadmodum supra docuimus. Qui verò hunc superant terminum, septenaria ratione iudicationem sortiuntur, non iam diebus connumeratis septem, sed primum quidem mensibus, deinde annis. Et verò morbos qui hoc tempus superauerint ad quartum decimum annum peruenire est manifestum. Nam secundus septenarius eo tempore completur, cum eo quod in pubertate magnæ fuerit corporis mutationes, in foeminis præsertim propter mensium eruptionem. Quo fit ut qui ne hac quidem ætate morbi soluti fuerint, in longum usque tempus permanere soleant.

XXIX

XXIX.

Τοῖσι ἢ νεανίσκοισι, αἵματι πύσιν, φθί-
σις, πυρετοὶ ὀξείας, ἐπιληψία, καὶ τ' ἄλλα
νόσημα, μάλιστα ἢ τὰ προσημνία.

*Iuuenibus sanguinis exuptiones, tabes, febres **
acutae, epilepsiae, alique morbi, sed præcipuè nunc
dicti.

Quum primas ætates ad pubertatem vsq; minu-
tissimè & particulatim explicuerit, nescio quo mo-
do nunc adolescentiam prætermiserit, inter pube-
res & eos qui floridam iuuenilémque ætate agūt
mediam. Verùm qualis ea sit licet ex iis quas ora-
tione est prosequutus coniecturam facere. quippe
quæ in multis cōmunicet cum illis ætatibus quæ
vtrinq; eam circumstant: sed in maribus peculia-
rem eximiámque habet sanguinis per nares profu-
sionem. de qua in iis mentionem fecit qui propius
pubertatem accedūt. Nam hoc symptoma ea æta-
te apparere incipit, sed maximè viget in adolescen-
tibus, deinde remittitur in viris. Verùm ætatē hanc
prætergressus Hipp. ad iuuenum ætatem peruenit,
ac primùm sanguinis excreationes & tabes, deinde
febres acutas, & secundum has epilepsiam scripsit,
postremò adhæc omnia, & alij, inquit, morbi, sed
maximè nunc enumerati, rectè quidem hoc adii-
ciens. Nam ita rem habere cernimus, sed non fá-
tis de morbis acutis dixit. Neque enim absolutè
dictum oportuit acutos (nam & in pueris nihilo
secius videntur fieri) sed inter acutos morbos fe-
bres maximè tertianas, & ardētes. Hæ enim omniū

sunt biliosissimæ, & sæpissimè iuuenes inuadunt, quoniam flaua quoque bilis hac ætate abundat, ex qua morbi tales iis qui florente & vigente sunt ætate fiunt. Nam tabes & sanguinis expuitiones patiuntur non secundum ætatis naturam, sed ex accidenti ipsius quopiam. vnde suprâ dicebat, Senes ferè minus quàm iuuenes ægrotare: vbi nos quoque diximus propter intemperantiam, non ob virtutis imbecillitatem iuuenibus ægritudines multas accidere. Eadem quoque ratione sanguinis scretus iuuenibus accidunt, vel quia vulnus acceperint, vel contusi sint, vel saltauerint, vel vehementius & contentius vociferati, vel refrigerati fuerint, vel humi cubitauerint, vel plenitudine nimia aut eiusmodi occasione aliqua in id mali inciderint. Ad sanguinis verò sputum, tabes consequitur. Quare propter eiusmodi actus iuuenes ægrotabunt per accidens non primariò neque ætatis ratione. Epilepsia verò iuuenibus, quamuis etiam malo victu vtantur, non multùm accidit: vt mirari subeat quo modo Hipp. hanc ascripserit, quum alibi non modò pueris plurimùm accidere, sed indè etiam puerilem morbum appellatū fuisse, & verò ætatis mutatione sanari dixerit. Fit ergo Epilepsia in quibusdam iuuenibus, quibus antea pueris non acciderat, propter ipsorum vitiosam & inordinatam viuendi rationem, & peccata in cibo & potu & aliis actibus admittenda, exempli gratia quum humi cubant, & soli se exponunt & imbribus, aliisque patiuntur his similia. Verùm nec sic quidem multæ hac ætate epilepsiæ: aliisque his non minus quidam morbi fieri possunt eadem ratione. Quare
melius

melius fuerit, si ita scribatur aphorismus, Iuuenibus quum alij prope modum omnes in aliis ætati-
bus dicti morbi fiunt, tum verò præcipue ardentes
febres, quos caufos appellant Græci, & tertianæ
fieri solent.

X X X.

Τοῖσι ὃ ὑπὲρ τῆς ἡλικίης ταύτης ἄδματα
πλευρίτιδες, πῶδι πνευμονία, λήθαργοι, φρε-
νίτιδες, λεῦκοι, διάρροιαί, χόνοι, χολέραι, δυσεν-
τερίαί, λεντερίαι, αἰμορροΐδες.

*Ultra hanc ætatem prouectis asthma, pleuri-
tides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, ardentes
febres, diuturna alui profluvia, cholera, dysenteria,
lienteria, hemorrhoides.*

Iuuenum ætas quinto septenario circumscribi-
tur. Siquidem id innuens ipse in prognostico di-
cebat, Expectanda in iis magis profusio sanguinis,
qui nondum trigessimum quintum annum attigerunt. Nam
quæ iuventutem ætas proximè excipit, ad sequen-
tes duos septenarios extenditur, in qua ætate qui
sunt omnia quæ geruntur in vita facere adhuc ag-
grediuntur, non aliter quàm qui floridam & iuue-
nilem ætatem agunt, sed non similiter labores per-
ferre possunt. Nam ab ardoribus solis & frigori-
bus, & in nuda humo cubatu, quam chameuniam
Græci appellant, & vigiliis, & cibi potusve exple-
tione nimia magis offenduntur quàm iuuenes. Iam
verò horum quoque temperamentum quodam mo-
do melancholicum magis est. ideoque per eam æta-

tem, vt inter anni tempora per autumnum multi
 atra bili perciti vexantur. Quemadmodum enim
 hoc tempus frigidum existens flauam bilem estiuis
 caloribus perustam excipit, sic vergens ætas & in-
 clinata iuuenilem ætati simillimam subsequitur.
 Vnde mirari subit, quî factum sit vt in hac ætate
 non meminerit melancholiæ. quanquam ego hanc
 quoq; in quibusdam exemplaribus ascriptam in-
 ueni, siue sit quispiã ausus adicere id quod deesse
 videbatur, tanquam ab Hipp. prætermisum, siue
 alij deprauatis & falsis exemplaribus fidentes ita
 legedû omninò putauerint. Sed & ex tabidis quo-
 que multi, & ex iuuenibus quotquòt ex sanguinis
 spûto in tabem inciderint hac ætate moriuntur, nò
 tamen hac ætate multi sanguinem expuunt, quo-
 niã neq; ætate tam progressis sanguinis copia ad-
 est. Asthmatis autem id est anhelationibus & peri-
 pneumonia id est pulmonis inflammatione, & pleu-
 ritide corripuntur hac ætate magis quàm iuueni-
 li, vt potè qui & victu simili & laboribus vtantur,
 & multo imbecillius quàm iuuenes corpus ha-
 beant. Denique morbos quos silêtio præterit quî
 de iuuenilibus ageret, nunc omnes recenset. Nam
 phrenitides & ardentes febres & cholera, & dysen-
 teriæ nihilominus accidunt iuuenibus quàm æta-
 te prouectis, ortus utique occasionem ex flaua bi-
 le sortitæ. Diuturniores autem diarrhoeæ, id est
 ventris solutiones ætate deferuescente (quæ eadê
 matura & constans ætas dicitur) fiunt propter im-
 perfectâ & deficientem alimêti distributionem. Nã o-
 mnîū ferè etatû deferuescēs paracmastice Græcis di-
 cta, paucissima indiget corporis refectione. siquidē
 id

id quod discutitur & dissipatur paucissimum est. neque enim corpus similiter calidum ac prius, neque amplius in augmentum quicquam absumitur, sed neque in his facultate retentrice valdè imbecilla, sicuti in senibus effluit plus ex corpore. Quum igitur diarrhœa fiant vel cœcoctione vel distributione offensante, vel etiam bile sua acrimonia intestinum deradente, quæ omnia in progressis ætate & prouectis adsint, non sine ratione ipsis diuturne fiunt alui fluxiones. Cæterum febres lethargicæ ^{q. lethargicæ} fiunt ex humore pituitoso in cerebro acervato: qui ^{q. pituitum origo est ab humore pituitoso in cerebro acervato} prioribus quidè ætatibus parcius potius est quam redundatior, in senili verò ætate plurimus habetur, sed propter ætatis frigiditatem febres non accendit. In quibus autè ætatis feruor & vigor elanguescit eiusmodi etiam abundat humor, necdum frigidum corpus est. Lienterias verò, id est læuitates intestinorum ostendimus aliàs à frigida fieri pituita, aliàs à sola intemperie, quæ ventris vim retentricem imbecillam reddiderit, aliàs denique ab ulcerosa quapiam committi affectione: quæ omnia abundanter adsunt ætate progressis. Ex hæmorrhoidibus autem venis sanguis profluens huius ætatis verus est & proprius morbus, sicut & melancholia. Fit enim id ab atrabile ad sedis venas ^{q. hæmorrhoides venarum, atrabile ad sedis venas cumulatius decumbente} cumulatius decumbente. Atque sic mihi omnium enumeratorum morborum causa est explicata. Qui verò certam horum probadorum scientiã comparare sibi volet, is commentationes nostras, in quibus horum demōstrationes docuimus diligenter euoluat, quæ quot qualēsque sit, & quam quæque rem profiteatur & doceat intelliges, de librorum

nostrorum ordine libello perfecto.

X X X I.

Τοῖσι δὲ πρεσβύτησι, δύσπνοιαι, κατάρξεις
βηχῶδες σπασμοί, δυσουρία, ἀεθρῶν πό-
νοι, νεφρίτιδες, ἰλιγγοί, ἀποπληξίαι, λαχέξαι, ξυσ-
μοὶ τοῦ σώματος ὅλῳ, ἀρρυθμίαι, κοιλίης καὶ ἐφ-
θαλμῶν, καὶ ῥινῶν ὕψοις, ἀμβλυωπία, γλαυ-
κώσεις, βαρυηκοΐαι.

*Senibus spirandi difficultates, destillationes cum
tussi, stranguriae, dysuriae, articularum dolores, ne-
phritides, vertigines, apoplexie, malus corporis ha-
bitus cachexia Graecis dictus, pruritus totius corpo-
ris, vigiliæ. alui & oculorum & aurium humiditates,
visus obtusior, glaucomata, auditus hebetior.*

Quidam Hipp. sectatores τῶν πρεσβύτων τῶν γηρῶν,
id est ut ipsi interpretantur senes à decrepitis distin-
guunt, nomen τῶν γηρῶν postremæ ætati tribuētes,
atque id perpetuum esse existimantes: τῶν πρεσβύτων
autem appellationem priori ætati accommodan-
tes. Sed nunc manifestò ostendit se πρεσβύτας eos ap-
pellare, qui postremam ætatem agunt. In ipsis siqui-
dem de ætatibus disputatione finivit, quasi omnes
iam ætates percurrisset. Senes ergo destillationibus
cum tussi sæpissimè corripuntur, quoniam ipsis
caput facillimè refrigeratur, atque idcirco multa
in eo gignuntur pituitosa excrementa, quum iam
cerebri sint temperamento valde frigido. Asthma-
ta verò & anhelationes, tum propter has destilla-
tiones ortum habent, tum etiam quia alioqui ipsa
respirandi instrumenta non rarò proprium frigo-
ris

ris habent principium. Quum verò ipsis multa ac crassa excrementa generentur, insuperque virium adfit imbecillitas sæpè fit vt renes obstruantur & lapides gignāt, postquàm tenax & crassa superuacanea materia ibidem hærens & permanens callosam fuerit cōcretionem nacta. Articulorum quoque dolores fiunt interdum affluentibus ad hæc loca excrementis, interdum verò instrumentis ipsis refrigeratis articulos mouentibus. Vertigines verò spiritus cum multo vapore in ipso cerebro contenti inordinata & turbata motio sæpè excitat, sæpè etiam in ventriculo vitiosis superuacaneis coaceruatis vapida in cerebrum exhalatio tollitur. Sed quid de apoplexia dicere conuenit? nullus enim adeò senili etati familiaris est morbus. *Simili ætati familiaris apoplexia.* in ea nanque cerebrum pituitosis repletum est excrementis. Sicubi verò vlus factum fuerit in senibus, agrè sanatur propter sanguinis defectum. Et assidue se scabunt toto pruriēte corpore, quia pruritum excitantia superuacanea difficilem per cutem vacuationem habent. Siquidem propter refrigerationem tum cutem ipsis densari & cogi, tum plura excrementa simul & crassiora euadere rationi est consentaneum. Complures etiam (neq; enim omnes) continenter vigilant, tum quia alioqui ferè senectus ipsa sollicita est & anxia, tum etiā propter corporis siccitatem. Quare tunc etiam magis vigilant, quum integra sanitate fruuntur. Nanque diximus in commentariis de temperamentis ipsas quidem corporis partes per senectutem sicciores euadere, sed excrementorum pituitoformum aceruari copiam. Vnde vulgò ratione quadam probabili habetur

habetur senectus frigida & humida. Quandiu igitur eiusmodi excrementa in cerebro plura coacervata fuerint, somnulosi magis senes, quādiu bellè excernentur vigilantiores fient. Verū & pauciora gigni excrementa, & citius excerni accidit ipsis benè & salubriter habentibus. Vnde vel maxime propria affectio senilis ætatis videtur esse vigilia. Humiditates verò oculorum & narium in ipsis fieri liquet propter cerebri superflua excrementa, quibus in ventrem defluentibus ipse etiam sapius humectatur. Obtusior autē visus & hebetior auditus sensibili facultate in senibus imminuta & obscurata, fiunt. Et Glaucomata, id est glaucitates ipsis accidunt ob immodicam instrumentorum visui seruientium siccitatem, & quia suffusionis habeant speciem.

GALENI IN APHORISMOS

HIPPOCRATIS COM-
MENTARIUS QUAR-
TUS,

*

GULIELMO PLAN-
tio Cenomano, interprete.

I.

As λυσῶς φαρμακύνει ἢ ὄργᾳ,
τετραμῖνα καὶ ἄρτι ἐπὶ μὲν
ἡσυχίᾳ τὰς τὰς ἡμέρας, καὶ
πρὸς τὰς ὁδοὺς ὁδὸν ἔχον.

*Pregnantes purgabis, si materia vacuari postu-
let, quadrimestres, & usque ad septimum mensem,
sed has minus. Minore vero aut grandiore cōceptu,
gravidis medicamentum purgans exhibere sit re-
ligio.*

Eandem cum vtero foetus cohærentiæ & coalit-
tus rationem habet, quam cum arboribus fructus.
Hi etenim prima generatione infirmis pediculis
contin

continentur, atque ideò facilè decidunt si quando ventus vehementior concusserit, postea verò aucti ipsi difficulter à plantis dissoluuntur & diuelluntur. quemadmodum rursus, vbi ad perfectam maturitatem peruenerint, sponte sua & sine vlla vi externa decidunt. Eodem fanè modo conceptus quoque, primo à seminis submissione tempore si vel saltare aliquando, vel loco lubrico vestigium fallente cadere, vel quoquo modo aliter aut animo aut corpore vehementius moueri mulierem contigerit, facilè ab utero abrumpuntur: quemadmodum & quum perfecti iam fuerint & adulti. Tempore verò intermedio firmiorem coalitum habent & auulsioni minus obnoxium. Quare mulier tum in utero ferens potest vehementiores motus sustinere sine foetus offensione. Quæ omnia animaduertens & probè tenens Hipp. rectè ait, Prægnantes purgabis, si materia suo motu inuitet quadrimestres, & vsque ad septimum mensem: quod prægnationis tempus est medium, quum scilicet foetus utero firmiter adhærescit & continetur. Sed ne hoc quidè tempore omnes quæ purgatione indigeant vacuari permittit, sed si materia *ἰσχυρὰ* id est *ἰσχυρὰ καὶ ἰσχυρὰ* suo motu inuitet & sollicitet ad sui vacationem. Tracta enim appellatio est ab animalibus ad coitum cōcitatis. Nā quū humores redundantes mouëtur & quaqua per corpus ferūtur nondū corporis parte aliqua firmati, tūc ad eorū expulsionē natura incitatur, atq; aliquo qui veluti manum porrigat, & illum humorū motū ad aliū dirigat atq; deducat indiget. Nam qui parte quapiam firmati fuerint & impacti humores mouere non oportet. In eam si-
quidem

quidem sententiam illud dictum est, Qui inflammatas partes per morborum initia aggrediuntur purgatione solvere, si præterquam quod de parte contenta & inflammatione laborante nihil educunt, (neque enim crudus adhuc morbus permittit) sanas etiam partes & morbo resistentes colliquefaciunt. Quod autem Hipp. verbum *φαρμακύνειν*, quod medicari interpretantur nonnulli, pro medicamento purgante uti usurpare consueverit in confesso est apud omnes qui vel minimam habent eius dictionis notitiam. Nam ut alia eius scripta omittas solis aphorismis contentus, aliud protecto nihil per eam vocem in ipsis significari posse fatearis est necessesse, ut paulo post fiet manifestum.

I I.

EN τῇσι φαρμακύνεισι διαῦτα ἄγδυ ἐν τῷ σώματι ὅμοια καὶ αὐτομάτως ἰόντα χησιματὶς ἐκ πάντως ἰούσα πάλαι.

Purgantiū medicamentorum usu talia ē corpore educenda, qualia quæ spontè etiam prodeuntia, iuvant. Quæ vero exeuntia incommodant, sistenda.

Vltro ex corpore vacuari ea dicimus quæ citra omnem medici operam excernuntur, natura nostrum corpus moderante & regente ea per se interdum expurgante, interdum etiam alicundè irritata, vel quia à vasis capi nequeant. Quum itaque natura quod superfluum est euacuat, iuuatur animal: quum verò aliud excernitur ratione symptomatis, neque inde utilitas vlla cōsequitur, talis vacuatio prauæ etiam affectionis est signum. Rectè igitur Hipp. consulit imitandam esse naturā. Quod
asleque

assequemur, si singulis morbis tales humores vacuare tentabimus quales vidimus in spontinis profuisse vacuationibus. Suprà itaq; ipse de omni humorum vacuatione generalius locutus est in hunc modum, Sic & vasorū depletio si quidem talis fiat, qualem fieri oportet, confert & leuiter ferunt. nūc verò de sola purgatione eundem habuit sermonem, quoniam de ea hoc maximè libri loco disputationem instituerat. Atque præstiterit fortasse de omnibus vacuationibus, quas medici circa ægrotantium corpora occupati moliuntur, altius disputationem repetere. Fiunt ergo vacuationes interdum medicamentis tum vomitoriis tum deiectionibus totum corpus purgantibus. Nōnunquam verò medicamentum ex parte quapiam vacuandi vim habet, qualia quæ per palatum & nares capitis educunt excrementa. Sunt etiam de genere expurgantium superflua, quæ per tussim thoracem & pulmonem expurgant, & quæ per vrinas eliciunt totius sanguinis serosum excrementum. Clyster quoque fuerit de hoc genere, & quicquid denique totum corpus æquabiliter non vacuat. quo modo tum phlebotomia vacuare creditur, tum generaliter omnis sanguinis ablatio quouis modo facta. Eiusmodi quoq; est vacuatio tū quæ per vterum & hæmorrhoidas fit, tum etiam quæ per exercitia & frictiones & motum omnem, & quæ tepore fit & balneis calidis, præsertim si vel nitrosæ vel sulfureæ, vel bituminosæ fuerint, & deniq; ex accidenti incidia æquabiliter vacuat. Hæc siquidem omnia videntur totum æquabiliter corpus vacuare: quamquam si quis exactius veritate exquirat, non æquabiliter

liter vacuare comperiet: Verum quum in his par-
 uis sit alterius ad alterum excessus secundum eorū
 quæ vacuantur, qualitatem & quantitatem, idē
 æqualis vacuatio videri queat. At verò cathartica
 appellata pharmaca euacuationis diuersam speciē
 constituunt. de quibus, vt dixi, ipsi nunc differen-
 di est propositum. non tamen maius quicquam do-
 cet, quàm quod de omnibus vacuationibus ipse
 iam dixit. Vnus enim est omnibus scopus propo-
 situs, humor redundans, cuius quidem humoris in-
 ternoscendi peritia petenda est tum ex cuiusq; co-
 lore præter naturam toto corpore apparente, tum
 etiam ex symptomatis & morbis, anni etiam tem-
 pore, regione, ætate, aëris conditione præsentī, &
 ægrotantis natura & vitæ genere & studio, & vi-
 ctus modo. Vt si exempli gratia flauus toto corpo-
 re color appareat, vt in his sit qui regio morbo la-
 borant, & per sedem bilis non excernatur, si pustu-
 læ quædam biliosæ per totum corpus eruperint,
 Et particulatim, si ventriculi morsus, & cibi fasti-
 dium, & inappetentia adsint, si sitis & oris amari-
 tudo, aut si aliqua parte corporis erysipelas, aut ter-
 tiانا febris hominem habeat, aut ardens ex bile se-
 quente febris, quem *καύσων πυρρὸς* Græci dicunt.
 Nam in his omnibus abundat flaua bilis. atque id-
 circò eam educere conabimur iis medicamentis
 quæ ab effectū cholagoga, id est bilem ducentia ap-
 pellata sunt. Atque illud est quod ab Hipp. diceba-
 tur, Si qualia oportet purgentur, confert & facile
 ferunt. Nam illud qualia oportet, humorum sua
 & qualitate ægrotum infestantium abundantiam si-
 gificat. propterea, quia scilicet peccans humor
 infestantibus conuenit.

vacuatur tales ait conferre vacuationes. Sed quoniam omnes solertes & artificiosæ coniecturæ in agendo fallunt interdum (similitudines enim, ut ipse ait, non solum vulgo medicorum, sed præstantibus etiam medicis errorem creant) alterum nos indicium docet & notam à bonis non separatam vacuationibus, euphoriam scilicet, id est inferendo facilitatem, & leuationem ægrotantis; ut vel huius fiduciâ rectè nos vacuationem moliri faciamus certiores. Quod autem de flava bile veluti exempli gratia dixi, de atra quoque intelligere potes. Nam & in hac totius corporis color nigrior, & pustulæ atræ bilis colore erumpunt. Morbi etiâ propter eius abundantiam facti manifestò humoris indicant copiam, ut Elephas & cancer. Quintam quartana periodus, id est quarto quoque die morborum repetitio fit propter melancholicum humorem. Et lien magnus, & nigrescentes varices affectus sunt eiusdem humoris soboles & propagatio: quemadmodum & melancholia appellata, furor denique omnis, & infania iracunda, temeraria, immanis & fera. Hipp. verò ex menstruis quoque redundantem in mulieribus humorem coniebat, cuius rei notas & signa scripsit primo lib. de morbis muliebribus. Ex his igitur atrâ bilem redundare internosces, atque his adductus indicationibus, ita demum poteris ad eius accedere vacuationem. Posterius autem ipsa durante vacuatione secunda sumetur indicatio ex ægrotantis euphoria, id est ferendi facilitate & leuatione. Quæ de atra bile & flava dicta sunt, ea mihi de pituita quoque intellige, œdematosos tumores, eruptiones item quas Græci *ἰσχυρὰ* appellant & to

rius corporis colorem secundum humoris formā,
adhæc febres quotidianas, & mētis pigritiā, & tor
porē, ad somnū propensionē, capitis gravitatē, &
acidus ructus oxyregmias Græcis dictos, siquan
do in ventre talis continebitur materia. Nam hæc
omnia suadent dandum pharmacum quod purget
pituitam, ob id phlegmagogon appellatum. Iam
verò purgatione facta, euphoria & facilitas feren
dæ vacuationis tuam de internoscendo humore re
dundante coniecturam confirmabit, qua confusus
ad talem aggressus es vacuationem: quam quidem
coniecturam & fiduciam vacuationis non solum
ætas & natura ægrotantis adiuuabunt, sed & anni
tempus, & præsens cœli status, & regio, & victus
antecedens simul cum aliis vitæ institutis, artibus
& studiis ad eam rem conferent aliquid. Etenim
iam didicisti ex istis omnibus alia pituitam, alia fla
uam bilem, atram alia augere & amplificare. Atq;
ex his omnibus vti diximus exhibendū medicamē
ti sumuntur indicationes, quod peccantis humo
ris expurgandi vim habeat. Media verò vacuatio
ne altera existit indicatio, quæ vel coniecturæ ve
ritati astipuletur, vel errorem coarguat. Siquidem
ægrotantis euphoria, id est ferendæ purgationis
facilitas rectè nos peccantem coniecisse & interno
uisse humorem testabitur, dysphoria verò, id est
in ferendo difficultas perperā iudicasse coarguet.
Nā si infestantes humores vacuentur, facile terent
ægrotantes, si verò aliud quiddam & non quod
molestum est vacuetur, necessariū est omnino gra
uiter molestèque ferre. Quod igitur, vt modo di
cebam, libri initio complexus aphorismo vno o

stendit his verbis, Sic & vasorum depletio, siquidem talis fiat, qualem fieri oportet, confert & facile ferunt: id nunc de purgationibus agens in duas secuit orationis partes, quarum priore quænam sint commodæ vacuationes, posteriore quod tales vacuationes firma approbatio & nota comitetur ægrotantis scilicet euphoria docuit. Porro vacuationum benè ac foeliciter sponte naturæ factarum exempla protulit ipse multa libris Epidemion, pauca verò hoc aphorismorum libro, qualia sunt, Aqua inter cutem laboranti per venas in ventrem aqua fluente, morbi solutio. & Si ophthalmia vexet, alui profluuium corripit, bonum. & Quibus biliosæ sunt deiectiones, surditate superueniente cessant: Et contra quibus surditas adest, biliosis deiectionibus interuenientibus, cessat.

III.

HΝ μὲν οὖν αἱ καθάρσεις καθάρων, εὐμφέρει τε καὶ εὐφώρας φέρει, τὰ δὲ ἐναντία, δυσχερῶς.

Si qualia oportet purgentur, confert, & facile ferunt: Contra vero si fiat, grauitur.

Suprà nobis hic aphorismus declaratus est in præcedentis aphorismi expositione: scriptus etià antea alia libri parte iisdem verbis. Quare nonnulli eum ex hoc loco sustulerunt.

IIII.

Φαρμακὸν δὲ ὅταν μὲν κατὰ τὴν φύσιν
χρησθῇ, τὸ δὲ κατὰ τὴν φύσιν.

Aestate

Æstate superiorem potius, hyeme inferiorem purgare conuenit.

Subaudire oportet ventrem. Rectè autem æstate purgat supernè. Nam per id temporis humor exuperans bilis est flaua, & vniuersa omninò animalis natura propter aëris ambientis calorem sursum magis mouetur. Superuacaneum verò quodq; & redundans quo vergit ducere per loca commoda oportet. Adiecit autem præsentis aphorismi dictioni aduerbium potius, neq; absolute dixit, Æstate superiorem, hyeme inferiorem ventrem purgare oportere. Nam vt non sæpius, at certè quandoque (licet rarò) visus in quodam est per æstatè abundare melancholicus humor, sicuti hyeme aliquando bilis flaua.

V.

Υπὸ λυαῖα & πρὸ λυγρὸς, ἐργασίαι αἱ φαρμακῆαι.

Sub Canicula & ante Caniculam difficiles sunt purgationes.

Nam & nostra tum natura ardoribus deflagrās æstiuus purgantium medicamentorum acrimoniā * *Hinc collis* & vehementiam non facile feret, vnde complures *gi posse videtur, à me* purgati hoc tempore in febres incidunt: & natura propter æstum imbecilla, purgatione magis soluetur & debilitabitur. * *dica potione somnum nō esse prohibē-* Quin ipsa etiam purgatio *dum.* ægrè procedet, aëris scilicet ambientis calore

foras contraquàm medicamentum agat humores retrahente. Vt enim calidæ balineæ purgationibus aduersari solent, ita calor æstiuus iisdem relictatur, præsertim si seipso extiterit vehementior.

V I.

Τοὺς ἰχνὺς καὶ δυνεῖας αὐτῶ φαρμακδύει,
ὑποσελλομένους χειμῶνα.

Graciles & ad vomendum faciles per superna purgare, nisi hyems adsit.

Etiam hîc addenda particula potius, vt paulo antè monuimus. Magna enim ex parte qui graciles, biliosi: quibus si ad vomendum facilitas accesserit, supernè sunt purgandi, nisi reclamet hyems. Nam suprâ dixit, Aestate superiorem potius, hyeme inferiorem ventrem purgandum esse.

V I I.

Τοὺς ἰ δυνεῖας, καὶ μέσως δυνεῖας κατὰ
ὑποσελλομένους θέρος.

*Aegrè vomentes & modicè carnosos quos eu-
sarcos appellant Græci, infernè purgato, deuitans
æstatem.*

Si quidem & vomat facilè & gracilis sit, supernè purgandus est, præterquàm quum hyems adest, id est ætate, autumnno & vere. Si verò difficulter vomat, & mediocriter carnosus sit, per inferna purgari debet, si quidem eo vergat materia, solam vitando æstatem: aliud verò nullum anni tempus re-
formidandum.

V I I I.

VIII.

Τοὺς δὲ φθινώδεις, ὑποσιλομένους τὰς αἰῶ.

Obnoxios phthisi supra ne purgato.

Nunquam, inquit, obnoxios phthisi supra purgaueris, veritus nimirum instrumentorum respirationi seruietium imbecillitatem. Per obnoxios phthisi intelligere par est, vel eos qui phthisi, id est tabe morbo sunt correpti, vel qui ad phthisim sunt idonei aptique natura. De quibus ipse primo Epidemion in hunc modum scribit. Maximèque moriebantur, quorum natura ad tabem propensa erat. his verò angustum strictumque pectus adest, & qui in eo continetur pulmo.

IX.

Τοὺς ὃ μελαγχολικὸς ἀσθενέως τὰς κάτω, καὶ αὐτῷ λογισμῷ τ' ἀντία προσιθέουσιν.

Melancholicos infra vehementius purgabis, eadem ratione contrariam iniens vacuandi viam.

Ventres inferiores melancholicorum ἀσθενέως id est *ασθενέως* fortiter, * vehementerque purgare oportet. Quia autem hic humor propter infusam grauitatem tendit deorsum, merito eum per inferna *Quia omnis crassus & frigidus humor ad motum ineptior, & tardior.* vacuari iubet, sicut flauā bilem per superna, leuem ipsam & spontè sua continenter per summa fluitātem. Habent itaque humor vterque id commune, vt quo vergunt duci debeant per loca conuenientia: verum vnus proprium est, vt per superna vacuetur, quoniam eo vergat, alterius verò per infer-

na, quando quidem & eo inclinēt. Quum igitur
supernē facta vacuatio, contraria sit ei quę infernē
fit, vtriusque profectō vna fuerit communis ratio.
Quare rectē dixit Hipp. Eadem ratione contrariā
iniens vacuandi humoris viam.

X.

Φαρμακόνειν γν̄ τ̄ισι λ̄ιν̄ ὀξείσι ἢ ὀργᾶ,
αὐθιμερόν, χρονίζειν γὰρ γν̄ τ̄ισι τ̄ισι
κακόν.

*Purgandum in valde acutis, si ad sui excretionē
inuitet materia, eo ipso die. differre enim in talibus
malum.*

Hoc loco repetam quod suprà etiam mihi di-
ctum est, Hippocratem verbum ἰργᾶν ab animalibus
ad veneris vsum impulsis & concitatis transtu-
lisse ad humores, quum ea naturali quadam cupi-
ditate mouentur ad seminis excretionem. Siquidē
ostēdimus in lib. de semine fœminā quoq; in coitu
semen emittere. Quando igitur vel toto corpore
similis huic animantium concitata ad seminis
emissionem libidini, fuerit naturæ impetus ad ex-
cretionem redundantium humorum, vel si non to-
to corpore, at certē partibus principalibus: eiusmo-
di naturæ quæ molesta sunt expellere gestiētis mo-
tum consuevit Hipp. verbo ἰργᾶν significare. Itaq;
censet protinus medicamēto vacuandū esse priu-
quā vel corporis virtus collabatur imminuatūq;
vel febrilis augeatur calor, vel vagi & errantes per
corpus humores in partē quāpiā principē decum-
bāt. Quod autē valde acutos morbos nūc dixerit,
quos

quos prius peracutos appellauit, cuius est manifestum, Quinetiam horum iudicationis primam septimanam esse terminum mihi supra dictum est.

X I.

Ο Κόϊσι σφόροι ἐν πρὶ τῷ ὀμφαλῷ πόνοι, καὶ ὁσφύου ἀλγῆμα μὴ λυόμενόν μιντε ὑπὸ φαρμακείας, μὴ ἄλλως, εἰς ὕδρωπα ξηρόν ἰσχυρόν.

Quibus tormina adsunt & circa umbilicū cruciatus, & lumborum dolor, qui neque medicamento, neque aliter soluitur, in siccum hydropa firmatur.

Tormina sunt tum propter morsum vehementem, tum propter spiritum flatuosum, qui exitum non habet, sed intestinorum flexuosis illis orbibus & gyris interceptus hæret. Quod verò dolores & cruciatus ad tales affectiones consequantur nemini dubium. Verum ubi circa umbilicum & lumbos firmati fixique, neque medicamentis postea neque aliis remediis solui possunt, tum earum partiū habitualis quædam ut ita loquar, intemperies est, quæ ferè perseveras eū hydropa facit, quem Hipp. siccum appellat, quem subsequuti medici Tympaniam nominarunt, quoniam hypogastrium percussum talem sonitum reddat, qualem tympana edunt. Nam & in his per circumtensam pellem contentus aer verberatur, quemadmodum in hoc morbi genere per mediam cutim qui in profundo est flatus percutitur. Quod autem à tumoris similitudine quam cum aqua inter cutem habet id morbi genus hydropem quoque appellauerit est manifestum: nō tamen humidum dixit, quemadmodum Ascitem

ab asci, id est vtris similitudine appellatum, in quo materia collecta non est aer flatuosus, sed aquosus humor. A maiore autem frigiditate aquosus hydrops generari videtur quem Ascitem appellant, quoniam in peritonæo veluti in asco, id est vtre quodam humor contineatur: a minore verò Tympanias. neque enim mutari in aerem flatuosum humiditas sine aliquo calore potest.

X I I.

Ο κότσι κοιλία λεντεριώδης, χείμων φαρμακείῳ ἄνω, κατῶ.

Quibus propter leuitatem ventres cibi sunt incontinentes, hyeme supra purgare malum.

Quum celeriter cibaria talia deiiciuntur, qualia sunt deuorata, cum affectum Leenteriam Græci, leuitatem intestinorum Latini nominant. Fit autem propter retentricis facultatis infirmitatem: atque omnium ad ventrem pertinentium instrumentorum, hoc est ipsius ventriculi, in quem vorando cibos ingerimus, & intestinorum cibos ab hoc acceptos transmittentium dyscrasias comitatur & intemperies. Fit etiam interdum Lanteria, intestinorum superficiem occupante exulceratione quæpiâ, illis nō dissimili quæ in ore fiūt, quas aphthas appellant. Porro habituales, vt ita dicam, intemperies aliquando fiunt (sic eas vocant quæ ipso corporum habitu læso perficiūtur) propter frigidam pituitam, qualis maximè est acida. Exulcerationū verò superficiem tenentium causa existit humor acris & tenuis. Hic ergo quamquàm per superna purgari postulet quoniam eiusmodi humores per summa

ſumma potius fluicare, quàm peſſum ire ſoleant, nō tamen hyeme hoc faciendum eſt, quemadmodum ſuprà eſt dictū. Alter verò pituitoſus ille humor, quum inferctus inductuſque in teſtiniſ fuerit, nunquam eſt per ſuperna purgandus. Sola enim ea eui mi comparata ſunt natura, quæ habentur in ventriculo. Eorum verò quæ continentur in teſtiniſ nihil poſſis per vomitum vacuare.

XIII.

Πρὸς τοὺς ἐλεβοροῦς δοῖσι μὴ ῥηιδίως ἀνω λα-
βαρομελίσι, πρὶν τὸ πρῶτον προῦχραίνειν
τὰ σώματα πλείονι τροφῇ, καὶ ἀναπαύσει.

*Qui ad veratrum non faciliè ſuprà purgantur,
eorum corpora ante potionem copioſiore alimento
& quiete præhumectanda.*

Prius feciſſe oportet periculū naturæ eiſ qui elleborum ſumpturus eſt, quo modo ſe habeat ad ſupernas purgationes, hoc eſt leuioribus & moderatioribus quibuſdam medicamentiſ vomitoriis antè periclitari & tentare quo modo vomitiones ferat. Si itaque non faciliè purgari videatur, non oportet eiſmodi hominem ad elleborum addigere ante legitimam præparationem. id autem fiet ſi iſ qui elleborū ſumpturus eſt, continenter vomendo aſſueſcat ad promptè vomendum. Verùm hoc ipſum tanquam paruum & omnibus notum prætermiſit Hipp. Melius autem fiat eiſmodi præparatio, per corporum præcedentem humectationem. Præhumectantur autem alimento copioſiore, & quiete. Nam quietem corpora humectare clarum eſt, Quo modo enim exercitia exiccare ſolent, ſic
&

& quies (quæ aliud nihil est quàm otium & ab exercitatione vacatio) corporum seruat humiditatem. Cibus verò non qui plenior absolute naturâ humectat, sed qui nullam fortem habet qualitatem, hoc est neque acerbam neque acrem, neque falsam, neque amaram. Quim fortasse ne alimentum quidem absolute dicendum est eiusmodi, sed quasi medicamentosum alimentum. quippe quod absolute est alimentum, solum ex omnibus secundum suâ ipsius naturam, non ex accidenti potest solidas animalis partes humectare: quod ipsum non per se, sed per accidens præstat quies. Quia enim acceptam ab alimento partium humiditatem non exiccat, idcirco humectare dicitur. Aqua verò neque epota, neque extrinsecus adueniens potest de sua natura solidas animantis partes humectare. Ceterum qui perfectiorem horum intelligentiam assequi volet, is nostros de facultatibus naturalibus commentarios, & de marasmo librum diligenter legat.

X I I I.

Επὴν ὡς ἐλέβορον πρὸς μὲν τὰς κινήσεις
τῶν σωμάτων μάλλον ἄγει, πρὸς δὲ αὐτὸ ὕπνον
καὶ μὴ κινήσεις ποιοῦν. Διηλοῖ δὲ καὶ ἡ ναυτία,
ὅτι κινήσεις τὰ σώματα ταρασσεί.

Poto elleboro, corpus mouendum potius, quàm somno tradendum aut quieti. Nam vel nauigatio indicat motione turbari corpora.

Ipsemet causam attulit, quamobrem eorū corpora moueri præcipiat qui sumpserunt elleborum. Quies siquidem eodem statu seruat corpus, mutat
&

& alterat motio. quod vel indicare potest nauigatio, quæ motus species est, adeo turbans corpora ut ad vomitum adigat. Quum igitur talis motio vel sola possit ad vomitum corpus præparare, fit verisimile ipsam vomitorio cuiusdam paruo medicamento iunctam longè maiorem habituram efficaciam. Quidam pro nauigatione nauseam legunt, ut sit talis oratio, Nam vel nausea quæ corporis vehementes motiones sequitur, satis potest ostendere motionem corpora turbare. Hinc liquidò constat hunc aphorismum eandem cum superiore vim habere.

X V.

Εἴη βάλῃ μᾶλλον ἄγει τ' ἐλλέβορον, λίνθ' ὃ σῶμα· ἐπὶ ἡ ὥσπερ, ὕπνου ποιεῖ, καὶ μὴ λίνει.

Quum elleborum citare voles, moue corpus, quum verò sistere, somnum concilia nec moue.

Superior aphorismus quo modo oporteat hominem qui elleborum hauit ad purgationem comparare nos docuit, præsens verò quo modo sistenda sit purgatio tradit. Consentaneum porro rationi est ea purgationem sistere, quæ vomitum cientibus sint contraria. Quod itaque citat motio, quies sistit, multòq; magis somnus, per quem actiones animales feriantur & quiescunt tum quæ per sensum fiunt instrumenta, tum quæ per musculos, in motibus voluntariis.

* Per somnum sensus omnes functionum habent vacationem.

X V I.

Εἰς ἡμέρας ἐπικυλίειν ὅσοι τὰς σάρκας ὑγίαις ἔχουσιν, ἀσασμὸν γὰρ ἐμποιεῖ.

Elleb

*Elleborus periculosus sanas carnes habentibus.
Conuulsionem enim ingenerat.*

Quòd suprà de omnibus purgatiõibus dixerat, hoc nunc de ea sola repetit, quæ elleboro fit. itaque possunt aphorismi inuicem iungi hoc pacto, Qui corpore sunt sano, agrè moleste ferunt purgationes. Sic nãq; elleborus iis qui carnes sanas habent periculosus. conuulsionem enim accersit. Siquidem habet præ cæteris id eximium elleborus, ut propter actionis vehementiam spasmus accersat.

XVII.

Ανθρώπου ἐόντι ἀποσιτίῃ, καὶ καρδιαγμῶς, καὶ σκοτόδινῳ, καὶ σώμα ἐκπικρύνῃ, ἀνὸ φαρμακείας δειδῶς σημαίνει.

Non febricitanti cibi fastidium, cordis dolor, vertigo tenebricosa, & oris amaritudo purgatione per superna opus esse significant.

Apositia, nomen quo usus est Hipp. idem quod anorexia, id est cibi fastidium significat. καρδιαγμία (quam vocem nos popularem loquendi consuetudine sequuti cordis dolore reddidimus) morsus est cordis, id est oris ventriculi. nam hoc quoque veteres cor appellabant. Scotodinos, id est vertigo fit, quum simul quæ cernuntur circūagi videntur, & derepentē sensus qui visu fit euanciscit, putantibus qui id mali patiuntur sibi offusas esse tenebras. Hoc autem accidit ore ventriculi morsu & vellito ab humorū prauitate. Nam propter neruorū magnitudinem ex cerebro in ipsum descendentium animæ functiones læduntur, hac malè affecta particula.

ticula. Atque symptomata eiusmodi communia sunt omnium humorum mordendi vim habentiū: Oris verò amaritudo, solius pallidæ & flauæ bilis appellatæ symptōma existit. Quare rectè Hipp. ait enumeratis symptomatis significari purgationem per superna. Quod eius dictū explicare si placeat, sic sonabit, Enumerata symptomata significāt medico hominem supernè, id est vomitu purgandum esse.

XVIII.

ΤΑ ὑπὲρ τὸ φρενῶν ὁδὸν ἡμάστα, ὁπόσα καθάρσεως δέον, αὐτὰ φαρμακείῃς διεσθῆναι σημαίνει, ὁπόσα ἢ κἄτω, κἄτω.

Supra septum transuersum dolores, quicunque egent purgatione, per superna purgandum esse significant: Qui verò infra sunt, per inferna.

Quod superiore aphorismo de vno dolore docuit oris ventriculi, hoc nunc ad omnes extendit dolores. ex quibus quicunque supra septum transuersum consistunt purgatione scilicet egentes, supernè purgandum esse significant: quicunque verò infra subsistunt, per inferna quoque purgationem postulare est manifestum. Addidit autem orationi, quicunque purgatione egent, ne quis Hipp. omnes absolute dolores per purgationem sanare putet. neque enim in præsentia hoc dixit, sed pro humorum noxiorum momento & inclinatione vacuationem esse faciendam: neq; supra septum consistentes dolores per deiectoria medicamenta, neq; infra sitos per vomitoria vacuare oportere.

XIX.

Οὐδὲ γὰρ πᾶσι φαρμακοποσίησι μὴ διψῶσι,
καθαυρόμενοι ἔσονται πρὶν ἢ διψήσωσιν.

*Qui potione medica dum purgantur non sitiunt,
ipsorum purgandi finis non fit donec sitiuerint.*

Quidam dum purgantur statim sitiūt, alij postea. Quod fit tum propter ipsius vetriculi affectionem, tum ob propinatum medicamentum, tum etiā propter humoris vacuandi naturam. Ac propter vetriculum quidem fit, dum præ caliditate vel siccitate vel vtraque simul promptè sitim concipit, siue hoc naturā adsit ei qui haurit medicamentum, siue eo duntaxat tempore. Medicamenti verò ratione fieri potest, si acre & calidum, & mordax fuerit. Humor quoque vacuandus esse potest in causa, si bilis amara fuerit. Atque hisce quidem de causis sitiunt, contrariis verò plurimo tempore sine siti permanent, quando scilicet & qui purgatur frigidiore fuerit vel humidior ventriculo, idque vel ab initio, vel purgationis tempore. aut quum medicamentum ipsum omni mordacitate vacat. & tertio quum vacuandus humor vel pituitosus vel aquosus extiterit. Verum nonnulla in his etiam, quum liberalius fuerint vacuati, sitis sequi solet. Potest enim vel quæ restat à vacuatione siccitas sitim efficere. Ad hæc purgantis etiam medicamenti vis aliquam, licet non manifestam neque sentibilem, latentem tamen habentis acrimoniam & caliditatem, potest sitim accendere.

X X.

Α πυρέδισιν ἐῶσιν ἢ γήνη? εἰς φθῶ, καὶ γέν-
νάτων βάρθ, καὶ ὁσφύθ ἄλγυμα, καὶ τῷ
φαρμακείῳ δειδῶ σημαίνει.

*Si citra febrem tormina adsint & genuum gra-
uitas, & dolor lumborum, inferna purgatione opus
esse significant.*

Quemadmodum paulo antè signa tradidit eo-
rum qui supernè purgandi essent, ita hoc loco do-
cet signa quib⁹ eos cognoscas qui per inferna pur-
gari postulant. Atque utrorumque purgandi com-
munis est ratio, à differentibus ostensa symptoma-
tis. Nam pro momento & nutu humorum noxio-
rum, vacuandi viam inire oportet.

X X I.

Υ ποχωρήματα μέλανα, ὁκοῖοι αἷμα μέλαν,
ἀπ' αὐθιμάτῳ ἰόντα καὶ ξὺν πυρετῷ καὶ ἀνέν-
πυρετῷ, κακία. καὶ ὁκόσῳ ἂν τὰ χρώματα ὑπο-
χωρήματων πλείω πονηρότερα ἢ, μάλλον κακίον·
ξὺν φαρμάκῳ δὲ, ἀμεινον· καὶ ὁκόσῳ ἂν πλείω
χρώματα, ὁ πονηρότερον.

*Excrementa alui nigra sanguini atro similia,
sponte euntia siue cum febre siue citra febrem, pes-
sima: & quanto ipsorum colores peiores fuerint
plures, eo deteriora. A medicamento autem talia
exigi, melius est, idque quanto ipsorum plures fue-
rint colores.*

De iis excrementis ipsi nunc est sermo quæ a veteribus medicis nigra vocantur, bilis verò atra exquisitè non sunt. Nam nec acrimoniam, nec exedendi & exulcerandi vim, nec acerbitatè habent, multoque minus in terram iacta & effusa eam fermentant, sed sunt, ut similitudine rem apertius declarè, velut sanguinis sordes & limus quidam, qualis in vinis crassis quum defecantur & ab ebullitione resident subsidere solet, quam fecem appellant. quæ si diutius retineatur in corpore, nec per aliquem sensibilem aut oculum meatum effluendis è corpore excrementis comparatum excernatur, sed mutetur atque putrescat, atra exactè bilis generatur. Verum antequam hæc generetur, lien impurum & cœnosum illum humorem, qui veluti sanguinis fex est, attrahit, eoque sanguinem & iecur expurgat, quemadmodum in commentariis de facultatibus naturalibus est demonstratum. Quo quidè succo melancholico ad sui nutritionè lien abutitur. Deinde quicquid eius vi nec subigi nec molliri potuit, id tanquā ad nutriendū ineptum in ventrem propellit, vñà cū aliis purgamentis excernendum. Si quando igitur lien malè iecur expurgauerit, atque ideo sanguis in hepate contentus multum huius squalidæ & cœnosæ materiæ habuerit, in eam debilitatem viscus deueniet, ut superuacanea in seipso continere nequeat. Quo factò nigra illa appellata excrementa deiciuntur, de quibus nunc ipsi sermo habetur. Porro addidit In aphorismi contextu Hipp. sanguini atro similia, quibus verbis tale quiddam significare voluit, Qualis apparet sanguis ille, qui morà in intestinis dum per
ca

ea fertur denigrari solet, talia sunt nigra reddita excrementa. Nam extrema foret dementiæ existimare sanguini secundum naturam habenti nigra ista reiectanea esse similia. Quamplurima eiusmodi excrementa pestilenti morbo illo longo vidimus, quæ non magis in iis qui perniciosè quàm qui salutariter agrotarèt apparebāt: nō tamē morborū initio vel incrementō conspiciebantur. Tunc enim quæ vacuabantur, tum flaua tum fulua colore erant colliquefacta ramenta. Quæ verò postea apparebant veluti sanguinis fæx nigra, vel ipso sanguine retorrído & perusto, vel extraneam aliquam putredinem nactō habuerant originem, non aliter ac in ventriculi fit cruditatibus, quum in vitiosos scilicet humores cibariorum corruptela desinit ac terminatur. Quare morborū quidem initio nunquam in bonum apparere solent talia excreta, vtpotè grauē afflictationē & vexationem visceris indicantia: vigorem verò sæpè sequuntur, natura tum superuacanea expurgante. Verum ista hoc aphorismo non distinxit Hipp. quamuis alibi vniuersaliter dixerit, Signa crissima id est quæ in melius decernunt, non protinus apparere: Et particulatim sequenti aphorismo, Morbis quibusuis incipientibus, sibilis atra supernè infernè subierit, perniciosum. Nunquid igitur fati mentem suam aperire visus est, quum euntia dixit (temporis enim longinquitatem indicat id nominis) vt vel per totum morbum, vel per longum ipsius tempus talia excrementa exierint? Si enim vnum aliquod tempus ostendere voluisset omnino vel superuenientia, vel deiecta, non spontè

euntia dixisset. Caterum sumpto medicamento melanagogo, id est quod vacuandi nigra vim habeat si talia deiciantur nihil mirum videri debet. Sic sanè excrementorum quoque plures colores si spontè vacuentur, multarum in corpore affectionum sunt signa à medicamēto verò plures humorum species vacuandi vim habente si exigantur, absurdi nihil alienive significant.

X X I I.

Nοσημάτων ὁσῶν ἀρχομένην χολὴν μέλαινα ἢ αἷω ἢ κίττω ἐπέλθῃ, θανάσιμον.

Morbis quibusvis incipientibus si atra bilis supra infraue exierit, perniciosum.

Præcedente aphorismo melancholicum succū ab atra bile distinximus, de qua Hipp. nunc sermo habetur. Et causam quidem, quamobrem morborum initio si cōparuerint humores eiusmodi sint perniciosi, posterius verò si se prodiderint, crisi mi sint & decretorij, abundè eo aphorismo explicuimus. Verum quando de iis quæ ad artem sunt imprimis necessaria sæpius disputatio suscepta habet operæ precium, idèd hoc etiam loco eadem repetere non grauabimur. Quum morbus aliquis incipit si quid excernatur, id tunc naturæ ratione & lege non excernitur, sed sunt omnia earum quæ præter naturam sunt in corpore affectionum symptomata. Quandiu enim à causis morbum facientibus grauatur natura, & humorum adest cruditas, tunc ut aliquid rectè vacuetur fieri omninò

omnino non potest. Siquidē ut bona crisis fiat, coctionē præcessisse oportet, & secretionē sequutam fuisse, tadēque vacuationem. Hæc enim ipse nos docuit primo Epidemion his verbis, Coctiones crisis celeritatem, salutis securitatem significant: Cruda verò & incocta & in malos abscessus conuerfa, vel iudicationis frustrationem, vel dolores, vel diurnitatem, vel mortem, vel eorundem malorum reditum denunciant. Quoties igitur post morbi coctionem humor aliquis vitiosus excernitur, tunc corpus à natura expurgatur. Et proinde atra etiā bilis & quicquid alius eiusmodi humor, siquidem coctionis signa apparuerint in morbi progressu bonam vacuationem significant: aliàs si excernantur sine coctionis signis, exitiosum est symptoma. Quare quum in morbi principio semper sint cruditatis signa, omnino ut tum mala non sit eiusmodi humorum vacuatio fieri non potest.

XXIII.

Οκόδοισι ἐκ νροσμάτων ὀφέων, ἢ ἐκ πολυχρονίων, ἢ ἐκ τραμάτων, ἢ ἄλλως πως λεπθυνομένων χολῆ μέλαινα, ἢ ὁκοίου αἵμα μέλαν ὑπέλθῃ, τῇ ὑστεραίᾳ ἀποθνήσκουσι.

Quibus per morbos acutos, aut diuturnos, aut vulnera, aut alium modum extenuatis atra bilis, aut velut sanguis niger subierit, postridie moriuntur.

Huius aphorismi potestate talis est oratio, Siue

atra bilis de qua præcedente egit aphorismo) siue nigra quædam atro sanguini similia (de quibus in eo aphorismo qui præcedentem antecessit) extreme attenuatis superuenerint, postridie moriuntur. Natura enim in talibus adeo imbecilla est, ut neque coquere, neque secernere, neque excernere quæ tam praua sunt possit. Propter morbi igitur magnitudinem quum contineri & regi nequeant, effunduntur, & eodem die mortis difficultatem & sæuitiam non in posterum adferunt, ut in aliis fit morbis propter virium imbecillitatem. Ostendit porro hoc aphorismo aperte, quod supra quum diceret, Excrementa alui nigra vel qualis sanguis, subaudiendum esse voluit: ut talis sit orationis plenitudo, Excrementa alui nigra, vel qualis sanguis ater. Ostendit etiam nos rectè bilem atram ab excrementis illis nigris distinxisse. Hæc enim sanguini denigrato similia deiiciuntur, sed differunt quòd fusa sint, non ut ille concreta. Atra verò bilis differt, quòd & ipsa sit sine concretionem fusa, & splendentem nigrorem habeat, prætereaque sit ut acetum mordax, & terram excutiat fermentetque, quorum nihil nigris adest.

XXIIII.

Δυσεντερία, ἢ ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἀρχῆς, θανάσιμος.

Dysenteria si ab atra bile incipiat, exitiosa.

A bile pallida quibusdam, ab aliis flaua appellata ferè

ta ferè dysenteria incipit, primùm deraſis propter humoris acrimoniam inteſtinis, deinde etiam exiſis adeo vt exulcerentur, fiatque dysenteria. Hanc itaque dysenteriam ſæpe ſanauimus. Cæterùm quæ ab atra bile facta fuerit, incurabilis planè eſt, nihil ab exulcerato cancro differens. Si igitur in corporis ſuperficie cõſiſtens eiufmodi cancer vix curetur, aut etiam omninò curationem non recipiat, licet impositum ſibi remedium ſemper habere queat, eum proſectò qui occupauit inteſtina, non ſolùm quia medicamentum continenter adhæreſcens habere non poteſt, ſed quodd alimenti præterea excrementorum contactu perpetuo irriteretur, inſanabilem proſus remanſurum rationi eſt conſentaneum.

XXV.

Αἱμα αὖτις μὲν, ὁκοῖον αὖτις, λευκὸν καὶ τὸ δὲ, ἀγαθὸν, μέλαν ὑποχρωρὸν.

Sanguinem supernè quidem efferri, qualiscunque ſit, malum : Infernè verò niger ſi deſciatur, bonum.

Superioribus aphoriſmis de iis quæ per os & ſedem excernuntur verba fecit Hipp. Quare propoſito etiam aphoriſmo quum ſupernè ſanguinè efferri dicit, ea ſola intelligenda quæ per os ſit excretio, ea quæ per nares ſit minimè comprehenſa. Illam itaque ait ſemper malam eſſe, qualiscunque ſit ſanguis qui excernitur, hoc eſt ſiue ſpumofus,

siue ruber, siue flauus, siue niger, siue aquosus cras-
susve extiterit. Infernè enim subire melius esse di-
cit, sed ne illac quidem copiosè erumpentem, vt in
hæmorrhagia fieri solet, sed paulatim fluentem, ita
vt transitus morà denigretur. Et verò ipsum o-
mninò sanguinem confluere in aliquod intesti-
num, malum esse arbitrari oportet, sed melius est
quum sensim, quàm quum hæmorrhagiæ instar
abundanter & cumulatè effunditur. Quare & il-
lud quod dixit, bonum, non tanquam propriè di-
ctum accipere oportet, sed vt idem quod melius si-
gnificet, quasi ita diceret, Infernè verò nigra de-
ici melius. Nam si verum fatearis, multò malis
hac, quàm quoquo modo per os tibi sanguinem
effferri. Atque ista sic distinguere possis, ad tol-
lendam antiqui Senis verborum repugnantiam,
qui quidem nunc si nigra deiciantur, bonum esse
pronunçiat, quod paulò antè pessimum esse dixe-
rat. Possumus in eum quoque sensum nigra acci-
pere, quo ipse in Epidemiis quum de hæmorrhoi-
dibus ageret, vsurpauit, eatenus scilicet proban-
dam nigrorum deiectionem esse, quatenus melan-
cholicos affectus sanat. Nam reuera maximo &
iam factæ melancholiæ remedio, & futuræ impe-
dimento est hæmorrhòis. Quæ si ita acceperi-
mus, eiusmodi esse poterit oratio, Sanguinè su-
pernè effferri, qualiscunque sit malum, infernè
verò per hæmorrhòides profluere bonum, quum
nigra vacuantur, id est quum hominis natura
multum humoris huiusmodi accumulât, Alioqui
temerè non est vacuationi per hæmorrhòidas as-
suefacienda natura. quippe quæ vtrunque pericu-
losum

Iosum excessum habeat, & quum ultra modum sanguis excernitur, & quum ex toto sistitur.

XXVI.

HN ὑπὸ δυσεντερίης ἐχομένη δοῖται αὐτὴ στέγ-
κας ὑποχωρήσῃσι, θανάσιμον.

Si dysenteria laboranti veluti caruncula deijciatur mortiferum.

Dysenteriae initio opima quaedam & adiposa excernuntur corpora, postea, nisi ipsa prius desierit, ipsorum intestinorum rameta quaedam, derafa scilicet interiore superficie ipsorum membranosa ac densa existente non secus ac epidermis est quae cutem corporis extimam obtegit. Postremo de ipsa etiam intestinorum substantia aliquid deraditur. Quo demum tempore, non adhuc fieri dysenteriam, sed iam factam, absolutamque, & consummatam esse dicimus. Quando igitur per dysenteriam intestinorum partes adeo magne excernuntur, ut ipsae carnis appellationem mereatur, tum perniciosum inquit morbum esse, quum neque caro regigni neque cicatrix obduci tam magna exulceratione possit.

XXVII.

Οκόβοισι γὰρ ὄϊσι πυρετοῖσι αἰμορραγία πλεῖσθ' ὁκοθεν, γὰρ τῇσι ἀναληψέσι τῶν τοῖσι αἱ κοιλία καθυγραίνοντ'.

Quibus per febres sanguinis undecunque eruperit copia, conualescentibus ventres humectantur.

Calore natio propter hæmorrhagiam debilitato neque probè concoqui cibi, neque in sanguinem mutari, imò verò nec distribui possunt. Quibus omnibus ventres ipsis humidiores fieri par est, quoad vires natura cū tempore reparauerit ac receperit.

XXVIII.

Οκόβοισι χολώδεια τὰ διαχωρήματα, λευφώσι & γινομλίνης πάειτ, καὶ οκόβοισι λευφώσις, χολωδέων γινομλίνων πάειτ.

Quibus deiectiones sunt biliosæ, superueniente surditate cessant: & contrà quibus surditas adest, biliosorum deiectione finitur.

Non de inueterata & firmata in habitum, ob idque solutu difficili surditate ipsi nunc sermo est, sed de ea quæ repenti in febribus, aut aliter facta est ascendente in cerebrum bile. Ipsa siquidem quum meatus auditorios obsedit surditatem efficit, rursumq; inde à natura deturbata, dum per aluum deicitur, eandem soluit.

XXIX.

Οκόβοισι γὰρ βῆσι πυρεθῆσις ἐκταύοισις ἐστὶ ῥίγια γινετ, δύσκριτα.

Febricitantibus si sexto die rigores fiât, indicationem habent difficilem.

Febribus ac præsertim ardentibus rigores superuenientes bona perfectâque crisi decernere solent, si & die decretorio, & cum signis coctionis acciderint: non bona neque perfecta, si vel diei, vel coctionis signa fuerint imperfecta. Quòd itaque conco

concocta esse oporteat, quæ rectè sint decernenda docuit primo Epidemion in ea dictione, quam paulò antè protulimus, cuius est initiũ, Coctiones crificæ celeritatem, salutis certitudinem significant. Quòd autem nò in omnes dies crisis incidat, & in prognostico, & in hoc ipso aphorismorum libro * Galeno vult tantũ aphorismorum liber. declaravi, & præterea primo Epidemion. Congesta autè & collata nobis sunt hæc omnia cum apta & conueniente expositione, quæ quidem ab eo de diebus decretoriis scripta sunt, in tractatũ de diebus crificis, quæ verò de signis coctionis, in librũ de crificibus. In quibus commentationibus de crisi etiam, quæ sexto die fit disseruimus, cuius ipse nũc meminit. Ait enim rigores qui hoc die fiant, dyscritos esse, id est vel malam iudicationem adferre ac si cacocritos dixisset, vel certè parum firmam incertamque, ita vt facillè reuertantur febres vel in longum tempus protrahantur, quasi dyslytos, id est solutu difficiles dixisset. Quinetiam interdum cum grauibz symptomatis sexto die crisis fit. de quibus omnibus, quicquid ad perfectam absolutamque ipsorum cognitionem attinet scripsimus in commemoratis tractationibus. Hæc verò ita fieri, ipsa etiam experientia compertum testatũq; est: quorum longum foret in præsentia causas exponere. Nã de diebus decernentibus tertio de diebus decretoriis libro diximus. De rigore autè seorsum proprio huic dicato libro.

X X X.

Ὁ Κόβισι παροξυσμοὶ γίνονται, ἢ ἂν ὥσπερ ἀφ' ἡ
ὁ πυρετὸς, ἢ τῆς αἰτίας τῆς αὐτῆς ὥσπερ ἢ λὰ-
βῇ

ἔσ, δύσκολα.

Quibus accessiones fiunt, quacunque hora febris dimiserit eadē si postero die repetat, iudicatu difficilis esse solet.

Ponamus primo die aliquem ægrotare cœpisse hora tertia, & desuisse alia quavis hora; deinde secundo die eadem tertia hora cœpisse, rursumque cessasse alia quacunque, Item tertio rursum die tertia similiter hora cœpisse, ac rursum quavis hora desuisse: & quarto item die cœpisse eadem tertia hora, atque ita deinceps tertiam horam, in qua initium habet accessio, eandem semper seruari, alias verò horas in quibus desinit, non seruari: necesse est eū qui ita ægrotet morbo impediri diuturniore, quàm si principij accessionis horā incertam inordinatamque habere contigisset. Atque hoc nos ab Hipp. experientia comprobante & attestante dictum esse arbitramur. Sunt tamē qui quod ab Hipp. dicitur esse velint eiusmodi; Si quæ primo die ægrotum accessio inuasit hora exempli gratia tertia, & (si ita fors tulit) duodecima desuit, eadem secundo rursum die duodecima incipiat morbum aiunt iudicatu fore difficilem: quum interim nullam sui dicti rationem adferre, nullam attestatē experientia probationem monstrare possint. Iam ve-

* *Dyscriton* rō * illud iudicatu difficilis, quod δύσκριτον appellāt
pro dyslyto. Græci in alio significato intelligere nō possumus,
 quàm pro solutu difficilis, id est δύσλυτος, quasi Hip.
 diceret, siue quotidie, siue tertio quartove quoque
 die accessio eadem hora repetat, morbus hic erit
 dyslytos, id est solutu difficilis, siue multas, siue
 pau

paucas horas duret accessio. Quod dictum Hipp. experientia ut dixi, comprobatur. Eius verò causam talem esse putandum est, Quum accessionum causa minimè fixa firmatave fuerit, eandem periodum & statam horam non servat: quum verò firmata & constans extiterit, eandem servat, atq; idcirco quæ firmata stabilitaque est causa, eadem solutu difficilis, quæ verò talis non est, solutu facilis existit. *nā quæ firmata sunt & impacta, robusto quodam ut dimoveantur quasi vecte opus habent, qui & longo tempore, & cum fortibus & pluribus auxiliis adhibeatur.

*Tenax & impacta materia non facile excutitur.

XXXI.

Τοῖσι κοπώσεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν, ὅν ἀφ' ἑρᾶ καὶ πρὶ τὰς γνάθους μάλιστα αἱ ἀποσπείρες γίνονται.

Qui per febres lassitudinem sentiunt, ijs in articulos, & iuxta maxillas potissimum abscessus fiunt.

Quasdam lassitudines ob multos motus fieri supra diximus, quæ simpliciter & propriè lassitudines nominantur. Nonnulli verò neque multis neque vehementibus vti motionibus lassitudines sentire consueverunt. Tales itaque lassitudines, non lassitudines absolute, sed cum adiectione lassitudines spontaneas appellare solent. quarum utriusque communis est locus affectus, totum scilicet in corpore genus musculosum. earum verò fatigationum quæ motiones plures sequuntur propria & peculiaris est excitata in articulis caliditas. Quare per has in articulos abscessus si decumbant, mirum videri

deri non debet, ut pote qui iuxta ac musculi laborauerint, atque incaluerint præter modum. Spontaneis autem lassitudinibus quemadmodum & aliis omnibus ferè morbis qui abscessu iudicantur, ut fluxiones decumbant in articulos una fit ratio sola, nempe quia spatia superuacaneis recipiendis idonea faciliusque habeant. Rariores igitur in cæteris morbis abscessus fiunt: in iis verò qui lassitudinis coniunctum sensum habent plures, præsertim si fuerit spontanea lassitudo, & morbi à plenitudine profecti. Erit igitur aphorismi paucis & summatim comprehensa eiusmodi sententia, Quoquo modo in febribus facta sit lassitudo, in articulos, & maximè circa maxillas fiunt abscessus. hoc verò ideo usu venit, quia à calore febrili sublata in caput est humorum copia, quam inde postea ruentem maxillarum adenes suscipiunt, quo modo fit, quum in alas & inguina à superioribus partibus aliquid peruenerit.

XXXII.

Οὐκ ὅμοιοι δὲ ἀνισχυμένοις ἐκ τῆς νόσου τὰ πονέει, ὧν τὰ ὅλα αὐτὰ ἀποσάσεις γίνονται.

Quibus ex morbo conualescentibus pars aliqua laborat, eò abscessus fiunt.

Siquidem labor & vehementem motum, & dolorem & læsionem significat quemadmodum supra demonstraui, constat sanè laborare quoque verbum, tum motione usum esse vehementiore, tum dolorem aliquem aut noxam contraxisse significare. Propterea in nonnullis etiam qui se ex morbo recipiunt, quum humores morbum facientes non

non satis rectè purgati fuerint, sed quædam eorum reliquæ superuacaneæ restiterint, si vel laborantem vel dolentem partem quampiam habeant, in eâ apostemata decumbere videntur, idque defatigatione causâ, dolore signi rationem obtinēte. Nam per vehementiores motus tum vires imbecilliores fiunt, tum caliditas maior accenditur: dolor autē fluxione iam decumbente perficitur. Hic igitur abscessus, ut dixi, qui fit signum est: imbecillitas verò & calor ad locum affectum viam superuacaneis præeunt. Vtroque igitur, ut demonstrauius modo exaudire possumus verbum laborare: vniuersæ tamen eorum sententiæ de quibus præsens instituta est ab Hipp. oratio, alterum significatum magis conuenire videtur. Siquidem prius de febribus cū lassitudine copulatis locutus est, rursumque deinceps inquit, Sed si qua pars prius laborauerit. Primo enim aphorismo, cuius initium, Qui per febres lassitudinē sentiunt, de iis lassitudinibus quæ fiunt in morbis, in eo verò qui nūc propositus est, de iis quæ conualescentibus accidunt, in sequente de iis quæ morbum antecedunt disputare videtur.

XXXIII.

A τὰρ ἢ καὶ προπεποννὸς ἔῃ πρὸ τῆ νοσέειν, ἢ ταῦτα συνέλθῃ ἢ ὕστερ.

Sed si qua ante morbum pars laborauerit, ibi morbi sedes.

Siue placet cum duobus superioribus aphorismis præsentem cōnectere ad vnius aphorismi perfectionis explendos numeros, siue seorsum vnumquemque scribere, nihil retulerit. Nam & quid ipsi
inter

inter se commune habeant, & quid singulare & propriū explicuimus superiore aphorismo. Quod etiam nūc paucis repetere non abs re fuerit. Quum in morbo lassitudinis sensus est, ægro abscessus aliquis in articulos ac præsertim circa maxillas expectandus. Similiter si se ex morbo recolligenti, aut etiam antequam ægrotaret, pars aliqua corporis laborauerit, in eam abscessus timendus. nam ferè

* Pars se- in tales partes humorum * decubitus fieri solet, in
mel affecta, iis videlicet morbis in quibus spes est futuri absces-
ferè semper sus, neque prius per excretionem soluendus mor-
manet im- bus videtur. nam de talium morborum dignotio-
becillior, & ne tum in superioribus nonnulla diximus, tū quic-
quasi rici. quid de his dici debuit declarauimus in commen-
narum par- tarius de crifibus.
tium senti-
na fit.

X X X I I I I.

H^N ὅταν πυρετὸς ἐχομένη, οἰδήματα μὴ
ἰόντα γὰρ τῇ φάρυγγι πνίξ ἐξείφνης ἐπι-
γίγνηται, θανάσιμον.

*Si febre detento suffocatio derepentè superuene-
rit, nullo in faucibus apparente tumore, est mortif-
erum.*

Possumus simpliciter intelligere huius aphorismi initium in quo ait, Si febre detento, quasi ita diceret, Si homini febricitanti in faucibus nullo existente tumore: possumus etiam cum maiore quam emphasi exaudire, quo modo in Epidemiis scribere solet, quum dicit, Febris eum habebat, nō absolutè eum qui quouis modo febricitat demonstrans, sed eū cui magna adest febris his verbis designans. Contingit nanque etiam sine magna febre strangu

strangulatione derepentè superueniente interire hominem: sed ineuitabilior & celerior mors est, ita ut ne inopinatò quidem ullus vnquam seruatus sit, quum vehemens febris detinet ægotantem. Indiget enim eiusmodi febris (ut in commentariis de dyspnœa demonstraui) copiosa inspiratione: fit verò non modò non copiosa, sed etiam prorsus exigua in iis quib⁹ suffocatiōis imminet periculū. Neque enim aliud est suffocatio, præter internectionem ob respirationis defectū factam: qui quidem respirationis defectus fit propter angustiam & coarctationem alicuius spiritalium instrumentorum. neque enim talis angustia sine instrumentis respirationi seruientibus fieri potest. Desit etiam respiratio vel propter virtutis thoracem mouentis imbecillitatem, vel propter vitalis principij vehementem refrigerationem. Ob angustiam verò fit omninò strangulatio. angustia autem fit vel repleta regione ea quæ inter thoracem est atq; pulmonem media, vel pulmonis cauernis & fistulis, vel inflammatione quapiam totum viscus habente, vel arteriam asperā, vel eam partem, quæ est velut eius caput, quam Laryngem & bronchion Græci, guttur Latini nominant. Sed & in illa capacitate gutturi præiacente (quæ Græcè pharynx, latinè fauces dicitur) suffocatio quandoque fieri consuevit. Sic enim Homerus internum oris locum, vbi gulæ & gutturis summa conueniunt, appellat,

—*Vinumq; eructat faucibus imis,* *Odyssea decimo.*

Humanosq; artus.

illam scilicet regionem, quæ gulæ & gutturi præposita est, fauces nominans, quem hoc loco imita-

tus Hipp. hanc eandem particulam ita appellasse videtur. ait enim, tumore in faucibus non apparente. Nam ore multum hiantem partem eam licet exactè cernere: id quod in gutture fieri nequit. Erit igitur tota istiusmodi oratio, Si febre detento suffocatio repenti superueniat citra tumorem in faucibus conspicuum, lethale est. Nam veteres promiscuè tumorem quemuis ~~si febris non sit~~ appellabant, neque tamē nos latet triplicē esse tumorum differentiam. Vel enim sunt cum dolore, quas recentiores appellant phlegmonas, id est inflammationes, vel sine dolore duri, quos scirrhus vocant, vel citra dolorem molles, quos iidem recentiores Græci œdemata propriè appellant. propterea que ab appellandi veterum usu in tantum recesserunt, quatenus non iam omnes præter naturā augmentationes complectuntur œdematis vocabulo. Quum igitur sine tumore fauces apparuerint, & derepenti superuenerit suffocatio, solius gutturis est eiusmodi affectio. Sanè suffocantur, ut dixi, propter alios etiam morbos paulò antè commemoratos: sed repentina suffocatio soli adest gutturi. Peripneumonia enim derepenti non suffocat ægrotantes, sed postquam ab initio paulatim incrementum capeffens ad proprium vigorem summūque incrementum peruenerit, in eo tale symptoma adfert. Si quod etiam tuberculum aut abscessus in pulmone fiat, hic quoque diuturnus morbus esse solet. quemadmodum etiam inter pulmonem & thoracem pure repletum spatium hominem sæpè suffocat, rupto scilicet apostemate & intra ipsum pure effuso, quod certè & ipsum longo tempore conflat

conflatum est. Asperæ verò arteriæ inflammatio difficultatem quidem spirandi aliquam efficere potest, suffocationem verò non potest, tum propter eius capacitatis magnitudinem, tum ob tunicæ tenuitatem. Siquidem corpore adeo tenui inflammationem magnum spatium replere est impossibile. Reliquum igitur guttur est, quod subitam possit suffocationem efficere, quando quidem quantum ipsum patet in longum coarctatur pulmonis meatus, & interiores ipsius musculi vna cum ambiente tunica inflammationem patientes, spiritus viâ possunt intercipere, quam affectionem ex medicis nonnulli non per *f. synanthen* sed per *c. cynanthen* nominant, quibus placet faucium inflammationem per *f. synanthen*, id est anginam appellare. Alij verò *parafynanthen* & *paracynanthen* vocant, illam quâdo musculorum faucibus adiacentium phlegmone fuerit, hæc quæ extra guttur inflammatio extiterit ita appellantes. Ex his igitur quæ dicta sunt, rationi est consentaneum, talem affectionem gutturi dolorem aliquem inferre, cuius doloris Hipp. manifestò meminisse videtur in *Prorrhetico* hisce verbis, Fauces dolentes, graciles, id est nullo manifesto tumore, cum inquietudine suffocantes citò perniciem adferunt. nunc verò dolentes fauces non appellauit, siue quia ex iis quæ antè dixerat posset subaudiri, siue quia etiam absque dolore putauerit memoratam præcedente oratione suffocationem aliquando fieri posse. Quòd si omnino esse potest sine dolore suffocatio, eiusmodi causas consequetur. Fieri potest ut humiditatis præsertim pituitosæ copia interiorem gutturis tunicam madefaciente, in eo tu-

mor anodynus excitetur: potest etiam aperiētibus ipsum musculis resolutis meatus angustior reddi. Potest vtrisque etiam simul iunctis idem fieri, nec impossibile præ siccitate nimia musculis internis gutturis admodum tensis meatum coarctari, qui quidem muscoli quales sint, & quo modo dum tenduntur guttur claudant, demonstrauius in tractatu eo qui nobis de voce scriptus est.

XXXV.

HN ὑπὸ τῆς πυρετῆς ἐχομένη ὁ πρῶτος
ἰσχυρὸς ἐπισφίγῃ, καὶ μόγις ἀπὸ τῆς
δυνάμεως, διδύμαται μὴ εἶναι θανάσιμος.

Si febre detento repente collum intorqueatur, ac vix deuorare queat, nullo existente tumore mortiferum.

Non hic locum designauit, quū dixit, nullo existente tumore, quemadmodū in præcedente aphorismo, quū faucium meminit his verbis, Nullo in faucibus existente tumore. Nos verò ex duobus alterum dicturi sumus, vel de communi subaudiendum esse in faucibus, vel certè in omnibus locis ad collum pertinentibus. Quum enim horum nullo, neque ore multum aperto in faucibus, neque extrinsecus tumore apparente, æger deglutire nō potest, symptoma id perniciosum est ob inflammationem aliquando musculorum gulæ substratorū, interdum verò gulæ ipsius natum. Est enim partibus istis per neruos & ligamenta communio quædam & societas cum dorsali medulla & meningibus ipsam ambientibus, ac præterea hisce extrinsecus

secus adiacentibus vertebrarum ossibus. Quum itaque ad partes inflammatas ligamenta & nerui tenduntur vertebrae quoque vel intro vel ad latus trahi est necesse. Nam si in altero tantum neruorum exortu tensionem fieri contigerit, ad latus: si utroque, intro fiet vertebrarum distortio. Verum nos pluribus de istis agemus, quum de articulis librum interpretabimur, ubi spinæ distortionem fieri tradit crudis tuberculis intra ipsam natis. * Eo itaq; libro cyphosim etiam, id est gibbum seu extuberationem spinæ fieri est auctor vertebrarum ad interna tensionibus, non solum lordosim, id est excavationem, & scoliosim, id est spinæ in obliquum distortionem. Secundo verò Epidemion libro de ea, qua de nunc agitur, angina mentionem faciens, inquit. Erant anginae tales affectiones, cervicis vertebrae intro vergebant, & forinsecus manifesta videbatur in ceruice cavitas, in qua dum tangeretur laborans dolorem sentiebat: quibus verbis unicam significauit vertebrarum peruersionem, eam scilicet quæ introsum fit. Præsenti autem aphorismo generalius orationem extulit hoc modo, Si collum intorqueatur. nam intorqueri verbum omnem præter naturam à recto vertebrarum tramite & portione declinationem significat. Porro Epidemion secundo orationi adiecit, qua parte dum tangere ægrotus dolebat, quum hoc loco nihil de dolore dicat: quamquam dolorem unam cum cervicis inflammatione adesse est necessarium, nisi hic etiam præfinitate nimia tractionem partium factam & tensionem & depravationem solum demonstraret, propterea quæ dicat symptoma esse mortiferum, quum alterum ex

* Vide cap.
5. libr. 4. de
locis affectis
& tertium
Galic. commen-
tariū in lib.
de Artic-
lis.

inflammatione ortum, omninò mortale non sit, quale illud prius erat, cui suffocatio & deuorandi difficultas erat coniuncta. Verùm si propter exuerantem siccitatem ceruicis deprauatio accidat, & deglutiendi labor, lethale erit tale symptoma, maxime quum vehemens febris affixerit: vt verba illa, Si febre detento, in hunc etiã sensum exaudienda veniant. Sed ob hanc eandem febrem par est immodicam membris cõciliari siccitatẽ. Atq; ita vehemens illa febris duplicem habiturã est ad mortem rationem, tum quia vt signũ ceruicis deprauationem illam & in deuorando difficultatem propter siccitatem accidisse indicabit, tum etiam quia & ipsa aliquid conferet, tanquam vna quæpiã ex causis ad mortem perducentibus.

XXXVI.

Ιδρωτες πυρεταίνουσιν ην αφωνται, αγαθοι τριταίοι, ην πεμπταίοι, ην έβδομαίοι, ην ενναταίοι, ην ενδεκάταίοι, ην τεσσαρεσκαδεκάταίοι, ην επτακαδεκάταίοι, ην μή ην εικοσῃ, ην έβδομη ην εικοσῃ, ην τριακοςῃ πρώτῃ, ην τριακοςῃ τετάρτῃ. εἰς γάρ οἱ ιδρωτες νόσος λείνουσιν· οἱ ἤ μὴ οὕτως γινόμενοι, πόνον σημαίνουσι, ην μήκῃ νόσος, ην ὑποβοηθισμός.

Sudores febricitantibus boni, qui manare cœperint die tertio, quinto, septimo, nono, vndecimo, decimoquarto, decimoseptimo, vicesimoprimo, vicesimoseptimo, tricesimoprimo, & tricesimoquarto. ὅν enim sudores morbos iudicant. Qui secus euenerint, laborem, & morbi longitudinem, aut eiusdem reditum

ditum significant.

Non tantum sudores, sed alui non contemnenda deiectiones, & urinae multae, & iuxta aure aut in alium quem alium articulum abscessus dictis diebus commode apparere solent. Oratio enim vniuersaliter si effertur, talis fuerit, Signa decretoria & symptomata diebus criticis incipiant: quae oratio satis esse poterat. Verum Hipp. non de omnibus crifimis, id est de omnibus decernendi vim habentibus, sed de sudoribus tantum egit, nobisque dies criticos qui sunt intra quadragesimum redegit in memoriam. Morbi enim terminum hunc superantes non admodum consuevere per sudores iudicari, ut nec omnino per excretionem, sed vel per concoctionem, vel per abscessum. Iam vero non quemuis dierum numerum ad decernendum idoneum esse experientia ipsa manifestò testatur. unde admirari subit eos qui nullam in his differentiam statuunt. Nam & ex iis quae rei euidentia constant eorum dierum differentiam discere, & effecti causam per otium inuestigare praestaret. quod nos in tractatu de diebus criticis egimus. Nam differentias in duobus prioribus commentariis ad artem necessarias explicauimus, & in tertio eorum causas pro viribus exquisiuimus. Porro autem non parua est de diebus in aphorismo scriptis dissensio, aliis aliter pro libidine sua scribentibus. nos vero Hipp. praescripta secuti, & in Prognostico, & Epidemio, & hoc ipso aphorismorum libro eorum enumerationem fecimus. Dictiones vero Hipp. in quibus de hisce diebus scriptum est, habes in commentatione de diebus criticis,

& de crisibus omnes à nobis collectas. Nunc verò à tertio inceptit, qui quarto anteuertit per breuioris temporis morbos. post quem quintum scripsit vno die posteriorem quarto. Sic enim in omnibus ferè exemplaribus scriptum inuenitur, nusquā in aphorismo quarto die ascripto, quamuis hic primus criticus esse videatur. attamen ipsum nunc prætermisit vel Hippocrates ipse, vel is qui primus librum scripsit. Quòd si Hipp. omninò eum præterierit, mihi propterea id fecisse videtur, quia morbi plurimi peracuti, qui cum sudore iudicantur, tertio & quinto die potius quàm quarto iudicium subeant. rariores enim sunt, qui die quarto decernant. Quod quum diu multumque vel ob eam causam quæsiuissem quia hoc aphorismo fuisset ab Hipp. prætermisus dies quartus, ita tandem habere longa experientia comperi. Hoc autem ideo accidere videtur, quia morbi peracutissimi primam statim accessionem vehementissimā habeant, tum eam quæ die tertio fit primæ ad proportionem respondentem. Per vehementiores autem accessiones crises fieri, & morbos qui diebus imparibus commouentur citius crisi terminari, qui verò paribus, longius trahi, id quoque nos experientia didicimus. Atque ideo si initio statim morbus aliquis concitetur vehementius, in dies impares potius, si verò trahi debeat, in pares vehementiores accessiones incidunt. Atque hæc habui quæ de quarto die dicerem. Ad finem autem aphorismi nonnulli tricesimum primū diem, alij tricesimum quartum scribunt, quos criticorum dierum numero contineri certò scimus, ac fortasse plus potest tricesimusque

simus quartus. Quadragiesimi verò non meminit, quia fortè hunc diuturnorum morborum principium putabat, qui non libenter sudoribus iudicatur. nam & ipsum tricesimum primum, & tricesimum quartum, & ante ipsos vicesimum septimum rarò per sudores iudicare comperias.

XXXVII.

Οι ψυχροὶ ἰσθμῶτες ξὺν μὲν ὀξείᾳ πυρετῇ γιγνώμενοι, θανάτῳ, ξὺν πρῆντορῳ ᾧ, μῆκτορὸς σημαίνουσι,

Frigidi sudores cum febre quidem acuta mortē, cum mitiore verò morbi longitudinem significant.

Rem ita habere sæpè docet experientia: eius verò inquirenda est causā. Nam explicatu difficillimum esse videtur, quo modo febre calidissima hominem habente, sudor frigidus fiat. Quòd itaque in aliis corporis partibus vehementem inesse caliditatē, ex aliis sudores frigidos vacuari oporteat, est manifestum. Calfacti enim fuissent, si ex partibus calidissimis manassent. Vacuantur autem ex eadem cute sudores, quæ frigida esse potest, quum vrantur interim ea quæ ipsi sunt subiecta. Nam humoribus quibusdam putrescentibus febres acutas fieri ostendimus. hi verò sæpè toto corpore, sæpè etiā in solis vasis putrescunt. Si quando igitur hæc duo contigerint, ut & humores in vasis putrescāt, & natura solidas partes moderans & regens (quæ secundum Hippocratē est nativus calor) vel prorsus extinguatur, vel propius extinctionē accedat, quæ tum ex his vacuantur frigida apparent, atque

interim vehementissimam esse caliditatem ex putredine ortam, nihil prohibet. Ac propterea frigidus ille sudor exitiale est signum, indicans scilicet in animalis corpore humorum superare copiam usque eo frigidorum, ut neque ab infuso, neque à febrili calore excalfieri potuerit. Verum si febris fuerit remissior, poterit homo seruari, concocta scilicet longiore tempore humorum multitudine, atque euicta à natura. Nam acuta febris & causa est, & signum perniciosissimum. ac causa quidem, quando suapte natura potest resolvere corpora: signum verò, quia humorum multitudinem ostendit, quæ frigidissima est, quum ne à febrili quidem calore mutetur. Quæ verò acuta non est, sed moderatior febris materiæ copiam per diuturnitatem temporis coquendâ naturæ permittit: quippe quæ hominem frangere, aut tollere de medio non præoccupat. Nec verò signum adeo exitiosum est, ac febris vehemens. fieri enim potest, ut remissione febre, etiam si modicè frigida sit humoris copia, inexcalfacta maneat.

XXXVIII.

K Αἰ ὅκτι ἐν τῷ σώματι ἰσθῶς, ἤταύθα
φράζει τὸν νόσον.

Qua corporis parte sudor, ibi morbus.

Si ad totum animalis corpus morbus pertineret, ex toto etiam æquabiliter fieret vacuatio. Fiunt ergo sudores, vel natura superuacanea euacuante (quo tempore ipsi commodè & utiliter decernunt) vel etiam quia in corpore contineri non possint morbi ratione fiunt. Vtrobilibet autem fiant modo, partib

partibus affectis cōtentam humiditatem vacuant.

XXXIX.

ΚΑὶ ὅκθ' ὅτι τὸ σῶμα ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ὡς τὸ αὐτὸ ἢ νόσος.

Et qua parte corporis inest calor aut frigus, ibi morbus.

Quacunq; corporis parte insignis fuerit calor, aut frigus, ibi morbum delitescere est necesse: siquidem ipsa longius recessit à naturali eucrasia, id est, proba temperatione, quæ nihil aliud est quàm sanitas.

XL.

ΚΑὶ ὅκθ' ὅτι ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ ἢ τὸ σῶμα κατὰ φύσιν ἢ αὐθις θερμαίνεται, ἢ ψυχρὰ ἕτερον ἢ ἑτέρως γίνεται, μῆκος νόσου σημαίνει.

Et quando toto corpore mutationes accidunt, ut si corpus refrigeretur & vicissim calefiat, vel color alius ex alio oriatur, longitudinem morbi significant.

Varia & discrepantes affectiones, semper diuturniores fiunt, quàm quæ sunt uniusmodi & formæ: quia scilicet natura paruo tempore multas affectiones subigere & concoquere nequit.

XLI.

Ισως πολλὸς ἢ ὕπνος αὐτοῦ φανερῆς αἰτίας γινόμενος τῷ σώματι, σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ χρεῖται: ἢ ὅτι τροφήν μὴ λαμβάνοντι ὥστε γίνεται, σημαίνει ὅτι λιπώσι διέει.

Sudor

Sudor multus per somnum factus, copiosiore cibo corpus uti significat: Quod si parcus epulanti hoc accadat, vacuatione indigere sciendum est.

Nonnulli aphorismum scribunt in hunc modum, Sudor multus per somnum factus sine causa manifesta. Quidam vero sic, sine causa altera. Verum ista & eiusmodi alia locis innumeris ab Hipp. premissa, intelliguntur facile etiam si non ascribantur, quia ea nos subaudimus, quamvis non dicantur: quippe qui semel ab eo didicerimus, propter externam causam, non corporis affectum secuta symptomata, nullam certam adferre praesagitionem: quod documentum memoria semper teneri velim. Quod autem praesenti aphorismo docemur, id maxime consistit in adiectione vocis, multus. Nam si copiosus sudor non emittatur, poterit & propter virium imbecillitatem, & corporis raritatem accidere: multus vero si manat, is vel propter cibarium quæ modo sumpta sint immodicam copiam, vel propter eorum quæ antea sunt assumpta nimietatem accadat necesse est. Quod si propter recens sumptorum ciborum abundantiam fiat, ne in posterum plures ingurgitent prohibendum: si vero propter pristinam eduliorum multitudinem acciderit vacuandum est.

X L I I.

Ἰσὺς πολλὴ ψυχρὸς ἢ θερμὸς αἰεὶ ῥέων, ὁ ψυχρὸς μείζων, ὁ δὲ θερμὸς ἐλάττω νόσου σημαίνει.
Sudor multus, frigidus calidusve semper fluens, frigidus grauiorem, calidus minorem morbum significat.

De

De sudoribus qui diebus criticis erumpunt dictum est supra. De iis verò qui toto morbi tempore citra crìsim vllam apparent, in hoc agit aphorismo. in quo deteriores sudores frigidus, his verò minùs malos calidos esse dicit. Ostendunt certè quidem vtrique copiam, sed alteri frigidam, qui sunt peiores, alteri calidam, qui illis minùs sunt perniciosi.

XLIII.

ΟΙ πυρετοὶ οὐδὲ μὴ διαλείποντες ὅτε τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, μάλλον ἐπικίνδυνοι. ὅτε δ' αὖ τῶν πρὸς διαλείπωσι, σημαίνει ὅτι ἀκίνδυνοι.

Febres quæ tertio quoque die vehementius affligentes non intermittunt, periculosiores: quoquo modo autè intermiserint, periculum abesse significant.

Quòd Hipp. verbum intermittere de accessionibus in apyrexiam, id est integritatem & febris vacationem desinentibus efferat, apertè ipsemet indicat præsentì aphorismo, quum febriū tertio quoque die vehementius affligētium accessiones quoquo modo intermittentes, omni periculo vacare pronunciat. Ex ipsis enim solæ eæ periculo vacāt, etiam si vehementissimam & valdè longam habeāt accessionem, quæ in apyrexiam desinunt. Si enim accessio brevis fuerit, vt in tertianis sit exquisitis, minore utiq; quàm duodecim horarum tempore circumscripta: non solùm periculo vacat eiusmodi febris, sed citò etiam iudicatur. Si verò longior fuerit, vt horarum exempli gratia octodecim, est & hæc sine periculo, sed tato est diuturnior, quāto
cuius

eius accessio maior, quàm pro tertiana exacta & legitima. Porro non absque ratione est, quòd ad integritatem & quietem febre vacantem peruenientes, periculo vacare dicit, ut pote quæ neque propter inflammationem aliquam fiant, neque ob malignam humorum putredinem. nam siue ex inflammatione, siue ex maligna putredine ortum habeat, ad integritatem non perueniunt. Quoquo igitur modo intermiserint febres, periculum abesse significatur, id est siue vehemens accessio fuerit, siue longa.

XLIII.

ΟΚόβισι πυρετοὶ μακροὶ, τῶτέοις φύματα
δὲ τὰ ἀρθρὰ ἢ πόνοι ἐγγίνονται.

Quos febres longæ exercent, ijs tubercula in articulis vel labores fiunt.

* Nam
per σύμ-
ψιν ὁ πῶ
δι' ὅρων
ἐκκρίσις
ἰσχύει
ἰσχύει
ἰσχύει

Non est hoc perpetuum, ut nec talium aliud quicquam, sed ferè ita vñ venire videtur. Eius rei autem causa est manifesta. Nam vel propter copiam, vel crassitiam, vel frigiditatem humorum febres efficientium quàm plurimum morbi producuntur, ipsis nimirum ad concoctionem longum tempus postulâtibus. Verisimile igitur est propter hos excitari tubercula, & in articulos superuacanea decumbere. Siue autem per labores dolorem, siue læsionem intellexerimus, uterque intellectus habet rationem aliquam. Siquidem & dolor & noxa tales humorum irruptiones τὰ ἀποσπόμενα Græcis appellatas comitari solent.

XLV.

XLV.

Οκόβοισι φύμαζα ὅν τὰ ἀρθρα ἢ πόνοι ἐκ πυρετῶν γίνονται, ὅτοι σιτίοισι πλείοσι χέονται.

Quibus tubercula in articulis vel labores post febres fiunt, ij cibarijs pluribus utuntur.

De his qui se recipiūt ex morbo agit. Hosenim si se repleuerint plethorica excrementa vel maxime propter virium imbecillitatē colligere par esse videtur.

XLVI.

Ην ῥιγὸς ἐμπέτη πυρετῶν μὴ διαλείποντων, ἢ δὲ ἀδενεῖ ἐόντων θανάσιμος.

Si rigor febre non intermittente egrum iam debilem inuadat, mortiferum est.

Non idem est, quum si superuenerit, & quum si inuadat dicitur. nam illud vnicum rigoris impetum, hoc plures significat. Si itaque semel rigor inuasit, nondum liquet perniciosane an salutaris sit sequutura crisis. potest enim vel propter virium imbecillitatem exitiosum esse symptoma, potest etiam dubia & fallax iudicatio esse, quæ tamen tandem benè cedat. Sæpius verò si irruerit rigor non intermittente febre, quum id alioqui minime bonum est, tum in virium imbecillitate perniciosum. Nam si qua etiam vacuatio rigorem sequatur, quæ nullā febris intermissionem adferat, vtriusque ratione hominem frangi resoluique par est, & quia virtus imbecilla rigoris vehementem quassum ferre non potest, & quia vacuatione resoluitur.

uitur. Solus verò rigor si fiat nulla vacuatiōe subsequente, ne sic quidem bonum fuerit symptoma. Nam & ut mala causa vires hominis tentabit, & ut malum signum extremam indicabit virtutis imbecillitatem: quippe quæ per rigores vacuare humores molestos sit solita, nunc verò id præstare nō sustineat.

XLVII.

Α ἡ ἀποχρῆμψις αἰ γὰρ τοῖσι πυρετοῖσι μὴ διαλείπεται αἰ περὶ διναι, καὶ αἰματώδεις, καὶ δυσώδεις, καὶ χολώδεις, πᾶσαι λευκαὶ ἀποχωρεῖσαι ἢ λευκῶς, ἀγαθαὶ καὶ ἢ τὰς διαχωρησιας, καὶ ἢ τὰ ὄρα. ἢ ἢ μὴ ἢ τὴν συμφερόντων ἐκκρίνεται δὲ τὸ τῶν τέτων, λευκῶν.

Excreationes in febris non intermittentibus liuidæ, cruentæ, fætidæ, biliose omnes malæ: commodè tamen si prodeant, bonæ. Sed eadem quoque est eorum quæ per alium, & vrinas excernuntur ratio. Si quid verò quod non iuuat per hæc loca excrenatur malum.

Fortè conueniebat doctrinæ aphoristicæ dici compendiosius, Omnes malas excretiones, si commodè prodeant, ad bonum peruenire exitum. ita tamen locutus non est Hipp. Sed quum tria excretionum genera, tum quod per os, tum quod per deiectiones, tum etiā quod per vrinas sit nobis in memoriam reuocasset, id quidē quod per os fit particulariùs est profecutus. Nō enim simpliciter dixit, malas excretiones commodè exeuntes bonas esse, sed speciatim earum meminit his verbis, Liuidæ, cruentæ,

eruentæ, foetidæ, & biliosæ. Porro vna quædã est communis in his omnibus ratio, Malas scilicet vacuationes, affectionum prauarũ signa existere. Ac sæpè quidem eiusmodi excretiones fiũt eo modo, quo ex putridis vlceribus profluẽs excrementum tenuius, sanies Latinis, ἰχὴρ Græcis appellatum, quod affectam partem nihil iuuat: nonnũquam verò vt pus ex rupto abscessu erumpens, quod bellè partem patientem expurgat. Quod verò benè & cõmodè excernatur, indicia maxima sunt coctio, & euphoria, id est mali per vacuationem materiæ noxiæ leuatio: quibus cũ annumeratur morbi species, & anni tempus, & regio, & ægrotantis tum ætas tum natura. Quod autem est ad finem aphorismi, bifariam scriptum inuenitur. In quibusdam exemplaribus eo modo quo suprà scribitur, Si verò eorum quæ non conferunt aliquid excernatur. In aliis verò sine negatione hoc modo, Si verò eorum quæ conferunt aliquid excernatur. Si itaque priorem lectionem sequamur, talis erit orationis sententia, Si quid eorum quæ excerni nihil prodest vacuari videatur, malum. Posteriores verò si retineamus, eius erit talis sensus, Si quod animali vtile est & familiare excernatur, nõ est bonũ. Prior igitur præferenda est lectio.

XLVIII.

ΕΝ ὧσι μὴ διαλέπῃσι πυρετοῖσιν ἢ τὰ μὲν ἔξω φύχῃ ἢ, τὰ δὲ ἔνδον λαίητι καὶ δόλην εἶναι, θανάσιμον.

In febribus non intermittentibus si partes externæ algent, internæ vruntur & sitiunt, lethale est.

Videndum est nunquid possint in febre interpo-
lata fieri talia symptomata. ipse enim neque vidi,
neque rationem quo modo fiant inire possum. So-
lis liquidem exitialibus febribus ardentibus adesse
videtur, aut si aliter libet appellare, multum admo-
dum malignis febribus, ut lipyriis. Nulla verò fe-
bris alia profundum corpus perurit, cute in alge-
scente. Neque enim Causus, id est ardens febris, mo-
do maligna non sit, neque tertiana: quæ febrium
omnium sunt calidissimæ. Itaque videtur non di-
stinctionis gratia illud aphorismo adiectum fuisse,
In febribus non intermittentibus, sed similem
locutionem fuisse illi, Vertebræ quæ in spina ha-
bentur, non quod alia corporis parte sint vertebræ,
sed quasi ita diceretur, Vertebræ quibus hoc adest,
ut in spina habeantur. quo certè modo in præsen-
tia exaudiendam esse Hipp. orationem ducimus,
Si altæ partes exuruntur, cute perfrigerata, perni-
ciosum: id quod fit in nonnullis febrium non in-
termittentium. Porro huius rei talis est causa, Quæ
vehemens aliqua inflammatio aut erysipelatis ini-
tium est in aliqua profunda corporis parte, uni-
uersus ex toto corpore sanguis ad locum laboran-
tem trahitur. quæ causa est ut profunda ardeant,
frigeat cutis, quemadmodum accessionum feбри-
um initii fieri solet.

X L I X.

ΕΝ ΜΗ ΔΙΑΛΕΙΠΟΝΤΙ ΠΥΡΕΞΙΑ ἢ ΧΕΙΛΟΣ, ἢ ὀ-
φθαλμὸς, ἢ ῥίς διασφαφῇ, ἢ μὴ
βλεφαρῶν, ἢ μὴ ἀκροῦ, ἢ δὴ ἀδενέου ἔοντος τοῦ σώ-
ματος, ὅτι αὐτῶν γέννησις, ἐγγὺς ὁ θάνατος.

In

In febre non intermittente si labrum, aut supercilium aut oculus, aut nasus perueritur, si non videt, si non audit, imbecillo iam corpore quicquid horum acciderit, in propinquo mors.

Quum nerui tenduntur atque ad propriū principium contrahuntur, partium ad quas pertinent contortiones fiunt. Porro ipsorum tensio & inflammationes, & scirrhus, & siccitates, & immoderatas refrigerationes sequitur. Hæc autē eo sunt grauiora, quo propius neruorum originem fuerint constituta. Quare si cum febre continua æger debilis fuerit, non absque ratione proximam mortem esse putandum est: multo que magis quum non audit, aut non videt propter virtutis sensificæ imbecillitatem.

L.

ΟΚε αὖ ἐν τῇ πυρετῇ μὴ διαλείποντι δύσπνοια γίνετ' ἐν παραφροσύνῃ, θανάσιμος.

Vbi in febre non intermittente difficultas spirandi & delirium acciderit, lethale.

Ob eandem causam vtraque fit & dyspnœa & deliratio, affecto scilicet cerebro: tuncque apparet spiritus, ut ipse in prognostico tradit & magnus, & ex multo intervallo haustus, hoc est & magnus & rarus. Potest etiam propter aliquem partium respirationi seruientium affectum fieri difficultas spirandi. Nam & pleuritides & peripneumoniæ, & reliqua thōracis atque pulmonis mala spirandi

difficultatem efficiunt. Quæ omnia periculosa sunt, adiuncta præsertim febre continua: nam semper cum eiusmodi febre fieri consuevère. Quare hoc etiam loco, verba illa, In febre non intermitte, eadem ratione dicta esse videntur, qua etiam in præcedente aphorismo.

L I.

ΕΝ ΘΙΣΙ ΠΥΡΕΘΙΣΙ ΑΠΟΣΗΜΑΙΑ ΜΗ ΛΥΟΜΕΝΑ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΠΡΩΤΑΣ ΚΡΙΣΙΑΣ, ΜΗΚΕΝ ΝΟΣΟΣ ΣΗΜΑΙΝΕΙ.

In febribus abscessus qui primis iudicationibus non solvuntur, longitudinem morbi significant.

Clara est oratio, nec fortè auctoritatem Hipp. desyderat. Satis enim ex eo ipso quòd primis diebus criticis non solvantur, constat huiusmodi mala fore diuturna.

L I I.

ΟΚΘΙΣΙΝ ΉΝ ΘΙΣΙ ΠΥΡΕΘΙΣΙ Η ΉΝ ΠΙΣΙΝ ΑΛΛΗ-
ΣΙΝ ΑΡΡΩΣΙΝΗΣΙ ΉΤΙ ΠΡΟΑΙΡΕΣΙΝ ΟΦΘΑΛΜΟΙ ΔΑ-
ΚΡΥΟΣΙΝ, ΕΔΕΙΡ ΑΤΟΠΟΝ, ΟΚΘΙΣΙΝ Ή ΜΗ ΉΤΙ ΠΡΟΑΙΡΕΣΙΝ,
ΑΤΟΠΩΤΕΡΟΝ.

Quibus in febribus aut alijs morbis voluntarie illachrymant oculi, absurdum non est: Quibus verò præter voluntatem, absurdius.

In prognostico quoque dixerat lachrymari bonum signum non esse, quando scilicet oculus nul-

lo peculiari & proprio affectu laborat, ut ophthalmia, ut palpebrarum scrabritia, aut simili. Certa enim virtutis retentricis debilitas indicatur, quum nullo eiusmodi oculorum affectu ægri lachrymantur. Porro non rectè scriptum est absurdius comparatiuè. Rectius enim fuisset absurdum absolute dicere, quæ menda primi potius bibliographi, quàm Hippocratis esse videtur.

LIII.

ΟΚόβισι ἢ ὡς τὸ δένδρον ἐν τοῖσι πυρετοῖσι περιγλισχρα γίνεται, ἰσχυρότεροι γίνονται οἱ πυρετοί.

Quibus per febres circa dentes lentor quidam obnascitur, ijs vehementiores sunt febres.

Neque enim eiusmodi περιγλισχρα, id est lentor, & sordes dentibus obhærescentes fieri possunt sine multo calore humiditatem pituitosiores exiccante.

LIIII.

ΟΚόβισιν ὡς πολὺ βῆχες ξηραὶ βραχεῖα ἐρεθίζουσαι ἐν πυρετοῖσι καυσώδεσιν, ὅ παύσει διψώδεες εἶσιν.

Quibus sicce tussis paulum irritantes in febribus ardentibus perseverant, ij non admodum siti-culosi solent esse.

Siccæ tussis appellat in quibus nihil expuitur,

ob intemperiem interdum instrumentorum spiritalium: aliquando verò propter faucium asperitatem, aut humore aliquo tenui & paucò destillante factas. Quicquid horum fuerit, irrigantur quodam modo loca ad arteriam asperam attinentia, atque propterea minus siti vexantur. Nam si sola sit inæqualitas, eo motu qui tussiendo fit ex vicinis locis aliqua trahitur humiditas: Sic etiam si vel sola fuerit dyscrasia.

L V.

Οἱ αὖ βυβῶσι πυρετοί, πάντες λακοί, πλὴν τῶν ἐφημέρων.

Ex bubone febres omnes male, præter ephemerās.

Febres ephemerās, seu diarias appellat, quæcunque secundum suam naturam diem vnum durant. De quarum genere sunt febres illæ, quæ bubones, id est in collo, alis, inguine & secundum aures glandularum tumores sequuntur, ex causis evidentibus ortos. Alios verò bubones, qui sine causa manifesta ortum habuerunt, verisimile fit vñ cum viscerum inflammationibus accessiones suas habere: atque idem febres quoque quæ cum talibus bubonibus fiunt, malas esse necesse est.

L V I.

Πυρετοὶ ἰσθῶς ἀπιγερόμενοι μὴ ἐκ λεί-
ποντος πυρετοί, λακοί· μικραί γὰρ ἢ
νύκτος, καὶ ὑγρασίην πλεονάζουσι.

Febr

Febricitanti sudor superueniens febre agrotum non deficiente, malum. prorogatur enim morbus, & plus humiditatis inesse significat.

Hunc aphorismum cum paulò antè posito coniungi oportuit, in quo dicebat, Sudor multus frigidus, aut calidus assidue fluens. Ipse verò nunc & quo pacto eiusmodi sudorem dixerit malum esse, & quam ob causam indicauit. Malus itaq; existit, quia cum eo quòd morbum non soluit, tum etiam ipsum prorogari significat. Cuius quidem longitudinis temporis causam multæ humiditati accepta refert: ad cuius humiditatis copiae dissipationem & coctionem quum temporis multum natura requirat, morbum profectò ipsum longum fore est necesse.

LVII.

Υπό σπασμὸν ἢ τετάνον γινώσκοντες πνεύματι ἐπιγενόμενον, λύει τὸ νόσημα.

Spasmo, aut tetano febris si accesserit, morbum soluit.

Est sanè & *tetanus (quem neruorum distentionem appellant) spasmus, id est conuulsio: Sed in tetano partes conuelli & retrahi non videntur, quia in rectum, rursus prorsumque tendantur: ac propterea eximium & proprium nomen est sortitus. Quo fit ut tres illæ ceruicis rigidæ affectiones opisthotonus, emprosthotonus, & *tetanus omnes sint conuulsiones seu spasmi. Fiunt verò

* Spasmus
Celsus distē
tionem neruorum, &
tetanum eorundem rigorem appellat.

* Potest etiā tetanus ad totū corpus pertinere ut in Cataplexi fit per quam totum corpus riget eodem statu permanēs quo deprehendit morbus.

secundum Hipp. spasmi omnes ex repletione aut
 vacuatione partium nervosarum. Quicunque igitur
 tur spasmi ardentibus febribus superueniunt, eos
 propter siccitatem fieri rationi est consentaneum:
 qui verò ab initio proprio inuadunt, habent ex re-
 pletionem ortum. Hisce igitur spasmis accedentes
 febres partim superfluam digerunt humiditatem,
 partim frigiditatem concoquunt: quæ duæ sunt
 medicis remediorum indicationes, ad quas tan-
 quam scopos totam curandi spasmi ex plenitudi-
 ne orti rationem dirigere solent. Merito igitur à
 febribus spasmi, sunt perniciosi, qui verò ante fe-
 bres, non exitiosi.

LVIII.

Υπό λαύσος ἐχομένη ἐπιγενομένη ῥίγησι, λύν-
 σις γίνετ'.

*Si febre ardente laboranti rigor superueniat, so-
 lutio fit.*

Ostendimus enim in libro de rigore etiam ob
 flauam bilem, quæ per membra sentientia ocysus fe-
 ratur, fieri rigorem: quam ob rem scilicet & alui
 fiat solutio, & sudores ac vomitus biliosi superue-
 niant. Bile igitur ardentis febris causa expurgata,
 febris fit solutio. Nam ardentem febrem fieri no-
 uimus, quum æstiuo tempore venulæ exiccata æ-
 cres & biliosos ad se ichoras attraxerint.

LIX.

Τριταῖον ἀκριβὲς κρίνετ' ὅτι ἐπὶ τὰ περιόδου-
 σι, τὸ μακρότατον.

Tert

Tertiana exquisita septenis ad summum circuitibus iudicatur.

Tertiana febris quod ad humorem morbificum attinet ab ardente, quæ Causus Græcè dicitur, nō differt: sed eo multum inter se differunt quod ardens in venis vnà cum sanguine flauam bilem redundantem & feruentem habeat: in tertiana verò eadem bilis toto feratur ac moueatur corpore. Est igitur legitima & exacta tertiana quæ synceram suam naturam vbique seruat. cuiusmodi est, quæ flauam bilem, vt diximus redundantem & concitatam habet: & præterea tempus adest æstiuum, & regio temporis similiter calida & sicca, & hominis ætas, tum temperatio similis. Protinus ergo in tali tertiana cum rigore fiet accessio, & eius solutio cum sudore, aut bile per vomitum aut aluum vacuanda, aut hisce omnibus simul factis. Est etiā eiusmodi tertianæ multò minus accessions quàm remissionis tempus. Nam quum duobus diebus & totidem noctibus totus eius circuitus perficiatur, exquisitam tertianam ultra horas duodecim accessionem proferre nunquam reperiēs. Talis itaque Hipp. intra septem circuitus vel quum tardissimè iudicatur. Nam quod in continuis vnus dies potest, hoc in intermittētibz accessio. Siquidem secundum accessionum supputationem intermittētia fiunt iudicationes. Quod ipse innuebat in prognostico, quum de quartana agens ita loquebatur, Seruat etiam quartanarum cōstitutio talem ordinem. Sed & ipsi quoque obseruauimus tum in quartanis ipsis, tum in tertianis fieri iudicationem

secundum periodorum non dierum numerum. Si quidē in hac ipsa tertiana quæ ab initio inita supputatione septima est accessio in decimumtertium incidit diem, & sæpè in ipso morbus iudicatur nō expectato quartodecimo. Quemadmodum igitur in morbis continuis, acutorum quidem morborū terminus erat quartusdecimus, peracutorum verò septimus: sic in intermittentibus, quæ longissimū tempus durat tertiana terminum habet circuitum septimū. Et rursus ut in peracutis quinto, quarto, & tertio die morbus iudicari poterat: sic in tertiana quoque iisdem circuitibus fieri solutio potest, natura minimè septimam periodum expectante. Porro Hipp. tertianam aliquādo cum additione exactam appellat, aliquando verò simplici appellatione contentus, tertianam absolutè dicit: quæ nunc etiam Græcorum est consuetudo omnes eiusmodi res infinitè nominandi.

L X.

Οκόσιςιν αὐ γὰρ εἶσι πυρετοῖσι τὰ ὅσα λεφωθῆν, αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυεῖν, ἢ κοιλὴν ἐκτὸς ἀρχαῖα λυεῖ τὸ νόσημα.

Quibus per febres aures obsurduerint, uis sanguis è naribus profluens, aut perturbata aluus soluit morbum.

Ipsè etiam antea surditatem fieri dixit retentis excrementis biliosis, & in caput sublati: & cōtrā aluo perturbata eiusdem fieri solutionem. Quod hoc etiam loco repetit, præterea de profluvio sanguinis è naribus mentione facta. Nam hoc etiam surditatem soluit, eam scilicet quæ per febres fit, absque

absque vlla peculiari & eximia instrumenti auditus affectione. Nec mirum videri debet, si vacuatis aut trāslatis nocuis humoribus cessent morbi.

L X I.

Πυρετὸν δὲ ἢ μὴ ἐν περισῆσιν ἡμέρῃσιν ἂν ὁ πυρετός, ὑποτροπιάζειν εἴωθευ.

Febricitantem nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet reuerti.

Vtrum hūc aphorismum Hipp. scripserit, an in eorum numerū referri debeat, qui falso sunt ascripti nescio. Nam & in Prognostico eas dierum criticorum augmentationes & compositiones quæ per quaternarium sunt docuit, & in hoc ipso Aphorismorum libro. atque in Epidemiis non solum decimoquarto multos iudicari vidisse se dicit, sed vicesimo etiam, quadragesimo, sexagesimo, & octogesimo. Sed & vicesimusquartus & tricesimusquartus, & ab initio statim quartus secundū ipsum iudicant. Quo modo igitur nunc, nisi imparibus diebus febris desierit, incertam fore ait & minimè fidam iudicationem? Præstat igitur pro impari die scribere crīsmo, id est iudicatorio, vt nonnullis visum est. quanquam multa exemplaria multitudinis numero imparibus diebus habēt scriptum.

L X I I.

Ὁκόσιν ἐν ὅσιν πυρετῶσιν ἡστέροι ἐπιγίνοντες πρὶν ἢ ἔπειτ' ἡμερῶν, λέανου.

Quibus per febres morbus regius superuenerit ante diem septimum, malum.

Icterus

*Interdum ab ictero
in variis partibus
corporis, bilis
nota foris*
Icterus (quem regium & arquatum morbum
vocat) sic aliquando criticus, id est iudicatorie,
natura in totum corpus & maximè cutem flauam
bilem deponente: aliquando etiam symptoma est
iecoris malè affecti. Atque eius affectiones malè
propter quas morbus regius superuenire solet sunt
tres, scirrhus, inflammatio, obstructio. Verùm scir-
rhus morbus est diuturnus: inflammatio verò &
obstructio etiam repentinè fieri possunt: atque ideo
icterus qui ante septimum diem acciderit, ex harum
alterutra ortum habet. Nam citius critico more
bilis in * corpus summum regeri & effundi non po-
test. Ante septimum igitur diem icterum malum
esse, verum est: non tamen propterea post septimū
omni vacare periculo, est similiter verū. neque istud
nunc agitur. Possunt enim inflammatio & obstru-
ctio diutius permanere. Verū ante septimum bi-
lem modo critico in summum corpus effundi est
impossibile. Porro in quibusdam exemplaribus
adiectum est ad finem aphorismi, nisi humores per
aluum cedant: iis nimirum qui ista adiiciunt, per
aluum quoque bilem expurgari volentibus.

L X I I I.

Οὐκ ὁμοίῳ ᾧ ὄσι πύρεθι καὶ ἡμέρῃ ᾗ-
για γίνετ, καὶ ἡμέρῃ οἱ πύρεθι λύοντ.

* Rigorismo
mine horror
& frigus co-
prehens de-
bent: a qui-
bus febrim
typi sumun-
tur.

Quibus in febribus certo die * rigores repetunt,
eodem febres solvuntur.

Quum bilis per totum corporis habitū motio-
ne rigores accidunt, atque ideo singulis ipsa acces-
sionibus expurgetur & vacuetur, non absque ra-
tione ad integritatem, quam apyrexiam appellant
Græci

Græci peruenit eiusmodi febriū intermissio. Hoc igitur ipsum est, quod nunc dicitur, eodem die febres soluuntur, ac si dixisset ægrotantes apyretos, id est sine febre eo die degere. Quemadmodum autem si quotidie rigores fiant, quotidie etiam febres cessent: sic etiam si tertio quartove quoque die, quod utique & in tertianis & quartanis circuitibus fieri apparet, in quibus febres soluuntur, & rursum redeunt. Remanet nanque quædam in corpore præter naturam affectio, à qua in orbem febres aliæ & morbi generantur, & tanquā ex fonte quodam aut foco scaturiunt & redaccenduntur.

L X I I I I.

Ὅμοιοις ἐν τοῖς πυρετοῖς τῇ ἑβδόμῃ, ἢ τῇ ὀγδόῃ, ἢ τῇ ἐνδεκάτῃ, ἢ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἡμέραι ἐπιγίνονται, ἀγαθόν, ἢ μὴ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρόν ἢ ἢ μὴ, ὅκ ἀγαθόν.

Quibus per febres morbus regius septimo, aut nono, aut undecimo, aut quartodecimo superuenierit, bonum, nisi dextrum hypochondrium durum sit: alioqui, minimè bonum.

Aphorismus qui ante hūc proximè scriptus est, non sine ordinis turbatione interpositus esse videtur. Satius enim erat, præsentem aphorismum cū illo copulari, in quo dicebat, Si febrī ante diem septimum morbus regius accesserit, malum: ut tota esset eiusmodi oratio, Ante septimum diem morbum regium fieri, malum est prorsus: post septimū verò bonum, nisi sit dextrum hypochondrium durum, id est nisi quis malus affectus ex iis quos paulò supra retulimus, visceri seu iccori acciderit. Nā
quum

quum sanguis in eo repurgetur, & bilis ex ipsis
venis in meatus à Græcis quòd bilem excipiant
cholodochos appellatos, quasi bilis ductus dicas,
deriuetur, siue obstructio in his locis aliqua fuerit
per quæ traducitur, siue inflammatio, vel scirrhus,
omniò sanguinem non repurgari, sed vnà cū ipso
bilem quoquo versum per corpus ad summam vi-
que cutem deferri, atque inde morbum regium fie-
ri est necesse.

LXV.

EN ὅσι πυρετοῖσι πρὶ τῷ κοιλίῳ καὶ
ἰσχυρὸν καὶ καρδιωγμὸς, κακόν.

*In febribus circa ventriculum vehemens æstus
& cordis morsus, malum.*

Quòd veteres non solùm viscus illud quod ex
se secundum naturam pulsatur, sed etiam os ventricu-
li cor appellauerint, confessa res est & manifesta: si-
cuti etiam quòd cardialgiam, quasi cordis doloré
dicas, huius partis dolores appellent. Complures
nanque ex iis qui aphorismos interpretandos su-
sciperunt verbum καρδιώσσειν idem quod καρδιαλγία,
id est ex cordis dolore laborare, significare autu-
mant: nonnulli verò cordis ipsius visceris scili-
cet cardiogmon hic significari dicunt, motionem
quādam palpitationi similem cardiogmum inter-
pretati. Vehemens itaque ventriculi æstus à flaua
bile generatur in ipsius tunicis feruente: pro cuius
feruoris & incēdii modo os quoq; ventriculi mor-
deri ita affectis rationi est consentaneum: atque
ideo malū est symptoma. Si quis verò per cardiog-
mum crebram illam & celerem cordis motionem,
maximè

LXVI.

ΕΝ Θῖσι πυρεθῖσιν θῖσιν ὀξείσιν δι' ἀσμοὶ
καὶ δι' πρὶ τὰ ἀσμάχνα πόνοι ἰσχυροὶ, καὶ πόνοι.

Febres vehementes ignis instar neruos excicāt, ac idē eisdem tendunt & conuellunt, atque ita demum perniciosas adferunt conuulsiones. Nunquam verò viscera quoque ipsa per talem affectum dolent propter inflammationis & siccitatis vehementiam, atque idcirco ipsum malum esse dicit. Sed multo peior erit, si vehementes dolores accesserint. Porro non ignoramus etiam propter inflammationem, aut erysipelas, aut fortem obstructionem, aut abscessum in visceribus dolores fieri: sed nunc ipsi de his sermonem haberi non est verisimile. Euentissimum siquidem in ipsis inest periculum, neq; necessariò adiunctam habet conuulsionem. Ad hæc Hipp. illud In febribus solet dicere pro in morbis febrilibus, quando videlicet febres ipsæ sunt morbus, non partis alicuius quopiā enumeratorum affectuum laborantis symptoma.

Sebea vana
vna ignis instar
meus exsiccat
vnde et ex d
hinc et ex p

ΕΝ ἑοῖσι πυρεθῶσιν οἱ ἐκ τοῦ ὑπνω φόβοι καὶ
πασμοί, καὶ ὄν.

Etiam

Etiam suprà dixerat, somnum qui lædat Ægrotan-
tem, esse mortiferum : qui verò non lædat, non esse
perniciosum, vbi exemplum etiã sui dicti adiciẽs,
ita locutus est, Vbi deliriũ somnus sedat, bonum,
tanquam somnus possit esse aliquis qui deliratio-
nem non sedet, sed concitet interdũ & generet. Ve-
rũ hoc loco alia profert exempla noxæ ex so-
mno contractæ, pauores scilicet & conuulsiones.
Nonnulli tamen non pauores, sed labores scribũt.

Sed & ipsi sæpẽ vidimus in morbis perniciosis & pauores, & labores, & conuulsiones ex somno cõ-
giliatas fuisse. Quod accidere videtur, quum in ce-
rebrum humor noxius ascenderit, per id temporis
intrò magis quàm foras mota natura. Quinetiam
quemadmodum à cibo in somnum collapsis caput
repletur, sic plethoricis affectibus somni caput re-
plentes aggrauant cerebrum & obruũt. Si itaq; ea
plenitudo magis ad atræ bilis naturam accedat, pa-
uores inuadent: alioqui si talis non sit, labores hiet
& cõuulsiones. Et verò somni etiã ipsi, quãtũ in ea
est materia quæ in profundum & viscera ipsa per
quietem confluit, semper læderent, nisi coctionis
ratione maiorem adferrent vtilitatem, quàm sit da-
mnum illud quod motũ ad interiora consequitur.
Nec solũ in cerebro ipso acceruat praui humo-
res, talia inuehũt symptomata, sed in ipso etiã ore
ventriculi. Vnde magis etiam per somnum exhal-
ationes fiunt, ipsis incoctis manentibus. Nã coctio-
nes somnos adferunt vtilis.

LXVIII.

ΕΝ ΤΙΣΙ ΠΥΡΙΤΙΣΙ ΤΟ ΠΝΩΜΑ ΠΡΟΣΟΝΤΗΝ,
ΛΑΚΟΝ ΠΑΣΜΟΝ ΓΑΡ ΣΗΜΑΙΝΕΙ.

In

In febribus spiritus offendens, malo est. conuulsionem enim significat.

Spiritum exaudiendum est nunc ab ipso dici, qualem in prognostico intellexit, dum inter respirandum animam ducimus ac reddimus. qui ubi offendit, id est media respiratione sistitur & interrumpitur, conuulsionem significat. hoc enim fit musculis thoracem mouentibus & neruis iam quodam modo tentatis conuulsione. qua aucta affectione, & plures partes occupante, aperta tum conuulsio hominem corripit. Quum verò geminus sit inter respirandum motus, vnus quo spiritum intrò haurimus, inspiratio dicitur, alter quo eundem exhalamus, contrariam appellationem sortitus, expiratio nuncupatur. Interciditur autem & interpellatur spiritus nobis inspirantibus quandoq; ut cū ipse dixit, Gemina intrò reuocatio, quali superspiratio: interdum expirantibus, ut quum dixit, Et spiritus offendens in via quum foras effertur. In his locis alterius partis respirationis tantum meminit: at proposito aphorismo de tota ipsa vniuersum pronuncians, inquit, Spiritus offendens, siue intrò forasue, siue vtròque feratur, per febres malus est.

L X I X.

Ο Κόβισιν ἔρα παχέα θρομβώδεια, ὀλίγα ἐκ ἀπυρέσισι, πλεονάζοντα ἐπελθόν ἐν τούτοις λεπτῶν, ἀφελεία· μάλιστα δὲ τὰ διατώτα ἐρχετ' οἰσιν ἐξ ἀρχῆς ἢ διὰ ταχέως ὑπόστασιν ἔχει.

Quibus nō sine febre vrinae sunt crassae, grumosae, & paucae, si ab his tenues & copiosae meīantur, pro-

sunt. Maxime verò tales redduntur, in quibus statim ab initio, vel non ita multò post sedimentum apparuerit.

Non simpliciter crassas urinas appellauit, sed grumosas addidit, ex duobus alterum indicas, vel crassitudinis quantitatem, vel sedimenti inæqualitatem ac disparationem: ut secundum quandam etiam circumscriptionem multæ ipsarum concrectiones quasi grumi appareant. Itaque nonnulli, ut Numisianus & Dionysius non grumosas, sed cœnosas scribunt: qui si per eam vocem simul fœtorē quandam indicari velint, quiddam amplius quam alij interpretes explicant: Si verò crassitudinis copiam significari contendant, nihil quod non alij hoc ipso docet. Verum si quis totam Hipp. orationem spectet, non de graueolentibus urinis, sed de solis paucis ac crassis sermo institutus esse videbitur, ut ex antithesi fiet manifestum. Ab his enim, inquit, si tenues & copiosas meiantur, iuuant: ut si vel hoc solum scribatur, Quibus urinae crassæ & paucae, nihil orationi deficit. Fiunt itaque quibusdam etiam sine febribus tales urinae, natura per renes totius corporis superuacanea expurgante: fiunt etiam cum febribus. Quo tempore suspicetur fortè quispiam eiusmodi in contrariū factam urinarum mutationem bonam non esse, quando quidē maximam partem in febribus urinae ab initio tenues, in crassiores et adant morbo ad solutionem redente. Atqui propterea mihi aphorismus ab eo scriptus esse maxime videtur, ut quod rarò usu venit, doceret. nonnunquā enim vel morbi initio, vel non multò post

urinae

*In febribus
urinae ab initio
tenues, morbo
ad solutionem
aduentu crassiores
procedunt.*

vrinæ crassæ redditæ propter materiæ gravitatem
 habent sedimentū. In his itaq; vrinis sedimentū ap-
 parens non est bonū signum: sicuti contrā optimū
 spectatur in iis, quæ ab initio tenues existētes, post-
 ea totius morbi coctionis ratione sedimentum fa-
 ciunt. Porro non est absque ratione, quod crassæ
 vrinæ multitudine sint pauca, ut potè quæ renes
 ægrè permeent. Postquam igitur tum major eius
 modi cacochymie pars vacuata fuerit, tum con-
 cocta reliqua, tunc multo prioribus tenuiores ex-
 cernuntur. Nā eas sic appellare erit rectius, non te-
 nues absolute, quæadmodum dixit Hipp. Nā quæ
 secundū naturā habent, nō absolute tenues existūt
 neque crassæ: sed cū inter vtrumq; excessum medicæ
 sint & symmetræ, aquosis quidem crassiores sunt
 atq; dicuntur: grumosis verò tenuiores. Multæ ve-
 rò meritò excernuntur, quia prius fuerūt retētæ: quo
 tempore scilicet præ crassitie ægrè percolabantur.

L X X.

Οκόβοισι δὲ ἐν πυρετοῖσι τὰ δὲ ἀνατέτα-
 ραγμένα, οἷον ἰσχυρὰ, τῶσινσι κεφα-
 λalgiai ἢ πᾶρεσις, ἢ παρέρχεται.

*Quibus per febres vrinæ turbatae, quales iumen-
 torum, ijs dolor capitis vel adest, vel aderit.*

Hunc aphorismū nōnulli cū superiore cōnectūt
 tanquā eius sit pars, ita scribentes, Quibus verò v-
 rinæ turbatae sunt, his cephalalgia, &c. Ac volunt
 quidā per vocē turbatae significari contrarias vri-
 nas iis quæ suprà sunt tenues appellatae: alij verò
 eas ipsas turbatas. Atqui tenues vrinæ cephalalgi-
 cas esse, id est doloris capitis indices, à veritate est

alienū. Siquidē videtur dolores capitis præcedere interdū, nōnūquā verò vnā cū turbatis vrinis adesse. Cæterū qualesnā hæ sint, manifestò ostēdit quid sit. Quales iumentorū. Fiūt verò tales vrinæ crassæ ac densam materiā agitante & versante calore, atq; in ea subigēda occupato. Nā hæ maximè materiæ ab externo etiā calore flatuosum spiritū concipere & edere videntur, sicuti bitumen, pix & resina. Ex his itaq; vrinis, quædā diutissimè turbata manent, nonnullæ sedimentū crassum statim habēt, & tardā morbi solutionē significant. Tertiū verò turbidarū vrinarū genus non residentiū, si quidem vires consent, longū fore morbū: si earū imbecillitas adsit, agri mortē denuntiat. Atq; hæc quidē nobis obiter, quia vtilia, sint dicta. Quæ verò ad aphorismi explicationē dicenda restant, sunt eiusmodi: vnā cū turbatis vrinis dolores capitis necessariò adsunt, vel aderunt, vt inquit Hipp. quia vnā cū calore flatuosus spiritus in caput faciliè tollitur. nō tamen si cui doluit, aut dolet caput, ei cōtinuò tales vrinæ future sunt. Siquidē cephalalgia fit etiā propter calorem solum, interdū verò propter flauā bilem quæ in capite aut ventriculo cōtineatur, vel ob humorū caput aggrauantiū copiam, vel locali quapiam obstructione, vel spiritu flatuoso ea ipsa in parte generationem sortito. ex quibus nulla talem vrinam necessariò adfert.

L X X I.

Ο κόβισιμ ἐβδομαία κρίνεται, τῶν ἐοισιμ ἐπινέ-
φελον ἴχει τὸ ὄρον τῆ τέλει ἐρυθρόν, καὶ
τ' ἄλλα ἢ λόγον.

Quibus

Quibus die septimo futura crisis est, ijs vrina rubra die quarto nubecula habet, cæteraq; pro ratione.

Vt in multis alijs seipso rudes & ignaros artis Hipp. ostenderūt cōplures ex his qui hunc aphorismorū librū exponendū susceperūt, sic & in hoc aphorismo. Existimāt enim per verba illa ad aphorismi finem addita, Cæteraq; pro ratione significari ea quæ de somno & vigilia, de respiratione, & decubitu, & surrectione, & si quid aliud eiusmodi in prognostico scripsit: vt si hæc omnia rectè fieri videātur, futurā die septimo iudicationē sperem⁹.

In qua re præcipua præflagitionis capita ignorare videntur. Vigilant enim serè semper, & affligantur, & febricitant vehementius ægroti quāto propius crīsim venerint, & ex ipsis cōplures iudicationi proximi spirādi difficultate laborāt. Minimè vero præsens ex vrinis signū, etiā citra isthæc cōmemorata symptomata ad certiorē futurę iudicationis spem & cōiecturā signis apparentibus in vrinis deficitur: sed sunt multa alia, quæ frequentius in vrina quā istud spectantur: quæ ignorare mihi prorsus videntur ij qui Hipp. scripta priusquā ipsius artē vniuersam perdidicerint, audent exponere. Nam quū sit quartus dies index, quemadmodū ipsemet suprā docuit, & qualis sit futurus septimus præmonstret, quodcunq; in ipso primū apparet effatu dignū coctionis signū, futurā septimo die crīsim significat. Itaq; non solum rubra aliqua nubes in vrina apparens, prius nō visā iudicationē præsignificat: sed alba etiā multò magis quā rubra, atq; his adhuc multò magis encephalæma (latine

Quanto propius ad crīsim venerint ægroti, tanto vehementius affligantur.

Liquidum
proprie
vrina
crassamentū quoddā suspensum, & velut cōgloba-
ta nubecula media vrina pensilis diei potest aqua-
le, & constans, sibi que ipsi cohærens crissim fore
prænūtiat. Quod si celeriter admodū morbus mo-
ueatur, etiā coloris & corporis vrinæ (consistentiā
vocāt) mutatio, idonea sunt futuræ iudicationis
signa. Quæ itaque tenuis est vrina si mediocriter
crassā euadat, & quæ alba si pallida fiat, in tali mor-
bo iudicationē prænūtiat. Vnius igitur signi Hip.
nominatim meminit, rubræ scilicet nubeculæ: sed
simul cū eo alia quoq; nos eadem ratione æstimare
& recordari vult, quæ iudicationes futuras osten-
dunt. Cuiusmodi sunt ea quæ diebus indicibus ab
eo appellatis & prænuntiis superueniūt vel in vri-
nis, vel alui excrementis, vel sputis spectanda. Nā
quæ talia sunt omnia iudicationes quidē præsigni-
ficant, sed non semper bonas. Solis enim coctionis
signis diebus prænuntiis apparentibus bonæ iudi-
cationes præsignificantur. Atq; talis est aphorismi
sententia. Rubræ autē nubeculæ mentionē fecit, quia
perrarū signū est. Albæ enim frequentissimē appa-
rent, & coctionis euidentius signū præ se ferunt.
Rubræ verò rarò fiunt: & nisi hoc loco ipsas dixis-
set Hipp. diebus indicibus conspicuas futurā nun-
tiare iudicationē, nemo fortassis ab his talem vim
expectaturus erat. Siquidē rubrū colorē salutarem
quidē esse, sed diuturnū morbum significare dicit.
Nam in prognostico ita ad verbū scribit, Si verò
& subrubra vrina, & sedimentū subrubrū & læue
fuerit, diuturniorem quidem quàm prior, sed sa-
lutarem admodum morbum significat. Vtrum au-
tem quarto die talis nubecula conspecta futuram
septimo

septimo iudicationē significet, in alio verò quopiam indice si appareat, non significet diligenter est considerandum: quod ipsum in ipsis artis operibus obseruari debet. Nam quod ad rationes attinet, sunt in vtramque partem, & magis in alteram, nempe in quartum diem indicationem non incidere, nisi morbus celeriter admodum moueatur. Nam si quod quarto diē designatum est, tantundē temporis, id est dies tres insuper accipiat, potest futuram crīsum ostendere: vndecimo verò si appareat, non tribus solū diebus, sed pluribus indigere sēpē visum est. Nam eiusmodi dierum * indigentiam aliquid admetiri & velut auctarij vice solutionibus morborum addere, tam verum est, quā quod verissimum. Ego certē quidem rarō eiusmodi signum aliis diebus quā quarto spectauī. Cui itaque seprimo apparuisse, is quartodecimo fuit iudicatus, & cui quartodecimo, is vicesimo crīsum subiit. Apparuit & cuidam alteri vndecimo, qui decimosextimo iudicatus est, & alij cuiuspiam eodem rursus vndecimo apparuit, qui vicesimo fuit iudicatus.

* Tardior
indictio
tardiorē
morbum, &
ad eius solū
tionem plu-
riū dierum
intervallo
opus esse si-
gnificat.

L X X I I.

Οκτώσις δὲ διαφανέα, λευκά, πονηρά μάλιστα ἢ ὅσοι φρενιτικοῖς ἐπιφαίνεται.

Quibus pellucide & albæ sunt vrinæ, male, præsertim si in phreniticis appareant.

Eiusmodi vrinæ extremæ cruditis sunt signa. quare & morbos diuturnos significant, & verò

etiam ex ipsis quædam deiectis prius per morbum & prostratis viribus sunt perniciosæ, ut in phrenitide. nullum siquidem vidi, in quo talis apparuisset urina, phreniticum feruatū. Melius enim esset, si quemadmodum totus biliosus morbus est, ita urina quoque apparerent biliosæ. Aquosæ verò urina (cuiusmodi enim sunt pelluentes albæ) maximam ostendunt cruditatem, & præterea totius bilis flauæ motum sursum in caput factum esse denunciant. Quibusdam enim urina sunt perspicue, non etiam albæ, compage quidē tenues, colore verò biliosæ. Quæ verò lymphidæ simul & albæ existunt, aquosæ sunt omnino. Si igitur simpliciter scribatur, maximè verò in phreniticis malæ, manifesta est aphorismi sententia. Si verò, ut in aliis habetur exemplaribus, ad finem orationis adiciatur verbum apparent, sensus erit talis. Aquosæ urina malæ sunt, maximè verò tales apparent in iis phreniticis qui perniciosè laborant: neque enim in omnibus, quemadmodum interpretes nonnulli intellexerunt, ignari prorsus eorum quæ in ægrotis apparent. In quibusdam exemplaribus ita scriptus inuenitur aphorismi finis, Præcipue verò in phreniticis tales spectantur: qui intellectus idem est, qui secundæ lectionis nobis suprà dictæ.

LXXIII.

Οκόδοισιν ὑποχόνδρια μέτωρα διαβορεορίζοντα, ὅσφύθ' ἀλγύματ' ἐπιγενομένας αἰκοιλίας τρείοισι καθυγραίνοντ', ἢ μὴ φύσαι λατάρρα γέωσιν, ἢ ἔρς πλὴν ἐπέλθῃ. γὰρ πυρετοῖσι ὃ ταῦτα.

Quibus

Quibus elata hypochondria murmurant, lumborum superueniente dolore aluus humectatur, nisi infernè flatu erumpat, aut vrine multitudo prodeat. Atque hæc in febribus.

Quum multis de causis hypochondria tollantur, hoc est in maiorem tumorem adducantur, ex his vna spiritus est flatuosus, de qua nunc differit bifariam fieri solita: aliquando propter affectum aliquem inueteratum & solutu difficilem partium ad ventrem attinentium: aliquando verò ob recentem aliquam occasionem. Quas quidem affectiones Hip. nunc distinguit. Nam prior fit sine murmure. Tensa enim atque inflata vtris instar reddit hypochondria. Altera fit cum borborygmo seu murmure. hic appellatur strepitus à spiritu editus, quum scilicet neque magnus neque multus existit, & cum aliqua mediocri humiditate deorsum mouetur. Atque etià vsu venit tali borborygmo pessimeunte, ut vna cum ipso in eam ventris regionem quæ est ad lumbos hypochondriorum tumor descendat: vnde partibus inibi sitis ab eodem distentis dolorem excitari contingit: atque ita demum fieri, ut quandoque humore ad distributionem suo pte impetu incitato solus spiritus flatuosus, quadoque etiam vna cum humore per aluum emittatur. Quinetiam distributus ille humor ferè per vrinas excernitur. Dictis ergo signis conuenienter, ait aluum deiici, nisi seorsim humorem quidem distribui, seorsim verò spiritum in intestinis detentum per sedem excerni contingat. Sed & vterque interdum tum spiritus tum humor ad distributionem festinantes in vesicam

facile permeant. Quod autem ad finem aphorismi scribitur, atque hæc in febribus, tale aliquid mihi significare videtur, A febribus malè habere & vexari antiqui dicebant eos qui sine certa inflammatione, aut abscessu, aut dolore, aut erysipelate, aut ut generatim & vniuersè dicam, absque aliquo membro eximiè præ aliis affecto, ægrotabant. Quòd si vel propter lateris aut pulmonis, aut alterius cuiusdam partis inflammationem febricitarent, non iam febricitantes ipsos appellabant, neque febribus vexari dicebant: sed pleuriticos aut peripneumonicos, aut hepaticos aut splenicos, aliisve similibus nominibus nuncupabant. Nunc itaque mihi videtur Hipp. ex duobus alterum velle significare, vel quòd ea quæ præsentì aphorismo sunt comprehensa in his febribus fiant, in quibus nullum priuatum membrum est affectum: vel quòd illis etiam morbis, qui ob malè affectam quampiam partem fiunt, accidant, non tamen ipsis alius solvatur, aut flatus urinae prodeant. Neque enim aliquo naturali motu partium flatuosum spiritum depellentium, murmur in illis fieri contingit, sed tanquàm symptoma solum est affectus partem quampiam malè habentis.

LXXIII.

Ὅταν ἐλπίς ᾖ τὰ ἀρθρα ἀφίσταδι, ῥύνηται ἀποσέσιον ὅρου πολὺ καὶ παχὺ, καὶ λευκὸν γινόμενον, οἷον ἐν τοῖσι κοπώδεσι πυρετοῖσι τε ταρταροῖσι ἀρχεται ῥυτίοισι γίνεσθαι. ἢ ἡ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἰμορροῖσιν, καὶ πάνυ ταχὺ λυέται.

Vbi spes est in articulos abscessum iri, abscessu liberat urina multa crassa & alba reddita: qualis in

in febris laboriosis quarto die quibusdam exire incipit. Quod si ex naribus etiam sanguis profluxerit, breui admodum solutio fit.

Diximus etiam suprà abscessus in articulis fieri tum in iis quibus antea defatigati sunt & debilitati articuli, tum quibus quoquo modo per morbum lassitudinis in ipsis sensus est, tum etiam in quibus propter crassorum humorum copiam morbus inueterascit. Si igitur natura validè per vrinam corpus expurget, abscessu ægrum liberabit, eo scilicet humore qui alioqui in articulos prolapsurus erat per vesicam euacuato. Porro satis habuit Hipp. febrium laboriosarum veluti exempli gratia meminisse quæ die indicatore initium motionis ad vrinas sumunt. Hisce enim laboriosis febribus hoc adest, ut citò in ipsis fiant abscessus, non expectato (quod aliæ febres faciunt) tempore longiore. Iisdem ipsis secundum aures etiam abscessus fieri consueuere: quemadmodum aliis chronicis & diuturnis febribus in partes potius inferiores humorum redundantiæ decumbit. Quibus igitur maior calor in altum materiã sustulerit, ipsis vel profluit è naribus sanguis, vel parotides, id est secundum aures abscessus fiunt. Quod autem febris eiusmodi solutio ocysus fiat, quàm quæ per vrinas, vel citra rationem est manifestum. Quare statim post eam addidit Hipp. Celeriter admodum fit solutio: quum altera quæ per vrinas fit vacuatio, plures ad solutionem dies requirat. Quod autem quarto die dicitur, exempli vice est positum: Id autem ad alios etiam dies omnes indices & eriticos transferre licet

LXXV.

HΝ αἷμα ἢ πῦον ὀρεῖν, τῶν νεφρῶν, ἢ τῆς κύ-
στιος ἐλκωσιν σημαίνει.

Si quis sanguinem aut pus meiat, renum aut vesicæ exulceratio significatur.

Siue in renibus, siue vesica sit vlcus, siquidem simul cum vasis alicuius maiusculi ruptione maximeque erosione inciderit, sanguinis subsequitur excretio: si verò ista abfuerint, solum pus excerni solet. Sed fieri etiam potest vt in aliquo meatuum vrinariorum quos *ὀυρητῆρες* appellant Græci, factò vlcere tum pus excernatur tum sanguis. Hi verò quia renes & vesicam interiacent, vnà cum illis intelligendj veniunt, qui utique sæpè in iis exulcerantur, qui in renibus calculum habent, quum ab acuto, aut aspero admodum & scabro ipsos obstruente lapide excoriantur. In pudendo autem si vlcera consistant, etiam sine vrina pus & sanguis excernitur. At verò in aliquo etiam superiorum locorum quandoque abscessu rupto, vnà cū vrinis pus exire cernitur. Vnde interpretes nonnulli alteram lectionem magis probarunt, quæ cum copulandi particula &, legitur in hūc modum, Si quis sanguinem & pus meiat, renum aut vesicæ exulceratio significatur, quia si horū alterū pus scilicet solum meiat, non modò renum aut vesicæ exulceratorum, sed superiorum etiam partium alicuius signum esse possit. Qui sanè aliquid fortassis dicunt: fortassis etiam verbum meiat aliud quiddā significat quàm minxerit, atque in se distinctionem continet. Neq; enim eo ne pacto dicas, Si quis sanguinem aut pus meiat

meiat, an illo, Si quis sanguinem aut pus minxerit, parum interest. Vno enim aut duobus aut tribus diebus potuit pus meiere, rupto scilicet abscessu & effuso in mictionis instrumeta; multis autē diebus, aut etiam mensibus postquam hoc factum fuerit, renum aut vesicæ exulceratio indicatur. Vtrius autem horum potius ipsa sit, tum dolor non iisdem locis factus, tum ea quæ cum vrinis excernuntur, discriminant: de quibus deinceps loquetur. Eadē est de vreteris quoque ratio.

LXXVI.

ΟΚόσιον γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν παχὺ ἐόντι καρὺν μι-
κρὰ, ἢ ὡσπερ τριχὺς συνεξέρχοντι, τῶν κοσίων
ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκέρχονται.

Quibus cum vrina crassa exiguae carunculae, aut veluti pili exeunt, à renibus excernitur.

Exiguæ quidem carunculæ renum substantiæ notæ sunt & indicia: illud verò veluti pili, renum substantiæ indicio esse nullo modo potest. neque enim fieri potest, vt in talem substantiæ formā ren dissoluatur, & qui hoc asseuerant, renum ignorant naturam. Sed neque retexta vesica aut exesa talia meiuntur, vt quibusdam visum est. Siquidem sunt huius particulæ lamellis similiore, quo modo ipsemet Hipp. eas paulò post squamulas appellat. Verum rei veritas ita se habet, quemadmodum nobis forte quadam sæpius videre contigit: & alii etiam nonnulli medici experientissimi sæpè se tales vrinas vidisse dicunt. quam quidem affectionem medici recentiores *τριχίσιον* vocant quasi pilimictionem dicas, quòd villis præsertim albis, ea quæ per vrinā feruntur,

feruntur, similia appareant. Sed nuper etiā quidam corpora eiusmodi tam longa meiebat, vt incredibili longitudine viserentur. Siquidem ex ipsis nulla dimidiū æquabant cubitum. Is toto fere anno prætergresso frequentissimè fabam frescam, & caseum tenerū & siccum comederat. Et alii denique omnes quibus talia meiere contigit pachychymis & crassis cibariis vescabantur. Hic igitur crassus humor in renibus ad aliquem vsque modū siccatus & torrefactus, pili simile nanciscitur concretionem. Quinetiam ipsa curandi ratio, inueniendæ causæ viam demonstrat. Nam qui ita ægrota- rent omnes medicamentorum tenuantium & incidentium vsu simul cum reliqua victus ratione humectante persanati sunt. Quod si renum aut vesicæ tanta fuisset exulceratio, vt ipsorum dissolueretur substantia, non modò nihil talibus medicamentis adiuti, sed etiam magnopere offensi & irritati fuissent. Quare in his Hip. vt in aliis summa est admiratione prosequendus, qui ea inuenerit quæ medicis compluribus fuerunt ad hunc vsq; diem ignorata. Sed ipsius etiam accurata & exacta loquendi ratio habet admirationem, abs renibus talia excerni dicentis. Neque enim quemadmodum in superiore aphorismo renum incusat exulcerationem, sed simpliciter, à renibus excerni affirmat: non secus quam si quopiam cum vrina reddito lapide, ex renibus ipsum delatum esse dixerimus, non quod eorū sit substantiæ particula, sed quia in ipsis suam sit concretionem sortitus. Exiguæ itaque carunculæ ulceratorum omninò renum substantiæ partes existunt: quæ verò sunt pilis assemblia, in renibus

bus quidem cōcreſcunt, vt & lapides, cæterum eorum ſubſtantia partes non ſunt. Perperam in omnibus exemplaribus hic aphoriſmus ſcribitur ſine deſiñgendi particula aut, hoc modo, Carunculæ parvæ veluti pili. nequaquam enim exiguæ carunculæ pilis ſunt ſimiles. Verum inter adiectivum exiguæ, & veluti particulam media collocanda eſt diſiunctio aut, quia duarum rerum non vnius hoc aphoriſmo Hipp. faciat mentionem, quarum vna eſt, Carunculæ exiguæ: altera veluti pili. Atque in iis quidem quæ pilis ſunt ſimillima, ſemper craſſa ſpectatur vrina, vt potè pituitoſam ſubſtantiam quæ venæ cumularunt, per renes expurgante natura: in carunculis autem non eſt neceſſarium. Quanquam ipſe nunquam ſpectavi talem renum affectionem: ſed veluti carunculæ quidem mihi ſæpius in iis febribus viſæ ſunt, in quibus etiam *ὑποεραιματικές* *ὀνυχόσχητες* appellatæ Græcis, id eſt erui ſpecie ſedimenta ſpectantur in vrina, ex craſſo ſanguine in renibus, aut in iecore aſſato & torrefacto: perfectas autem & exactas carunculas nunquam cum tenui vrina exire vidi. Potuit itaque, mea quidem ſententia, craſſa vrina ab ipſo dici, quæ ſecundum naturam eſt & ſymmetra. hæc enim tenui quodam modo opponitur. Neq; nos latet propriè quidem ſuperlacionū & extremorum oppoſitiones ita dici: per abuſionem autem medio etiam & ſymmetro interdum tribuuntur extremorum nomina: nobis id quod ſymmetrum eſt, ad ſummè quidem craſſum, tenue: ad ſummè verò tenue, craſſum appellatibus. Quam interpretationem ſi recipiamus, eiufmodi erit oratio, Quibus in vrina non tenui vnà excernuntur quæ

quæ suprà sunt commemorata, renum est pathema: tenuis verò si reddatur vrina; totum patitur genus venosum. Eandem etiã sequenti aphorismo sententiam indicare videtur.

LXXVII.

ΟΚόσιον γὰρ ἐστὶν ὅταν παχὺ ἐόντι τῷ οὐρῶντι
συνεξέρηται, τῶς τοῖσιον ἢ λύσις ἴσχυται.

Quibus cum vrina crassa furfurosa quædam excernunt, his vesica scabie laborat.

Si quidem tenuis fuerit vrina, non se habent venæ secundum naturam: Si verò non tenuis, sed mediocriter constans & compacta fuerit, (in eo enim significato crassam in præsentia accipere oportet) tum ea quæ simul cum tali vrina excernuntur, in renibus aut vesica affectionem esse indicabunt. Quæ enim ex venis deducatur vrina & à renibus prolegetur, in his verò percoletur, indeque per canales urinarios in vesicam transmittatur, atque in ea ut receptaculo afferuetur, quicquid in ipsa præter naturam apparuerit, aut venas, aut renes, aut vesicam malè habere significabit: quo modo nunc furfurosa ista affectam scabie vesicam portendunt, duntaxat quando in venis non est vitium. Nam ex ipsis etiam aliquando furfuracea eiusmodi deferuntur, ipsarum aliàs affecta tunica, quo modo vesicæ quoque tunicam affici accidit: aliàs etiam sanguine qui in ipsis continetur, caloris feruore & vehementia perusto & fricto. Ad quam nimirum rem aptior in ipsis contentus quivis humor crassus, multoque magis is qui veluti sæx est sanguinis, quem consueto more appellamus succum melancholicum. Quem
admodum

admodum enim cutis superficies (quam *ἐπιδερμίδα* vocant Græci, nos summam extimamque cuticulam dicere possumus) tenue quiddam (cuiusmodi est quæ serpentum senectus appellatur) per scabiē, lepram, & lichenas abiicit ac deperdit: sic quū pars quæpiam interna simili aliquo quo cutis vitio laborat, mali quoque symptoma fit simile. Quæ quū ita sint, tum venæ ipsæ, tum vesica scabie laborantes furfurosas cuticulas vnā cum vrinis emittent. quæ vnde prodeant distingues ex tenuitate & crassitudine vrinæ, quemadmodū diximus suprā. Nā tenuis vrina venas affectas esse, non tenuis vesicam laborare ostendet.

LXXVIII.

Οκόβι ἀπὸ ταυθμάτος αἷμα ὀρέσσι, τυττοίσι
σιγ ἀπὸ τῆ νεφρῶν φλεβίς ῥῆξις σημαίνει.

*Qui inopinanter sanguinem meiunt, ijs à renibus
venulam ruptam esse significatur.*

Illud inopinanter potest idem quod sine causa externa significare, potest etiam idē fere quod de repente, nullo prægresso symptōmate ex his qualia apparent in vesica vlcerata. Neq; enim in ipsa propter sanguinis affluentis copiam vena rumpi potest, quemadmodū in renibus solet accidere, quia per eius venas sanguis nō percolatur, sed solū supeditatur quantum ad ipsam alendam satis esse potest. Huc adde quod neque venæ per vesicam sparsæ nudæ sunt, aut minus benè firmatæ & constabiles, quemadmodum quæ in renum ventres infē-

▼

runtur, quarum anastomoses, id est osculorum apertiones, & ruptiones propter humorum qui in ipsis continentur crassitiam & multitudinem fieri accidit. Verum ruptionem veri syncerique sanguinis sequitur vacuatio: anastomosis verò quæ non cōfertim sanguinem profundat præsertim si copiosus non est, sed paulatim tenuiorem percolet, totā subruentam urinam, id est leuiter sanguine tinctam reddit. Porro fit, ut dixi, vesicæ etiam venis erosione laborantibus sanguinis vacuatio, quam vlceris in ea consistentis signa præcedunt, id est tum partis dolor, tum pus, tum ipsius sæpè corporis vesicæ veluti minuta quædam ramēta. Hac igitur ratione præstat vocem inopinanter pro repente, quàm pro sine euidente causâ accipere. Nam ex renibus sæpè quidem sine externa etiâ causâ, propter nimiam copiam vase rupto, aliquando verò etiam contentius saltantibus, aut ex alto lapsis, aut percussis meitur sanguis.

L X X I X.

Ο Κόλυσιν γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν δὲ τῆς κύστεως
τῶν τοιούτων ἡ λύσις λιθιᾶ.

* *Quibus in urina subsident sabulosa, ijs vesica calculo laborat.*

Non necessariò vesica calculo laborat residentibus in urina sabulosis, sed renes etiam possunt laborare. Quare manifestò mancus ac imperfectus est aphorismus, siue Hipp. ipse partem totius orationis dimidiam neglexerit, siue primus bibliographus per imprudentiam omiserit. Nam seu in renibus, seu in vesica lapides fiant, vnà cum urinis arenosâ

arenosa prodeunt.

L X X X.

HΝ αἷμα ὄρεν, καὶ θρόμβους, καὶ σφαγγεῖν
ἔχῃ, καὶ ὁδῶν ἐμπιπῇ ὅτ' ὁ ὑπογαστριῶν,
καὶ ὅτ' ὁ πόρναυον, τὰ πρὶ τῷ λύσει πόνει.

*Si quis sanguinem aut grumos meiat, aut urinā
guttatim emittat, dolore ad hypogastrium & pe-
ctinem & perinæum pertinente, ad vesicam loca
laborant.*

Duobus modis finis aphorismi scriptus inueni-
tur. In quibusdam exemplaribus laborant, in aliis
ægrotat legitur nullo aut certè paruo discrimine.
Neutra tamen lectio errore vacat, si quis illud ad
vesicam loca, pro vesica ipsa ab Hipp. dictum esse
interpretetur. Siquidem commemorata sympto-
mata omnium mictionis instrumentorum vesicæ,
renum, & ductuum à renibus ad vesicam pertinen-
tium sunt communia. Quare illud ad vesicam lo-
ca sic exaudire erit melius, ut non sola vesica, sed
ipsi etiam annexæ partes intelligantur. Quam in-
terpretationem ut probemus, sequens etiam facit
aphorismus, in quo non quæ ad vesicam attinent
ægrotare dicit, sed vesicæ ipsius exulcerationem
incusat, quasi non idem dicturus sit is, qui vesicam
ipsam solam absolute pati aliquid, & qui ad vesicæ
loca affecta esse pronunciat.

L X X X I.

HΝ αἷμα καὶ πῶον ὄρεν, καὶ λεπίδας, καὶ
ὄσµην βαρεῖν ἢ, τ' λύσει ἑλκωσιν σηµαίνει.

Si quis sanguinem, aut pus, aut squamulas meiat,

¶ *gravis odor adsit, vesicæ exulceratio significatur.*

Sanguinem certè quidem & pus meiere vlceratorum instrumentorum omnium mictioni seruientium signa sunt communia: graueolentia autem, hoc est insuavis & ingratus quidam odor, multoque magis squamulæ propria sunt affectæ vesicæ signa. In plurimis itaque exemplaribus sic legitur, Si sanguinem & pus meiat: in quibusdam, Si sanguinem, aut pus meiat, quæ lectio secunda indicat coniunctionem aut esse disiunctiuam, ut commemoratorum utrumvis acciderit, exulcerationis signum existat: altera verò lectio utrunque vel simul vnâ, vel vicissim adesse vult.

L X X X I I.

Ο Κόλοιςιν ὅν τῇ ἀνέθρῃ φύμα φέρεται, τοῖσι
σι διαπυήσονται καὶ ἐκτραγήσονται, λύσις.

Quibus in meatu urinario nascitur tuberculum, suppurato eo & rupto, solutio.

Propter brachylogiâ nihil hoc aphorismo magni momenti tradi suspicabitur fortè aliquis. Nemini enim dubium est, quin si in eo ductu urinario, qui ad extremum usque penem porrectus est (Hunc enim meatum *ὀυρήθρα* Græci appellant, nos urinarium canalem & urinæ viam dicere possumus) oriantur tubercula, quæ postea rumpantur, mali protinus fiat solutio. Verum si diligentius animum aduerterimus, rei cuiusdam maioris fit indicatio. Fieri certè quidem potest ut propter eiusmodi tuberculum aliqua fiat urinæ suppressio, ad cuius

cuius ruptionem eiusdem proculdubiò sequatur
fanatio. Sed suboritur ex dictis sequens illa quæ-
stio, vtrum hoc loco ortum tuberculū velit Hipp.
rumpi solum, an sæpissimè quidem vt rumpatur
accidere, digeri tamen posse, an potius hoc vnum
solutionum proposuerit exemplum, ruptionem sci-
licet? quod vltimum verius esse videtur.

LXXXIII.

Οὕτως νύκτωρ πολλὰ γινώσκον σμικρὰ καὶ
ποχρόνιον σημαίνει.

δυσκοιλις ἀπὸ
μεινδρῶν
ὀνίτιος, sect-
etionem signat

Mictus noctu plurimus, parvam deiectionem
significat.

Quòd distributo & in venas exhausto eo humo-
re qui in ventre continetur, alui necessariò minua-
tur deiectio omnibus est manifestum: sed simul &
illud eadem ratione apparet, quòd illo eodem hu-
more vnà cum aliis cibariis intestina peruadente,
aluus quidē reddatur humidior, atque idcirco plu-
ra deiciat, minor verò excernatur vrina. Qua ex
ratione fluentis & sicca alui remedia intelligere
possumus. Nā in quibus iusto est aluus humidior,
iis potus minus dabimus, atq; ipsius ad veli-
cam motum ciebumus. Còtrà verò qui-
bus sicciòr est, potus plus exhibe-
bimus, & eius distribu-
tionem quoad
fieri po-
test
prohibebi-
mus.

GALENI IN APHORISMOS

HIPPOCRATIS COM-
MENTARIIS QVIN-

T V S,

*

GULIELMO PLAN-
tio Cenomano, interprete.

I.

πασμὸς ἐξ ἐλεβορί, θανάσιμος.
Convulsio ab elleboro, lethalis.

*Hinc colligitur
elleborum simpliciter
dictum superuenientem
convulsione de signis*

Qui elleborum potarunt albū scilicet
(hunc enim simpliciter elleborum, nō sicut nigrū
cum adiectione nominare solent) iis si dum pur-
gantur superueniat cōvulsio, perniciosum inquit
esse symptoma. Fit enim nō initio purgatiōis, quo
tempore suffocationis imminet periculū, sed quā-
do nausea vehementius affligantur, & vellicatus
dolore disrumpuntur ac lacerantur: neruis propter
ipsam maximē in vomendo contentione & nifum
laborantibus per eam sympathiā & cōsensum, quē
habent cum ore ventriculi. In quo etiam alioqui,
quum vehementius morderetur convulsiones fieri
vidimus

vidimus, sicuti adolescenti accidit, qui æruginem vomuit. Præstat enim vomitum illum æruginem quàm æruginosum appellare. Erat enim (qualis vera exactaque ærugo appellata) viridissimus. Huic totum inter vomendum est corpus conuulsum, & simul vt vacuata est ærugo, protinus febris ipsius & conuulsio cessarunt. Materia autem vomitu reiecta talis erat, veluti si quis optimam æruginem modo aqua soluat, vt ex vtraque conflatum corpus, sapæ referat crassitudinem. Potest igitur, vt dixi, per consensum cum ore ventriculi conuulsio fieri bibito elleboro albo: quæ moderatissima habenda est conuulsio. Potest & propter ipsam vacuationem, dum extra modum purgantur accideresicut cholericiis quum aliorum musculorū tum maximè eorum qui in furis sunt positi cōtractiones sæpè accidunt. Sed illud quoque fieri potest, vt propter efficaciam pharmaci ex neruis humores vehementius ad se attrahentis superueniat ex hoc labore & vexatione conuulsio. Quinetiam ellebori interdum vi ad distributionem vehementius concitata contingit neruorum substantiam violētius exiccari. Nam ipsemet ex repletionem & inanitione conuulsionem fieri tradidit corporū scilicet neruosorum, à quibus motus perficiuntur voluntarij. Ea autem sunt nerui, ligamenta, muscoli, tēdones. Quemadmodum enim in rebus etiam externis lora & chordas, vbi præter modum exiccātur, aut multo imbuuntur humore tendi videmus: ita in animalium quoque corporibus par est non raro fieri conuulsionem. Porro liquet ex repletionem cōuulsionem curabilem esse per vacuationem: quæ

* Si est con-
summata
siccitas, in-
sanabilis e-
rit conuulsio:
Si non est con-
firmata, cu-
rabitur ra-
tione victus
humectate,
et auctiore
in cibo, tum
somno, et
similibus.

* Sive in
parte prin-
cipe, aut ner-
uosa et ex-
quisitè sen-
tiente solua-
tur continui-
tas, quod
vulnus ap-
pellatur, si-
ue in nervo,
qua nervi
punctio di-
citur, si ma-
gna sequa-
tur inflam-
matio time-
da est con-
uulsio.

verò ex * inanitione fit & siccitate neruorum, vix
vnquam admittit curationem. fit etiam per consen-
sum conuulsio, quam ab Hipp. prætermisam fuisse
se putandum est. Nam eam quæ primariò fit con-
uulsionem declarauit, quum spasmodum ex repletio-
ne & inanitione oriri dixit. Quinetiam vellica-
tionis stomachi ratione, in eo singultum fieri non
ignoramus, adeò vt neruos etiam similiter affici
putes. Quod conuulsionis genus in iis qui veratro
purgantur fieri interdum videbitur: quod Hipp.
silentio præterit, nisi credo propter inanitionem
accidere dicat aliquis, quia mordaces humores
siccandi vim habeant. Atque tot quidem modis
homines conuelluntur hausto elleboro. Curatio-
nem verò recipit tum qui propter morsum tum
qui propter contentionem in vomendo conuelli-
tur: propter siccitatem autem præsertim si con-
summata est, qui conuulsus fuerit, is curationem
respuit. Merito igitur Hipp. totum hoc conuulsio-
nis genus perniciosum esse dicit, quoniam ipsius
quidem nonnullæ differentiæ ægrè curantur, vna
autem insanabilis existit.

I I.

Εἰς τραύματι, ἀσμοὺς ἐπιγενόμενον, θανά-
σιμον.

* Conuulsio à vulnere perniciosa.

Quemadmodum in eo aphorismo qui hunc præ-
cessit, thanasimon, id est perniciosam dicebat con-
uulsionem, pro eo quod est periculosam, & sæpè
morte terminandam: sic etiam nunc à vulnere con-
uulsion

uulsionem exitiosam esse dicit, nō tanquam ex necessitate ac semper, sed crebrō admodum mortem adferentem. Sic etiam superioribus multis aphorismis thanasimon nomine vti visus est. Siquidem vulneribus superueniunt conuulsiones inflammationis ipsa sequētis ratione, postquam scilicet partes nervosas tentauerit. Ac primū quidem conuelli videntur quæ ex directo partibus respondent inflammatione laborantibus. Deinde vbi ipsum etiam principium prehenderit inflammatio, in totū corpus extenditur conuulsio.

III.

Ἰματὸ πολλὸν ῥυγνέτω πᾶσμός ἢ λυγμός ἐπιγεγόμενός, κακόν.

A copioso sanguinis fluxu singultus, aut conuulsio mala.

Non aliud superiore aphorismo thanasimi nomine, aliud præsenti per cacon, id est malum significari existimandum est. Siquidem ita solet Hipp. ea symptomata appellare, quibus mors sæpè superuenit. Si quid verò magis minúsve differre hæc nomina inter se videantur, maius per vocem thanasimō periculum, quàm per cacon significabitur. Siquidem quæ copiosæ sanguinis vacuationi accedit conuulsio ex altero genere est causarū ipsam efficientium, vt suprà dictum est.

IIII.

Ἐπὶ ὑπερκαθάρσει πᾶσμός ἢ λυγμός ἐπιγεγόμενός, κακόν.

A purgatione immodica (quam hypercatharsin vocant) conuulsio aut singultus, malus.

Quod quibusdam poto elleboro accidere dicebamus, hoc nunc de omnibus qui quouis modo purgantur pronunciat. Iisdem enim de causis conuulsi sunt ij qui præter modum purgantur, quibus qui sumplerunt elleborum, atque inde ipsis non paruum impendet periculum. Siquidem peior multo est à vacuatione, quam per repletionem facta conuulsio. Quod autem etiam singultus sit stomachi conuulsio secundum Hipp. sententiam minimè nos latet.

V.

HΝ μεθύων ἀφαιφνὸς ἄφωνός τις γίγνηται, ἀπαθείς ἀποθνήσκει, ἢ μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ δὲ τῇ ὥρῃ ἐλθὼν λαβὴν αἰ κεραυπαλα λύοντι, φθέγγηται.

Si ebrius quispiam de repente obmutescat, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut qua hora craspula soluitur, vocem recuperet.

Ob neruorum repletionem talis fit conuulsio. Solet autem neruos faciliè replere vinum, ut pote calidum temperamento. Talis siquidem natura promptè penetrat omnia, præsertim si non ita crassius partibus constet. Substantiæ itaque copia vinum neruis conuulsionem conciliat: sua verò qualitate neruos excalfaciendo & deficcando, rursus eam affectionem sanat, quam effecerat. Quod si quando id præstare nequeat, mortem sequi est necessarium. Verum qua facultate vinum dicimus conuulsionem sanare

sanare, eadem febris quoque sanat. Hoc autem maxime loco obseruanda est Hipp. consuetudo, qui τὰς ἐπιποθεῖν κεραιμύνας, id est eos quibus quoquo modo grauatum & attonitum caput est, mutos vocitet. Verum proprie carus nominatur totius corporis repentina sensus motusque priuatio. Hanc itaque affectionem consueto more Hipp. de vno symptomatum nominat, aponia scilicet, quæ utique fit neruorum læso principio. Neque enim aliter omnino potest corpus conuelli, quam hoc prius patiatur vel primario, vel per consensum altera prius affecta particula. Porro liquet capitis noxam ex vino contractam à Græcis omnibus κραιπάλην, à Latinis crapulam appellari. Sic nanque nonnulli nominis etymologiam notauerunt παρὰ τὸ κέραιον πάλισθαι, quasi caput percelli ac labefactari dicas. Horam autem pro tempore dixit, quo crapulæ soluuntur, quod non omnibus eadem mensura præcisum est aut circumscriptum. Quidam enim postridie crapula liberantur, alij sequenti nocte, nonnullis in tertium vsque diem durat pro vini epoti viribus & copia, & potoris natura. Sicuti enim neque cibi concoquendi vnum est omnibus hominibus certum ac statum tempus, sic neque vini exhalandi. Aut igitur oportet medicum ægri naturam cōpertam notamque habere, aut extremum obseruare exhalandæ crapulæ terminum; in quo si neque febricitare, neque loqui anteuerterit, proculdubio cōuulsus morietur.

V I.

Ὁ Κόβι ὑπὸ τέλει τοῦ ἀλίσκου ὅν τέσσαρσι
ἡμέραις

ἡμέρησιν ἀπόλλυνται· ἢν δὲ ταύτας διαφυγῶσιν,
ὕγιες γίνονται.

*Qui tetano corripuntur, intra quatuor dies in-
tereunt: si verò hos superauerint, incolumes eua-
dunt.*

Tetanus morbus est peracutus, ut potè ex em-
prosthotono & opisthotono, id est in partem ante-
riorem & posteriorem cervicis tensione compo-
situs. Quo fit meritò, ut breuior eius sit iudicatio,
diuturniorem tensionis laborem nò ferente natu-
ra. Primo igitur statim dierum criticorum circui-
tu, crisis est morbo.

V I I.

ΤΑ ἐπιληπτικά ὁκίσει πρὸ τοῦ ἥβης γίνεσθαι,
μετέστανται ἔτι· ὁκίσει δὲ πρὶν καὶ ἑκα-
στὴν ἐτέραν γίνεσθαι, τῶν τοιούτων πολλὰ ξυμβαίνει.
νήσκει.

*Epilepsia ante pubertatem amotionem recipit,
post vicesimum verò quintum annum ferè comita-
tur ad mortem usque.*

*Quid sit morbi
metastasis.* Propriè morbi metastasis appellatur, quum ex
parte vna in alteram malum migrat: per abusivam
verò ipsius etiam solutio ita nominatur. ac mihi
quidem certè Hipp. in præsentia secūdo hoc signi-
ficatu dictionem hanc vsurpare videtur. neq; enim
solùm in alias partes tràslatis humoribus comitia-
lem morbum faciētibus soluitur affectus, sed om-
ninò etiam percuratis. Sunt enim hi crassi, frigidi
& pituitosi. Curantur autem tum ætatis in ficcius
mutatione, tum exercitatione, tum victu exiccantē,

te, accedente ad hæc idoneorum medicamentorū
 vſu. Verū nunc Hipp. ſolius meminit ætatis mu-
 tationis: à qua edocti victus etiam formam ſimul-
 que accommodata medicamēta facilè inueniemus.
 Quod igitur alia aphoriſmorum parte dixit, Epi-
 lepfia laborantes adoleſcentes magnam ætatis ma-
 ximè, & regionis & vitæ, & temporum mutationē
 liberare: hoc nūc in ipſis morbis declarauit: quip-
 pè qui epilepfiam ſi ante pubertatē cœperit, in ipſa
 ætatis mutatione finire: ſi verò vltra viciſimum-
 quintum annum proceſſerit, comitari ad mortem
 vſq; hoc aphoriſmo tradat. vnde liquet Hipp. poſt
 ſecundam ſeptimanam ſumpto initio pubertatis tē-
 pus vſque ad viciſimumquintum annum extendi
 putare. At verò non omnibus eſt ab ætate pubere
 ſanatio eiufmodi affectus, niſi ſe in aliis quoq; be-
 nè geſſerint: neq; quibus hac ætate ortum habuit
 epilepfia in reliquam ætatem eſt permanſura, ſi vi-
 ctus ratione bona vtantur. Imo verò quòd ab æta-
 te ſanationem non recipiat, ſed quantum in ipſa eſt
 conſeneſcat apertè indicauit. Eſt tamen quod ob-
 ſcurè ſit dictum, quamuis manifeſtum iis videatur
 qui negligentius illud exaudiunt, Quibus verò vi-
 ciſimoquinto anno Epilepfia fit, conſeneſcit. Neq;
 enim eos ſolū, quibus 25. annum agentibus orta
 fit Epilepfia ad mortem comitatur: ſed multò ma-
 gis eos quibus vltra hanc ætatem longius progref-
 ſis aduenerit. Si igitur dictioni Hip. addiderimus
 quod deſſe videtur, veritati vnde quaque eam con-
 ſentaneam efficiemus, hoc pacto. Comitiales affe-
 ctus, qui ante pubertatem ortum habent, puberta-
 tis tempore ſoluuntur: qui verò vltra ſunt puber-
 tatem

tatem longius progressi, commoriuntur. Est verò
pubertatis tempus à 14. anno ad 25. Habetur & a-
lia lectio huiusmodi, Quibus verò fit vicesimo-
quinto anno Epilepsia, ferè commoritur, aduerbio
ferè idem quod magna ex parte significante.

VIII.

Οἱ πνευμονικοὶ γενόμενοι, ὅκ' ἀνακαθαί-
ρονται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραισι, τῷ τοιοῦτον
δὲ ἐμπύημα μεθίσταται.

* Horū die-
tum inenn-
da est suppu-
tatio ex
quo ager
expuere cœ-
pit. Nam ex

Qui pleuritide laborant, nisi intra * dies qua-
tuordecim supernè repurgentur, in empyema ma-
li translatio fit.

Hippocrate lib.
primò de diffi-
cili in morbi
acut. cum prin-
cipio expector-
atum (πύεον)
appellat) excludunt
suppuratio non
fuit, et si
fuit, facilius
iudicij. —

Per sputa vacuationem humorū pleuritim cō-
mittentium solet Hip. per superiora factam repur-
gationem, & purgationem absolute dicere, sicuti
etiam expuere verbum pro purgari tum in lib. de
victus ratione in morb. acut. tum in prognostico
appellat) usurpauit. Nunc verò ipsius purgationis tempus
determinat & circūscribit, in quo si nō fiat, in em-
pyema pleuritim transire dicit: vel quamlibet in-
pus. mutationē ita vocitans (vt in prognostico
sæpè appellat), vel factam inter thoracem & pul-
monem puris effusionem. Vtrunque enim accidit,
quum pleuritici per sputa non repurgantur. Verum
quod secundo loco diximus, ipsemet in sequenti-
bus empyematis ruptionem appellat.

IX.

Φθίσις γίνεται μάλιστα ἡλικίᾳ τῇσι ἀπὸ κ-
τῶκαίδεκα ἐτῶν μέχρι πέντε καὶ τριηκοντα.
Tabes

*Tabes ijs maximè ætatibus fit quæ à decimo octa-
uo sunt ad tricesimum quintum.*

Quum superioribus aphorismis morbos per sin-
gulas ætates narraret, Iuuenibus autem, inquit, fan-
guinis expuitiones, tabes. Nunc verò etiam anno-
rum apposuit numerum, quæ tamen causa nò fuit,
quamobrem eadem denuò scriberet quæ suprà, sed
propter sermonis cōsecutionem, & thoracis & pul-
monis (de quibus institutus erat sermō) affectio-
num communionem factum est. Cæterum cur iu-
venes his maximè morbis corripiantur. * suprà di-
ximus. Nunc itaque restat, vt quas ætates intelli-
gat explicemus, quando quidem tabem ipse dixe-
rit ijs maximè ætatibus fieri quæ ab anno decimo-
octauo sunt ad tricesimum quintum vsque. Quod
enim ætatibus multitudinis numero dixit quandā
habet significationē quòd non vnā existimet Hip.
inter commemoratos annos ætatem esse mediam.
Neque enim diligentius rem spectantibus vna est,
sed quæ ab anno decimo octauo est ad vice simum
quintum, adolescentium est ætas: indè verò quæ
ad tricesimum quintū intercedit, iuuenibus est at-
tributa.

X.

Οκόβοις λυγὰ γὰρ διαφύγουσι δὲ τοῦ
πνεύμονα τρεπτεῖ, ὅτι ἐπὶ αἱμῶνι ἀπο-
θνήσκουσι· ἢ δὲ τούτας διαφυγῶσι, ἐμπνοὴ
γίνονται.

*Quibus ex angina in pulmonem mali fit conuer-
sio, i intra dies septē vitā cū morte cōmutant: Si ve-
rò*

ro hos effugerint, purulenti euadunt.

* Hæc sunt
ex veteri
translatio-
ne.

De ea humorum translatione nunc ipsi sermo est, quæ ab angina fit in pulmonem: quam quidem ante septimum plerunque diem interimere dicit, suffocato scilicet ægroto. Quod si septenos dies possit superare, per fluxionis in pus mutationem eundem empyum fieri, id est intra thoracem ipsi pus colligi tradit. * Porro an in pulmonem angina mi grauerit, ex pulsu cognosces. Nam durus, inordinatus & inæqualis in membrum principale translatam esse materiam significat: mollis autem ordinatus, & equalis cum facili & æquabili respiratione, aliò deriuatam indicat materiam.

X I.

Τοῖσιν ὑπὸ τῆς φθισίως ἐνοχλεμύνοισιν, ἢ τὸ πνεῦμα ὅπερ αὐτὸ ἀποβήσῃσι βαρὺ ὄζει αὐτῶν αὐθρακας ἐπιχεόμενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τοῦ κεφαλῆς ῥέωσι, θανάσιμον.

Qui tæbe vexantur, si sputum quod extussum, carbonibus iniectum olet grauiter, & capilli defluunt, perniciosum signum.

Tabem nunc appellat affectionem pulmonis vlcerosam, in qua quod expuitur carbonibus infundendum, & ex odore examinandum diligenter & probandum esse censet. Quemadmodum autem supra in vesicæ vlceribus grauem odorem percipi dixit, ita nunc phthisicorum quoque sputum grauiter olere affirmat. Quod si ita affectis capilli etiam defluant, tum demum ipsos perniciosè egrotare: quia scilicet vltimi alimenti defectus, atque etiam aliquando humorum corruptela ostendatur.

Θκό

XII.

Ο κόλοι αὐ φθισιῶσι αὖ τρίχες ἀπὸ τοῦ κεφαλῆς ῥέουσιν, ὅτε διαρροίης ἐπιγενομένης ἀποθνήσκουσιν.

Quibus per tabem capilli defluunt, ijs fluxione alui superueniente in propinquo mors.

De tabidis iam morti vicinis ipsi nunc habetur sermo, quos malè quidem habere capillorum indicabat defluuium: alui verò superueniente profluuiò, mortem quamprimùm affore expectandum: quum eiusmodi symptoma & mala causa, & malum signum existat. Quum enim propter virium imbecillitatē fiat, ipsas rursus magis magisque debilitat.

XIII.

Ο κόλοι αἷμα ἀφρώδες ἀναπύουσι, τῆς αἵματις ἐκ τοῦ πνεύμονος ἢ διὰ τὴν ἀνάγωγὴν γίνεται.

Qui spumantem sanguinem extussiunt, ijs expulmone educitur.

Et multa habent exemplaria, & huius libri interpretes non pauci sciunt in hæc verba scriptum aphorismum, Qui sanguinem spumofum vomunt, iis è pulmone reiectatur. Quinetiam nonnulli aphorismum explicantes, per id verbi copiam indicari volunt: ac propterea à proprio significato translatum esse. Verùm isti reclamante euidencia id se dicere palamque mentiri non sentiunt. Sæpè enim spumosi sanguinis expuitio visa est fieri sine copia. Si itaque Hipp. ita scripsit, ipsum verbo abusum fuisse dicemus. Neque enim copia, ex pulmone reiectionem, neque paucitas, ex alio quopiam

loco educationem significat. Si verò expuunt aut extulsiunt scribatur, tunc & proprio vsus fuerit vocabulo Hip. & sanguis eiusmodi carniformem pulmonis substantiam (quod ipsius est proprium corpus) ulcerationem suscepisse indicauerit: adeo ut verè dici possit, sanguinè spumofum solius pulmonis exulcerationem indicare: non etiam exulcerato pulmone, necessariò spumantem excreari sanguinem verè dici queat. Sæpe enim lapsis quibusdam ex alto, aut calcibus cælis, aut in palæstra percussis sanguinis coloratissimi plurimum tussiendo expui sine ullo dolore vidimus, quem ex rupto pulmonis vase quopiam prodiisse est verisimile.

XIIII.

Υπὸ φθίσει & ἐχομλῆσιν διαγῆραι ἐπιγενομένην, θανάσιμος.

Si tæbe detēto profluuium alui superneniat, perniciosum.

Paulò suprà dixerat, tabidis quum pus grauiter olet & capilli defluunt, alui fluxione interueniente breui mortem adfuturam. Hic autem simpliciter dixit, accedēs tibi alui profluuium exitiosum esse, nulla de pure & capillis facta mentione, quasi hoc per se ad mortis significationem satis esse possit, non tamen ita propinquam & tam citò adfuturam perniciem indicet, atque quum habet capillorum adiunctum defluuium.

X V.

Οκός ἐκ πλεονεξίας ἐμπυοί γίνονται, ἢ ἀνακαθαρθῶσιν ὅν τεσσάρων ἡμέρων ἀφ

αφ' ἧς αὐτὴ ῥῆξις γίνεται, πᾶσι μὲν, εἰς
φθίσειν μετέστανται.

Qui ex pleuritide empyi fiunt, si à ruptione em-
pyematis intra dies quadraginta repurgentur, libe-
rantur. Alioqui transeunt in tabem.

Ruptionis addito nomine de iis se verba facere
apertè ostendit, quibus lateris inflammatione in
empyema conuersa, deinde rupta, in medio spatio
inter pectus & pulmonem pus colligitur. His enim
omnibus, nisi ad summum intra quadraginta dies
puris screatu expurgandi vacuatio fiat, pulmonem
exedi est necesse, pure temporis longinquitate pu-
trescente. Pleuritidi itaq; Hipp. quartodecimum
diem, purgationis statuit terminum: Empyis ve-
rò quadragesimum. Verùm nos de horum & alio-
rum criticorum dierum discrimine copiosissimè
in ea commentatione sumus loquuti, quæ de die-
bus decretoriis nobis est scripta: quam tractationē
si quis perlegerit, facile ea omnia assequetur, quæ
Hipp. de diebus decretoriis sunt dicta.

XVI.

Τὸ θερμὸν ἐλάττει τὰ οἷα πλεονάκεις
χειμῶνιοι, ἀρκῶν ἐκθληνσιμ, νόσων ἀκρά-
τειαν, γνώμης νάρκωσιν, αἰμορραγίας, λεπθυ-
μίας, τὰ οἷα οἷσι θάνατον.

Calidum frequentiore usu hæc inuehit incommo-
da, carnis effæminationem, nervorum incontinen-
tiam, animi torporem, profusiones sanguinis, animi

deliquia: ad quæ quidem mors.

De calidi & frigidi vsu immodico & moderato multa in eo lib. dixit qui de vsu humidorum inscribitur: & in hac libri parte omnia ferè exposuit capita, & imprimis illud, nempe calidum, si quis eo vtatur immoderatus, has affectiones parere, carnis effœmationem, hoc est infirmitatē, atoniam Græcè dictam. Est enim metaphoricè dictū, quoniam in vniuersum sit fœmina mare imbecillior. Cui consentaneum est quod de nervorum incontinentia subiungit. hi enim redduntur infirmi, eorum scilicet substantia à calore soluta. Mentis etiam torpor & ignauia, eiusdem est atonia & imbecillitas, cerebri scilicet perindè ac nervorū dissoluta substantia. Eodem modo immoderatus calidi vsus hæmorrhagias, id est sanguinis eruptiones accersit iis corporum naturis, quæ ad sanguinis profluuium apte sunt & dispositæ. Sequuntur autem eiusmodi sanguinis profusiones lipothymia, id est defectus animi, quos, vt alia etiā prius enumerata mors consequitur: sed illa quidem tempore longiore in aliis magis in aliis minus pronaturarum diuersitate, sanguinis verò profusiones & animi defectus euestigio. Exemplaria non vno modo scriptum habent aphorismi finē, sed omnes lectiones quem diximus intellectum demonstrat. Harum vna est, His mors succedit, altera, Ad quæ mors, tertia, Hæc quibus mors, quarta, Hæc ad mortem ferunt.

T

XVII.

οἱ ψυχῶν ἀπασμὸς, τῶν, μελασμὸς,

καὶ

ἡγὰρ ῥίγητα πυρετῶδεα.

Frigidum verò cōuulsiones, tetanos, nigrores, & rigores febriles adfert.

Immoderatus scilicet frigidum cōuulsiones, tetanos & neruorum perfrigerationem efficit. Vt enim ipsorum non est immodico calore soluenda substantia, sic neque præter modum refrigeranda & in vnum cogenda ac constringenda. Sed & nigrores perfrigeratione, & rigores febres accersentes cutis densatione & pororum coarctatione efficit frigidum. Rectius itaque fuisset dictum, Rigores qui & cōuulsiones, & nigrores, & febres faciunt. Verùm de symptomaticum causis copiosius priuato opere diximus.

XV III.

Το ψυχρὸν πολέμιον ὀστέοισιν, ὀδόντι, νέρυοις, ἐγκεφαλῷ, νωτιαίῳ μυελῷ· τὸ δὲ θερμὸν ὠφέλιμον.

Frigidum inimicum ossibus, dentibus, neruis, cerebro, dorsali medulle: Calidum verò amicum.

Partes natura frigidiores (cuiusmodi in animalibus sunt omnes planè exangues) citius magisque immoderato frigidi vsu offenduntur: quibus ipsis ratione optima calidum familiaris & cōuenientius.

XIX.

Ὅσα κατὰ ψυχρῇ, ἐκθερμαίνειν δεῖ, πλεονάζοντα αἰμορραγίῃ, ἢ μέλαι.

Quæ perfrigerata sunt excalfacere oportet, præ-

ter ea quæ sanguinē profundunt, aut breui sunt profusura.

Præsens exceptio minimè illud euertit, Contrariorum contraria esse remedia: de quo theoremate copiosè diximus in ea commentatione quæ de arte curandi inscribitur. Vbi ostendimus aliud quoddam esse theorema huic præuertendum, quod iubet curanda prius esse ea, quæ magis vrgent, id est præsentius periculum adferunt: cuiusmodi nunc hæmorrhagia minatur. Huic itaque prius obstitendum: tum demùm pars affecta ad propriam temperationem reducenda.

X X.

Ελκεσι δὲ μὲν ψυχρὸν διακινῶδες, δέσματι περισκελισμῶς, ὀδυνῶν ἀνεκπύου ποιεῖ, μολασμοὺς, εἴγεια πυρετώδεια, πρᾶσμοὺς καὶ τετανὺς.

Frigidum ulceribus mordax, cutem obdurat, dolorem insuppurabilem facit, nigrorem inducit, rigores febriles, conuulsiones, & tetanos creat.

Propriè quidem appellati calidum mordax est: sensus autem similitudine frigida etiam aqua mordax appellatur, non simpliciter cuti sed ulceratæ occurrans. Nam quod morsus sensum est relicturum, rei mordendæ substantiam peruadere debet, quod in cute habenti secundum naturam frigida aqua facere non potest, quoniam cutis densior est, quàm ut eam penetrare possit frigida substantia. In partibus verò ulceratis, utpotè rarioribus pertransire potest per earum substantiam in profundū usque

vsque subiens. Verum nos de mordacium natura in lib. de simpl. medicamentorum facultate abundè diximus. Vlceratis igitur frigidum mordax, integris autem minimè, sed cutem indurat eius densata substantia. Dolorem etiam reddit insuppurabilem quia natium calorem vlcera ad suppurationem perducentem refrigerat, eaque perspirabili cute digeri prohibet quæ dolorem faciunt. Quæ sequuntur prius ipsi sunt exposita, nigrores, rigores febriles, conuulsiones, & tetani.

XXI.

Ἔστι δὲ ὁ καὶ τετάνος ἀνευ ἑλκεῶς νέω ἐν σάρκι θέρει μέσῃ, ψυχρὸ πολλὸν κατὰ χυσις ἐπανάκλησιν θερμῆς ποιεῖται· θερμὴ δὲ τῶντα ῥύετα.

Est tamen ubi in tetano sine ulcere, iuvene eufarco, æstate media frigida larga profusio calorem reuocat. Calor vero hunc soluit.

Posteaquàm à calido & frigido incómoda retulit, deinceps rara quædam eorum commoda explicat, ac primùm quidem frigidum ait in tetano (liquet autem in alia etiam quauis cónuulsione idẽ usu venire) media æstate, ægro eufarco, id est modicè carnosò & quadrato, ac iuvene frigida perfusionem per caloris epanaclesim, id est foras reuocationem cum affectum curare. Vndè fit manifestum non propria virtute frigidam id morbi sanare, sed ex accidenti, quia scilicet in iuuenibus eufarcis calorem foràs euocet. In alia siquidem ætate ni-

hil profuerit talis frigida profusio, quia neque caloris efficit reuocationem: quando ne hac quidem ætate, alio quopiam anni tempore, præter quam æstate media facere potest. Nam occurfus frigida aut vincit natium calorem, aut cogit: ac vincit quidem, si est debilis, colligit verò si fortis, ipsius perspirationem prohibens, & effluuium retinens. Porro coniuñctas cum vlcere conuulsiones excipit, quippè quæ frigida perfusione nunquam sanari possunt, ne si iuuenis quidem æger & calidus natura, & æstiuum anni tempus, & regio calida sit, quia frigidum, vt ipsemet supra dixit, vlceribus mordax, dolorem insuppurabilem facit. Iis igitur qui cum vlceribus conuelluntur ob neruorum corporum inflammationem, aduersissima erit frigida, utpotè quæ neque vlcus mitiget, neque neruorum corporum soluat inflammationem.

XXII.

Τὸ θερμὸν ἐκ πυλῆκος ἐκ πᾶσι ἐλκεσὶ μέγιστον σημεῖον ὅτι ἀσφαλές, δέρμα μάλα σπασί, ἰχθυαίνει, ἀνώδυνον, ῥιγέει, πασμῶν, τετανωμένων παραγοριῶν· τῇ δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ καρκινώει, λυγρὰ πλῆθος ἢ διαφέρει ὁσέων κατὰ γαστρίαν, μέλαινα ἢ τοῖσιν ἐφελονόμοις. τῷ τῶν ἢ μέλαινα τοῖσιν ἐν κεφαλῇ ἐλκεα ἔχουσι, καὶ ὁπόσα ὑπὸ ψύξει θνήσκουσι ἢ ἐλκῶσι, καὶ ἐρπησιν ἐδοιμολόμοις, ἐδρῶσι, ἀδύσιν, ὑσέρι, λύσει, τοτέοις δὲ θερμὸν φίλιον καὶ λεῖνον· τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ λεῖνον.

Calidum in quo vlcere pus mouet, maximum securitatis præstat indicium, cutem emollit, extenuat, dolorem

dolorem lenit, rigores, conuulsiones, tetanos mitigat: capitis grauitatem soluit: Osibus fractis plurimum prodest, maxime si nudata sint, multoque magis si in capite. His etiam prodest quæ moriuntur aut vlcerantur à frigore. Herpetibus denique exedentibus, sedi, pudendo, vtero, vesicæ, his omnibus calidum amicum & decretorium frigidum inimicum & interimens.

Quemadmodum frigidum conuulsiones & tetanos sua natura pariens, aliquando tamen, licet raro, tetanum ipsum sanat: sic & calidum quantum in se est ad pus mouendū efficax, interdum suppurationem prohibet. Siquidem in vlceribus putridis, & omnibus deniq; quæ fluxione laborant, (rheumatica appellant Græci) tantum abest vt pus generet, vt his etiam magnopere incommodet: vt ista duo conueniant eodem, & quod lædit & quod ad suppurationem non perducit vlcera: sicuti contra quod adiuuat & quod maturat vlcera. Maximum enim vlceri ad securitatē signū est tum pus ipsum, tum puris conficiendi vim habens medicamentum. Nihil enim potest mali accidere vlceri pus generati. Siquidem vulnera conuulsione adferentia sunt prorsus insuppurabilia. Similiter etiam vlcera putrida, & quæ corrosas circumstantes partes habent, & quæ ægrè cicatrice obducuntur, dysepulota Græcis dicta, insuppurabilia sunt omnia. Item ex malignis vlceribus quæ per excellentiam quādam propriis nominibus sunt insignita, qualia cancrofa, Chironia, Telephia, & phagedænica, id est carnem depascētia, eiusmodi sunt omnia etiam anec-

Maligna quæ sunt dysepulota.

pyeta, id est insuppurabilia. Maximum igitur vlce-
 ri ad securitatem signum est pus. Cuius rei ex cali-
 di vsu coniecturam capere potes. Nam in quibus
 nō cōuenit, ea à calido insuppurabilia permanere
 cernes. Deinceps calidi effecta quæ frequenter ap-
 parent, enumerat. Etenim cutem induratum emol-
 lit, in crassatam extenuat, est anodynum, id est lenit
 dolorem, & conuulsionis ac tetani paregoricum,
 nec ut frigidum, dolorem insuppurabilem facit,
 quia sit alienum à nostrā natura, quæ utique calor
 est natius, quæ adauget ubi moderatè adhibetur.
 Calidum itaque externum ea præstat omnia quæ
 diximus, nonnulla concoquens & in melius alte-
 rans, alia verò discussis ac vacuatis iis quæ dolo-
 rem faciunt persanās: quod si perfectè non sanat,
 at dolorē certè mitigat. In capitis verò affectibus
 hæc eadem facit, & appellatas Græcis *καψαλις*, id
 est capitis grauitates sanat, concoquens scilicet ac
 digerens quæ graua sunt & molesta. Quinetiam
 ossium fracturis est utilissimum & maximè nuda-
 tis, id est carne exutis, multòque magis iis quæ ac-
 cidunt in capite. Nam talibus frigidum infestissi-
 mum, ut potè quod nō ossibus solum, sed ipsi quo-
 que cerebro sit inimicum. Est etiam partibus ni-
 mia perfrigeratione emorientibus remedio calidū.
 Pariter quæ refrigeratione exulcerantur, ut hye-
 me calcanei, & digiti, cæteræque partes extrema
 sanantur à calido: Herpetes etiam exedentes, quan-
 tum ab his ab humore bilioso & calido fiant: sed propter
 calido obstitit, quod exulcerationem ipsis est frigidum contrarium, ut
 ipsum est inimicum, quod vlcibus sit mordax. Similiter omnibus se-
 cretis affectibus familiare calidum, aduersissimum fri-
 gidum,

Herpetes, quæ ab humore bilioso & calido fiant: sed propter calido obstitit, quod exulcerationem ipsis est frigidum contrarium, ut ipsum est inimicum, quod vlcibus sit mordax. Similiter omnibus secretis affectibus familiare calidum, aduersissimum frigidum.

frigidum, tum quia neruosa sedes est, (*frigidum ve-* *frigidum, neruosa*
verò neruis inimicum) tum quòd per communica- *genitum inimicum*
tionem frigiditas ex sede in ventrem facilè ascendit:
similitérque caliditas. Sic etiam vtero, genitali, &
vesicæ calidum amicum & salutare: inimicum ve-
rò & perniciosum frigidum. Hæ enim partes ner-
uosa sunt, & superioribus partibus de sua facilè
impertiunt refrigeratione. Quòd autem de omni-
bus communiter hoc aphorismo comprehensis di-
xerit, His calidum amicum & salutare: frigidum
verò inimicum & exitiosum, etiam me tacente est
manifestum.

XXIII.

ΕΝ τούτοις ἡ δὲ τῶν ψυχῶν χρεῖα, ὁσθεν
αἰμορραγίαι ἢ μέλαι, μὴ ἐπ' αὐτὰ, ἀλλὰ πε-
ρὶ αὐτὰ ὁσθεν ἐπιρρεῖ· καὶ ὁσθεν φλεγμοναί, ἢ
ἐπιφλογίσματα διὰ τὸ ἐρυθρὸν καὶ ὑφαίμον ῥέπον-
τα νεαρῶ αἵματι, ὡς ταῦτα. ἐπεὶ τὰ γε παλαιὰ
μελαίνει, καὶ ἐρυσιπέλας τὸ μὴ ἐλκυσμῶν ὠφε-
λεῖ· ἐπεὶ τὸ γε ἐλκυσμῶν βλάπτει.

*Frigido verò in his vtendum vnde fluit aut flu-
xurus sanguis est, non quidem eodem loci, sed ad ea
loca vnde influit admoto: & si quæ partium inflā-
mationes aut deslagnationes ad rubrū sanguineū
ve colorem tendunt recenti efflorescente sanguine,
ijsdem ipsis adhibito. Nam inueteratas nigrefacit.
Erysipelas etiam non vlceratum iuuat. Siquidem
exulceratum Ledit.*

Quæ à frigido commoda & incommoda cor-
poribus

poribus importantur, hoc aphorismo refert. Ac primum quidem ipsum ad partes sanguinem fundentes aut fusuras vtilitatem habere dicit, non ipsis partibus sanguinem profundentibus, (vulneribus enim frigidum mordax) sed circumstantibus eis; maxime unde aliquid vulneribus influit admotum. Quinetiam ad omnem inflammationem, & ad ea quæ *επιφλογισμῶν* appellauit, id est propter humorum inflammantium calorem velut à flamma tostas partes & vltas frigidum prodesse tradit. Nam & hæ frigido gaudent. Horum autem omnium colorem spectanti ea rubra apparent & florida, recenti scilicet non vetusto sanguine suffusa. Nam ubi diu detentus in parte inueterauit, floridum illum colorem non habet. Quod fit ut si eiusmodi sanguini frigidum admoveatur, liuorem ac nigrorem contrahant partes affectæ. Eodem planè modo erysipelas etiam non ulceratum à frigido iuuatur, sicuti exulcerato mordax & dolorificum esse solet. Qua quidem ratione nocet, quum dolentes partes in se semper fluxiones moueant.

XXIII.

TA ψυχὰ οἶον χιών, λεύσασθαι τὰς ἐνθάδε πολέμιας, βηχέων λιπυλικὰ, αἰμορροϊκὰ, λευκαῖα.

Frigida veluti nix & glacies pectori inimica, tusses mouent, venarum ruptiones & destillationes efficiunt.

Haecenus de calida aqua & frigida disputauit, nunc de niue & glacie disserit, ab his tantò maiora inuichi incommoda ostendens, quantò hæ sunt aqua frig

frigidiores. Nam omnibus pectoris partibus sunt inimicissimæ, quumque tussis moueant & vasorum ruptiones faciant, hæmorrhagiæ sæpè causæ existunt, atque destillationibus è capite pectus & pulmonem offendunt. Has enim efficiunt nix & glacies, cæteraque cerebrum refrigerantia.

XXV.

TA δὲ ἐν ἀρθροῖσι διδήματα καὶ ἀλγήματα ἄτερ ἐλκεῶν, καὶ ποδαγρικά, καὶ σπασμὰτα, τῶν τὰ πλεῖστα τὸ ψυχρὸν πολλὸν κατὰ χεῖρῶν ῥηίζε τε καὶ ἰχναίνει, καὶ ὀδυνῇ λύει· Νάρκη γὰρ μετρίῃ ὀδυνῇ λύεται.

Articulorum tumores & dolores absque ulcere atque etiam podagricos, & conuulsiones magna ex parte frigida largè effusa leuat & extenuat, soluitque dolorē. Nam modicus torpor doloris soluedi vim habet.

Horum quidem quàm plurima frigidam iuuare ostendit: sed quænam ea sint dicere omisit, quia ex suprâ dictis non sit inuenire difficile. Nam inflammationes & epiphlogismata, id est deflagrationes in rubrum & floridum colorem tendentes recenti sanguine, sanari dicit à frigida, ut potè quæ humorem influentem reprimat, & corpora eatenus vacuet. Quare dolorem etiā in talibus soluit, & eius causam excindit. Quinetiam partium refrigeratio vehementior moderatum torporem adfert, qui & ipse dolorem hebeti sensu reddito soluit.

XXVI.

Y Δὲ τὰ ταχέως θερμαινόμενον καὶ ταχέως ψύ

ψυχρόν, λεπτότατον.

Aqua quæ citò calefit & citò refrigeratur, leuissima.

Non est dicendum aquam eiusmodi, pondere esse leuissimam. Sic enim magnum & difficile nihil doceret, & præterea per quendam circuitum inueniendum foret, quod alioqui erat ab initio inuenire facile. Nam si statim & pondere de aquæ leuitate iudicare velit, ad manum est rerum ponderandarum trutina, ad quam reuocatam aquam expendere & examinare poterit. Verum in præsentia leuiorem aquam esse dixit, quæ ventri & hypochondrio grauis non est, sed citò permeat: sicut contrariam grauem dicimus, quæ non citò peruat. Liqueat autem non solam hanc esse salubritatis aquæ probandæ regulam, sed quum alia bonitatis aquæ signa obuia sint & omnibus nota, hoc verò artis non nihil habeat, idè factum esse, vt ad id scribendum veniret Hipp. Sed quænam alia sunt? Primum quidem si neque turbida neque cœnosa est, deinde neque odore neque gustatu aliquam alienam præ se fert qualitatem: Ad postremum si quod nunc dixit Hipp. citò refrigeratur & calefit. nam talem facile alterari est manifestum. Vt autem cibi virtus est & commendatio si facile alteretur & immutetur, ita & aquæ. Siquidem facillimè mutari volumus, quicquid ab instrumentis coquinariis probe coqui debeat. Porro qui sola bibentium affectione de optima aqua iudicant, ij certissimo quidè vtuntur indicio, verum si hoc sint solo contenti, faciunt perperam. Prius enim de aqua ex dictis signis iudicandum

candum est quàm ad talem veniatur experientiam.

XXVII.

ΟΚόβοισι δὲ πλεονέχεις νύκτωρ, βίσι πάνυ
διψώσι ἢ ἐπικοιμηθῶσι, ἀγαθόν.

*Quibus noctu bibendi est auditas, ijs admodum
sitientibus obdormiscere, bono est.*

Dandus sit potus necne, ijs qui noctu magnope-
re sitiunt non declarauit, sed solum si obdormie-
rint, conferre ostendit. Coquetur enim & descen-
det per somnum sitis causa quæcunq; ea sit tandē.
Non tamen illud est in obscuro, valdē sitientibus
potum dandum esse, siue haustu meracioris vini, si-
ue potus indigentia sitis nata sit. Nam & inopia
medendū esse copia, & ex vino calorem aqua restin-
guendum esse, medica sunt theoremata. Si tamen
parum sitiant, non omninō ipsis præbendus potus
est, sed considerandum vtrum defectu humidi tale
quid patiuntur, an liberaliore vini potione. Nam
hi si dormiuerint vtilitatem ex somno capere pos-
sunt.

XXVIII.

Γυναικῶν ἀρωγόν ἢ τὸν ἀρώμασι πυρὶν
πολλὰ καὶ εἰς ἄλλα χρησίμη αἰνῶν, ἐν
μὴ λευκαρίας γίνεσθαι.

*Suffitus aromatum muliebria educit. Ad alia
verò multa utilis esset, nisi capitis ingeneraret gra-
uitatem.*

Muliebria appellauit ea scilicet quæ mulieribus
per vterum menstruis purgationibus, & à partu
vacuantur. Hoc autem loco fit manifestū, eas qui-
dem

dem mulieres, quæ propter vteri vel inflammatio-
nem, vel peruerlionem, vel eiusmodi aliquid malè
purgantur, nō aliter sanari posse, quàm ea affectio-
ne percurata, cuius symptoma est mēsiū suppressio : eas verò quæ sine eiusmodi aliquo affectu par-
cius purgantur, iisipis quæ nunc ab ipso docetur
odorum suffimentis curandas esse. In his enim vel
sanguinis crassitudo, vel vasorum ad vterum per-
tinentium obstructio, vel eorūdem conuientia
& occlusio, vel totius substantiæ vteri densatio
eorum retentionis causa existit. Quicquid verò
horum in causa fuerit, aromatum suffitio affectio-
nem curat : quippe quæ sua vi vasorum extrema
conuientia recludere, & humorum crassitiem ex-
tenuare, & obstructiones incidendo liberare pos-
sit. Sæpè verò inquit, ad alia etiam utilis esset, nisi
caput feriret, id est τὰς κεφαλὰς ingeneraret. Nam
continenter per vterum in omnibus frigidis atq;
humidis affectibus totum corpus suffiri poterat,
nisi à suffitione cephalalgiam quum aliàs, tum in
febris maxime timeremus. Nam aromata ferè o-
mnia capitis commouere dolorem tum experientia
ipsam ostēdit, tum ratio docet. Nam quæ valde ex-
calfaciunt, ea omnia caput tentāt, calore nimirum
naturaliter sursum tendente. Atqui omnium aro-
matū quum abundè calet natura, tū verò maxime
Cassia aromaticæ, Costi, Cinamomi, & Amomi.

XXIX.

Τὰς λεύκας φαρμακύνειμ, ἢ ὀργὰ τετρα-
μνα, καὶ ἄλλ' ἐπὶ μιν ἡ νόσος τὰ ἰνίπια
καὶ πρὸς βύττερα εὐλαβεῖσθαι.

Pr. 108

Pregnantes purgabis, si materia ad sui excretionem inuitet, quadrimestres, & usque ad septimum mensem, sed has minus. Minore verò aut grandiore foetu grauidis medicamentum purgans propinare sit religio.

aphor. x. lib. 4.
Præfens aphorismus etiam antea scriptus est, ubi de purgatione habebatur sermo, sed nunc quoque inter muliebria mala in quamplurimis exemplaribus habetur: quem nonnulli ne bis scriptus inueniatur indè eximunt. Noua autem explicatione altera non indiget, præter eam quam supra scripsimus.

X X X.

Γυνὴ ὅν γαστρί ἐχέτω φλεβοκομβεῖσθαι ἐκτι-
τρώσκει, καὶ μᾶλλον εἰ μείζον εἴη τὸ ἐμβρυον.

Mulier in utero ferens secta vena abortit, idque magis quo fuerit foetus grandior.

Non modo sectione venæ, sed longiore etiam inedia foetus in utero necatur alimenti defectu: quod paulò post aliis etiam aphorismis ostensurum. Meritò itaque grandior conceptus secta prægnanti vena citius corrumpitur, quia videlicet alimento eget copiosiore.

X X X I.

Γυνακὶ ὅν γαστρί ἐχέσθαι, ὑπόλευθρον ὁξέων
νεσσημάτων ληφθῆναι, θανάσιμον.

Mulierem grauidam morbo quoquam acuto corripitur, perniciosum.

y

Merito sanè. Siue enim acutus cum febremorbus sit, neceſſe eſt febrem continuam eſſe. Talis enim eſt morbus acutus. vnde geminum impendet foetui periculum, vnum à febre ipſa eū perimente, alterum quòd ex longo interuallo cibaria dantes, eundem alimenti indigentia & fame enecamus. Quòd ſi vt hunc ſeruemus, cibaria benignè & crebro exhibuerimus, intempeſtiuò cibo aucta febre cõtina prægnaſcentem tollemus de medio. Siue abſque febre alius quiſpiã morbus acutus fuerit, qualis epilepſia, apoplexia, conuulſio, tetanus, morbi tũ magnitudini tũ vehementiæ par grauida eſſe nullo modo poterit.

XXXII.

Γυνακὶ αἷμα ἐμείδον, τὸ καταμνήων ῥαγμάτων λύσις γίνετῃ.

Mulieris sanguinem euimenti, menstruis erumpentibus solutio fit.

Merito sanè. fit enim sanguinis sursum ruentis reuulſio ſimul & vacuatio. Quod quàm vtiliter fiat ipſa nos docet experientia, à qua inducti naturam in iis quæ rectè gerit imitabimur, atque mulieres ſic affectas vacuabimus ſecta in poplite aut malleolis vena.

XXXIII.

Γυνακὶ τὸ καταμνήων ἐκλιπόντων, αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῖναι, ἀγαθόν.

Mulieris menstruis præter naturam deficientibus, sanguis è naribus profluens bono eſt.

Quòd

Quòd sanguis is qui mulieribus vnoquoque mense probè ac còmodè vacuatur, quum propter aliquam affectionem retinetur mulieri molestiam & noxam necessariò exhibeat, quòdque per alium locum si vacuetur, totum corpus ea molestia & læsione liberet, omnibus est manifestum. Quum verò multa sint loca per quæ vacuari possit, aliis quidem omnibus sua quædam maior minòrve adest læsio, sola autem per nares vacuatio est absq; molestia, quam vtique nunc laudat Hipp. Non tamen si qua alia inueniatur vacans molestia, propterea aphorismus fuerit falsus. Neq; enim vbi menses defecere solam per nares vacuationem bonam esse dixit, sed eam simpliciter commendauit, nò quòd ea sola sit addito. Quòd si quispiam vacuationem eam quæ per sedem fit ita affectis mulieribus vtilem esse dixerit, id minimè pugnat cum aphorismo. Siquidem Hipp. aliquandò vno quopiam velut exempli gratia proposito, de aliis similibus omnibus pronunciare videtur.

XXXIII.

Γυνακὶ γὰρ γαστρί ἐχούσῃ ἢ τῇ κοιλίᾳ πολλαὶ
ῥυτίδες κίνδυνος ἐκτρέψαι.

Mulierì vterum gerenti si alius multum fluat, periculum est ne abortiat.

Vacuationis ratione nunc quoque Hipp. abortionis periculū imminere dicit grauidæ aluo immoderatus fusa, quemadmodum paulò suprā in misione etiam sanguinis fieri estendebamus.

Γυναῖκι ὑπὸ ὑστερικῶν ῥοχαλασθῆναι ἢ δυσ-
κέρει πᾶρμὸς ἐπιγενόμενός, ἀγαθός.

* Hysterica
id est stran-
gulationibus
uteri obno-
xia. G. de lo-
cis aff. ca. 5. *Mulierī * hystericæ, aut difficulter pariēti ster-
nutamentum superueniens, bonum.*

Vnum aphorismus nomen habet obscurum, hy-
stERICUM. Nonnulli enim id pro omnibus affecti-
bus uteri (quem ὑστέρα appellat Græci) accipiūt:
Alij verò pro iis tantum affectionibus uteri exau-
diunt quas sequitur quæ hysterica, id est ab utero
suffocatio vocatur: quanquam reuera strangulatio
non est, sed, quæ Græcis ἀπνοία, id est respirationis
ablatio dicitur. Alij secundas eo nomine intelli-
gunt, siquidem has etiam Græci appellant * ὀστρία.
Verum hi apertè errant longèque opinione fallun-
tur, etsi quàm maximè in eo verum dicere videan-
tur quòd secundæ utero retentæ sternutatione de-
turbantur. Nam alius de his Hipp. scriptus est a-
phorismus: Et si appellationem ipsam spectes, non
idem sonant hystera & hysterica, sed plurimùm in-
ter se differunt. Falsum porro est de omnibus uteri
affectibus efferri orationem. Neque enim exulce-
rationes uteri, aut inflammationes, aut erysipela-
ta, aut etiam abscessus sternutatio iuuat. At verò il-
lud est veritati consentaneum, ab utero respiratio-
nis priuationi, id est apnoæ hystericæ interuenien-
te sternutamento, meliusculè habere mulieres & la-
boris leuamentum sentire, non solum quia bonum
sit signū sternutatio spontè naturæ ita affectis mu-
lieribus superueniēs, sed etiam quia ut causa huic
affectui remedio existat. Signum itaque bonū est,
quia

quia indicat languidam antea & torpentem naturam nunc expergefieri exuscitarique & recreari, & propriarum motionum reminisci: quando quidem ipsa quædam excrementa reiicit & à se depellere conatur. Ita enim sternutamentum fieri ostendimus lib. de symptomatum causis. Causa vero boni & commodi existit quia vehementiore quassu & iactatione partim naturam excitat, partim quæ corporis partibus tenaciter impacta sunt excutit. Sic enim singultum quoque sanare solet.

XXXVI.

Γυναικὶ τὰ λεῖψα μὲν ἄρχοντα καὶ μὴ ὡς
τὰ αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα, καθάριστον δὲ αἵματος
σημαίνει.

Mulier mensēs decolorēs, nec eodem semper modo & tempore prodeuntes, purgationem indicant esse necessariam.

In multis exemplaribus dictionem ita habere, reperire licet, Mulieri menstrua tarda nec benè respondentia. Possunt itaque menstrua tarda, id est consuetum statumque circuitum excedētia & morātia purgatione egere humoris pituitosi: ob quæ etiam malè colorata fiunt, non tamen sola hac necessariò. Nam & extenuante aliquandò victu tales affectiones sæpè curauimus, quo de scriptum à nobis habetis librum: vnà autem cū hoc victu coniungi potest etiam aromatum suffitus, & suppositiui pessi eandem cum eo vim habentes, & potiones medicæ quæ humorum crassitiem incidant & tenuent, qualis est diacalaminthes, qua nos peculiariter vti solemus, & quæ sæpè commorantes men-

struas purgationes mouit. Etenim indicatio & scopus earum prouocationis est, vaforum ad uterum peruenientium ora tūc recludere, tum extenuare sanguinem. Et verò purgatio etiam totius corporis ut dixi, quum crassi vacuandi sunt humores, tales affectiones sanat. Quòd si decolores scribatur, multò magis purgatio ita affectas mulieres sanauerit. Neque enim propter humorem pituitosum solum, sed etiam propter melancholicum & biliosum decolores fiunt menses. Quo autem modo dignoscere oporteat humorem redundantem ipsemet primo de morbis muliebribus docuit: nunc verò ipsum per purgationem vacuandum esse tradit. Illud etiam, Nec eodē modo & tempore prodeuntes huic lectioni magis consonat, ut tota sit eiusmodi oratio, Si menses decolores fiant, nec similiter prodeant atq; antea manare consueuerunt, purgatione mulier indiget. Vsu enim venit caco-chymis mulieribus, ut nō modo decolores in ipsis menses appareant, sed etiam statum periodi tempus non seruent: humoribus qui quidē crassiores sunt & ad fluendum ineptiores, morantibus & tardantibus: qui verò his sunt contrarij, id est humidiores ac tenuiores, consuetum statumque terminum anteuertentibus.

XXXVII.

Γυναῖκί γὰρ γαστρί ἐχούσῃ ἢ οἱ μαστοὶ ἐξαιφνης ἰσχυρὸν ῥέοντα, ἐκλειπώσκει.

Si mulieri uterum ferenti mammae subito extenuentur, abortus sequitur.

Hic etiā aphorismus est de eorū numero, quos
indic

Indicare diximus foetum alimenti penuria laborare. Communes enim quædam venæ sunt māmīs cū vtero: quibus destitutis sanguine mammæ emacrescunt, & alimenti inopia interdū foetus enecatur, nonnunquam etiam ad exitum incitatur eā ob causam, quā ipse lib. de natura infantis his verbis explicat, Alimentum & augmentum quod à matre descendit, non amplius infanti sufficit vbi nouem exactis mensibus foetus grandior factus est. Trahit enim quod dulcissimum est in sanguine ad sese, simulq; lactis parte aliqua fruitur. Quæ vbi rariora & pauciora ipsi fuerint, & infans vegetus & robustus fuerit, præsentī non contentus alimento calcitrāt, & se conuolutans crebra manuum pedūque impulsione disruptis mēbranis initium partiōnis matri adfert.

XXXVIII.

Γυναῖκί γὰρ γαστρί ἐχούσῃ ἢ ὁ ἔτερος μασθὸς ἰχνὸς γήυνε? δίδυμα ἐχούσῃ, θάτερον ἐκλή-
πτῶσκει, καὶ ἢ μὲν ὁ δεξιὸς ἰχνὸς γήυνε?, τὸ ἄρ-
σεν, ἢ δὲ ὁ ἀριστερὸς, τὰ θῆλυ.

Mulierī geminos ferenti si altera mamma extenuetur, alterū abortu edit: Et siquidem dextra māmā extenuata est, marem: si verò sinistra, fœminam abortione excludit.

Quod superiore aphorismo de ambabus māmīs dicebatur, id nūc de altera pronūciat, atq; propter eā causam, quam suprà retulimus venarū cōmunitatē, foetus ē directo māmā attenuatē & imminutē fitus aboritur. Quod autē dū gemelli mas scilicet & fœmina vtero gestātur, si dextra māmā emacre-

scat, solus mas: si sinistra, sola femina corrumpatur, ex illa ipsius opinione pedit, qua mares dextra utri parte, feminas sinistra potius gestari putat.

XXXIX.

HἩ γυνὴ μὴ λύσσει, μηδὲ τέτοκε γάλα ἔχει, ταύτη τὰ λαλαμήνια ἐκλείπει.

Si quæ nec prægnans nec puerpera est lac habet, ei menstrua defecerunt.

Et longa est opus oratione, & lectorem qui eam sit affecuturus diligenter versatum esse oportet in commentariis quæ de naturalibus facultatibus scriptum est. De his tamen in præsentia tantum dicturi sumus, quod summa breuitate repetitum ad præsentis aphorismi explicationem satis esse possit. Hoc omnium est animantis partium commune (quæ quidem vel aliis partibus utiles humores, vel ad generis propagationem, vel conceptus nutritionem accommodos gignendi vim habeant) ut talis humor sit alimenti partis ipsum generantis reliquum. Nô enim quia partis natura nouerit in quam rem animali vsui sit futurus eiusmodi superans humor, ipsius propterea generationem molitur. Alioqui tali esset intellectu prædita, qualé in iis arbitramur inesse oportere qui ciuitatû tenent gubernacula. Sed eam animantium opifex prouidentiam habet & cogitationem: pars verò ipsa naturalibus, ut demonstrauimus, regitur & gubernatur viribus, cum aliis quibusdam, tum alteratrice, qua sibi assimilât alimentum. Quantum itaque alimenti ab ipsa immutati & alterati alendo corpori fuerit perfectè

perfectè assimilatum, ipsi apponitur parti eamque alit: atque hoc est quod ipse dicebat, Alimentum est & quod alit, & quod est quasi alimentum, & quod futurum est. Alimenti verò residuum, & veluti opimæ quædam reliquiæ humor quidam est naturæ partis similis: qualis in ossium quidem cavernulis & inanitatibus est reliquus, in iocinore verò sanguis. De hoc genere spumosa est in pulmonis carne contenta humiditas, & in artuum commixturis viscidus & glutinosus humor, in testibus & parastatis (Sic Græci vocant vasa semen eiacularia, quæ ab utroque teste reflexa in pudendum pariter perueniunt) sperma appellatum, & in lingua cui salivæ nomen est. In mammis etiam sunt glandulæ id quod affluit sibi assimilandi vim sortitæ: quæ quum exangues sint & albæ familiærè & proprium humorem talem efficiunt, quale lac est: atque quanto alimenti plus affluit, tanto lactis est copia maior, quod circiter octauum & nonum à gravitatione mensem usu venire solet: quo tempore communes mammarum & uteri venæ sanguine turgent, quemadmodum gravidatorum animalium anatome manifestò conspicitur. Cuiusmodi res aliquandò etiam licet rarò citra uteri gestationem accidit, quum propter remoratos menses venæ ad similem peruenerint repletionem: cuius nunc affectionis meminit Hipp.

X L.

Γυναιξὶν ὁπόσοισι δὲ τὸς τῆς αἵμα συ-
σφύεται, μανίην σημαίνει.

Quibus in mammis sanguis colligitur, furorem

Y 5.

significat.

Quòd sanguis in mammas delatus, deinde à glandulis quæ inibi sunt mutatus fiat lac, superiore diximus aphorismo. Nunc verò, si in mammas coactus, ibidem immutabilis permaneat, furorem denunciari ait Hipp. Equidem nondum hoc accidere vidi. Quare si quando vsu veniat, ex iis fuerit quæ rarò eueniunt. Hipp. verò quasi id viderit, scribit. Quòd si verum est, talè ipsius causam esse existimare oportet. Glandularum quò omniù, tum earum maximè quæ sunt in mammis exanguis natura est & proinde frigida (omne enim exanguis frigidum) & propterea etiam sanguinis eo delati alterationem in frigidius faciunt. Quanto enim hæ glandulæ sunt iocinoris carne frigidiores, tanto lac est sanguine frigidius. Si quando igitur mulieri copiosus simul & feruidus sanguis ex toto corpore sursum, & præcipuè in caput feratur, ea in furorem agetur, quoniam caput eiusmodi sanguis occupat: quæ verò ipsius pars in mammas cogitur in contrarium fieri solitam alteratione nancisci non poterit vt lac euadat, propter ipsius tum feruorem tum abundantiam.

X L I.

*Γμή αδιφ
εγουν* **Γ**υναῖκα ἢν δέλως εἰδέναι εἰ λύνει, ἐπὶ ἢ κα-
θύνει μεμνημένη μελίκρητον δίδναι πικρὸν, ἢν
μὲν σφόδρην ἔχῃ πρὸς τὴν γαστέρα, λύνει, ἢν δὲ μὴ
δὲ λύνει.

*si scire velis an mulier conceperit dormitur ea-
quam mulsam potui dato: & si ventris tormina pa-
tiatur, concepit: sin minus, non concepit.*

Torm

Tormenta sunt tum propter morsum, tum etiam propter spiritum flatuosum qui facilem exitum non habet, cuiusmodi nunc à flatuoso spiritu torsione prægnantibus fieri putandum est propter intestinorum ab utero coarctationem. Dat autem aquam mulsam mulieri dormituræ, crudam scilicet, quoniam ea flatulenta ad diiudicationem opus habet: quippe qui & quiescere & cibariis refertâ mulierem esse velit. Siquidem utrunque ad torminum confert generationem.

X L I I.

Γυνὴ ἐγκυῖα εἰ μὲν ἀρρῆν λευα, δὴ χροὺς ὄζει, ἢ δὲ δῆλον, δὴ χροὺς.

Mulier grauida si marē gerit coloratior est, si fœminam decolor.

De prægnante marémne an fœminam gestet, ex coloris bonitate & prauitate diiudicandum esse dicit, eiusdem scilicet ad seipsam non ad alteram respectu habito. Nam quæ fœminam utero gerit, seipsa minus probè colorata apparet, quia mare sit fœmina frigidior. Nec verò talis conceptus fuisset nisi & viri semen, & mulieris uterus quo concepit tempore fuissent frigidiora. Quare quod hoc aphorismo dicitur de numero est eorum quæ sæpius ita fieri solent. Fieri siquidem potest ut tam benè in omnibus se gerat mulier post grauidationis tempus ut benè colorata euadat. Porro constat alia præterea esse maris concepti signa, quales sunt frequentes & validi ipsius motus: quæ tamen ne ipsa quidem sunt perpetua concepti masculi indicia. Fit enim interdum, licet rarò, ut fœmina dum

utero

utero gestatur mare sit robustior, ac multas & validas motiones edat, contráque mas sit foemina infirmior, & paucioribus & obscurioribus agitur motionibus.

XLIII.

ΗΝ γυναικὶ λεύσας ἐρυσίπτελως ἐν τῇ ὕστερῃ γένῃ, θανάσιμες.

Si prœgnanti fiat in utero erysipelas, perniciosum est.

Vtrum in grauidæ mulieris utero natum erysipelas solum perniciosum, an etiam propriè dictam phlegmonè exitiosam esse putat? Nam quòd factò in utero erysipelate, foetus necessariò pereat nemini est dubium. Siquidem acutæ etiam febres sine erysipelate ipsum interimunt. An verò utero inflammationem patiente possit aliquando foetus vitam tolerare, digna quæstione res est.

XLIIII.

Οκόλαι πρὸ φύσιν λεπταὶ ἔσσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν, ἐκλυτρώσκεισι πρὶν ἢ παχυνθῶαι.

Quæ præter naturam tenues uterum gerunt, abortiunt donec habitiores evaserint.

Huius lib. interpretes trifariam aphorismi sensum accipiunt. Quidam enim arbitrantur ipsas omninò abortire: alij verò, si non crassescant & reficiantur, sed alimenta non sentiant & attenuatæ permaneant: nonnulli si quo refocillantur tempore conceperint, tum demùm maximè abortum pati putant, id quod cæteris prius dictis videtur minus

nus esse verisimile. Ita tamē Numesianus exposuit, de iis ^{vi}ctum aphorismum esse affirmans, quæ præter naturam sunt attenuatæ, quasque prius refici, deinde gravidari oporteat: sed quum priusquàm probè sint refocillatæ concipere occupent, eas ait nō posse refici, quin sanguis ad fœtus nutritionem suppeditandus, ad gravidæ ipsius nutritionē rapiatur. Quo fiat bona ratione ut fœtus sufficienti destitutus alimento enecetur. Sed & illud, Præter naturam tenues, quidam similiter ac Numesianus interpretantur, nempe ut prægnantem præter suipius naturam attenuatam esse significet: alij supra modum & magnopere significare dicunt, nobis indicare volente Hipp. non quæ mediocriter attenuatæ sint, id ex necessitate pati, sed quæ magnopere emaciatæ fuerint. Vtraque autem expositio sua quadam nititur ratione.

XLV.

Οκόσαι δὲ μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι ἐκλειπώσκεισι διμῆνα καὶ τρίμηνά ἄτερ προφησιᾶ φανεράς, ταύταισι αἱ λοῦληδες μύξαι μέσαι εἰσι· καὶ ὁ διώωντις ἐξάσειν ὑπὸ τῇ βάρει τὸ ἐμβρυον ἀλλ' ἀπορήγμωντι.

Quæ verò mediocriter corpulentæ abortum faciunt secundo mense aut tertio sine occasione manifesta, ijs cotyledones lentoris sunt plenæ, nec præpoderè fœtum continere possunt, sed abruptis decidit.

Sine euidente causa ait, id est sine febre vehementē, vel alui fluxione, vel profluvio sanguinis, vel erysipelate orto in utero, vel gravida ipsa vehementius

tius saltante, vel vociferata, vel contristata, vel ira exardescēte, vel timore perculsa, vel victu ^h par-
 cione, vel denique aliud eiusmodi admittente aut
 patiente grauidata muliere. verisimile enim est cu-
 iusdam lentæ & mucosæ pituitæ plena esse ora va-
 forum ad vterum peruenientium, ex quibus secū-
 dæ pendent: quæ sanè ora cotyledonas appellant,
 non, vt quorundam est sententia, ipsis adnatas car-
 nes glādulosas. Nā & ipsemet Hipp. primo de mu-
 liebribus malis ait, Si cotyledones pituita refertæ
 fuerint, pauciora fluunt mēstrua: & Praxagoras de
 naturalibus primo, cotyledones, inquit, sunt ora
 venarum & arteriarum in vterum ferentium.

X L V I.

Ο κόλπος πρὸ φύσιν παχύνει ἐξ ὧν μὴ φυλ-
 λαμβάνουσιν ὅτι τῇ γαστρὶ, ταύταισι τὸ ἐπί-
 πλοον τὸ σῶμα τῶν ὑστερῶν ἀποπιέζει, καὶ πρὶν
 ἢ λεπυνθῆναι, ὁ κύστις.

*Que præter naturam crassæ non concipiunt, ipsæ
 vteri os ab omento comprimitur. Itaque grauidari
 donec extenuentur nequeunt.*

Illud etiam præter naturam hoc loco bifariam
 accipiunt, arbitrantibus quibusdam idem quod
 præter modum significare, aliis verò præter ipsius
 mulieris grauidæ naturam. Sed verior est prior ac-
 ceptio. Nam ab epiplois, id est omenti pinguitudi-
 ne premitur & coarctatur os vteri mulieribus su-
 pra modum crassis. Porro intelligit os vteri inter-
 nū vbi vterus definit & ipsius ceruix incipit, quod
 propriè os vteri appellatur. Nam alterum ceruicis
 extrem

extremum, quod mulieris pudendo committitur, non vteri, sed ipsius ceruicis os meritò appellaue-
ris.

XLVII.

HΝ ὅτερον ἐν τῷ ἐχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ,
ἀνάγκη ἐμμοῖτον γενέσθαι.

Si qua parte vterus coxae adiacet suppurauerit, emmotis medicamentis curetur necesse est.

In coxam vteri partem inclinatam, quia per cō-
cerpta & medicamentis cōuenientibus oblita lina-
menta curationem requirit, ob id eam ἐμμοῖτον appel-
lauit, quasi dicas cōcerptis linteolis curandam. Nā
quod vterus si suppurauerit, (suppuratione præ-
sertim extrorsum vergente, id quod nunc indica-
re videtur) tali necessariò curatione egeat, nemini
est in obscuro.

XLVIII.

Eμβρυα, τὰ μὲν ἀρσενὰ ἐν δεξιῇ, τὰ
ἡθελια ἐν δεξιῇ ἀρσενικοῖσι μάλλον.

*Mares dextra vteri parte, femine sinistra ma-
gis gestantur.*

Quod propter temperamentum statim ab ini-
tio calidius masculus foetus generetur, demonstra-
uimus in commentariis de semine. Sæpè etiam pro-
pter locum, id est partem vteri dextram (hæc autè
protinus ob hepatis viciniam calidior existit) con-
ciliatur foetui temperatio calidior. Ad eiusdem
caliditatem confert aliquid muliebri quoque se-
men ex propriis testiculis per vtraque cornua pro-
fufum partum in dextrū vteri sinum, partim in si-
nistrum,

nistrum cuius seminis finistri dissimilem esse conditionem nos quoque demonstrauimus. Siquidem tum serotius tum frigidius existit semē sinistro testiculo contentum. Quo bona ratione fit ut parus laeva uteri parte collocatus ab initio statim frigidior euadat. Porro de his omnibus abundè diximus quinto Anatomicorum Hipp. libro.

X L I X.

ΕΣ ὕστερων ἐκπύσεως πᾶρμικόν ἐπιθεῖς ἐπιλαμβάνειν τὸς μυκτικὰς ἐν τῷ σώματι.

Ad secundas deturbandas sternutatorio immisso nares & os manu obtura.

Non circumflexa vltima syllaba ὕστερων legēdum, ita enim vterus significaretur, sed grauata ὕστερον. Neque enim αὐτὰς τὰς ὕστερας, id est, vterum ipsum, sed τὰ καλούμενα χορία & ηγεῖ ὕστερα, id est secundas deturbari vult per sternutatoria medicamenta contentione adhibita.

L.

Γυναικὶ τὰ κατὰ μιλύια ἢ βόλη ἐπιχέουσι, κύνη ὥς μεγίστη πρὸς αὐτὰς ἐπὶ τὸν πρόσβαλλε.

Mulierī si placet mēstrua sistere, cucurbitulam quādam maximam ad mammas appone.

Quemadmodum mensium parcius, aut omninò non fluentium curationem suprā docuit, ita nunc quoque ipsorum prater modum prodeuntium sistendi rationem tradit: amplam iubens cucurbitulam mammas esse admouendam. Verum melius fuerit non in ipsis mammas, sed infra ipsas firmare cucurb

cucurbitulam qua maximè parte venæ ex partibus inferioribus ad ipsas pertinent. Qua ratione moti nonnulli sic legunt, Cucurbitulam grandem sub mammis defige. Porro quàm maximam vult esse cucurbitulam, vt fortius ab utero sursum reuellat, per communes id machinatus venas.

L I.

Οκόλαι γὰρ γαστρὶ ἔχουσι, τῷ τῶν δὲ σώματι ὅτι ὑστερῶν συμμεμυκεν.

Quæ ventrem ferunt, ijs vteri os conuiuet.

Maximum prægnantis mulieris hoc est indicium, si digito immisso obstetrix os vteri potuit attingere. Nam vbi primum vterus intra se semen concepit, vniuersam capacitatem suam contrahit, & os claudit. Videtur tamen propter inflammationē etiā & scirrhum arctari os vteri. id verò ipsius duritie distingues.

L I I.

Ην γυναῖκί γὰρ γαστρὶ ἔχουσιν γάλα πολὺ ἐκ τῶν μαζῶν ῥυτῆ, ἀδενὲς δὲ ἐμβρυον σημαίνει· ἢ δὲ σερροὶ οἱ μαζοὶ ἔωσι, ὑγιεινότερον δὲ ἐμβρυον σημαίνει.

Mulieri partum gerenti si lac è mammis copiosè fluat, fœtum imbecillum significat: Si verò firmæ solidæque mamme fuerint, valentiorē conceptum indicant.

Eo demum tempore lac è mammis manat (quibus certè quidem fluere apparet) quo tempore naturaliter prægnantibus generatur. Neque enim

protinus primis mensibus generatur. Quod autem fluat omnino, nec intra mammas retineatur, in causa est eius copia cumulatior. id verò fit oppletis nimium venis iis mammarum quæ habent cum utero communitatem. Sed multo magis replètur, quàm fœtus paucillum sanguinis consumit: quod ipsum propter eius imbecillitatem accidere putandum. Quæ quum ita sint, constat mamas neque tam macilentas flaccidasque quàm quum non erat prægnans mulier, apparere oportere (hoc enim signum penuriam sanguinis indicat, propterea quæ fœtū fame contabescere) neque adeo plenas turgidasque, ut lac effluat, sed in tantum attolli debere, ut firmæ solidæque tangētibus appareant. Media enim hæc est inter duras appressoque digito resistentes propter nimiam repletionem, & molles, fluidas, laxasque ob sanguinis inopiam constitutio. Merito itaque Hipp. signum hoc celebrat, utpote quod neque fœtum imbecillum esse, neque alimentum ipsi deficere indicet.

L I I I.

Οκόσαι διαφθείρου μέλασι τὰ ἐμβρυα, ταῖς τῆσι δὲ τῖθοι ἰχνοὶ γίνονται· ἢ δὲ πάλιν σκληροὶ γίνονται, ὁ δὲ ἔσαι ἢ γὰρ εἴσι τῖθοισιν, ἢ γὰρ τοῖσιν ἰχίοισιν, ἢ γὰρ εἴσι ὀφθαλμοῖσιν, ἢ γὰρ εἴσι γένεσι, καὶ ὁ διαφθείρουσιν.

Quæ fœtum sunt perdituræ, ijs mame extenuantur: Contra verò duræ si fiant, dolor aut mammas, aut coxas, aut oculos, aut genua fatigabit, nec abortiunt.

Dixerat

Dixerat suprà, Mulieri vterum gerenti si māmē
repentē extenuentur, abortit. Dixerat item, Mu-
lieri geminos ferenti si altera extenuetur mamma,
alterius abortus sequitur. Nunc verò consecutio-
nis mutato ordine non à signis, sed à mulieribus
ipsis fœtum corrupturis incœpit, mammarū exte-
nuationem in ipsis præcedere affirmans. Neque e-
nim idem est omninò, quum ad mammarum exte-
nuationem fœtus cōsequi corruptionem dicitur,
& quum si futura est fœtus perniciēs, mammarum
prægredi attenuationem pronuntiatur. Nam qui
ad mammarum gracilitatem dicit fœtus consequi
corruptionem, id solū pronunciat futuræ cor-
ruptionis signum esse: qui verò iis quæ partū sunt
eliduræ mammas dicit gracilescere, non solū hoc
corruptionem fœtus præcedere, sed etiam aliter cō-
ceptum non perimi indicare videtur. Itaque eius
rei veritas diligenter inuestiganda est & perscru-
tanda, obseruandūque in iis quæ prægnationis
tempore apparent in mulieribus, an nunquā ali-
ter quā cum mammarum extenuatione præcedē-
te sint fœtum corrupturæ: exempli gratia an sal-
tantibus ipsis, aut multū vociferatis, aut ira exar-
descensibus, aut repentino aliquo timore perculsis
mammarum aliquando non præcedente extenua-
tione fœtum interimi accidat. An etiam propter fe-
bris magnitudinem, aut erysipelas in vtero ortū,
aut coryledonibus lentoris repletis, aut ob eiusmodi
aliud fœtus sequatur internecio absque mam-
marum extenuatione. Hipp. certè hanc semper
præcedere existimare videtur: & mihi obseruanti,
sæpè in supradictis internecionis fœtus causis,

mammarum visa est præcedere extenuatio. An nõ igitur quandò citra aliquã eiusmodi causam mamarum fit extenuatio, sanguinis in venis vteri mamarumque communibus penuriam in causa esse dicendum? propterea enim atrophia, id est alimentum defectu enecari fœtum dicebat. In aliis verò causis, ob quas vel aliquid passus conceptus moritur, vel abrumpitur ab utero, quum membranæ ipsum obuoluētes & retinentes perfringuntur & diuelluntur, natura scilicet vasorum in uterum desinentium oscula & vincula quibus cum secundis cohererent dissolvente, & dolores excitāte, an non inquam sanguinis propterea ad partes genitales motum fieri putandum est? Nam hæc communis quædam ratio est, ut ubi natura aliquid violenter excernit, eò sanguinis & spiritus motus fiat: quibus veluti instrumentis quibusdam vsa per vim propellit ea quæ molestiam exhibent. Hæc siquidem ratione & dolentibus partibus superueniunt inflammationes, doloris causam excernere & propulsare enitente & properante natura, quæ ut id præstet, sanguine ac spiritu dolentem locum replet. Atque hæc mihi in priorem aphorismi partem sint dicta. Altera verò pars quæ sequitur, & in qua mammarum contrariæ affectionis meminit, hæc est, Contrà verò, ait, marmæ si duræ fiant. Quum verò duo in eiusmodi locutionibus significet particula contrà, vnum quo antedictæ cōiungitur affectioni, alterum quod alia dictione è contrario solent efferre, verius mihi & Hipp. sententiæ congruentius secundum significatum esse videtur: ut quod toto dicitur aphorismo sit eiusmodi, Extenuatæ marmæ

mammæ fœtuum omninò præcedunt corruptionem, nec nisi prius extenuatis mammis, hi corrumpi possunt: duræ verò mammæ corruptionem quidem non portendunt, sed partium enumeratarum dolor aliquis duritiem earum cōsequitur: ut quæ admodum mammæ graciliores sanguinis indicant penuriam, ita duræ demonstrent copiam, ab illis nimirum differentes quas paulò antè firmas solidasque appellauit: à quibus rursum mammis duris quum id quod redundat natura deponat in partes alias, hæ quidem dolore cruciantur, fœtus verò noxæ & iniuriæ expers permanet. Porro hoc loco oritur quæstio, quam ob causam in corpus vteri redundantem materiam nunquàm natura reiicit, & inflammationem committit: quod si fiat, cur inflammato vtero partus non corrumpetur? an diuersum est quod ab Hipp. dicitur? Neque enim ut ad mammarum tenuitatē semper, sic & ad earundem duritiem nunquam fœtuum corruptionem consequi putandum est ab Hipp. fuisse dictum, sed non semper. Nam si quod redundat in alium locum quàm vterum propellat natura (quod doloris sensu cognoscem⁹) fœtus nō erit corruptio. Rursumque si ita accipiamus, tota eiusmodi erit oratio, Grauidis fœtum corrupturis semper mammarum præcedit extenuatio, durities verò ac plenitudo non semper. In his enim id quod redundat in aliam ferè quandam partem natura protrudit. Quod si in vterum illam redundantiam propulerit, etiam tùm graciles omninò mammæ fient. Nam secundum Hippocratis, ut apparet sententiam etiam si alia quauis occasione & non propter

alimenti ægestatem fiat abortus, mammarum omnino prægressura est gracilitas ob explicatam à nobis causam. Quare si vel propter cotyledonum humiditatem conceptus prolabatur, etiam tum ipsum natura ad exitum contrudente & propellente motus fiet sanguinis ad uterum, & eo modo graciliores quam erant antea mammae evadent.

LIIII.

Ὅσῳσι τὸ σῶμα τῶν ὑστερέων σκληρόν ὄσῳ, ταύτησιμ ἀνάγκη τὸ σῶμα τῶν ὑστερέων ξυμμένει.

Quibus os uteri durum est, ijs arctetur est necesse.

Etiam supra diximus præclusionem oris uteri commune signum esse & tumoris cuiusdam in ipso præter naturam consistentis, & prægnationis in muliere, idque distinguendum esse eius mollitie & duritie. Gravidis enim molliculum est & secundum naturam: iis verò quibus uteri tumor præter naturam siue cum inflammatione siue cum scirrho adest, durum. Melius itaque hic aphorismus statim post eum scriberetur, in quo dicebatur, Quæ uterum gerunt, iis uteri os conuiuet.

L V.

Ὅσῳι γὰρ γαστρί ἔχειν ὑπὸ πυρετῶν λαμβάνοντες, καὶ ἰχυρῶς ἰχναίνοντες ἀνευ προφασ

Ενὶ ῥόῳ γυναικείῳ πάσμος καὶ λεπθυμία
ἢ ἐπιγύνη, κακόν.

Si muliebri profluvio conuulsio, aut animi defectus superueniat, malo est.

Non statim ut talis eluuius promanare cœpit, isthæc accidere putandum est, ut nec aliud quicquam eorum quæ sequenti oratione quibusdam aliis interuenire dicentur, sed quum vel vehementia fuerint, vel diu durauerint. Itaque lipothymia cuiusvis immodicæ vacuationis est symptoma: cōuulsio verò etsi communis non sit omnium vacuationum, plurimas tamen sequitur, multoque magis si affecta pars est neruosa.

Καταμνήων γινωμένων πλειόνων, ὥς ἐνυμβαίνουσι, καὶ μὴ γινωμένων ἀπὸ τοῦ ὕστερου ἐνυμβαίνουσι ὥς ἐστι.

Menstruis abundantibus morbi eueniūt, & subsidentibus accidunt ab utero morbi.

Multos excessu & abundantia morbos fieri, defectu & paucitate nullum nonnullis medicorū visum est. Verum Hippocrates non mulieres solum propter defectum etiam, sed viros quoque egrotare interdum arbitratur: siquidem defectum modò siccitas sequitur, modò frigiditas, modò vtraque. Eas autem intemperies quæ tam magnæ sunt & insignes, ut actionem lædant, de morborum esse genere

nere demonstrauius. Verum haecenus neque falsum neque obscurum est Hipp. dictum. Quod autem menstruis pluribus simpliciter morbos fieri dixit, neq; addidit ab utero: suppressis vero aut paucioribus istud adiecit querere non fuerit indignum, vtrum ad vtraque supradicta communiter retulerit, an deficientium menstruorum sit proprium. Hoc autem nisi causas omnes quibus vel plura quam par est, vel pauciora fluunt menstrua tenuerimus, certo peruestigare non possumus. Potest itaque & vasorum ad vtrum pertinentium osculis nimium patentibus, & tenuiore aut calidiore sanguine, & toto corpore propter aliquam cachexiam, id est prauam corporis habitudinem sanguine grauato (et si nondum is conuenientem naturae symmetriam superet) atque propterea ipsum in vteri venas protrudente, (vt rheumaticis affectibus aliàs in aliam aliamque partem solet mittere,) potest inquam immodica fieri mensium vacuatio. Eadem rursum menstrua pauciora fiunt, vel propter venarum in vtrum menstruam purgationem deferentium conuenientiam contractionemque osculorum, vel earum obstructionem, vel sanguinis crassitiam & frigiditatem, vel ipsorum vteri vasorum robur affluentem sanguinem non admittentium. Quicquid autem horum fuerit, temporis spatio vterum ipsum eiusmodi aliquo affectu laborare, qui vel ad phlegmonem vel erysipelas, vel scirrhum, vel cancerum referatur, tandemque per consensum corpus totum affici est necesse. Immodicis vero mensium vacationibus nullus talis vtero conciliatur affectus, quo sympathiae ratione, id est per consensum vna quoque

totum corpus ægrotet. Quare verisimilius fit de
solamenstruorum retentione Hippocratem illud
extulisse, ab utero morbos accidere.

LVIII.

Επι ἀρχῇ φλεγμαίνοντι καὶ ὡς ὕστερον φλεγ-
μαίνοντι στραγγεῖν ἐπιγίνεται, καὶ ὡς νε-
φροῖσι ἐμπύοισι στραγγεῖν ἐπιγίνεται. ὡς δὲ
ἅπασι φλεγμαίνοντι λυγρὴ ἐπιγίνεται.

*Ad recti intestini & vteri inflammationem,
purulentosque renes accedit stranguria: iecore ve-
rò inflammatione laborante interuenit singultus.*

Vbi quis vrinæ parum continenter reddit, is af-
fectus Græcis stranguria dicitur, id est guttatim
profusa vrina: quod accidit quandoque ob virtu-
tis retentricis vesicæ imbecillitatem, interdum ve-
rò propter ipsius vrinæ acrimoniam. Atq; imbecil-
litas quidē fit tum intemperie, tum tumore aliquo
præter naturā: acrimonia verò accidit vel propter
renū affectionē & vitiū, vel quia tale proleſtatur in
ipſos ex venis percolatū serosum excrementū. Bonā
itaq; ratione Hip. stranguriā ait recto intestino &
vtero inflāmatione affectis, & purulentis renibus
accidere: in recto quidē intestino & vtero per con-
sensum patiente vesica, in renibus autē purulentis
per vesicā pure se expurgāte. Hoc enim sua acrimo-
nia mordens vesicā stimulat ad excretionē. Porro
in vteri & recti intestini inflammatione vicinæ ra-
tione vesicam affici est necesse, ut potè quæ & intē-
perantiæ & inflammationis fit particeps, affliga-
turque præterea & prematur à tumoribus præter
naturam partes eas occupantibus. Iam verò suprā
diximus

diximus non simpliciter affectionem alteram alteri superuenire solere, sed ubi iustam primigenia acquisiuerit magnitudinem. Sic itaque & iocinore inflammationem patiēte singultus accidit propter neruorum communitatem, nō quidem semper, sed ubi in maximā iecur peruenerit inflammationem.

L I X.

Γυνή ἢ μὴ λαμβάνει γὰρ γαστρί, βύλη δὲ εἰς δέναι εἰς λήψεται, περικαλύψας ἱμαθίοισι θυμὴν καὶ τῷ κῆρ μὴ πορδύεσθαι δοκέει ἢ ὁδὸν δὲ τὸ σῶμα τὸ δὲ τὰς ῥῖνας καὶ δὲ τὸ σῶμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴν ὁ δὲ ἐαυτὴν ἀγνοῶς εἰσι.

Si mulier non concipit, & scire placet an sit conceptura, veste undique preligatam & obuolutam subter suffito: ac si odor corpus peruadere videatur ad nares & os usque, nō sua culpa sterilē esse scito.

Verbum suffire materiam quæ suapte natura suffiri potest indicat, ut thus, myrrham, Styracem cæteraq; temperamēto calida & valdē odorata. Vult enim in totum corpus ipsorū vim sustolli, ut quū ad os & nares peruenerit, à muliere manifestò sentiatur. In iis itaque solis mulieribus totum corpus non permeabit incensi odoris qualitas, quibus durum densūmq; adest vteri corpus, tale verò ad conceptionem ineptum est, ut paulò post dicturus est, Quæ frigidos & densos locos habēt nō concipiūt. Porro id quod in fine aphorismi scribitur, nō sua culpa sterilē esse scito, aphorismi vsum demonstrat. Sæpē enim ut sacerdotalis quædā aut regalis propagatio & soboles superfit studiosē faciunt ciuitates

tes

tes ut ab iis seu viris seu mulieribus susceptos liberos habeant, ad quos solos eius progeniei spes est redacta: deinde ubi mulieres non concipiunt, utrius causa id accadat queritur, ut facto diuortio ex aliis suscipiantur liberi. Atque hanc Plato in Theæteto doctarum pronubarum artem esse innuere videtur. Tota autem ea de re disputatio absoluetur non ita multo post, ubi omnes ad id attinentes aphorismos explicabimus.

L X.

HΝ γυναικὶ ὅτι γαστρί ἐχέουσι αἱ λαβῶσαι τοῦ ἐμβρύου, ἀδυνατοῦν δὲ ἐμβρυον ὑγιαίνειν.

Si pręgnanti purgationes męstruę cursum suum teneant, benę valere fętum est impossibile.

Purgationis nomen multitudinis numero elatum, & quod sequitur verbum *πορνεύουσι*, id est cursum tenere, non paucum indicant sanguinem esse qui excernitur, neque semel erumpere, sed sæpę & multum. Nam sæpę sine vlla fętus læsione paucus sanguis semel atque iterum pręgnantibus excerni cōspicitur: quum verò nihil à iusta mensura purgationis męstruę differt, deincepsque seruat legitimum circuitionis męstruę terminum, tum ut fętus validus sit & robustus fieri non potest. Siquidę fortis & robustus fętus eo sanguine ad sui alimentum abutitur, qui ex toto corpore deriuatur ad vterum. Porro excretio quę grauidis accidit, ex venis iis quę utrinque in vteri ceruicem inferuntur fieri videtur. Nam ab interius in capacitatem vteri pertinentibus secundę dependent. Quare nihil per eas in muliebrem sinum excerni potest.

L X I.

LXI.

ΗΝ γυναῖκι καθάρσεις μὴ πορεύωνται, μήτε
φείκης, μήτε πυρετοὶ ἐπιγενομένης, αἵται δὲ
αὐτῇ προσήκουσιν, λογίζεσθαι ταύτην οὐ γαστρί' ἔχειν.

*Si mulieri purgationes non prodeant, neque febre,
neque rigore superueniente, cibique fastidium ac-
cidat pregnantem esse putato.*

De iis quibus antea legitimè purgatis, derepen-
tè postea retenta sunt menstrua sine causa manife-
sta, scriptus est Hippocrati aphorismus: in quo ea
nos docet quæ ipsa experientia quàm plurimæ no-
runt mulieres. Nam si retentis mensibus languen-
tes ipsæ cibi fastidio laborent, tum se concepisse ar-
bitratur. Accidit autem cibi fastidium eadem qua
pica ratione, malè scilicet ore ventriculi grauidis
mulieribus affecto. Potest etiā propter totius cor-
poris cacochymiam & humorum vitium eiusmodi
aliquid mulieribus accidere: verum id cū hor-
rore & febre quadam patiuntur, atque eatenus di-
stinguntur à prægnantibus.

LXII.

ΟΚΑΙ ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔ-
χουσι, ὧς λυίσκουσιν, οὐδέου καθύπερθε ἔχουσι
τὰς μήτρας, ὧς λυίσκουσιν. ἀποσβέννεται γὰρ αὐταῖς
ὁ γόνιμος, καὶ οὐδέου ξηρὰς πολλοῦ καὶ περικαεῖς.
ἐνδεῖν γὰρ τὴν τροφὴν φέρεται τὸ σπέρμα· οὐδέου
δὲ ὧς ἀμφοτέρω τὴν λεῖαν ἔχουσι σύμμετρον, αἰ-
δίου ἐπίτεκνοι γίνονται.

*Quæ frigidos & densos locos habent, utero non
concupiunt. Et quæ præ humidos habent, grauidari
nequ*

*nequeunt:extinguitur enim in ipsis genitura. Et quæ
sicciore & æstuosos: nam alimenti defectu semen
corrumpitur. Quæ verò ex vtraque oppositione mo-
deratam nascuntur sunt locorum temperationem, ea se-
cunditate valent.*

Si in suum quemque aphorismum & debitum ordinem redigere mihi liceat, paulò suprà explicatum aphorismum huc transferre non dubitem in huius locum: ut absoluta de mulierum purgationibus disputatione, de ipsis deinceps locis muliebribus instituat oratio, quæ quot modis steriles euadant mulieres doceat. Primus itaque inter eos ordine fuerit aphorismus ille ubi dicebat, Si mulier non concipit, scire autem velis an sit conceptura, vestimentis vndique obuolutam subter suffire oportet. Secundus autem nunc propositus, cuius summa est, Probè quidè temperatos muliebres locos ad conceptionem aptos accommodatòsque esse: Intemperatos autè, si quidem mediocriter id patiantur, ægrè ac difficulter cōcipere: si verò sine modo, steriles mulieres efficere. Quibus verbis virorū quoq; vnà venit infecūditatis causa intelligenda, verū id multos latet. Sed qui diligèter dictis Hip. aduerterit animum, is primū quidem quam ob causam ex viris etiam nonnulli sint prorsus infecundi intelliget, deinde temperatos quidem tam viros quàm mulieres semper gignere, etiam si cum intemperatis coeant: Intemperatos verò, cum iis solis qui contrario sunt temperamento copulatos generare discet. Prius tamen de mulierum sterilitate dicendum, quarum vteri statim ab initio in-

temp

temperata est constitutio, vna quapiam ex primis
qualitatibus exuperante, vel duabus: quemadmo-
dum in commentariis de temperamentis explica-
uimus, vbi intemperantias omnes octo numero ef-
se demonstrauimus, simplices quidem quatuor, qua-
rum nunc meminit Hipp. totidem verò compo-
sitae alias simplicibus hisce inuicē implicatis. Quā
itaque frigiditas immoderata tantum præpollet,
vt densior vterus euadat, tum & angusta admodū
strictaque sunt vasorum ad ipsum peruenientium
ora, & steriles mulieres redduntur, vt pote neque
secundis cohærere & agglutinari ad vasorum ora
potentibus, neque si id quandoque fiat, probè
vnquam conceptu nutrito. Vel enim nullo pror-
sus modo talibus mulieribus fluunt purgationes,
vel admodum exiguae & hæ ipsæ vitiosæ, solo te-
nuiore & aquosiore sanguine per arcta vasorum
oscula elabente. quæ & ipsa facilè obstruuntur tū
ob natiuam angustiam, tum quia magna ex parte
tali natura præditæ humorem cumulant pituito-
sum. Ferè siquidem vtero est totum corpus simile.
Quinetiam maris quoque semē talibus locellis ex-
ceptū refrigerari accidit, nisi sit natura calidius.
Primum igitur frigida vteri temperationis memi-
nit his verbis, Quæ frigidos & densos locos ha-
bent: non mehercule in ipsis volens implicare cum
frigidityte densitatem, non secus atque si siccitatē,
aut humiditatem addidisset. Neutra enim harum
perpetuò comitatur frigiditatem, atque propterea
ipsi modò vna, modò altera miscetur: Densitas ve-
rò muliebribus locis valdè frigidis adest necessariò,
ob quam neque concipere possunt propter expli-
catam

catam à nobis causam. Quo fit vt totam aphorismi sententiam ita accipiendam putemus, Quæ frigidos locos habent, grauidæ fieri nō possunt ob substantiæ ipsorum densitatem. Quamobrē verò densitas conceptioni aduersetur, dicere neglexit, tantquam eius rei essemus causam faciliè intellecturi. Et quæ immodicè ait, humidos locos habēs, prægnantes non fiunt. Extinguitur enim in ipsis genitura, non secus atque in palustri solo cerealia femina. Et quæcunque siccos & æstuosos ardentēque vteros habent, alimenti inopia non concipiunt. Nam siccis locellis eiusmodi aliquid accidere solet, quale quum arenæ, aut argillosæ & petrosæ humo femina mandantur : calidis verò immoderatè & ardentibus similiter euenit, atque si valdè calenti terræ (qualis per caniculæ ardores esse solet) femina committerentur. Atque hæcenus quatuor qualitatum Hippocrates nreminit, cuiusque seorsim vi exposita, vt si quandò inter se misceantur, earū sit permixtio manifesta. Deinceps inquit, Quæ verò ex ambabus moderatā naçtē sunt locorum temperationem, eæ fecundæ existunt. Sed quibus ambabus ? non profectò qualitibus (sunt enim quatuor) sed ipsarum oppositionibus. Vt enim nobis demonstratum est in libris de temperamentis, vna quidem est eucrasia, id est proba temperatio ex moderata calidi & frigidi mixtura : altera verò humido & sicco moderatè inter se mistis. Atque vterus aliquis vna quidem oppositione temperatus, altera verò intemperatus esse potest : sed ne concipiatur potest etiam altera intemperies efficere : vt verò fecundetur mulier, vtraq; opus est proba qualitatum

litatum temperatione. Quemadmodum itaq; Hip. tota fuit de mulieribus affectibus superior disputatio, sic etiam præsens de vteri temperationibus habetur oratio: nihil tamen quicquam ipsi de viris additum est, vel quia promptum facileque esset ex iis que dixit, easdem ad semen intemperantias trāsferre, vel quum in posterum sermonem distulisset, postea est dicere oblitus. Quidam tamen sequente pro maribus aphorismum ascripserunt, cuius initium est, Similiter etiam in maribus: quem vtrique probatissimi quique aphorismorum interpretes ab Hippocratis & sententia & elocutionis ratione affirmant abesse longissimè. Et verò iusta analogiam & proportionem eorum quæ scripsit de mulieribus, licet nobis ad viros transeuntibus dicere vel propter temperamenti frigiditatem non exactè ipsis semen concoqui: atque propterea, si quidè mediocris ipsi intemperies adest, vterum calidiorē postulare, si verò immoderata sit, infœcūdum planè reddi: vel rursus propter humiditatem non percoqui: atque etiam propterea si moderata adest intemperies, calidiore id & sicciore vtero indigere, si verò immodica, fœcundum minimè existere. Eodem quoque modo excedente etiam calore semen veluti torreretur & succūque reddi: præ siccitate verò, simul atque exciderit extendi non posse: qua maximè re ad mulieris grauidationem est opus. Siquidem lib. de semine ostendimus nisi per plurimam fundi vteri partem semen extendatur, non concipere mulierem. His nobis veluti elementis comparatis, deinceps dicamus id quod paulò suprà in hunc dicendi locum distulimus in Theæ-

A

teto à Platone propositum. Inquit enim hoc præcipuum esse munus obstetricum, apta ad liberorū procreationem corpora conciliare inter se & copulare (quæ res nunc hoc aphorismo est tradita) simulque posse internoscere qui sint infœcundi viri, & quæ mulieres steriles. Nam immodicæ dyfcras, id est intemperantiæ horū sunt causa, modicæ verò si sint, & contrariis iungantur, tunc gravidæ fient mulieres, si verò cum similibus copulentur, non concipient. Neque enim fieri potest ut semen frigidius in frigidiorē vtero fecundetur, neque siccius in sicciorē, & de aliis qualitatibus vtroque similiter: sed frigidius quidem semen tanto calidiorē vtero indiget, quanto ipsum longius abest ab optima temperatione. Quacunque autem immodica intemperie vterus laboret, certa sterilitatis cognoscendæ ratio est aromatum suffitio, quā paulò supra exposuit. Nam frigiditas propter vteri densitatem ad os & nares sursum aromatum vaporationem efferri nō sinit. Eodem modo nec siccitas. Humiditas verò sicuti Hipp. dicta est extinguere genituram, ita aromatum quoque qualitatem obtundet. Reliqua est vehemens caliditas, quæ si odorū vim alterabit & corrumpet, atque propterea ipsam servata synceritate nō permittet subuehi ad os & nares, satis tūc in his etiam calidioribus naturis esse poterit ad sterilitatis cognitionem aromatum suffitio: Si verò hæc præstare nequeat, ex aliis tūc nobis indiciis erit eiusmodi inspectanda natura, hoc ipsum imprimis tenentibus, raram admodum in mulieribus talem temperationem esse, siquidem natura est fœmina mare frigidior

dior. Quare vel ob id in mulieribus sterilitatis ex aromatum suffitu probandæ ratio erit multò vtilissima, quia vel omnis immodica intemperies ipsi subiiciatur, vel rarissimè ipsam vnica effugiat, in iis scilicet mulieribus quæ tenues, nigrae, & hirtæ apparēt, vt ex his signis immodica ipsarum intemperies percipi queat sine aromatum suffitu.

LXIII.

Παραπλυσίως δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἀρρογνῶν. ἢ γὰρ διὰ ἀραιότην τῆς σάρκατος τὸ πνεῦμα ἐξέρχεται, πῶς δὲ μὴ παραπεμπειν τὸ σπέρμα, ἢ διὰ τὴν πυκνότην τὸ ὑγρὸν ὃ διαχωρεῖται ἐξ αὐτοῦ, ἢ διὰ τὴν ψυχρότην τὴν ἐκπυρεῖαν ὥστε ἀβροῦν πῶς τὸν τόπον τῆς ἐκείνης, ἢ διὰ τὴν θερμασίαν τὸ αὐτὸ σῶμα γίνεσθαι.

Par est de maribus ratio. Aut enim propter corporis raritatem spiritus foras dissipatur, ita ut genitura eiaculari nequeat: aut propter densitatem humor foras non profilit: aut propter frigiditatem non incenditur, ut eo loci coaceruari possit: aut propter caliditatem hoc idem ipsum usu venit.

Qui hunc addidit aphorismum, ne suam quidem ipsius orationem intelligit. Nam eundem sibi de viris sermonem, quem de mulieribus Hippocrates habuit fore pollicitus, hoc non præstitit. Quum enim ille de quatuor intemperiebus fecerit mentionem, hunc quoque quatuor in maribus, vt nos superiore aphorismo fecimus, intemperies prosequi oportuit: Verum non sic fecit, sed

imprimis corporis statim inculcavit raritatem, quæ in mulieribus est prætermiſſa : Deinde ne oratio quidem ipſa per ſe diligenter examinata, vera comperitur. Raro ſiquidem & laxo corpore viri complures reperiuntur, qui ſemen emittant fœcundiſſimum: neque id mirum videri debet. Nam corporis raritas calidiores & humidiores temperationes comitatur, quæ utique plurimo ſemine & fœcundiſſimo abundant omnium maximè. Nam & materiam vnde ſemen generatur, & vim à qua coquitur habent copioſam. Porro autem ſpermaticorum vaſorum contentione expreſſam genituram, non ſpiritus violētia protruſam foras eiaculari. Spiritus enim ſubſtantia cum ſeminis humiditate permiscetur, quæ & ipſa ut erumpat vaſis exprementibus indiget ſimiliter atque ſpermatica humiditas, quæ tanto exhuberat ſiccitatem, quanto celerius emicat, & diutius & longius fertur. Iſta ignorabat is qui aphoriſmum aſcripſit: & præterea quum humorem propter denſitatem negat foras peruadere, ſiquidem diuerſum à ſemine humorem dicit, leuis & nugatoria eſt eius oratio: ſi verò propter corporis totius ſpiſſitudinem ſemen dicit foras non prodire, quæ ſit instrumentorum ſeminalium conformatio prorsus ignorare videtur. Præſtitiffet enim ipſorum anguſtiam cauſari. Quinetiā id quod deinceps dicitur quadamtenus verum exiſtens, ſequentem habet clauſulam ab omni ſenſu abhorrentem. Nam quòd propter temperamenti frigiditytem ſemen non incendatur, ac propterea infœcundum exiſtat veritati eſt conſentaneum: quòd autem eo loci colligi nequeat, ex abund

abundanti additum est, cum eo quòd neque loci cuiusquam ipsi suprà facta est mentio, sed nobis intelligendum reliquit: tametsi vox demonstratiua eò, ad aliquid, quod suprà dictum esse oportuit, habet relationem. Sed hæc quidem parua sunt: quod verò ad finem aphorismi dicitur errorem habet maximum, quum propter caliditatem idem euenire dicit. Manifestò enim ea oratio ad superius dictum est referenda: dictum verò suprà fuit ob frigiditatem semen non inflammari, ut eò loci coaceruetur. Quibus verbis fit, ut propter calorem etiam non incendi semen, neque in vasa cogi seminalia intelligere debeamus, quæ res euidenter est absurda. Nam torrerì, aut assari, aut eiusmodi aliquid affirmare pati semen à calore habet rationē, at non incallescere absurdum est omnino.

LXIII.

ΓΑΛΑ ΔΙΔΝΑΙ ΛΕΦΑΛΑΛΓΕΣΙ, ΛΑΚΟΥ· ΚΑΚΟΥ *
 δὲ καὶ πυρεταίνουσι, καὶ οἷσι ὑποχόνδρια
 μετέωρα διαβορβορίζοντα, καὶ οἷσι διπλώδεις· ΚΑ-
 ΚΟΥ ἢ καὶ οἷσι χολώδεις αἰ διαχωρήσεις καὶ ἐν τοῖσι
 ὀφθαλμοῖσι πυρετοῖσι ἐξοίσι, καὶ οἷσι αἵματι πολλῶ
 διαχωρήσεις γέγονεν. Αἰμώδεις δὲ οἷσι φθινώδεις
 καὶ λίαν πολλῶ πυρετοῖσι διδναι γάλα, καὶ ἐν
 πυρετοῖσι μακροῖσι, καὶ βληχεῖσι, μηδενὸς τῶν
 προειρημένων σημείων παριόντων, πρὸς λόγον δὲ
 ἐκτέλειται.

Lac præbere capite dolentibus, febriculosis, et

A 3

quibus hypochondria elata aut murmurantia, & siticulosis, malum: Malum item quibus bilioſe deiectiones, febres acute, & copioſa ſanguinis vacuatio facta eſt. Conuenit verò tabidis nò admodum valde febricitantibus, & febribus longis & languidis dum nullum ex ſuprà dictis ſignis adſit, & præter rationem extenuatis.

Quòd lac citò alteretur, & bifariam ſubeat mutationem, multo adhibitum calori protinus in nidorem abiens, pauco ſtatim aceſcens, tibi ſcire licet, ſi partim vt emulctum eſt ſupra ignem decoxeris, partim verò ſeorſum per ſe reſolueris. Nam decocto fit in nidorem deprauatio, reſoluto acor omninò vel citius vel tardius contrahitur. Similiter in hominibus benè valentibus niſi probè coquatur, quibuſdam aceſcit, aliis adurit & nidorem contrahit. Nam ventriculo frigidiore omninò aceſcit tardius citiuſve, calidiore nidorulentum euadit. Lac tamen ſi bene concoquatur alit multum, ſuccumque * corpori præbet laudabilem. Cæterum inter coquendum ſanis etiam hypochondria attollit & caput ferit. Hæc igitur lactis effecta & mala in ſanis etiam ſpectare licet. Verùm ea Hipp. quæ ægrotis hauſto lacte accidunt reſeruet, quotidiano vtentium uſu & experientia omnibus manifeſta: & alioqui poſſunt ante experientiam cognoſci. Vbi enim iis qui integra valitudine fruuntur lac capitis mouere dolorem, & hypochondria inflare videmus, quibus proſectò iam dolitat caput, aut ſublata ſunt hypochondria aduerſ

* λαλῶν
περιττὸν γὰρ
λατρεῖται
μὲν ἵστι
ἐν χυμῷ.

aduersissimū esse cogitatione colligere facile possumus. Porro rectè elata dixit hypochōdria, quam poterat inflata & flatuosa dicere. Neque enim sola lac hypochondria lādere solet, sed & alia omnia viscera quoquo modo propter eiusmodi aliquam affectionem cuiusmodi est inflammatio, vel erysipelas, vel scirrhus vel oedema in tumorem sublata: multoque magis si abscessus sit in hypochondrio nondum ruptus. Atque hæc omnia Hipp. vno verbo ostendit, dum inquit hypochondria elata. Nocuum etiam lac esse dicit murmurantibus hypochondriis, quæ ab inflatis & distentis sunt diuersa, flatuosa tamen ipsa existunt & ventosa. Maior itaque læsio hypochondriis contentis, minor murmurantibus accidit à lactis esu: verum tamen ne his quidem lac vtile. Acescit enim in ipsis. Lactis tamen serum sale & melle conditum multis, quibus hypochondria murmurarent quū exhibuissemus profuit citata ipsis aluo. Pariter siticulosus malum lac esse dicit. In nidorem enim ipsis conuertitur & adurit, siue ipsi natura fiant, siue per aliquod tempus euaserint siticulosi. Et quibus deiciuntur aut vomuntur biliosa nidorulentum fieri lac dixerim. Siquidem ab omnibus causis calidis lac in nidorem celerrimè verti omninò iam didicimus. Meritò igitur iis quoque qui acutè febricitant, lac noxium. Atque mihi quidem rectius ita habere dictio videtur, Malum etiam lac quibus biliosæ deiectiones, & quibus febres sunt acutæ. Neque enim vtriusque simul iunctis solum, sed seorsum etiam lac incom-

modat. His igitur affectibus lac est nocētissimum: iis verò qui deinceps ita ab Hipp. enumerantur vtile, Conuenit verò tabidis non admodum valde febricitantibus. Nam primùm facit tabidorū mentionem. Sic enim Hippocratem eos appellare accipere debemus, qui phthoë laborant, id est nata in pulmone vomica contabescunt. Nam de cæteris extenuatis & exhaustis deinceps dicet in ea dictione, cuius initium est, Et febribus languidis. Porro omnibus communiter qui lactē egent, boni succi cibis, quem euchymum Græci appellant, & qui citò distribuatür est necessarius. Neque tibi mirū videri debet si lac ventosum aliquid habens euchymum esse & bonum succum præstare dicamus. Nā in vniuersum euchyma ea esse dicimus, quæ post coctionem in bonum mutantur succum, videlicet sanguinem. Hic enim familiaris nobis & amabilis succus est. Quamobrem verò quum dixisset, Conuenit autem tabidis, adiecit non admodum valde febricitantibus, dignum mihi videtur consideratione non parua. Nam sufficebat sine valde dixisse non admodum. Vtrum solis valde febricitantibus lac non exhibet, solis iis qui non admodum valde febricitant potui dans? an poti⁹ ab aliquo falsò interposita est & ascriptitia particula valde, vt & alia plerāque? Per otium ergo ista exquirere poteris, à nobis verò hoc in præsentia habeto, lac valde febricitantibus dandū non esse. Porro miror quid in iis quibus lac dari vult, illud ascripserit, dum nullum ex supradictis signis adsit. id enim à doctrinæ aphoristicæ brachylogia alienum est. Siquidem ex
iis

iis quæ prius dixerat intelligebatur, etiam si dictū non fuisset, dandum scilicet tabidis, & præter rationem extenuatis lac esse nisi caput doleat, aut hypochondrium tumeat, aut biliosa deiciantur, aut cæterorum denique aliud eiusmodi ipsis adsit. An non simpliciter, nec semper seruire breuitatē Hip. videtur, sed ubi magnum aliquid, à quo si negligētius audiatur, periculum impendat docet, tum bis serue eadem repetere non grauatur?

L X V.

Ο Κόλοιςιν οἰδήματ' ἐφ' ἑλκεσι φαίνεται, ὃ μάλ' ἀπὸ τῶν, ὃς δὲ μαίνονται τῶν τῶν ἡ ἀφανισθέντων ἐξαιτίας, τοῖσι μὲν ὀπίθεν πᾶσμοι, τέτανοι, τοῖσι δὲ ἐμπροσθεν μανίαι, ὀδυμαί, πλεονεξία, ὀφθαλμοί, ἢ ἐμπύσεις, ἢ δυσεντερίαι ἢ ἐρυθρά, ἢ τὰ οἰδήματα.

Quibus sunt cum ulceribus tumores conspicui, ij non admodum conuelluntur, aut insaniunt: Quibus verò repente euanuerint, siquidem postica parte factum sit, conuulsiones & tetani accidunt: si verò à fronte, insania, lateris dolor acutus, empyema & dysenteria si rubicundi fuerint tumores.

Tumores omnes præter naturam œdemata Hip. appellat, phlegmonis etiam eo nomine comprehens: quanquam hoc ipsum phlegmones nomē apud veteres omnes de phlogosi potius, id est inflammatione dicebatur, etiam si sine tumore consisteret.

A 5

Est igitur quod nūc dicitur, tale, In quibus tumores superueniunt vlceribus, ij non admodum conuelliuntur aut insaniunt. Porro hæc eadem indicatio nonnullos etiam propter tumores vlceribus accidentes conuelli & furere, sed id rarò accidere: tum scilicet vbi in parte neruosa insignem magnitudinem, aut aliquam malignitatem acquisierunt. Contrà verò si tumores derepentè oblitescant, conuulsiones & tetanos sequi affirmat duntaxat si in partibus posterioribus, hoc est in dorso fuerint vlcera: Si verò partibus anterioribus constiterint, tum alia quæ deinceps enumerat cōsequi dicit. Posteriores nanque partes neruosæ sunt, anteriores venosæ & arteriosæ. Quum itaque ab vlceratis partibus humor qui tumorem faciebat, in partem aliquam principè remeauerit, in posterioribus quidem partibus vt pote neruosis conuulsiones fient & tetani. (Nam hi sunt neruorū affectus) In partibus verò anterioribus mania, si quidem in caput humor feratur: lateris dolor, si in thoracem vertatur: hinc verò sæpè purulenti euadūt ibi collecto humore minimè discusso aut digesto. Dysenteriam autem fore inquit, si rubentibus tumoribus materiæ repentè fiat in ventrē translatio. Cæterum dysenteriam eiusmodi cruētā appellare solemus, quæ vtique definitur, sanguinis per intestina citra exulcerationē vacuatio. Quòd itaq; si vel in dorso, vel partibus anterioribus ipsi ex aduerso sitis, tumores aliquandò contingat derepentè euanescere, ægri in tales incidant affectus est manifestū: non tamen nobis Hip. ipse declarauit de hisne partibus loquatur solis, an de omnibus simpliciter agat, ita
vt

ut artus quoque ipsi hac oratione comprehendantur. In tibiis certe non sunt parte anteriore musculi, qui in tendones validos & latos definant: in femore verò parte genu anteriore maximū videmus tendonem: quo affecto conuulsione per consensum secutum iri est probabilius, quàm aliquo ex musculis parte femoris posteriore positus. Sunt enim omnes carnosī. Itaque non videretur verum id quod vniuersaliter pronunciatur, nempe partibus tantū posterioribus accidere conuulsiones. Et quidē persæpè id nō in cruribus solis, sed etiā manibus accidere videtur, fortassè quia hæ partes omnes directò respondent dorsali medullæ, ab eaque tum artuum, tum dorsalium musculorum nerui oriūtur.

L X V I.

Ην τραυματων ισχυρων εόντων η̄ πονηρων
οιδηματα μη φαίνωνται, μέγα κακον.

Si magnis vulneribus & prauis tumor non appareat, ingens malum.

Potest & cum vltima aphorismi dictione adiectitium ingens coniungi, potest & cum priore parte aphorismi, hunc in modum habente oratione, Si vulneribus prauis existentibus tumor non appareat, est ingēs malum: vel sic, Vulneribus malis existentibus si tumor magnus non appareat, malum. Potest etiam de vtraque communiter simul dici, ac si ita dixisset, Si prauis vulneribus existentibus tumor ingens non appareat, malum est ingēs. Sed quæ ex tribus meo quidem iudicio præferri debeat lectio, habet hunc in modum, Si vulneribus prauis existentibus, tumor non appareat, malum est magnum.

gnum. Porro monui supra cedematis nomen generaliter Hip. de omnibus dici tumoribus præter naturam. Praua autem vulnera dici putandum est, quæ in capite aut sine musculorum quum omnium, tum maximè neruorum sunt accepta. Nam principio & origine musculorum nerui inferuntur in ipsos, ex fine verò tendones enascuntur. Quemadmodum igitur paulò antè omnes derepentè euanescentes tumores damnabat, ita nunc si malis vulneribus nullo modo superueniant tumores, non probat. Nam suspicio est in ipsis humores vulneribus affluentes ad partes principes esse translatos. Atque hoc maximè in iis vulneribus fieri videtur, quibus dolor adest, propter quem aliquid omninò influit in partem, cæterum ab imperitis medicis reprimitur & inhibetur medicamentis valde refrigerantibus, aut astringentibus. Nam quæ dolore vacant, neque fluxionem concitant. Maximè verò omnium partes neruosæ vulneratæ dolent, quæ calfacientibus & siccantibus medicamentis curari volunt.

L X V I I.

TA χαῦνα χυσα, τὰ σφοδα, λακκά.
Incontenta bona, contenta verò & cruda mala.

Hæc oratio appendix est præcedentis. Docet autem Hipp. cedemata quæ sunt incontenta bona esse & laudabilia omnia, contraria verò, mala. Propriè autem incontento & cedenti opponitur durum, resistens, & refractarium. hoc verò Hipp. crudum appellauit. Neque enim vnquam renitens & durus tumor fieri potest, partis natura probè affluētes humores

mores coquente.

L X V I I I.

TA ὀπίθην τ' κεφαλῆς ὀδυνώμεν, ἢ γὰρ με-
τώπῳ ὀρθὴν φλέψιν τεμνέμεθα, ὡφελεία.

*E parte capitis posteriore laboranti, in frontem
recta excurrens vena incisa prodest.*

Non vacuare solum Hipp. quum usus postulat, sed etiam cum reuulsione vacuationem instituit. Fit porro reuulsio in contrarium: ac secundum longitudinem quidem sursum ac deorsum, secundum latitudinem verò dextrorsum & sinistrorsum, & secundum profunditatem antè & ponè. Nunc itaque parte capitis posteriore dolente cum reuulsione vacuatio fiet ex fronte: sicuti & quum anterior pars laborat, ex occipite. Ita enim sæpè diurnæ oculorum fluxiones sanatæ sunt, ex partibus occipitis missio sanguine, & admotis cucurbitulis.

L X I X.

Pιγεα ἀρχεται γυναῖξιν μὲν ἐξ ὀσφύος μάλιστα καὶ ὁσὰ νῦν ἐκ κεφαλῆς ἀνδράσι δὲ μάλιστα ὀπίθην ἢ ἐμπροσθεν τοῦ σώματος, ὅπου ἀπὸ τοῦ πνεύματος καὶ μυχῶν. ἅταρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιόν· ὁποῖοι δὲ τὸ ἢ θρίξ.

Rigores incipiunt mulieribus ex lumbis magis & per dorsum perueniunt in caput: Sed & viris parte corporis posteriore magis quam anteriore, veluti ex femoribus & cubitis. Indicio est cutis raritas, quam ipsam pilus ostendit.

Rigor omnis incipit cum sensibili quodam frigore.

gore. Dorsi autem partes ut potè nervosæ non solum facilius refrigerantur, sed promptius etiam frigus sentiunt. Quò fit ut meritò inde rigores capiant initiū, & magis in mulieribus fiant, quia femina frigidior natura est & imbecillior. Hinc porò incipiens rigor excurrit in caput nervorū principium, celerrimè per spinalem medullam facta cōfensione, id est affectionis communicatione: quando quidem & ipsa nō secus ac cerebrum frigida est naturā, & propter substantiæ mollitudinem similiter obnoxia. At verò ex partibus anterioribus rigores non incipiunt, quia calidiores sunt quàm posteriores temperamento. Cuius rei indicium statuit cutis raritatem, & huius rursus ipsius pilorum multitudinem. De quorum generatione abundè egimus in libris de temperamentis.

L X X.

ΟΙ ὑπὸ τέταρταίῳ ἀλισκόμενοι, ὑπὸ πέντῳ μὲν ὁ πένυλ ἀλίσκοντ', ἢ ἢ ἀλίσκοντ' ὑπὸ πέντῳ, ἢ ἢ ἐπιγύντ' τέταρταίῳ, πένυλ.

* Vide 6.
Epid. ad si.
nem.

Qui quartana corripuntur, non admodum convulsionibus tentantur: Si verò prius tentati fuerint, superveniente quartana, liberantur.

Quæ propter vacuationē fit convulsio, acutissima est & perniciosissima: quæ verò ob nervosarū partiū repletionē accidit (qualis est epileptica) neque acutissima est, neque perinde periculosa. De qua convulsionis specie Hipp. in præsentia meminit. illa enim verba, Tentantur & Tentati temporis productionem indicant. Hanc ergo convulsionem fieri quartana non solum prohibet, sed etiam si fieri occupaverit,

cupauerit, soluit. Fit porro talis conuulsio lentis & pituitosis humoribus partes neruosas infarciendis & obstruentibus. Quibus liberandis quum duplex sit comparata ratio, excretio & coctio, vtrunque habet quartana: excretionem quidem vi rigoris (eiufmodi enim concussio & conuulsio sola potest crassum humorem excernere) coctionem vero caloris ratione rigorem excipientis.

LXXI.

ΟΚόβισι δερμαῖα περιένετ' λαρυφαλέα ἢ σκληρὰ, ἄνευ ἰδρώτων τελευτῶσι· ὁκόβισι ἢ χαλαρὰ ἢ ἀραιὰ, σὺν ἰδρῶτι τελευτῶσι.

Quibus arida & dura cutis obtenditur, sine sudore moriuntur: quibus vero laxa & rara, cum sudore vita defunguntur.

Morituris * siquidē squalida, dura, sicca, & ob-
tensa cutis est, sine sudore vitam finiunt: Si contra
rara, mollis & laxa, cum sudore fato concedunt.
Prioribus siquidem vel omnino exhausta est humi-
ditas vel ex cute: in aliis verò inest etiam in cute.

LXXII.

ΟΙ ἰκτερώδεις ὁ πένυτι πνευματώδεις εἰσι.

Auriginosi, non admodum ventosi.

Ventosos ab ipso nunc dici putandum est, qui
in ventre colligūt copiam spiritus flatuosi, qui vel
per ructus, vel flatus infernē erumpētes excernitur,
vel remanet & continentes partes distendit. Fit au-
tem aliās propter atoniam quandam, id est virtutis
remissionem & imbecillitatem partium ipsarum
ad

* Philo-
theus τελει-
τῶν αἰσθη-
σῶν τῶν ἰσχυ-
ρῶν ἢ τῶν
πρὸς βίον,
ἢ πρὸς θά-
νατον· ἐν
μὲν τῇ ἐν-
φροσίνῃ ἰσχυ-
ρὸς αὐτοῦ,
πρὸς ὑγίαν
εἰ δὲ οὐσ-
φροσίνῃ πρὸς
θάνατον.

ad ventrem attinentium, aliàs propter phlegmaticum humorem & frigidum. Qui itaq; sunt ob pituitosum & frigidum humorem flatuosi, auriginosis sunt contrarii vt pote biliosis. Quæ quum ita sint fit vt ictero obnoxij nūquàm vctosi fiant, duntaxat secundum abundātis humoris naturam. Nam propter partium imbecillitatem possunt aliquādo flatus gignere. Propterea enim dictioni adiecit, non admodum, ita perpetuitatem negationis interrumpens, simulque quod dicit ferè fieri ostendens. Perrarò enim auriginosos inuenias, qui partium habeant ad ventrem attinentium imbecillitatem.

*

GALENI IN APHORISMOS

HIPPOCRATIS COM-
MENTARIUS SEX-
TVS,

*

GVLIELMO PLAN-
tio Cenomano, interprete.

I.

Ν πῶσι χρόνιαι λειψήσεις, ὅξυ-
ρεγμὴν ἐπιγενομένην, μὴ γενομένην
πρότερον, σημεῖον ἀγαθόν.

*In diuturna leuitate intestinorum
si ructus acidus superueniat qui
prius non extiterit, bonum est signum.*

Lænteria (quasi leuitatem intestinorum dicas)
celer est per ventrem & intestina esculentorum po-
tulentorumq; transitus, quo talia deiiciuntur qua-
lia fuere deuorata. Quod si breuius definire placet,
potes dicere coctionis priuationem esse, nulla ne-
que secundum consistentiam, neque secundum co-
lorem, aut odorem, aut vllam aliam omnino quali-

B

tatem in ventriculo ciborum mutatione facta. Ita porro morbus hic appellatus est, existimantibus qui primum ipsi talem appellationem imposuerunt, propter internam τῆς ἐντέρας id est intestinorum superficier læuitatem fieri, ob quam non amplius ipsa retineant in se contenta cibaria sed ocysimè præterlabi sinant: quasi verò sua, quum secundum naturam habebant, asperitate retinerent. Ego verò quum in aliis multis laudandos eos censeam, qui rebus primum posuerunt nomina, minimè tamen in læenteria appellatione probare possum, quippè qui ingestos cibos circumplicare & amplecti, & constringendo retinere tempore legitimo, posteaque deorsum propellere propriū vetriculi munus esse ignorauerint: & rursum quæadmodū in vesica fit stranguria, quum ipsa scilicet vrinæ impatiens non expectat donec coaceruetur, sed statim vt mordacem sibi, aut grauē sum mouet & reiicit, eodē quoque modo citam per ventrē cibi potūsque permeationem fieri non intellexerint. Hæ enim sunt omnium excretionum communes causæ: quas si illi sciuisent, qui primi huic morbo læenteria nomen indiderunt, talem de læuitate intestinorum opinionem repudiassent, & eius loco, totius ventriculi & intestinorum imbecillitatē statuissent causam, ob quam partes hæ cibis assumptis grauata, à se quàm citissimè ipsos depellunt exiguntque. Potest etiā quadoque quorundem humorū mordacitate & acrimonia in superficie exulceratis intestinis, accidere hæc affectio, etiamsi vires ipsorum non magnopere laborent. Tū enim fuerit necessarium, vt permeantibus cibis partes exulceratæ dolorem sentiant

tiant, atq; idè propellant, atque à seipſis ocysſimè amittant: quod per ſingulas partes dum fit, tanta ſequitur tranſitus velocitas, vt cibi nullū coctio- nis rudimentum inchoationēque accipiant. Verū tali læenterię morſus cuiuſdam inerit ſenſus, in ea verò quæ propter ventriculi & inteſtinorum imbecillitatem accidit, citra vllum doloris ſenſum ſient deiectiones. Cæterum non paruum hoc eſt harum læenteriarū discrimen. Nam quæ propter humorum acrimoniā totius ventriculi & inteſtinorū abraſa fit ſuperficie, ſiquidē humorū malignitas ceſſauerit, aſtringente tū cibo tū potu curatur citiſſimè: ſi verò longiore tēpore perſeueret, in dyſenteriam id eſt inteſtinorum difficultatem tranſit ac mutatur: quæ verò propter virtutis retentricis imbecillitatem fit inteſtinorum læuitas, ab in- temperiæ omninò conciliatur: quæ vel ipſorū cor- porum confirmata eſt qualitas, & quidā contra- ctus iam habitus ſolutu difficilis, vel propter hu- morem aliquem fit qui in ventre & inteſtinis con- tinetur, de quorum humorum numero eſt pituita, ob quam ægrotantibus acidi ructus eueniūt, quas *ἰſχυρῆς* appellant Græci, qui etiam citra pituitæ conſortium ventriculo frigidiorē fieri poſſunt. Et certè cum quibuſdam læenteriis, quæ ex frigidityte ortum habent, vnà inuadūt ructus acidi, ſed tē- poris progreſſu ceſſant. Nā per initia exiguo quo- dam tēpore cibi in ventriculo retinētur, procedē- te autē atq; aucto morbo, ne hoc quidem accidit. Vbi igitur in ventriculo brevis eſt cibi mora, tum quædā veluti fit coctionis inchoatio, & propterea cuiſdā inſcælicitas & fruſtratio accidit apotychia

Græcè dicta. Nos autem à frigida causa profectas coctionis frustrationes ructus acidos gignere didicimus. Vbi autē nullū cibi accipiunt coctionis initium, tūc nec vlla ipsorū ab initio fit secundum qualitatem mutatio, & proinde nec ructus acidus, nisi pituita præsertim acida in ventriculo abūdet. Propterea non simpliciter Hipp. in læuitate intestinorum acidum ructum dixit signū esse bonum, sed in diuturna addidit. Nam cū incipiente, vt dictum est, sæpè vnà accedit ructus acidus. Deinde qui prius inquit, non extiterit. Quæ enim à pituita ventriculum refrigerate fit intestinorū læuitas, vnà secum semper habet coniunctā oxyregmiam, tanquam symptoma quoddā. Cum ea igitur intestinorum læuitate, quæ neq; etiamnum incipit, neque à pituita fit, coniuncta non est oxyregmia, quæ si aliquando tandem interueniat, tantisper cibum in ventriculo retineri donec mutationis principiū accipiat, simulq; suorum operū naturam reminisci significabit. Atque mihi hætenus abundè vt arbitrator, expletum est expositoris munus. Eorum verò quæ diximus capita si quis scienter certòq; discere velit, in cōmentatione de naturalibus facultatibus nō paucas demonstrationes de ventriculi virtutibus, & in lib. de symptomatū causis omnium quæ celeriter excernūtur explicatas causas habet. Quoniam verò Erasistratus secundo de ventriculo superiorum medicorum auctoritatem emētus est, & de læenteria notionem turbauit cōfuditque, nō abs re fore visum est pauca superioribus addere, ac primū ipsius Erasistrati verba transcribere, quæ habet hūc in modū, De læenteria appellata dicendum

cendum esse videtur. Superiores enim medici intestinorum affectum in tres partes diuiserunt, læenteriam, dysenteriam, & tenasimum, quæ assidue laceßens est egerendi cupiditas inanis. Atq; ex his nonnulli in ipsis excretis differentias morbi spectantes dicunt, Si ex ventre sanguinolenta & mucosa prodeant, is affectus dysenteria appellatur. Si verò quæ excernuntur, cruda & coctionis expertia fuerint, & sanguinolentis & mucosis permixta, læenteria vocatur. Quum verò biliosa permixta sanguinolentis & mucosis subeunt, tenasimus dicitur. Hæc Erasistratus, quam secutus opinionem nescio ut crudis excrementis mucosa & sanguinolenta adderet. Hoc enim nullus fecit, neq; eorum qui eadem tempestate fuerunt clarissimi & præstantissimi medici, ut Philotimus, Herophilus, Eudemus: neq; eorum qui eam ætatem sunt secuti usque ad recentiores istos qui Archigenis temporibus extiterunt. Sed nec quod ipse dicit, medicorum superiorum, hoc est eorum qui ante Erasistrati seculum fuerunt ullus affirmavit. Diocles siquidem in lib. de causæ morborum curatione in hanc sententiam scribit, Tertiū morbi genus ferè dysenteriam excipit, vocatur autem læenteria, quam humida & spumas, crudaque & multa deiectione sequitur statim postquam comestum est & bibitum. Praxagoras verò secundo de signis comitantibus inquit, Intestinorum læuitate laborantibus quia lubrica sunt intestina imprimisq; ieiunum, citò cibaria deiici est necesse. Præterea Praxagoras deinceps scribit, Cibaria quæ citò permeant, omninò cruda esse oportere, quod peculiare maximeque huius affectionis est propriū,

in celeri transitu statuens, quod verò coctionis expertes et crudi cibi permaneant, hoc vnum habes in numero eorum quæ necessariò consequuntur. Neque enim quia omnino crudi permanent, ideo citò deiiciuntur: sed quia confestim excernuntur, nullam propterea coctionem nanciscuntur. Quæ causa est quamobrem tum nos, tum alij medici complures lænteriam definiamus citam esse ciborum peruationem, nullam prorsus coctionem habentium. Sic de ipsa veteres quoque medici sentire videntur. Nam & libro de morbis, siue is liber Hipp. sit, siue Polybi eius discipuli, hæc de læuore intestinorum scripta inueniuntur, Cibaria deiiciuntur incorrupta, humida, nullum dolorem facientia, corpus verò extenuatur. nimirum hisce viris fuit consuetudo iam olim recepta appellandi incorrupta, quæ nos cruda & coctionis expertia vocamus. In libro quoque de victu salubri inscripto, qui & ipse Hippocrati ascribitur (licet non desint qui adulterinum censeant, nonnullis ad Aristonem, aliis ad Philistionem, quibusdam ad Pherecydem referentibus) scribuntur hæc verba. Hæc nonnulli patiuntur, cibus eis deiicitur humidus, non coctus non propter morbum, verbi gratia lænteriam, neque aliquem ipsis adfert dolorem. Atque hi quidem viri omnes sunt Erasistrato antiquiores, sexcentique alij vt dixi, tum qui Erasistrati ætate floruerunt, tum qui post eum fuerunt, in eandem omnes sententiam de læuitate intestinorum scripserunt. Quare quid Erasistrato in mentem venerit nescio, vt de maioribus mentiretur, dum in læuitate intestinorum sanguinolenta &

ta & mucosa cibis non coctis permisceri veterum sententiam esse dicit.

II.

Οἱσι ῥῖνες ὑγρότεραι φύσει, καὶ ἡ γονὴ ὑγρότερη, ὑγιαίνουνσι νοσηρότερον· οἱσι δὲ τ' ἀναντία, ὑγιαίνοντερον.

Quibus nares humidiores naturâ, & genitura humidior, i) minus prospera valetudine fruuntur: Quibus verò hisce contraria adsunt, salubrius degunt.

Siccioribus naturâ temperationibus nullum omnino è cerebro per nares manifestum aut sensibile excrementum effluit, sicuti neque per cutem sudor: sed quæ medicis ἄλγος διαπνοῆς dicitur, id est cutis perspiratio sensum fugiens attenuata excrementa vaporis instar vacuat. Humidioribus verò naturis sensibilia fiunt excrementa cerebri præsertim, quia frigidius naturâ est. Quibus ipsis naturis genituram quoque, hoc est genitale semen, frigidior esse affirmat, quemadmodum siccioribus aquosa humiditate exhausta tum crassius, tum siccius semen adesse solet. Qui igitur humidiores sunt siue solo cerebro, siue toto etiam corpore, inculpabilem illam & inoffensam vitæ salubritatem habere nequeunt, sed frequentibus catarrhis leui quapiam occasione ortis infestantur. Quòd si per palatum ipsis deorsum redūdans feratur humor, malè partes subiectæ afficiantur & grauiter offendantur est necesse, fauces verbi gratia, guttur, aspe-

ra arteria, pulmo, stomachus, & venter. Vnde & tussis ipsis, & dyspnœas, id est spirandi difficultates, anginas, cruditates, diarrhœas, id est alui profusiones, interdum etiam dysenterias quâ scilicet destillas humor fuerit quodâ modo fallior, accidere est necesse. Porro de his ipsis egit in li. de aëre aquis & regionib⁹, & in lib. de morbis & affectib⁹.

I I I.

EN τῇσι μακροῖσι δυσεντερίσιν αἱ ἀποσιτίαι, κακὸν, καὶ σὺν πυρετῷ κένον.

In longis intestinorum difficultatibus, cibi fastidium malum, & cum febre peius.

Difficultates intestinorum, id est dysenterie, exulcerationes sunt intestinorum ab humoribus acerbis factæ. Nam initio abraditur eorum superficies extima: deinde temporis spatio profundiora, & putria omninò habent vlcera: quo maximè tempore ventriculi per consensum affecti labefactatur coctio. qua noxa latius serpente, & semper magis magisque sursum euecta, simul ut vetriculi os vnà est affectum, apositi fiunt, id est anorecti, quasi fastidiosos cibi, & inappetentes dicas. Nam per initia etiam interdum cibum auersantur propter defluentes ab hepate ichores, id est putres & tenues humores à quib⁹ intestina abradi dicebamus præsertim si hi picrocholi, id est calidi & biliosi fuerint. Nam ipsorum pars supernatans ad os vetriculi effertur. Longis verò intestinorū difficultatibus postquā hoc symptoma superuenerit, quādā iā per cōsensum mortificationē vetriculo aduenisse indicat, qua aboleri prorsus necesse est appetentiā opus ad vitam

ad vitam necessarium. Quòd si vnà cū appetentiæ deiectione febris insuper intestinorum difficultati accesserit, ex duabus altera, vel aliqua vlcera putredo, vel magna inflammatio adest. atq; ita, vt dictum est, toto per consensum ventre affecto, perniciosè se habent ægroti.

IIII.

TΑ περιμάδοντα ἑλκεα κακοήθεια.
Circunglabra vlcera, maligna.

Quum pilos à circūiectis vlceri partibus defluere, vel cutē squamulas è summa parte amittere videris, scire potes iis qui ita habeant, prauos humores in partem adfluere, qui vehementer vlcus rodunt. Neq; enim certè pilorum radices corrumpere possunt, & vlceratum locum non prohibere cicatrice obduci.

V.

TΩν ὀδυνῶν καὶ τῶν πλεονήσι, καὶ τῶν σήθεσι, καὶ τῶν ὀστέων ἄλλοισιν ἢ μὲγα διαφέρουσι λατρευστέον.

Doloribus lateris, & pectoris, ceterarūque partium an ægri multum differant, discendum est.

Animaduertere oportet non modo locum dolentem, qualis sit, sed magnitudo etiam doloris in eo quanta sit exquirendā. Quæ res tum ad loci affecti dignotionem, tum ad præsagationem eorum quæ ægroto sunt euentura, tum præterea ad curationis inuentionem multo est utilissima. Siquidem in latere quum magnus vrget dolor, primū is esse non potest, quin membrana costas succingens patiatur: secundò non vacat periculo: deinde ma-

iore etiam indiget curatione. Nam si ad claviculæ dolor ascendat, sectione venæ utendum erit, si ad hypochondria declinet, purgationi locus erit, quemadmodum in lib. de victus ratione in morbis acutis ipsemet docuit. Si verò mediocris fuerit dolor, nec pungens, (qualis in membrana erat succingente,) nec ad claviculam aut hypochondrium pertineat, tum ipse affectus costarum carnosarum partibus fieri potest, atque idè neque periculosus fuerit, neque magno auxilio indiguerit. Sic etiam in singulis aliis partibus doloris spectanda est magnitudo, veluti in renibus si fortè carnosarum eorum pars inflammationem sustineat, dolor gravis erit, quemadmodum ipse in Epidemiis tradidit, ita eum dolore appellans, qui veluti ponderis cuiusdam affecto loco impositi sensum infert. aliæ verò renum partes si afficiantur, acutus dolor cruciabit. alias partes dico, tunicam renes obtegètem, cavitatem internam, & in hanc penetrantes & traiectas tum arterias tum venas, & præterea meatuum urinariorum. (*supra præterea* appellant) exortus. Sic etiam in iocinore res habet. Nam parte eius carnosarum inflammata, gravis dolor sentitur: tunica verò ambiente aut valis inflammationem patientibus, acutus vexat. Atque ipsius doloris acuti indicatione nobis adfert maior minorve efficientis causæ qualitas. Biliosus siquidè & acris humor dolorem intèdit, ut & spiritus flatuosus exitum non habens: remittit pituitosus. Nec verò solum qualitatibus cuiuspiam magnitudo nobis aliquam dat doloris significationem, sed etiam quantitatis. Intenditur enim cuiusvis causæ efficientis actio, eius aucta substantia. Si itaque Hipp. quia cuiusq,

cuiusque doloris magnitudinem considerandam esse vellet, aphorismum scripsit, satis multis ipsius usum exposuisse videri possumus. Si verò non magnitudinem solum dolorum spectandam esse, sed generalius quiddam & velut vniuersalius indicans, omnes aliquo certè numero habendas dolorum differentias, animadvertere & considerare oportere dicit, multo utique maiorem ex ipso utilitatem sumus percepturi. Erit enim oratio huiusmodi, Non simpliciter partium dolorem considerare, neque eandem esse in omnibus affectionem arbitrari oportet: ut si exempli gratia antea quidem Dioni, postea verò Theoni latus doluerit, eodè propterea modo utrumque habere existimandum est, sed permultumne inter se differant, an quodammodo sint similes cognoscendum. Id verò fit ex duobus manifestum, doloris tum specie tum vehementia. Ex specie, si pungens, si distendens, aut torporem concilians, aut cum oneris phantasia grauis, aut aliquo veluti lancinante, aut erodente, aut pertundente, si còtinuus aut cū intermissione, si æquabilis aut inæquabilis fuerit. Secundū vehentiā etiam, qui vehementior remissiōrve sit spectare oportet, quæ paulò supra secundum magnitudinem in doloribus dicebatur differentia. Solent enim medici per verbiabusionem quicquid vehementius est appellare maius, etsi id non quantum, sed quale existat. Paruam enim aut magnam, aut mediocrem febrem appellitandi nullum faciunt finem, quæ suam tamen habet in calore essentiam. Quare mirum videri nō debet, si dolorem etiam vehementiorem, maiorem vocitent, multoque minus dignum admiratione, si quæ

quæ speciebus separata sunt, ea inter se multum differre dicantur: ut si dolorem qui ponderis cuiusdam speciem & phantasiam refert, ab eo qui lancinare & pertundere partem, aut aliud quidpiam ex iis quæ supra dicta sunt facere videtur, diuersum esse dixeris.

V I.

TA νεφρικά καὶ ὀνόλα ἢ τὰς λεύσιμ ἀλγύνματα ἐργασθεὶς ὑγιάνει τοῖσι πρεσβύτεσι.

Renum & vesicæ vitia in senibus difficulter curantur.

Renum & vesicæ affectus in senibus vix sanantur, id est multo negotio & longo tempore. Nam earum partium actio irrequieta, & munus nunquam otiosum, quiete autem opus est, si quid sanari debeat. Adhæc excrementum per eas vacuandum, acre est, quod irritandi siue vlceris siue inflammationis, siue alterius cuiuspiam affectionis in ipsis consistentis vim habet. Multo verò difficilior sanantur in senibus vesicæ affectus, quoniam alii etiam morbi omnes præcipueque longi in ipsis vix medelam admittunt. Tales enim senes ad mortem usque comitari supra dixit.

V II.

TA ἀλγύνματα τὰ ἢ τὴν κοιλίην γινόμενα, τὰ μὲν μετέωρα, λευότερα· τὰ δὲ μὴ μετέωρα, ἰχυρότερα.

Dolores ventris sublimes, leuiore: non sublimes fortiores.

Sublimes nunc accipere oportet non secundum corporis longitudinem, sed profunditatem. Eos

au

autem discriminat in ventris regione peritoneum, ita ut qui in partibus hoc elatioribus fiunt, subli-
mes vocentur, qui verò in partibus huic subiacen-
tibus, hoc est intestinis ipsis, atque ventriculo, &
alto corpore consistunt non sublimes dicantur.
* Porro liquet tales dolores meritò Hippocratem
fortiores appellasse.

* Nā inter-
ne partes
sunt princi-
pes, & ferè
publicè ob-
eunt munus
externæ pri-
vate & i-
gnobiles.

VIII.

Τοῖσι υδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἔλκεα ἐν
τῷ σώματι, ὁ ῥῆδιως ὑγιαίνει.

*Aqua inter cutem laborantibus exorta in cor-
pore ulcera non facillè sanantur.*

Ipsamet libro de ulceribus, non priùs vlcus ad
cicatricem perducere docuit, quàm sit exactè exicca-
tum. * Hoc autem in Hydropicis ob nimiam hu-
miditatis copiam facillè fieri non potest.

* Hydropi-
cis inest hu-
miditas in-
strumenta-
lis, & siccita-
tis simila-
ris nimia :
Viraq; autè
unitatem
tardat.

IX.

Τὰ πλάτεια θανθήματα ὁ πικνὺν λευκο-
μώδεα.

Lata pustula non admodum pruriginose.

Quemadmodum tubercula omnia duplici dif-
ferentia constant. quædam enim fastigiantur in a-
cutum & sublimia existunt, quædam funduntur la-
tius & ampliorem locum occupant non tamen in
altum tolluntur : sic pustulæ nonnullæ sublimes
acuminantur, aliæ humiles latè sparguntur. Elatio-
ra autem & acutiora tubercula ut & pustulæ ab hu-
more sūt calidior, humiliora autem à * frigidio-
re. Quo fit ut duplicem ob causam latæ pustulæ
non admodum pruriant. Cutis enim perspiratu va-
porant

* Pituita
alioqui fri-
gida, putre-
factione &
salsugine ca-
lida et acris
evadit, unde
de pruritū
etiā movet.

porant in latitudinem extensa, & efficientem humorem obtinent minus acrem.

X.

Κεφαλὴν πονέοντι καὶ περιδυνέοντι, πύον ἢ ὕδωρ ἢ αἷμα εἴηεν ἢ τὰς ῥίνας, ἢ ἢ τὸ στόμα, ἢ ἢ τὰ ὦτα, λύει τὸ νόσημα.

Capite dolenti & vehementer laboranti, pus vel aqua, vel sanguis per nares, aut os, aut aures effluens morbum soluit.

Sic de aliis etiam multis demonstraui mus pronuntiare Hippocratem: quibus nisi diligenter animum aduertat, videatur quod ab ipso dicitur solum & vnicum esse affectionis proposita remedium, aliud verò esse nullum. Verum ipse non hoc solum esse dicit: sed simpliciter quod pus vel aqua per aures, aut nares effluens morbum soluit. Quod si ordine inuerso dixisset, quemadmodum ego nunc feci, dictio reprehensione vacasset. *Quum enim vel propter inflammationem, vel crudorum humorum copiam in capite collectam fieri dolorem contigerit, tunc inflammatione suppurata, aut excreto humore, morbi fiet solutio: Si verò vel propter spiritum flatuosum, vel sanguinis plenitudinem, vel mordacem bilem, vel denique ab intemperie dolor contractus fuerit, per alia sanabitur remedia.

XI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι, καὶ τοῖσι νεφρικοῖσι, αἱμορροΐδες ἐπιγινόμεναι, ἀγαθόν.

Melancholicis & nephriticis hæmorrhoides superuenientes, bono sunt.

* Particularia tantum ponit hac dolo-
ris capitis remedia. Com-
munis enim materia
purgatione & sectione
remouetur, quæ uni-
uersalia sunt remedia: con-
tinens verò & conium-
eta topicis auxilijs.

Non

Non vacuationis ratione solum, sed ipsa etiam humoris vacuandi qualitate eiusmodi affectus hæmorrhoides sanant. Hæ enim crassum sanguinem profundere solent humoris melancholici plenum, talem in sanguine vim obtinentis, qualem in vinis fæx habet. Quare nihil mirum & melancholiam & nephritim per hæmorrhoidas curari, ut potè quæ sanguinis veluti fæcem vacuare soleant.

XII.

Aιμορροΐδας ἰσθέντι χροΐας, ἢ μὴ μία φύ-
λαχθῆναι, λίνδυν· ὕδρωπα ἐπιγενέσθαι, ἢ
φθίσιμ.

*Diuturnas curati hæmorrhoidas nisi una quæpiā seruetur, periculum aque inter cutem, vel tabis im-
pendet.*

Hæmorrhoidas citari est impossibile, quin propter sanguinis multitudinē & crassitudinē venarū ora quædā aperiātur, iocinore in ipsas fæculētū & melancholicum sanguinē reiiciente. Si quis igitur hanc ipsā viā præcluserit, tū scirrhum ipsum effecerit, tum multitudine & crassitie grauato calorē in ipso extinxerit. Simile enim quiddam fit, quale flammæ externæ accidere videmus, quum multa temerè ligna cōgesta ignem suffocant & extingūt. Si itaque natiuo calore generatur sanguis, ipso extincto non amplius generandum fore constat. At verò aqua inter cutem, sanguinis fit generatione frustrata. Et si quandoque recur plenitudinem in pulmonis venas queat protrudere, vase inibi rupto tabidi euadunt. Ratione igitur optima vnam esse

esse seruandam hæmorroidem consulit, vt per hanc scilicet fæculenta iocinoris caco-chymia vacuari possit, in iis præsertim quibus longo tempore per tales venas excerni consuevit.

X I I I.

Υπό λυγμὸν ἐχομένη πᾶσιν ἐπιγεγόμενοι λύσει τὸ λυγμὸν.

Singultu fatigāte, sternutatio superueniēs liberat.

Quæadmodū ipse conuulsione à plenitudine & vacuatione fieri dicebat, ita singultū quoq; accidere putat. Quū igitur à plenitudine fit (fere autē ita fit) violento opus est motu, vt veluti vecēte quopiam emotē humiditates ipsum efficiētes perspiratu discutiantur & vacuentur. Hoc autem sternutatio efficit. Eos verò singultus qui propter inanitionem rarō fiunt, sternutamentum non sanat. Quodd autē ob plenitudinē singultus frequenter fiāt, argumentō sunt pueri, quum se supra modum repleuerint crebrō singultientes. Porro frigus & perfrigeratio quia neruosa corpora omnia ægrē perspirabilia reddit, vt hæc repleantur est in causa, atq; ideo singultus seu palpitatio quædam ipsis accidit.

X I I I I.

Υπό ὕδρωπὸν ἐχομένη τὸ πρὸς τὰς φλέβας ὕδρ' αἰσιν ὑδαρὸς ῥυγνέται, λύσει.

Hydrope detento, si aqua ē venis in ventrem cōfluxerit, soluitur morbus.

Hoc etiam vnum est exemplum earum vacuationum, quæ spontē & vtiliter fiunt. Spōtaneas autem dicimus non quæ sine causa, sed sine opera nostra

fra sunt. Si enim exhibito medicamento hydragogo, id est aquas ducente, talis facta fuerit vacuatio, non iam spontinam appellaturi sumus.

X V.

Υπὸ διαρροῆς ἐχομένη μακρὴ, ἀπὸ ταυτομά-
τος ἐμὲος ἐπιγενομένη λύει τὴν διαρροήν.
*Longo alui profluvio laboranti sponte vomitus
superueniens, morbum soluit.*

Et hoc etiam exemplum est eorum quæ rectè à natura geruntur, quod utique medicum imitari oportet. Eius autem utilitas, reuulsionis ratione æstimatur.

X VI.

Υπὸ πleurιτιδὸς ἢ ὑπὸ περιπνευμονίης ἐ-
χομένη διαρροὴ ἐπιγενομένη, κακόν.
*Pleuritide aut peripneumonia detēto diarrhœa
interueniens, malum.*

Ad partes affectas non temerè & simpliciter alia compati solent, sed quum forti affectu detinentur. Hac itaque ratione iecore grauiter patiente, singultus quidem accidit compatiente stomacho: tuisis autem & spirandi difficultas, per consensum affectis instrumentis respirationi destinatis. Sic etiam rursus instrumentis respirationi seruiētibus magnopere & grauiter affectis hepar compatitur: & hoc ipsum manifestò ostendit Hipp. quum non simpliciter dixit in pleuritide aut peripneumonia citatam aluum & solutam, malum esse signum, sed adiecit detēto, quasi habito & talibus morbis vexato diceret diarrhœam superuenientem signum esse malum, quoniam iis qui ita se habent proflu-

uium alui accidere solet, iecore non amplius ad se attrahere alimentum, neque probè in sanguinem conuertere valente, & ventriculo etiam interdum ipsum corrumpente. Moderatæ tamen pleuritidi & peripneumoniæ superueniēs alui solutio potest aliquando prodesse vacuationis ergò, multòq; magis postquam coctionis signa apparuerint in morbis, neque timor adest, sed morbus periculo vacat. Communiter autem in his & aliis omnibus quæ similiter efferuntur, exceptionis huius meminisse oportet, dum modò nulla alia extemporali & manifesta occasione acciderit eiusmodi symptoma, veluti si nunc diarrhœa ex cibo aut potu aliquo sit orta: sed morbi ratione interuenerit. Nam quæ alia ex causâ & non vi morbi eueniunt, ipsius ingenium & morem significare non possunt: siquidem signum in aliquo cum re significata coniunctum esse oportet.

XVII.

Ὁφθαλμίων τὰ ὑπὸ διαρροίας λευθῆναι, & γὰρ ὅτι.

Ophthalmia laborantem alui profluvio corripere bonum.

Hoc non tãquam bonum ophthalmia laborantibus signum, sed vt causa ab eo dicitur, quia scilicet humorum redundantia simul vacuetur, & ad inferiora reuellatur. Quod vnum ipsi quoq; exemplum est eorum quæ spontè & utiliter vacuantur, & quæ medicum imitari conuenit. Nimirum ita omnes faciunt, aluum quum ophthalmia laboratur, clysteris & purgationibus subducentes.

XVIII.

XVIII.

Κυσιν διακοπήν, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίαν,
ἢ φρενας, ἢ τὸ σπλῆν, ἢ λεπτόν, ἢ κοί-
λιν, ἢ ἡπαρ, θανάσιμα.

*Pertusa perfectæ vesica, cerebro, corde, septo
transverso, tenui quopiam intestino, ventriculo, ie-
core lethale est.*

Nomē lethale, tum in aliis scriptis, tum hoc ipso
libro sæpè de iis qui ex necessitate, & sæpe de iis
qui ferè morerentur vsurpassè videtur. Quare in-
certum nunc est, vtrum secuturam omnino mortē
altius hisce partib⁹ diuisis velit innuere, an in qui-
busdam hominem quidem seruari, sed rarò contin-
gat. Quòd itaque cordis vulnus mortem necessa-
riò adferat, vnum est ex iis quæ in confessio sunt a-
pud omnes: non tamen in aliis confessum est & ma-
nifestum quòd vulnus omne ineuitabilem adferat
mortem, sed duntaxat illud quod magnum est &
profundū: cuiusmodi significari verisimile est per
participium pertusa: vt tota vesicæ tunica vsq; ad
capacitatem internam diuisa perfectâque atque a-
liorum vnum quodq; similiter diuisum intelliga-
tur. In vesica ergo confessâ manifestâque res est, ta-
le scilicet vulnus non vniri aut coalescere, vt nec
in parte etiam septi trāsuerfi neruosa, & intestinis
tenuibus. De ventriculo verò dubitatur. Nā quos-
dam qui in eo vulnerati fuissent aiunt aliquandò,
sed rarò fuisse perfanatos. At verò non vulnus so-
lū profundum in iecoris fibris acceptum, sed fi-
bram etiam abscissam sanatam fuisse dicunt, Sed &
ipsi in libro de vulneribus exitiosis inscripto, ex

his nonnulla curare eius libri auctorem aggredimur. Quod verò eorum diacope, id est profundior scissura inglutinata maneat, in corde quidem & septo transuerso fit ob perpetuū eorū motum: in vesica verò, quia neruosa, tenuis & exanguis ipsa existit. Nam ipsius collū quia carnosum est, quotidie sanari videmus in lithotomiis, id est per incisionē extrahendis ē vesica calculis. Hepar verò si faucietur, vulnerationes habet hæmorrhagicas, id est copiosum profundentes sanguinem: atque idcirco prius moriūtur qui ita sunt vulnerati, quam vulnera conglutinari queant. ita dixi, vt perfectā venam esse intelligatur. Quare nec qui profunda iecoris vulnera curasse se, nec qui fibras, id est lobos abstulisse dicunt, videntur veritati consentanea dicere. Vulneratū verò cerebrū sanari sæpè vidimus, semelque Smyrnæ Ioniæ viuentē adhuc Pelope præceptore, vulnere axiologo, id est maiusculo existente. Verū id ex iis est quæ rarissimè eueniunt: Illud verò verū & indubitātū, magnas vulnerationes, quales Hipp. diacopas appellare videtur, adferre mortē. quæ tamē aliquatenus in ipsius ventriculos penetrant fauciationes, omniū consensu sunt mortiferæ. Tenuium verò intestinorū quū omnium, tum ventriculi multo magis natura non parū carnosæ habet substantiā, atque ideò summa parte vulnerata sæpè glutinantur: tota verò ad cavitatem vsq; internā diuisa, rarissimè. Hoc autem mea quidem sententia nō propter eorū substantiā, sed quia medicamētū ipsis vt externis partib⁹ imponere non possumus, accidere videtur. Quapropter per assumpta vulneratū ventriculum auctor

libri

libri de vulneribus exitiis in scripti, siue Hip-
is fuerit, siue alius quispiam curare aggreditur.

X I X.

Eπὴν διακοπὴ ὀστέου, ἢ χόνδρου, ἢ νεύρου, ἢ
γνάθου καὶ λεπτῶν, ἢ ἀκροποδίων, ὅτε αὐξήσῃ,
ὅτε συμφύεσθαι.

*Perfectum os, aut cartilago, aut nervus, aut ge-
næ tenuis particula, aut preputium neque augetur,
neque coalescit.*

Per augeri verbum, talem aliquā generari sub-
stantiam intelligit, qualis est partis diuisæ, sicuti in
cauis vlceribus caro succrescere apparet: Per coa-
lescere autem, corporis diuisi labra inter se conglu-
tinari. Iam verò quòd neque cartilago, neq; os re-
generentur confessæ res est: an verò glutinetur nō-
nulli dubitant. Inquiunt enim videri manifestò of-
sa fracta glutinari. Hi verò opinione longè fallun-
tur, idq; doceri possunt in iis animantibus, in qui-
bus rupta ossa poro fuerunt firmata. Hæc enim si
quis viua aut mortua dissecta contempletur, mani-
festò partes ossiū separatas, poro * quodam veluti ** Porus in
osse, ut cicatrix in en-*
vinculo circūiecto constrictas esse cōperiet, quas
si abraferit fracturæ profundū apparebit non glu-
tinatū. Sic igitur de his quæ retulimus ambigūt,
quidam augeri affirmantes, non tamen coalescere,
nonnulli verò etiam coalescere, sed rarò. Quæ ita-
que exedendo vlcerata sunt, augeri postulant, nec
vllū vidi qui ita affectus esset, cui non regenerita sit
caro. Glutinari autem desyderant ea quæ diuisa
sunt & non perfectæ. Hæc enim inter se differunt,
quia perfectæ diuisionem habent vsque ad extre-

num peruentem: quæ quidem nunc Hipp. vñiri negat, non ob id tantum quia nervosa sunt & tenuia, sed quia cum eo quod tali sunt natura prædita, vulneris labra à se inuicem distant non parum.

X X.

HΝ δὲ τὴν κοιλίην αἷμα χυθὴν πρὸς φύσιν, αὐτὰ γὰρ ἐκπυρρῶναι.

Si in ventrem sanguis præter naturam effusus fuerit, is suppuretur est necesse.

Quidam sine articulo *ἐκ κοιλίης* scribunt, omnem volentes significari cauitatem, quibus suffragatur ab Hipp. præter naturam additum, per quam adiectionem tale quid ostendere videtur, Si quando sanguis è proprio conceptaculo in aliam quamvis cauitatem exciderit, vt sanguis permaneat fieri omnino nequit. Ita enim in phlegmonis, & contusionibus quas *ἐκχυμώσεις* appellat Græci, fieri videtur, in illis quidem minutatim disperso sanguine in eas musculorum cauitates, quas sola ratione contemplari possumus: in contusionibus verò sanguine in ea spatia effuso, quæ vasa circumstant. Porro suppurari verbum non rectè dictum est, vtpotè vnica in sanguine mutationem significans. Quare ipsius latius extenso significatu, ad omnem sanguinis corruptionem nonnulli transferunt, atque ita nunc accipiendum esse dicunt. Sic enim fieri videtur, si quid ex loco naturali emanauit sanguis non permanebit, sed aliàs suppurabitur, aliàs liuescet, aliàs in grumos concreset maximè quum in magnam

gnam exciderit capacitatem præter naturam.

XXI.

Τοῖσι μαινομένοισι κισσῶν ἢ αἰμορροΐδων ἐπι-
γενομένων, τῇ μανίᾳ λύσις.

*Insanis si varices, vel hæmorrhoides supervene-
rint, insanie solutio.*

Hoc loco insaniam, propriè melancholiam, nō à bile furem appellat. Est autem varix venarum quæ in cruribus & femoribus habentur dilatatio à crasso & melancholico humore facta. Natura enim humores insaniam committentes, maximè si melancholici fuerint & crassi ad partes ignobiles protrudente dictarum sequitur affectionum generatio, & insanie solutio.

XXII.

• Οὐκ ἔστι φήγματ' ἐκ τοῦ νώτου ὅν' αὖτ' ἀγνώ-
νως ἐκβαίνει, φλεβοτομὴν λύνει.

*Ruptiones, quæ ex dorso ad cubitum descendunt,
venæ sectio solvit.*

Melius quidam scribunt, Dolores qui. Nam ruptionem ipsam descendere vnum ex iis est quæ fieri omnino nequeunt, siquidem diuulsa & rupta musculi parte carnosâ fit ruptio: quippè interdum in ipsum ruptionis locum sanguis manifestò colligi videtur, cui ipsi comparata est digerendo curatio. Reliqui verò dorsi dolores locum mutant, ex defluente humore fiunt, aliquandò solo, ma-

gna verò ex parte crassum & flatuosum spiritum coniunctum habente:quem humorem excipere & vacuare oportet secta in cubito vena,quã eo fluere videbitur. Est enim eius præceptum,pro momento & nutu humorum vacuationes faciendas esse: quod indicant hæc verba. ducendum quò vergūt per loca opportuna. Quòd si de ruptis ipsi sermo est habitus,dolores per consensum & sympathiam factos exaudiendum est dici ab ipso in cubitos descendere,non ipsam carnosã partis diuisionem. Et certè talibus utilis esse potest venæ sectio,communi vacuationis ratione.

XXIII.

HΝ φόβος ἢ λυγρὴν πολὺν χρόνον διατελεῖ, μελαγχολικὸν τὸ ζῆζον.

Si metus atque mœstitia longo tempore perseverent, melancholicum est signum.

Si quis non manifesta de causa metuat, aut mœstus sit,atræ bilis sunt manifesta symptomata, maxime si longum tempus perseverauerint. Propter causam tamen manifestam orta si sint, & deinde persistant diu, insaniam significare scias velim. Nã multi iam mania corripì visi sunt,quæ ab excandescencia, aut ira, aut mœstitia principium sumpserat: ipso scilicet corpore per id temporis habili & idoneo ad tales suscipiendas affectiones existente.

XXIII.

EΝ τῶν ἢ διακοπῇ τῇ λεπτῶν, ὁ θυμὸς φύεται.

Si

Si quod gracile intestinū perfectum sit, non coalescit.

Idem paulò antè dixerat eo aphorismo cuius initium, Vesica pertusa, cerebro. Nò itaq; video quāobrem nūc frustra repetatur. quod & in aliis quibusdam aphorismis factum esse certò scimus, quos expungere foret melius.

XXV.

Ερυσίπelas ἔξωθεν εἶσω πρὲς πεδι, ἐκ ἀγαθὸν ἔσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

Erysipelas foris intrò conuerti, malum : intus verò foras existere, bonum.

Non Erysipelas solùm, sed & alium quemcunque affectum ex profundis & principibus partibus ad cutem traduci, & bonum signum, & bonā causam esse existimandum est : Contrà verò ad internas & profundas corporis partes remigrare, malū. Sed & alia multa hoc lib. Hipp. similiter efferre visus est, quædam veluti * vniuersalium sententiarū & præceptionum exempla, à quibus euidentior rei euentus experiētiam habere possimus. Eiusmodi enim esse debent exempla.

* Ferè Hipp. dogma generale vno aut altero ostendit exemplo.

XXVI.

Οκόβοισιν ἂν γὰρ τοῖσι λαύβοισι τρόμοι γίνωνται, παρακοπή λύει.

*Quibus in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio * soluuntur.*

Siue Hip. ipse tales aphorismos scripsit qui sint veluti quædam generaliorum & vniuersaliorum

* In febribus ardentibus tremores delirium ferè excipit, tādemq; mors,

C

documentorum exempla, siue alij addiderunt, id exquirendum aliis relinquentes, in ipsis illud tantum obseruabimus quod etiam antea dictum est, & nunc in febre ardente repetetur. Nam huius febris causæ effectrices in venoso genere cōsistentes, vbi in nervos translatae fuerint, primariò tremores faciunt, per consensum verò affecto nervorum principio, etiam deliria inuehunt. Quemadmodum igitur in febre ardente translatio fit, sic & in omni alia febre fieri potest. Et denique ex arteriis & venis in nervos, & contra ex nervis in arterias & venas noxiorum humorū translatio fieri potest. Porro non exactè locutus est, quum febrem ardentem dixit à delirio solui. Ea enim Hippocrati constitutionem constitutionemve eorum quibus superuenerint, soluere dicuntur, quæ hominem perfectè perfanant, non quæ aliam affectionem generant, priore nihilominus periculosam.

XXVII.

Οκόλοι ἔμπτυοι ἢ υδρωπικοὶ λεῖοντες ἢ τέμνοντες, ἐκρυφνύσιν τὸ πῦρ καὶ τὸ υἰάτος ἀθρόος, πάντως ἀπολλύνται.

Quicumque empyi aut hydropici vruntur, aut secantur, si pus aut aqua vniuersum effluerit, omnino moriuntur.

Empyos eos maximè appellare cōsuevit, qui tho-
racis & pulmonis intermedio spatio collectū pus habet, quos quo modo oporteat vrere, tradidit in magno de morbis lib. cuius initium, Pulmonis arteriæ. quem quidem librum de empyis inscribunt nonnulli. Visione itaque egent, qui tantam habent
puris

puris copiam, ut eius nulla sit spes per sputa expurganda, atque ipsos magna spirandi vrget difficultas propter loci angustiam, quæ & ipsa eos vrere cogit. In hydropicis autem *αἰμαρηνώδεις* appellatæ vltiores sunt medicis quàm vstiones. Verùm in præsentia Hipp. quod vstionis & paracentese: s cõmune est, nempe vniuersam & cõfertam vacuationem vitandam esse consulit, ita enim, ut ipse dicit, euenire apparet. Erasistrato etiam scriptum est de hydropicis tum subtilius tum copiosius: atqui is experientia compertum & comprobatum habere sedicit, vniuersam factam vacuationem febres ac mortem adferre. Sed & in aliis partibus, ut in thorace quũ magnus tumor aliquis suppurauit, periculosa videmus esse vacuationẽ confertim factã, nimirum ipsis protinus animo defectis, & viribus prostratis: quæ virium debilitatio postea non facile sarciri, aut refocillari queat. In talibus itaq; ob magnam corporum separationẽ à se inuicem, & puris acrimoniam, vasa quædam arteriosa recludi videntur, quæ prius operculi vice pus habebãt: quo derepentẽ & confertim vacuato, multus spiritus vnã cum eo excernitur, vnde detrimentum ægrotantibus & virium debilitato. Aqua verò inter cutem laborantes non ob id tantũ damnum faciunt, sed & scirrhus visceris ut potè non amplius sustentatus ab aquosa substãtia deorsum tum diaphragma, tũ viscera thorace contenta retrahit.

XXVIII.

EΥΨΧΟΙ δ' ἀποδ' αἰμαρηνώσιν, ὅδ' ἐ φαλακροὶ γίνονται.

Eunus

*Podagra et
Arthritis
vniuersa-
les cause
due, vna ar-
ticulorum
imbecillitas
vel natura-
lis ex prauo
et enervi pa-
rentis semi-
ne, vel ac-
quisita
ob crapula
aut venerē
immodica:
altera, ex-
crementosum
corpus.*

Eunuchi podagra non laborant, nec calui sunt.

Testiculorum exectio eunuchos effœminat. vt ergo fœminis caluitium non accidit, sic nec eunuchis propter temperationis frigiditatem. Caterum eunuchos podagra non tentari Hippocratis quidem temporibus verum erat, nunc verò propter nimium tum otium, tum vitæ intemperantiam non item habetur verū. Res autem tota ita habet. Qui podagra est laboraturus, necesse est pedes habeat imbecilliores, sicuti cerebrum infirmius, qui epilepticus est futurus: neutrum tamen his affectibus omninò corripere est necessarium, si nihil peccauerint in vita. Quod autem partis imbecillitas satis esse nequeat ad morbi generationē, ex eo tempore potest aperte discere, quod accessiones intercedit. Eo enim toto intermedio tempore omninò nihil interpellantur à morbo, quamuis ipsis semper adsit naturalis imbecillitas. Quod in podagricis etiā est manifestum, in quibus humore quopiam superuacaneo in pedes defluente, affectum hunc generari constat. Si ergo hic humor nunquam adfluat, neque vnquam talis futurus est morbus. Non affluet autem si corpus semper excrementis vacet, si moderato exercitio vtatur, probèque cibum concoquat. Vnde desidia ipsos & luxuria & heluatio lædit. lædunt etiam multa & potentia vina potata, maximeque si quis ante præsumptum cibum ipsis vtatur. Hæc enim vt coitus etiam faciliè neruolum replent genus. Hippocratis certè quidem temporibus pauci omninò laborabant podagra propter vitæ temperantiam & moderationem summam, nostra

stra verò ætate in tantum auctis deliciis & luxu & voluptatibus, vt nihil suprà addi possit videatur, infinita est podagra laborantium multitudo: nonnullis nūquam se exercitantibus, sed malè coquētibz seque inebriantibus, nullòque præsupto cibo fortia vina potantibus, & venere immoderata vtentibus: aliis verò etiam non in omnibus, in vno tamen aut altero ex iis quæ retulimus delinquentibus. Et verò sæpè, quum peccatum magnum est, in vno eorum quæ diximus deliquisse satis esse potest. Ob has igitur causas eunuchi etiam podagræ doloribus cruciantur, etiam si quàm maximè sibi à venere temperent. Tanta enim eorum est desidia, tam inexplēbilis edacitas, tanta crapula, vt etiam sine coitu, podagra corripī possint. Hæc eadem de articulari morbo dicta esse putandum. Arthritici siquidem ferè omnes prius fiunt podagrici. Accedit ad has causas quamobrem plerique nunc podagra infestantur, quòd parentes & auos multi podagricos habuere, in quibus scilicet semen erat vitiatum: atque ideo posteris maiorem conciliauit partium imbecillitatem.

XXIX.

Γυνὴ δὲ ποδᾶ γριζέ, ἢ μὴ πρὶ κατὰ μῆστρά αὐτῆς ἐκλίπη.

Mulier podagra non laborat, nisi ipsam mēstrua * Magnè defecerint. mulieri aduersus morbos omnes

Vacuationum menstruarū ratione mulieres nō fiunt podagricæ. Ostendimus enim in superiore presidio, mēstruorū excretio legitima. commento, sine humorum redundātia ex sola partium eupathia & patiendi procliuitate podagram non

non fieri. Caterum hoc quoque erat olim verum, antequam menstrua omnino defecissent mulieres podagra non tentari propter peccatorum, quæ superiore ætate mulieres admittebant paruitatem: nunc verò ob eorum magnitudinem nonnullæ podagra affliguntur antequam eas defecerint menstrua, quamplurimis ipsarum parcius fluentibus, paucis verò etiam intra modum.

X X X.

Π Αἰς δ' ὡς ἀρχὴ πρὸ τοῦ ἀφροδισιασμοῦ.
Puer podagra non laborat ante veneris usum.

* Quum in pueris et eunuchis omnes podagra causa conuenire possint præter coitum, videtur Hipp. maximam generationis podagra partem veneris referre accipiam.

Quòd maximam vim ad podagræ generationem veneris usus habeat manifesta res est etiam in pueris, quod paulò supra in eunuchis quoq; dicebat. Eunuchos quidē certè podagra cruciari vidimus, pueros non vidimus. Sed si quis tali affectu correptus est, una cum genuum & articularum qui in manibus habentur, magno tumore id mali passus est arthritidi cuiusdam de repente ortæ non dissimiliter propter plethoram multis cruditatibus acervatam.

X X X I.

Ο Διὰ τὸν ὀφθαλμῶν ἀκροποσὶν ἢ λουτροῦ, ἢ πνεύματος, ἢ φλεβοτομίας, ἢ φαρμακείας λύει.

Oculorum dolores meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut phlebotomia, aut purgatio soluit.

Horum vnum quodq; Hipp. experientia magis quàm ratiōe aliqua cognouisse videtur. nihil enim mirum, si quis oculorum dolore affectus, quum festinasset ad balneum, dolore fuerit liberatus: vel si interd

interdicto vini usu, quum nullam inde sentiret
 vtilitatem, ad vini potionem se contulerit, ipse
 alioqui vino & crapula deditus, posteaque habue-
 rit melius. Quemadmodum igitur pleraque alia quæ
 sic vidisset, medicis citra ullam distinctionem &
 determinationem scripsit: ita hæc quoque mihi
 tradidisse videtur, quum neque rationalium medi-
 corum more quas oculorum affectiones quodque
 enumeratorum soluat explicet, neque Empiricorum
 modo symptomatum concursus (*συμφορές* vocant
 Græci) persequatur. Cæterum ex aphorismis hoc
 modo scriptis vtilitatem capiemus, si affectus in
 quibus meraca potio, aut balneum, atque deinceps
 enumeratorum quodq; cōueniat exquisiuerimus:
 quod ipse aliquando feci. Nam quosdam omnino
 esse oculorum dolores, quorum nonnulli meraci
 vini potione, alij balneo iuuarentur fides Hipp. au-
 thoritate mihi facile persuadebam (neque enim
 istud scripsisset, nisi ipse vidisset) quum tamen à
 nemine præceptorum, tale aliquod remedium do-
 lentibus adhiberi spectassem. Quum itaque affe-
 ctiones omnes quæsiuissem, propter quas non in o-
 culis modò, sed in aliis etiam partibus dolores ex-
 citari sit necessarium, ratus postea inuenisse me, in-
 de ipsarum notas & indicia cōsiderabam: quibus
 confusus, tum demum dolentibus auxilia adferre non
 dubitavi. Atque imprimis iuuenem quædam laui,
 cui medicus, qui eius curationem susceperat, non
 absque ratione secundo ab initio morbi die venam
 secuit, deincepsque curauit medicamentis quæ ex-
 perientia conuenire didicerat, sola inflammatione
 oculos obsidente. Cruciabatur autem per quosdam
 circuitus

circuitus & paroxysmos vehementissimè, quibus ipse acres humores cōfertim affluere in oculos sentire se dicebat, quibus postea excretis doloris sedabatur vehementia, non tamen dolore omnino vacabat: & hoc ipsi quinto quoque die toto accidebat semper magis magisque inualescens. Quum igitur dolorem diutius ferre non posset, me & quendam ex oculariis medicis qui tū Romæ erant celeberrimum accersiri iussit. Huic itaque videbatur utendum esse collyrio quopiam emplastico, & anodyno: cuiusmodi sunt quæ ex cerussa lota, amylo, & Papauere comparantur. Nam sic maximè posse reprimi per emplastica id quod influebat, simulque sensum stupefieri per narcotica sperabat. Ego verò ab initio suspecta habui talia medicamenta. Neque enim vehementes fluxiones reprimunt, sed ne excernantur prohibent. Atque ideò si quidē acres ipsi extiterint, corneā exulcerari accidit: si verò multi, distendi & irritari vehementer quasi rumpantur euenit. Quibus fit, nisi medicamentum sit vehementer narcoticum, id est magnopere stupefaciat, ut dolores intolerabiles excitentur: si verò adeò stupefaciat, ut oculi vel maximam inflammationē non sentiant tum visoriam vim labefactari, ita ut postquam inflammatio cessarit, vel exiliter admodum, vel nihil omninò cernant: tum etiā affectionem quandam præduram in oculorum tunicis relinqui est necesse. Qui igitur ista nossem, & affluentem humorem animaduertērem non paucum, valdeque acrem & calidum, primum fomento utendū censui tentandi atque experiundi causa, ut qui certius ita qualisnam foret affectio intellecturus essem.

sem. Solet enim fomentum in his aliquantisper do-
lorem lenire & mitigare, sed alteram fluxionem e-
uocat. Qua enim ratione valet contentum oculis
humorem digerere, eadem alterum potest ex vici-
nis partibus attrahere. Sed simul vt aquam calen-
tem & spongiam adferri iussi, ipsemet ægrotus idē
remedium in præsens quidem dolorē minuere, sed
paulò post eundem amplificare sepius iam toto die
expertum se esse dixit. Quæ quum audiuissem, ocu-
larium illum medicum dimisi, pollicitus me apud
ægrotum permansurum, atque eum sine vlllo frigido
medicamento dolore liberaturum. Protinus itaq;
solo balneo vsus, sic hominem dolore leuaui, vt to-
tam noctem dormierit, nec eorum qui iustā dor-
miebant quenquam interpellauerit. Ab huius cura
tione in posterum in quibus acres humores in ocu-
los influere, necdū tamen plethoricum corpus esse
signis quibusdam & coniecturis deprehendi, bal-
nei vsu omnes dolorē liberaui. Sed & alterū quen-
dam iuuenem, qui ruri procul vrbe plures iam dies
ophthalmia laborauerat, posteaque persistente do-
lore in urbem venerat conspicatus squalentibus o-
culis, & supra modum tumentibus in ipsis venis &
sanguine refertis, iussi vbi lauisset vino vti mera-
ciore, atque ita dare se somno. Itaque somno gra-
ui oppressus est, atque manē omnis expers doloris
surrexit, mihiq; confidentiam attulit, in quibus
sanguis crassius oculorum venulas distenderet nul-
la toto corpore affectione plethorica, vtendi vini
potione, quod quidem & attenuare & vacuare, &
motus vehementia obstructions liberare possit.
Atque hæc sunt oculorum doloris remedia agno-

D

stica. Ad securitatem autem & certitudinem adhibetur fomentum, aliquam omninò vtilitatem adferens vel vt signum ad dignotionem, vel tanquam causa valetudinis oculorum effectrix. Quum enim nihil omninò influit amplius in oculos, adhibitur fomentum, in ipsis contentum humorem superfluum digerit atq; ita ipsis sanitatem restituit: vbi verò adhuc influit, ad primam admotionem ipso solo calfactu doloris leuationem aliquà breuiem adfert, sed paulò post dolorē amplificat, atque tum demum fit diagnosticum signum, vnde affectu intellecto ad aliquam totius corporis vacuationem peruenimus. nam si plethoricum corpus fuerit, per phlebotomiam, si cacochymum per purgationem peccantis humoris vacuationem molimur. Neque enim difficilis res est cacochymiam distinguere à sanguinis plenitudine.

* Traulus
qui certam
quandam li-
terā profer-
re nō potest.
Psellus qui
literam aut
syllabā pro-
nunciando
præterit. I-
schophonus

cui lingua
titubabat, &
inter loquē-
dum heret,
nec syllabā
syllabæ præ-
proptere con-
nectere po-
test. Que
tria lingue
impedimēta
videtur in-
terillgere Hip-
po. traulo-
seus nomi-
ne.

X X X I I.

Τραυλοι ὡς διαρροῖς μαλιστα ἀλίσκονται
μακρὰς.

Balbi longo alui profluuiō maximè corripuntur.

Quemadmodum * ψαλλίσθαι linguæ est vitium non vocis, sic etiam τραυλίσθαι, quum scilicet lingua eas voces articulatè proferre non potest, quæ per τ & ρ scribuntur, qualis hæc ipsa est traulosus, & alię similes, trepidat, tremat, tragula, trochus, triticum, & id genus aliæ. Hæ siquidem omnes dilatata & ad primores dentes affirmata egent lingua. In quibus

bus igitur ipsa imbecillior est & infirmior, malè affirmatur & sonum quem t & reddunt articulatè efferre nequit, sed in sonum quem t & l reddunt degenerat. Potest etiam id vitij accidere, quia lingua sit quodam modo breuior quàm conueniat, quod fit admodum raro. Sed & quia molliore & humidiores sit temperamēto accedit balbuties: quā ob causam pueri balbutiunt haqd dissimili in ipsis euentu atque ambulando fit. Nam ex his nonnulli nullo pacto incedunt, alij verò incessu sunt: parum firmo, tibiis præ molli tudine titubantibus & vacillantibus. Quinetiam viris nonnullis, quum disputando defessi fuerint, balbutire contingit, vt & iis qui longo tempore tibiis inflarunt, & quibus ex morbo fractæ sunt vires & accisæ; nonnullis etiam lingua vehementer exiccata & arida. Verum tanta siccitas nemini, qui quidem secundum naturam habeat, adesse potest. Atque ideo solius humiditatis immodicæ symptoma est in naturā balbis illud linguae vitium, ipsius musculis vtpotè infirmis stabiliri non valentibus. Hoc autem ipsi vel propter propriam, vel neruorum quos a cerebro accipit imbecillitatem accidere potest. Vnde fit, vt ebrij quoque interdum balbutiant, tum quia ipsis cerebrum multa humiditate permadescit, tum quia ipsius prægrauatur copia. Sic igitur vsu veniet natura balbis, vt vel cerebrum humidum habeant, vel linguam, vel vtrumque. Atque cerebro quidē talem temperationem sortito, humorum excrementorum copiam ex eo defluere par est, atque ea suscipere ventriculū, indeque longis alui profluviiis hominem corripī est verisimile. Ipsa verò

lingua præhumida naturâ, ventriculū quoque talem esse rationi est consentaneum, vtpotè qui tunicam alteram habeat cum lingua cōmunem, quæ propter humiditatem imbecillitate laborat. Ventriculi verò familiaris affectio diuturna diarrhœa.

XXXIII.

Οά οξυρεγμίδεις ὁ πέντε πλευριτικοὶ γίνονται.
Qui acidum ructant, non admodum pleuritici fiunt.

Oxyregmideis, id est acidum ructum habentes rarò pleuritide corripitur tradit. Nam illud, Non admodum id quod rarò, non quod nullo modo vñ venit significat, vñ quidam libri interpretes arbitrati sunt. Nos verò quū de pleuritide ageremus, eam quæ cum pallidis & flavis sputis esset, ex biliosis humoribus ortum habere: & quæ cum spumosis, ex pituitosis: quæadmodum & quæ cum nigrioribus, ex melancholicis: & quæ cum rubris, ex sanguine fieri ostendimus. Est enim inflammatio membranæ costas succingentis, pleuriticorum affectus. Quum verò inflammatio omnis ex redundante fiat humore quopiam, pro eius natura tum sputi species pleuriticis superuenit, tum salutis aut mortis expectatio. Non similiter autem membranæ & pulmo suscipiendis humoribus sunt nati, denique siquidem est membranarum natura, pulmo verò omnem in partem rarus & latus. Quare & facile omnes humores suscipit, membrana verò succingens biliosos potius admittit. Ob hanc igitur causam

sam qui naturâ abundant pituita, rarò pleuritide laborant, præsertim si falsitudinem aliquam & acrimoniam acquisuerit. Talis enim pituita mordens intestina ad deiectionem stimulat. tumq; non solam pituitam vacuari, sed vnâ cum ea alia etiam multa excrementa deici contingit. Sed ipse in libro etiam de aquis, locis, & aëre minime pleuritidi aliisque morbis obnoxios esse dicebat eos, qui alium natura humidam haberent.

XXXIII.

Ο κόλοι φαλακροί, τῶτέοισι λυγροὶ μεγάλοι ἔγινοντῃ· ὁ κόλοι δὲ αὖ φαλακροῖσι μὲν ἔδει κροὶ ἐπιγύοντῃ, πάλιν ἔτοι γινόντῃ διασείες.

Qui calui sunt, hys varices magni non fiunt: quibus verò caluis existentibus varices superueniunt, ij rursus capillati fiunt.

Quum inter scripta prudentis cuiuspiam viri oratio inuenitur euidenter falsa, meritò lectores hærere & addubitare accidit, ac primùm quidem sibi ipsis diffidere, tanquam ea non assequantur quæ etiam sint manifesta: deinde verò suspicari nunquid eorum quæ sunt proposita falsum sit. Quis enim ignorat caluitium affectionem esse insanabile? Sed neque verum, magnos varices caluis nunquam superuenire, sicuti neque varicibus ortis caluitium cessare: nisi fortè, vt nonnulli aiunt, appellatâ medicis madarosin, id est capillorum defluuium, caluitium nominet. Hæc enim quum à vitiosis humoribus ortum habeat, vt & ophiasis & alopecia dicta, iisdem ipsis prauis humoribus in crura translatis varices facere & capillos recuperare & recipere

potest. Nam si prius à vitiosis humoribus capillorum corruptis radicibus, eorū fiebat iactura, merito nunc iisdem alio migrantibus, ad naturalem statum capilli reuertentur.

XXXV.

Τοῖσι υδρωπικοῖσι βῆξ ἐπιγενομένη, κακία.

* Tussis morbi magnitudinē significat, ut urina etiam vehementer tincta.

Hydropicis tussis si superueniat, malum.*

Morbis alios morbos & symptomata superuenire veteribus medicis moris fuit dicere, quæ ipsius morbi augescantis ratione accidere solent. Talis enim est Praxagoræ liber de superuenientibus. Sic etiam nunc de tussi dixit Hipp. Neque enim quum alia occasione fit hydropico tussis signum est exitiosum, sed quum morbi ratione. Vbi enim in tali affectione aquosa humiditas in tantum creuerit, ut iam asperas arterias occupet, deinde tussis superueniat, periculum ne haud ita multo post homo suffocetur, imminet.

XXXVI.

Δυσουρία φλεβοτομὴν λύει· τέμνειν ἢ πᾶς εἶσω.

Difficultatem urinae phlebotomia soluit: secare vero interiores.

Sed neque sana est hæc dictio, nisi particulam etiam assumpserit, ut aphorismus talis sit, Difficultatem urinae etiam phlebotomia soluit. Nam reuera sectio etiam venæ soluit dysuriam, eam videlicet quæ propter inflammationem & plenitudinem

nem facta est. Illud verò, secandas esse interiores, si de manuum venis dicatur, verum nō est, neq; Hippocrati confessum. Si quidem in omnibus suis scriptis, partibus iis quæ supra iecur sunt affectis, ex manibus sanguinem mittere, inferiorum verò partium morbis, poplitis & malleoli venas pertundere iubet. De quibus si quis ipsum illud dixisse arbitretur, secare autem interiores, parui id est momenti. Ab vna enim eademque vena utraque tam interior quam exterior nascitur in poplite trifariam diuisa, quia vnica etiā vena ad hoc membrum peruenit, non sicuti in manum, duæ. Melius itaq; fuerit hunc etiā aphorismum inter ascititios habere.

XXXVII.

Υπὸ λυνάγχης ἐχομένη οἰδήμα γενέσθαι οὐ τῶν πραχίλων, ἀγαθόν· ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ νόσημα.

Angina correpto si tumor appareat in collo, bonum: foras enim morbus existit.

Vera est oratio, & causa manifesta. Siquidem ex profundis & principalibus partibus morbos ad cutem transferri utile est.

XXXVIII.

Οκόβοις λευκοὶ καρκῖνοι γίνονται, μὴ θεραπεύειν βέλλου· θεραπευόμενοι γὰρ ἀπολλύνται ταχέως, μὴ θεραπευόμενοι δὲ, πολλὴν χρόνον διατελοῦσι.

Quibus oculi canceri adsunt, nō curare melius. Curati enim citius intereunt, non curati verò longius vitam trahunt.

Occultos cancos dixit vel qui sunt sine vlceratione, vel latentes, hoc est non apparētes: quod rursus idē significat, ac si dicatur, qui in alto sunt corpore. Sed & curatio duplex est, vna, nihil non agere vt particula laborans ad sanitatem perducatur: altera verò, eam præmeditari & prouidere curationem quæ affectui congruat, id est ipsum demulceat & mitiget, præsertim si coniunctam habeat exulcerationem. Tunc enim si non aliud, at certè saniem abluere humido quopiam est necesse, nō quocunque, sed quod per experientiam aut indicationem nec putrefacere, nec irritare partem affectam compertum habeatur. Ab hac igitur curatione abhorere aut abstinere non conuenit: neque qui sine vlceratione sunt cancri ea egent. Alterā verò, quæ secando & vrendo fit (quæ sola sunt cancro factō cōparata remedia) ne in cancris occultis adhibeamus consulit. Quod enim qui in profundo latent, eiusmodi curationi nō cedant, docet etiā experientia. Quotquot enim cācos eiusmodi curare sunt aggressi, magis irritasse, breuiq; homines necasse scio. Nā & qui cancrū in palato ortū, & qui in sede, & sinu muliebri secuerūt, aut vsserūt, vlcera ad cicatricem perducere non potuerunt, sed homines affligēte curatione ad mortē vsq; excarnificarunt: qui citra curationē lōgiore tēpore vitā cū minore molestia exegissent. Ad eiusmodi igitur cancorū sanationē nullo modo aggredi oportet. Ex his vero qui summa parte corporis cōsistūt, eos solū curare retandū est, quos vna cū ipsis, vt sic loquar radicib; excindere & extirpare penit̃ licet. Nihil enim vetat veluti radices quasdā venas eas appellare quæ

Quotquot enim cancos eiusmodi curare sunt aggressi, magis irritasse, breuiq; homines necasse scio. Nā & qui cancrū in palato ortū, & qui in sede, & sinu muliebri secuerūt, aut vsserūt, vlcera ad cicatricem perducere non potuerunt, sed homines affligēte curatione ad mortē vsq; excarnificarunt: qui citra curationē lōgiore tēpore vitā cū minore molestia exegissent. Ad eiusmodi igitur cancorū sanationē nullo modo aggredi oportet.

quæ plenè melâcholico sanguine vsq; ad partes vi-
cinas pertinet. Multi enim nō infimi nec contēnē-
di medici ne hosce quidē chirurgia curari sinunt,
sed eos tantū qui exulcerati, tum laborantes ve-
xant aded, vt ipsi vltro manum admoueri desyde-
rent, tum in iis sunt partibus, quas vnā cum radici-
bus excindere & vrere possumus. Quidam verò
neque hos extirpari permittunt, sed omninò absti-
nendum in omni cancro remediis agonisticis, id
est profligantibus consulunt. Hippocrates certē
quidem quod caneros in alto corpore delitescen-
tes non semper agonisticè curādos esse suaserit, ex
ipsa affectionis natura coniectare licet: an verò
eos etiam qui summa corporis parte sine vlceratio-
ne consistunt, quātum ex aphorismi dictione cōii-
ci potest est incertum. quem quidem aphorismum
Artemidorus & Dioscorides scripserunt vsque ad
ea verba, Non curare melius.

XXXIX.

Σπασμός γινετ' ἢ ὑπὸ πλερώσει, ἢ λε-
νώσει. ἔτω δὲ καὶ λυγμός.

*Conuulsio à repletionē fit, vel vacuationē, ita ve-
rò et singultus.*

Conuulsio, (vt & ipsum nomen indicat) vulsis,
fit ad propria capita musculis, vel vt apertius dicā
reuulsis: qualis ipsis etiam secundum naturam mo-
tus est: sed hic sine animalis ciente & impellente
virtute non fit: conuulsio autem motus est inuo-
luntarius: in quo ad similem nervosā partes affe-
ctionem deueniunt, quam etiam in rebus externis
fieri videmus. Nam in spasmō à repletionē idem fit

quod aëris ambientis flatu supra modum humido
fidibus accidit. Nam humore nimio imbutæ sæpè
rumpuntur. Sic etiam fit sicciore cœli conditione.
Nam in seipsa coguntur & conuelluntur omnia
corpora neruosa violentius exiccata, veluti quæ
ad ignem diu excalfacta sunt lora, & quæ similiter
sol æstius exiccavit. Conuulsio igitur meritò à
contrariis fit causis. Singultus verò tantisper con-
cedatur stomachi conuulsio dici, dum aliud erit
orationis propositum. Quum verò in hoc solum
incumbemus vt affectionis huius substantiam in-
telligamus, præstiterit fortasse non conuulsionem
appellare, sed quandam motionem, quæ fit in eodẽ
cum vomitu genere, sed eo fortior & vehemētior.
Nam quum quid in se contentum stomachus expel-
lere appetit, ad duo symptomata incitatur, vnum
quidem vehementius in singultibus, alterum mo-
deratius in vomitionibus. Siquidem per vomitus
ea tantum quæ ventriculi capacitate continentur
propellere & summouere: per singultus verò etiã
ea quæ in ipsius ore penitus infederunt exigere co-
natur. Stomachum nunc mihi intellige non solũ
ipsum quem propriè appellant, sed etiam ventricu-
li os. Nam in hoc contenta dum appetit ventricu-
lus expellere singultus fieri solet. Iam verò quòd
difficulter & ægrè excernendorum & veluti altius
imbibitorũ in ore ventriculi sit quæ per singultũ
fit excretio, ex iis licet discere quæ quotidie omni-
bus ferè vsu veniunt magis minùsve. Siue enim
solum quid acre veluti piper deuorauerint, siue cũ
melle aut alio quopiam, posteaque vinum superbi-
berint calida temperatum protinus singultiunt: po-
tionis

tionis quidem calore pipere viam in profundum
præeunte, sua verò acrimonia pipere ventriculum
molestia afficiente. vnde ipse violentiore motu id
quod molestum est exigere & expurgare conatur.
*Nam in libr. de symptomatum causis & tussim &

*Fit etiam
singultus ni-
mia copia,
corruptione
cibi, & per-
frigeratione
oris ventri-
culi ut in
pueris sepe
fit.

X L.

Ο Κόϊσι ποῖ το ὑποχόνδριον πόνος γίνον-
ται φλεγμονῆς, τοτέοισι πυρετός ἐπιγε-
νόμενος λύει τὸν πόνον.

Quibus ad hypochondrium dolor est sine inflam-
matione, si febris superueniens dolorem soluit.

Sequitur & morsum dolor: sed cōsueuere mor-
sus nomine non doloris talia symptomata appella-
ri. Fit etiam dolor propter quandam phlegmono-
de affectionem. Sic autem appellata est, quia erysi-
pelata etiam dolor comitatur. Quum igitur neque
ob talem aliquam affectionem hypochondrium do-
lor habuerit, & morsus sensus abfuerit, superest
ut dolor vel propter obstructionem, vel spiritum
flatuosum, vel inæqualem aliquam intemperiem
fiat: quæ omnia febrilis calor suapte natura sana-
re potest: illa quidem incidens, extenuans, & dif-
soluens, hanc verò ad temperationis æqualitatem
reuocans.

X L I.

Ο Κόϊσι δὲ πόνος ἔστι ἐν τῷ σώματι μὴ
διασπνμαίνει, τοτέοισι δὲ παχύτητα τοῦ πύ-
ου τὸ τόπος ἐκ ἀποσπνμαίνει.

Quibus

Quibus in corpore pus nullam sui dat significationem, ob crassitudinem sui aut loci non se prodit.

Bifariam scribitur aphorismi dictio, & bifariam ipsam interpretantur, & utraque tam dictio, quam interpretatio habet rationem. Nam & propter puris, & loci crassitiem sæpè occultatur puris loco quopiam contenti notitia. Merito igitur scripserunt nonnulli, His ob loci densitatem, indicatione non edit. Alij verò, His propter puris crassitudinem non innotescit.

ΕΝ ὧσιμ ικτερικῶσι δὲ ἥπαρ σκληρὸν γενέσθι, πονηρόμ.

Regio morbo laborantibus iecur durum fieri, malum.

* Phlegmone ad talem venit, scirrhus manifestus est.

Indicat enim durities, phlegmone tum aut scirrhus obsessum viscus esse. Etenim sine hac, potest etiam propter eiusdem obstructionem icterus accidere: potest & critico modo natura redundantem in venis humorem ad cutem protrudente.

XLIII.

Οἱ πολλὰ ὄντες ὑπὸ δυσεντερίης ἀλίσκοντ, τῶσισιμ ἐπιγενομένης μακρῆς ἢ δυσεντερίης ὕδατος ἐπιγίνετ, ἢ λευτερίη, καὶ ἀπόλλυντ.

Qui Lienosi difficultate intestinorum corripuntur, si superuenientem longam dysenteriam aqua inter cutem, aut intestinorum leuitas excipit, moriuntur.

Huic præfigi oportuit aphorismum illum in quo ait, Lienosis difficultas intestinorum superueniens, bonum.

bonum. Verū is in sequentibus post alios quatuor intermedios scribitur, sed ipsius hoc loco nobis est facienda mentio. Nam qui lienosi sunt, hoc est quibus longo tempore lien obduruit, his interueniens intestinorum læuitas, affectionem soluit, dūtaxat quantum ratione translationis & vacuationis humorum crassorum & melancholicorum in liene infarctorum effectum sit. Sed quoniam sæpè eiusmodi vacuationes supra modum protractæ ægrotantes affligunt, decenter Hipp. quem exitum immoderata dysenteria talibus superueniens affectionibus habere soleat, declarauit. Malè affectis enim & labefactatis intestinis prauorum humorum transitu, tum vires ipsorum laborant, tum perit caloris natiui symmetria: propterea & aqua inter cutem & læuitas intestinorum superueniunt: intestinorum quidem læuitas solo intestinorum vitio, aqua verò inter cutem proter iecoris & lienis & totius generis venosi consensum.

XLIII.

Ο κόλιςτις ἐκ στραγγέλης ἀλὲς ἐπιγίνεται, ἢ ἐπὶ ἡμέρησις ἀπόλλυται, ἢ μὴ πυρετῶ ἐπιγενόμενός ἀλὲς τὸ ὄρον ῥυή.

Quibus à stranguria ileus superuenerit, intra septem dies moriuntur, nisi febre superueniente copiosa vrina fluxerit.

In ileo nihil infernè deiicitur, ne si acriore quidem vtaris clystere: stercoris verò vomitus interuenit iis qui exitialiter laborant. Quòd igitur intercluso inferiore tràitu, in tenuibus intestinis & non crassis hic morbus fiat, omnibus ferè confesum

sum est. Quinetiam propter inflammationem & obstructionem vel sicci stercoris, vel crassorum & viscidorum humorum fieri dixerūt nonnulli. Mihi verò videtur etiam inflammatio, vel scirrhus, vel abscessus tātā posse facere coarctationē, ut nihil infernē peruat. Quod autem humores crassi & lenti in causa esse possint, nō admodum mihi probabile videtur: verū hoc etiam si placet ponito, & si quid aliud præterea dixerint. Illud verò, quod aphorismorum interpretibus ferē omnibus visum est, nullam prorsus mihi veri similitudinem habere videtur. Aiunt enim vesicæ inflammatione angustiam viæ in quibusdam intestinis ex compressione factam, affectum ileum asserre. Ego verò cōplures per totam meam vitam vidisse videor, alios quidem periclitari tantum, quosdam verò morientiam ex suppressione urinae, omnibus tūc luculenter secundum propriam circumscriptionem maxima apparente vesica adēo ut extremē distēderetur, & ob eam ut par est tensionem doleret: quorum tamen nullus ileosus factus est. Quis igitur credas ob vesicæ inflammationē compresso & coarctato intestino fieri aliquando ileum, potius quā uteri tumore prægationis tempore? Atqui vsque ad hypochondria etis tumor pertinet, atque magis premere tenuia intestina & coarctare potest: vesica verò in tumorem sublata, solum potest rectum premere intestinū. Absurdius etiā nonnulli dicunt, nempe superueniente febre iuari ileum. Febris enim ea propter aliquam meritō vesicæ inflammationem fiat, quæ quanto maior fuerit & vehementior, tanto illam quoq; magis augeri par est, ut potest.

tè quæ sit inflammationis symptoma. Ileus autem
 ut ipsi aiunt ex inflammatione ortū habuit, & uni-
 cam solutionis spem habet inflammationis remis-
 sionem & cessationem, qua cum febrem quoque
 vnā mitigari est necessarium. Signum igitur bonū
 erit solutionis cruciatuū quos ileus adfert, febris
 vel mitigata, vel soluta: non etiam bonum signum,
 aut causa bona, ipsa vel superueniēs vel aucta. Eos
 enim solos morbos à febribus iuuari nouimus qui
 refrigeratione constant, aliās sola, aliās cum crudis
 humoribus & pituitosis, aut spiritu flatuoso. Quo
 modo igitur accipienda sint quæ hoc aphorismo
 Hippocrati sunt dicta ignorare nos præstat fateri
 ingenuè. neque enim ratio veritatem eorum demō-
 strat, neque docet experientia: aliud tertium non
 habemus ad rei probationem. An talis nunquam
 ægrotus Hippocrati visus est, aut alteri cuiquam?
 neque enim an germanus sit hic aphorismus dicere
 possum. Quare multitudinē crudorum & crassorū
 humorum vnā cum vehemēti refrigeratione sup-
 positare satius est dictorum symptomatum causam
 esse. ita enim sola & febris fuerit affectioni reme-
 dio, & retentæ vrinæ vacuatio. Sic enim consuevit
 crassa & multa & conferta vacuari, quum crassi il-
 li & crudi humores fuerint concocti.

X L V.

Ελκεα διόχε χρόνιας γίνετ, ἢ μακρότερον
 χρόνον ἔχουσιν, ἀνάγκη ὅσῃν ἀφίστασθ, καὶ
 τὰς ἑλκας κοίλας γίνεσθ.

Si vlcera annua aut etiam diuturniora fiant, os
 abscedere est necesse, & cicatrices canas fieri.

Vlcera

Vlcera quæ veterascunt vel cicatrice ipsis nullo modo obducta, vel si obducta sit, rursus resoluta, ea (modò nihil in curatione peccent medici) vel propter affluentiam vitiosorum humorum, vel propter affectionem in ipsa parte temporis diuturnitate ex humorum affluentia contractam, vel ob aliquod ossis vitium eo loco corrupti, egrè sanabilia euadere est necessè. Cætera verò vlcera semper maiora ac deteriora fiunt: atque vniuersum eorum genus phagedænas, quasi exedentia dicas vlcera, veteres appellabant. Quidam verò postea distinguere aggressi sunt propria cuique appellatione indita, Chironia nonnulla, Thelephia alia, quædam phagedænas nuncupantes, aliasque nimis curiosas appellationes prosequentes. Nobis verò satis fuerit, ex iis quæ circumstantis loci partem aliquam occupant, alia herpetas nominasse, quum in superficie aut cute etiam ipsa consistunt: alia verò phagedænas, quæ carnem etiam subiectam corrumpunt. Quod enim putridum & depascens à nonnullis vlcus dicitur, non est propria quædam vlcus differentia, sed affectus ex vlcere & putredine complicatus. Quin absque etiam vlcere putredinem ipsam per semultis corporis partibus consistere nouimus. Quoddam etiam vocatur carbunculus, vlcus crustosum cum magna partium vicinarum inflammatione. Hæc igitur propriam sortita sunt appellationem Carbunculus, Phagedæna, Herpes. Quæ verò vlcera sine dictis symptomatis ipsa per se fiunt solebant veteres vlcera tantum appellare: de quibus Hippocrati nunc est sermo, in quo quæ eiusmodi sunt vlcera in longius tempus excurrere docet.

Sed

Sed ipsa etiam rationi experientia suffragari videtur. Multa enim sæpè eiusmodi vlcera ad cicatricem perducta, non ita multò post rursus inflammari, & cicatrice soluta rumpi sunt visa, id autem fit talem aliquam ob causam. Quum adhibitis medicamentis caro ossi affecto superposita siccata duxit cicatricem, sanitas euestigio restituta esse videtur: sed rursus ex ossè altius vitiato ichore quopià paulatim affluente, iterum oboritur inflammatio, & puris subsequitur generatio, à quo cicatrix eroditur & caro exulceratur. Quænam igitur est taliū vlcera curatio? non profectò alia præter eam quam lib. de vlcibus tradidit, & nos tertio therapeuticae methodi explicauimus. Exiccari enim possulant omnia vlcera, præcipuè verò ea in quibus os affectum est. Finis verò siccandi esse debet, si pars eius * affecta abscefferit. vnde meritò in tantum cauas cicatrices fieri accidit, quantam abscessus profunditatem habuerit.

* Os quatenus corruptum est, excipi debet.

XLVI.

Ο κόβι υβόι ἐξ ἁδμαζος ἢ βυχός γίνοντ' πρὶν ἢ ἔως, ἀπολλύντ'.

Qui gibbi ex asthmate aut tussi ante pubertatem sunt, statim moriuntur.

ὕβρις & κυφός appellare solet Hipp. quos nunc omnes κυρτός, id est gibbosos vocant. Nam reuera ipsi spina à tergo extuberat. κυρτός enim oppositè dicitur κοίλῳ, quasi dicas conuexo cauum: At ὕβρις & κυφός τὸ λοφώδες, quasi extuberanti excavatum. Cæterum hæc nomina de sola spina, illa verò de omnibus Græci efferunt. Quo modo autem cyphosis

E

fiat ipse explicuit lib. de articulis, quemadmodum etiam quo modo lordosis & scoliosis & scissis fiant. Hæc enim propria sunt & præcipua spinæ vitia: quæ quidem si quis intelligere velit, ea quæ eo libro scribuntur diligenter legat. Nunc verò quantum ad præsentis aphorismi explicationem attinet, dicturi sumus. A tergo spina extuberat & gibbera fit aliquandò propter ictum aut casum, fit etiam propter tubercula quædam dura, quæ parte interna consistunt: à quibus si quandò una vertebra prorsum trahatur, ea parte spinæ lordosis, id est excauatio fieri solet, quemadmodum etiam si plures deinceps sese consequentes introrsum obtorqueantur. Quòd si tractæ vertebrae non fuerint inter se continuæ, tum cyphosis id est extuberatio fit: tantum partibus ponè cedentibus & extuberantibus, quantum tractæ vertebrae introrsum flexæ fuerint & adductæ. Hoc enim in omnibus flexilibus & lentis, quum modicè extrema inflectuntur cernere licet, veluti calamis, viminibus, virgis & aliis eiusmodi. Atque de his quidem copiosius in expositione lib. de articulis diximus. Nunc verò ante pubertatem *ὁ βελήτης* id est eos quibus introrsum flexa spina ponè extuberat ex asthmate & tussi citò interire dicit. Neq; enim in his pectus vult, ut ipse ait, vnà cum aliis augeri, atque ideò magna angustia premuntur instrumenta respirationi seruientia. Omnium porrò qui spontè gibbi facti sunt, hoc est quibus sine ictu vel casu ex alto spina deprauata est, commune existit quòd tales propter dura tubercula vel coctu difficilia euaserint. Sed quum magna sit inter tubercula pro tumore, & duritie

ritie & loco in quo consistunt differētia, quæ quidem simul dura sunt & magna protinus anhelatores & suspiriosos homines efficiunt: quæ verò de sua humiditate aliquid in asperas dimittunt arterias, tussiculosos faciunt. Cæterum quæ de sua humiditate aliquid transmittunt, exactè dura non sunt, atq; ideo vt suppurent tandēque hominem suffocent est necesse: quæ verò nihil transmittunt, ortum ex crassis humoribus habent, atque ob id dura sunt & cruda, longòque tempore citra suppurationem manentia hominem vivere sinunt. Contra verò quæ cum tussi ortum habuerunt, ad supurationem properant, atque ideo sunt pernicioſa. Similiter & quæ cum difficili respiratione fiūt, iis qui adhuc crescunt mortifera existunt. Vel enim hæc magna esse oportet, vel in pectoris loco iniuriæ valde opportuno. Quum igitur vnà cum corde pulmo in talibus augeatur, & spatium continens minuatur (costis vtpotè non crescentibus sed propter gibbum arctatis totū pectus strictius & angustius efficientibus) tantam breui spiritus difficultatem fieri est necesse, vt homo suffocetur & pereat. Nam si gibbositate nōdum superueniente, propter solos præter naturam tumores spirandi difficultate laborabant, quid fore putandum tuberculis temporis spatio auctis, pectore verò strictiore reddito? Porro autem quum multæ sint spirandi difficultates, constat Hipp. solam eā asthma appellare solere, in qua frequentiore & crebriorem respirationem fieri contingit. Siquidem ita homines etiam nunc in cursibus & vehementioribus exercitationibus τὰ ἀσθμώδη id est anhelare

dicunt. Qui verò post Hippocratis ætatem fuere, affectum etiam quendam diuturnum alij simpliciter asthma, nonnulli orthopnoeam appellarunt, quum continenter citra febrem ægroti spiritum ægrè ducunt.

XLVII.

Ο Κόβοις φλεβοδμία, ἢ φαρμακία συμφύει, τῶς πρὸς τὸν πρὸς τὸν φλεβοδμίαν ἢ φαρμακίαν.

Quibus venæ sectio aut purgatio prodest, his venæ secanda vena, aut purgatio imperanda.

De iis, qui integra adhuc valetudine postea sunt ægrotaturi nisi vacuentur, Hippocrati nunc sermonem haberi liquet. Horum enim vere ineunte anticipanda est vacuatio vel per phlebotomiam, si plethoricis morbis corripiantur, vel per purgationem, si morbis sint ab humorum corruptione pendentibus obnoxij. Ita enim à morbis multos conseruamus & incolumes tuemur, qui multos iam annos antea quotannis ægrotabant. Quin podagram quoque & arthritim adhuc incipientem, necdum in articulis callo, quem parum Græci dicunt genito, per talem vacuationem multos iam annos fieri prohibuimus. Eodem modo sanguinis excreatione, epilepsiā, melancholiā, apoplexiā, & alios huiusmodi diuturnos morbos è multis hominibus dicta vacuatione sustulimus. Phlebotomia igitur commune est ad plethoricos morbos auxilium

lium: Purgatio verò, si quidem generatim exaudiat, vnum quoddam est cōtra morbos remedium, non tamen si speciatim accipiatur. Si quidem nonnullis pituitosorum humorum, quibusdam biliosorum, aliis melācholicorum, & quibusdam serosi excrementi vacuatio conducit pro morborum quibus tentari consueuerunt natura. Exempli gratia, quidam quotannis nisi purgetur laborat melancholia, & mira visu res est quo modo iam ipse etiam incipientis morbi primam præsentiscat generationem, meque protinus accersi iubeat: quo melācholicis humoribus expurgato, euestigio cessat melancholia, atque huic quidem ex purgatione hæc duo commoda eueniunt, vnum quod expurgentur superuacanea, alterum quia excretorum acrimonia reclusa paululū hæmorrhoids mali sanguinis aliquid ipsa etiam profundat. Nam quum solennis ipsi & consueta sit eiusmodi excretio hæmorrhōica, eius postea suppressione redundat melancholia. Ipsum itaq; non vere solum sed autūno etiam purgare soleo, quia si per hæc tempora propriæ aliquando purgationis anticipationem neglexerit, nonnulla sentiat superioris morbi symptomata. Sic mulierem etiam quandam, quæ cancrosum in mamma tumorem habebat, quotannis vere ineunte vacuans sanavi, subindè forti pharmaco melanagogo vsus. quam quidem purgationem si quando prætermiserat, dolor ipsi profundus sentiebatur, atque ita illico accersitum me purgare se iubebat. Elephantiam quoque in altero incipientem, primū phlebotomia & purgatione curavi, atque huic quotannis purgatio vnica satis erat,

quæ si quando negligeretur, protinus morbus indicationem sui edebat, hominemque inuadebat. Huiusmodi igitur morbi humorum melancholicorum egent purgatione, ut epileptici & asthmatici, & apoplectici pituitosorum: arthritici vero qui cum magno sunt calore, biliosorum: qui cum frigidis tumoribus, pituitosorum purgatione gaudent. Quidam etiam alius æstiuo tempore semper tertiana corripitur solitus, iam annos multos febrem non est expertus, bile pallida per nos sub veris finem præpurata. Tum enim tales vacuari multo præstat: quemadmodum epilepticos, apoplecticos, arthriticos & melancholicos & quotquot denique propter humorum crassitiam ægrotant vacuari ineunte vere melius est. de quibus omnibus priuatim scripsimus in tractatu de iis qui verna vacuatione egent, qui quidem tractatus pars est totius commentationis quæ de tuenda sanitate inscribitur.

XLVIII.

Τοῖσι πλεονάζουσι δυσεντέριᾳ ἐπιγενομένῃ, ἀγαθόν.

Lienosis difficultas intestinorum superueniens, bonum.

Hunc aphorismum paulò antè explanavi, quum de eo verba facerem qui hunc in modum scribatur. Qui lienosi intestinorum difficultate corripuntur, his longam superuenientem dysenteriam aqua inter cutem, aut læuitas intestinorum excipit & moriuntur. Quare nunc prolato in medium aphorif

aphorismo interpretatione noua opus non est.

X L I X.

Ὅσα ποδαγρικά νοσήματα γίνετ', ταῦτα ἀποφλεγμωάντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραισι, ἀποκαθίστατ'.

Qui podagrici morbi fiunt, sedata inflammatione intra dies quadraginta desinunt.

Podagricorum inflammationes fluxione fiunt in pedum articulos decumbente: quam quidem fluxionem primum articulationum suscipiunt spatia, deinde quæ in orbem circumstant omnia ad cutem usque. Quum verò articulationes repleri dicimus, liquet vincula in orbem ipsis circumposita necessario tendi. Nequos tamen & tendones inflammati podagricis non est verisimile, sed dolere solum, quia simul cum articulationibus tendantur, quod ex eo fit manifestum, quia podagricus conuelli nunquam visus est, id quod frequentissime in neruorum & tendonum inflammationibus accidere solet. Alioqui curandi indicatio ipsis communis est cum omnibus inflammatione laborantibus. Nam & digeri oportet quod in pedes defluxit, breuiore quidem tempore si tenuiore fuerit substantia: longiore verò si crassa vel lenta: multoque longius tempus requiret, si simul viscidum & crassum fuerit, ultra dies tamen quadraginta non prorogabitur inflammationis curatio, siquidem & medicus rite omnia gerat administretq;, & ipsi æger in omnibus pareat. Nam quæ carnosas partes occupat inflammatio, morborum acutorum sub-

icitur termino, qui quartusdecimus dies est, quando quidem mollior est & rarior carnis substantia, quam vinculorum & nervorum natura. Quamobrem tardius etiam vinculorum, tendonum, & nervorum quum vulnerantur natura inflammari incipit, & longiore ad inflammationis vigorem tempore peruenit, tardiusque curatur. qua enim ratione vix in se aliquid humoris alieni admittunt, quia densa nimirum sunt & dura partes eiusmodi, eadem hac ipsa aegre quoque dimittunt. Quapropter Hippocrates podagricis inflammationibus terminum integre solutionis non quartumdecimum diem, sed quadragimum statuit, quia tum contentam articulationibus humiditatem per media ligamenta articulos ambientia & firmantia vaporis in speciem vacuari oportet, tum etiam intra ipsa ligamenta admissam. Meminit porro etiam in prognostico diei quadragimi utpote in quo morbi iudicantur, qui necdum sunt exacte diuturni, acutorum tamen superarunt terminum. Nos etiam in commentatione de diebus decretoriis fusissimè de his omnibus disputauimus.

L.

Ο Κόβισιν αὖ ὁ ἐγκέφαλος διακοπῇ, τῶ-
τέοισιν ἀνάγκη πυρετὸν καὶ χολῆς ἐμμεν
ἐπιγίνεσθαι.

Quibus diuisum est cerebrum, his febrem & biliosum vomitum superuenire est necesse.

Merito febricitant cerebro vulnerato, ea scilicet ratione, qua membro quolibet principe inflammato febrem sequi est necesse. Bilis vero vomitus

mitus fit, vetriculo propter societatem quam cum cerebro habet per consensum affecto, ipsiusque ore maxime, in quod ex cerebro coniugatio quædam neruorum maiusculorum inferitur. Sed aliàs etiã propter magnos dolores & vehementem mœrorẽ excrementum biliosum consuevit in ventriculum confluere, multoque magis si ipse imbecillitate laboret. Ad ea enim quæ infirma sunt partium vicinarum feruntur excremẽta, præsertim si tenui substantia constant, qualis est humor biliosus, vnãque cum eo quicquid est serosi excrementi, quod per vomitiones bili sæpè permiscetur: raroque admodum bilem sinceram sine excremento seroso euomi cernere est. Quinetiam in benè valëtibus biliosiore præsertim natura præditis, vbi diutius cibo abstinerunt, tales ventriculus humores recipit, quod ipsius vellicatio, & vomitus ostendunt. Nec verò cerebro solùm vulnerato bilem vomunt, sed dura etiam membrana ipsi circumposita, quæ multis partibus cum cerebro cohærens quàm citissimè sua ipsi mala impertit. Quia verò Erasistrati sectatores meningas neruorum principia statuunt, solam vulneratam crassiore meninga talia propter suam ipsius naturam inquit adferre symptomata. Quod si quandò in cerebrum vulnus penetraverit, ita etiam quoniam vtraque membrana illud prius exceperit, enumeratarum affectionum generationem sequi contendunt. Dixi autem sectatores Erasistrati isthæc dicturos esse, & non ipsum Erasistratum: quoniam iam senex (quo tempore ipsi de diuisionibus libros scriptos esse aiunt) cerebrũ pronunciauit neruorum esse principium. Dictum

etiam est de his fufius in cōmēt. de Hipp. anatome.

L I.

Ο Κόβισιμ ὑγιαίνουσιν ὁδωίαι γίνοντ' ἀφύ-
φνης ὅτι τῇ κεφαλῇ, καὶ πᾶσι τοῖς μέ-
γιστον καὶ ῥέχουσιν, ἀπόλλυνται ὅτι ἐπὶ αὐ-
τοῖς ἢ μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ.

*Qui valentes, capitis repente doloribus corripiti
tur, & protinus muti fiunt & stertunt, intra septē
dies intereunt, nisi febris interuenerit.*

Mutos Hipp. appellare solet, non quibus sola sit
vox oblata, sed per excellentiam quandam vnā cū
huius noxa omnes voluntarias actiones nobis in-
telligendas relinquit: quibus utique læsis sensus a-
liquandō nō perit: ipse si quidem dicebat, Talibus
interdum mutis accidere sentiētibus esse, sæpe etiā
sensu & motu priuari: qui affectus apoplexia dici-
tur, quæ duplex est, debilis vna, altera fortis. atque
ideo ipsemet dicebat, Soluere apoplexiam fortem
est impossibile, debilem verò non facilē. Nunc ita-
que fortis apoplexiæ notā apposuisse videtur, ster-
tere scilicet: quod etiam profundo grauique so-
mno oppressis accidit secundū affectionis similitu-
dinē. Quāquā enim non eodē modo fiunt somnus
& apoplexia, habent tamen aliquid commune ad
quod consequitur stertor. id autem est imbecilla
neruorum actio. Atque de his abundē egimus in
commētatione ea quæ de locis affectis inscribitur.
Nunc verò, quod sit ad aphorismi explanationem
necessarium dicam. Quibus valentibus capitis de-
repente dolor oboritur, eius rei causam maximē ad
spiritum flatuosum referre oportet, sed iam quoque
ad

ad materiæ confertim affluentis multitudinem, quam nūc in cerebrum delatam fuisse symptomata indicant, quæ dolorem sunt subsequuta: quibus etiam ipsis pituitosam quandam materiam esse cōmonstratur. atque ideo febris superueniens eā soluit affectionem, ut potè quæ tum spiritum illū flatusum, tum humores pituitosos exalfaciat, attenuet, & resoluat. id autem fit tribus nonnunquam diebus, aut quatuor, interdum etiam pluribus, non tamen ultra septimum procedit diē, quia pars quæ laborat principalis est: eiusmodi verò partes diuturnos simul & vehementes morbos non ferunt, ut sapē nobis ostensum est.

L I I.

Σ Κοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσις τ' ὀφθαλμῶν ἐν οἷσις ὑπνοισιν. ἢ γὰρ ἡ ὑποφάνη συμβαλλομένη τ' βλεφάρων τ' λευκῶ, μὴ ἐκ διαρροῆς ἐόντι ἢ ἐκ φαρμακοποιῆς, φλαύρου δὲ σημείον, καὶ θανάτῳ δὲ σφόδρα.

Sed in somnis etiam an de oculis aliquid subappareat spectare oportet. Nam si quid non exacte commissis palpebris de albo appareat, modò non ex alui profluvio aut medicamenti potione accidat, malum signum est & valde perniciosum.

Aut ob palpebrarum siccitatem aut propter virtutis ipsas mouentis imbecillitatem albi aliquid subapparet in oculis exactè claudi non valentibus. Ob hanc enim causam alui etiā profluvii & medicamentorū potionibus de oculorum albo aliquid conspicitur, quum dormiunt. Nam totum corpus exiccatur

exiccatur talibus vacuationibus & imbecillæ vires redduntur. Siccitatis autem plus palpebris acquiritur, quia ipsæ sunt siccae naturæ. Quemadmodum enim exiccata coria ægrè extenduntur, eodem quoque modo corporis partes ita affectæ. Quinetiam quod viribus laborantibus & fatigatis non solum oculos, sed os etiā exactè claudere nequeant (vnde hiant ore dormiunt) liquet vnicuique naturam rei diligentius considerare volenti.

L I I I.

Α ἡ παραφροσύνη αἰ μὲν μετὰ γέλωτος γίνεται ἰσφαλέσθαι αἰ δὲ μετὰ πόνου ἐπισφαλέσθαι.

Deliratio quæ cum risu fit, tutior: quæ verò studio adhibito, periculosior.

Nulla deliratio tuta est, minus periculosa quæ cum risu fit. Etenim audax illa, ut ipse appellat, & temeraria mentis alienatio, omnium est periculosissima: inter has media est quæ cū studio fit. Porro omnes fiunt cerebro affecto, siue primariò & per se, siue secundariò & per sympathiam: differunt autem inter se causis ipsis efficiētibus. Nam quæ à sola caliditate sine prauo humore committuntur, similes quodam modo sunt desipientis iis quæ temulentiam sequuntur. Quæ verò ob flauam bilem fiunt, cū studio perficiuntur. quæ bilis flaua si multum exuratur, ut iam ad atræ naturam magis accedat, furiosæ admodum & immanes fiunt delirationes. Nam quæ in aliis scriptis nostris de atra bile explicata sunt & definita in memoriam redigere oportet, ut quod quædam ex flaua bile perusta fiat, quæ

quæ omnium est teterrima: alia verò ex sanguinis, ut ita dixerim cæno & fæce: quæ quidem crassiore quàm altera constet substantia, sed multū à qualitatis malignitate recedat. Diximus præterea bilē quæ veluti fæx est sanguinis, si exactè & propriè loquamur, nondum nos atram bilem, sed succum appellare melancholicum: per verbi tamen abusionē interdum atram etiam vocare, quādoquidem nisi prius vacuetur, atra fit non ita multo post euasura.

LIIII.

ΕΝ ΘΙΣΙΝ ΘΕΪΣΙ ΠΑΘΕΣΙ ΘΙΣΙ ΜΕΤΑ ΠΥΡΕΤΤΟ ΑΙ
ΙΙΛΑΥΘΜΩΔΕΣ ΑΝΑΠΝΟΑΙ, ΙΑΚΑΙ.

In morbis acutis cum febre quasi gementium suspiria, mala.

Sepè pueri dum plorant, interrupto spiritu respirare videtur, subsistente scilicet inter respirandum pectore, rursūque quod ad integram respirationem deest, adiiciente. quod ipsemet in Epidemiis his ferè verbis dixit, Gemina intrò spiritus reuocatio, quasi superinspirantibus. Hoc autem fit nonnunquàm fatigatis viribus, nonnunquàm ob duritatem instrumentorum, nonnunquàm verò ambabus causis simul conuenientibus: est & quū propter aliquam musculorum pectoris affectionē couulsoriam fit. Nam & imbecilla virtus, dum semel pectus tantum dilatare non potest, quantū animal est necessarium, medio subsistit opere & aliquantis per quiescit: deinde rursū se excitat. Et durum organum, quum promptè non obsequatur dilatanti facultati, ab ipsa violentius concussū dilatat.

dilatatur. Sed quid affectionem conuulsoria talem efficere respirationem dicere attinet? Nam si vel frigus pectoris musculos, aut etiam nervos subiecit, durities quædam instrumentis conciliari poterit & motio conuulsoria, quam & febris suapte natura sanare & calida auxilia possunt. Cōiuncta verò si febris sit, nō iam musculorum pectoris aut nertiorum perfrigerationem causari possumus, sed vel duritiam contractam, vel virium imbecillitatē, vel * affectionem conuulsoriam. Quicquid verò horum fuerit in causa, bonum non est in morbo acuto accidere. Si igitur de sola nobis explicata instrumentorum spiritalium motione illam qualem gementium respirationem extulit Hippocrates, ad finem iam perducta est expositio: si verò cum tali aliquo sono qualis flentibus editur, dictam respirationem fieri velit, præter dictas causas quandam etiam cum dolore coniunctam indicabit affectionem, per quam quasi flerent, aut gement, aut mistum quendam ex ambobus sonum funderent, in eum respirant modum.

L V.

ΤΑ ποδαγρικά το ἥρως καὶ το φθινοπώρως
κινεῖται ὡς αὐτὸ τὸ πολύ.

Dolores podagrici vere & autumno ferè moventur.

Podagrici morbi ut & alij omnes articulares vere augentur, atque propterea ipse suprā in morborum vernalium enumeratione meminit articulum, in quibus scilicet podagrici continentur. Concitantur tamen interdum etiam autumno iis quibus

* Affectio
conuulsioni
similis siccitate instru-
mentorum se-
quuntur, quæ
febris a-
cutis inter-
dum super-
uenit.

quibus æstare per oporam, id est fructuum abundā-
tiam cacochymia aliqua collecta est in corpore.
Nos enim in commentariis de naturalibus facul-
tatibus, ut alias quasdam singularum corporis
partium virtutes, sic etiam expultricem eorum
quæ molesta sunt esse demonstrauimus. Sunt autem
molesta, quædam multitudine grauantia, alia verò
aliena qualitate affligentia. Secundum hæc igitur
utraque iis qui per hyemem prauo victu sunt vfi,
recurrunt morbi chronici verno tempore fusis hu-
moribus, deinde ad loca infirma protrusis à parti-
bus fortioribus: secundum alterum verò tātum,
tempestate autumnali.

LVI.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι νοσήμασιν ὅν τὰς
ἐπικίνδυνον αἰ ἀποσκνήψις, ἢ ἀποπληξίη
τοῦ σώματος, ἢ πᾶσμός, ἢ μανίη, ἢ τύφλωσις
σημαίνει.

*Morbi melancholicis per hæc tempora suspecti
humorum decubitus, vel apoplexiam corporis, vel
conuulsionem vel maniam, vel cæcitatem denun-
ciant.*

Fiunt etiam propter pituitosum humorem apo-
plexiæ, conuulsionem, & cæcitates: fiunt propter
melancholicum quoque, quoniam commune utrius-
que pathos est, id est passio: non tamen maniæ cō-
munis est passio. Nunquam enim ob pituitosum hu-
morem affectio hæc conflatur, ut potè quæ ad sui
generationem humore stimulante & mordente o-
pus habeat. Talis autē semper quidem est flaua bi-
lis,

lis, non semper verò humor melancholicus, sed ubi supra modum vel combustus, vel putrefactus malignam acquisiuerit acrimoniam.

LVII.

Ἀπόπληξις ἡ μέγιστος γίνεται ἡλικίᾳ τῇ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέρω ἔχῃς ἐξήκοντα.

Apoplexia autem sunt maximè à quadragésimo anno ad sexagesimum.

Non omnis apoplexia, sed sola modò dicta, quæ ex sola atra bile ortum habet, eos corripit qui dictam ætatem agunt, quia per eam maximè abundat humor atræ bilis, quemadmodum etiam per autūnum. Et vt simpliciter dicam, Senes plures apoplexia percelluntur. Si igitur verus est aphorismus, cū superiore coniungi debet, quasi ita dictum esset, Morbis melancholicis per hæc tempora humorum suspecti decubitus apoplexiam minantur, quæ ferè homines inuadit à quadragésimo anno vsq; ad sexagesimum.

LVIII.

Ἡ ἐπίπλοος ἐκπέσῃ, ἀνάγκη ἀποσπῆναι.

Si omentum exciderit, necessariò computrescit.

Propter sermonis breuitatem falsus aphorismus videri queat iis qui non rectè ipsum exaudiunt. Quod enim dicitur est huiusmodi, Si omentum exciderit, id est nudatum fuerit & extra peritonæum prominuerit, fieri non potest vt in proprium locū repositum, sanum & saluum permaneat: quemadmodum si aliud quidpiam, exempli gratia intestinum aut visceris lobus foras promineat. Hæc enim nisi
lon

longo tempore perfrigerentur, pristinam temperationem recipiunt, vulnere quod in epigastrio est acceptum ad cicatricem perducto. Omentum vero si vel minimo tempore nudetur repositum putrescit: quam ob causam medici partem ipsius nudatam præcidunt. Atque hanc quidem habet aphorismus sententiam, licet non ita explicatè & distinctè propositam. Iam verò si quispiam aliquandò vidisse se ad tempus aliquod prolapsum omentum dicat, quod postea repositum non computruerit, enunciationis quidem Hippocratis perpetuitatem ita sustulerit, at certè illud seruauerit, nempe ferè ita vñ venire, vt prolapsum foras omentum putreat: quod commune est huic aphorismo cum aliis ab Hipp. scriptis: qui si dictionis spectes formam, enunciationis vniuersitatem præ se ferunt, quamuis non semper res ipsæ similiter, sed aliquandò aliter etiam licet rarò eueniant.

LIX.

Ο κόλῳσις ἐπὶ ἰχιάδῳ ὁρθοκλυδίῳσι χρόνιῳς ἐξίσταται τὸ ἰχίον, καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τῷ ἰχίῳσι μύξα ἐπιγίνονται.

Quibus longo coxendicum dolore conflictatis femoris summum coxa excidit, rursúmque recidit, ijs mucosa ibidem pituita colligitur.

Sæpè in articulis pituitosus humor coacerua-

F

tur, quem mucum appellat, à quo imbuta & perma-
descendit articulationis vincula, laxiora reddun-
tur, atq; ideo facile articulus cautate sua excidit,
& rursus haud difficulter recidit. quam utiq; rem
ischiadica ita affectis accidere, nobis nunc est au-
ctor Hipp. Verum ischium quum ait excidere, arti-
culum qui in ischio est intelligere oportet: quo etiā
modo libro de articulis dicebat, Humeri autem
articulū vno modo elabi scio, quod perinde est ac
si articulum, qui in humero habetur, dixisset.

L X.

Οὐκ ὀίσιμ' ὑπὸ ἰσχιάδῃ ἐνὸς ἡμέρας ἢ ὀλίγου χρό-
νου, τὸ ἰσχίον ἀξίαν, τότε οἱ τῆς
σκελὸς καὶ χωνδρῆς, ἢ μὴ λαμβάνουσιν.

*Quibus diuturno dolore ischiadico vexatis fe-
moris caput coxa excidit, ijs femur contabescit &
claudicant, nisi vrantur.*

Hunc aphorismum à superiore seiungere non
debet, sed simul in vnum coniunctos, ita accipere.
Vult enim dicere, quibus ischiadica propter mu-
cosā pituitæ copiam articulus excidit, rursūque
recidit, temporis spatio necesse esse femur contabe-
scere, nisi antevertentes vrendo mucum illum exic-
cemus: quod libro de articulis in brachio conti-
nenter excidente faciendū esse consulebat. Nā eadē
vtrōq; vis est orationis, quippe qui super coxā
adur

adurendum esse consulat, vt lib. de articulis doce-
 bat, tam vt mucosa illa & lenta humiditas absorba-
 tur, tum vt cupis laxitas in quam articulus elabe-
 batur, per adustionem firmata & contenta ipsum
 arctet, & loco moueri prohibeat. Alioquin si ob len-
 toris abundantiam, diutius extra coxam femoris
 caput maneat, id profecto femoris iam fuerit
 claudicatio, quam necessario eiufdem
 sequetur atrophia & tabes: quo mo-
 do aliis etiam omnibus acci-
 dere solet, quæ motu,
 qui ipsis erat se-
 cundum

na-
 turam, sunt pri-
 uata.

GALENI IN APHORISMOS

HIPPOCRATIS COM-
MENTARIUS SE-
PTIMVS,

*

GULIELMO PLAN-
tio Cenomano, interprete.

* *Taxat
eos qui enar-
randis apho-
rismis, nul-
lam oratio-
nis equabi-
litatem resi-
nent.*

Omnes * ferè qui ante nos aphorismorum scri-
pserunt enarrationes, initio quidem lógius quàm
utilitatis ferat ratio commentationem protrahūt,
in progressu verò fatiscantes paucis absolunt: ita
ut per initia tantum quæ utilia sunt proseguatur,
deinde parcius & frigidius id faciant: ad postremū
expositionem adeo contrahant & concidant, ut
ex aphorismis ne adulterinos quidem & palàm fal-
sos internoscant: sed quemadmodum qui disputa-
tionis labore fessi, ad omnia libenter annuunt: ita
isti quoque sine vlllo delectu omnes admittunt a-
phorismos, quoscunque scriptos inuenerint, atq;
ipsorum interpretationem perquàm breuiter per-
stringunt, superioris loquacitatis & verbosioris
explicationis obliti. Nos verò quum alias ipsorū
inept

ineptias vitare conati sumus, tum interpretandi æquabilitatem quandā in omnibus retinere studuimus: ita tamen ut quæ vera sunt & ad artem imprimis necessaria summa tum attentione animaduertamus tum diligentia examinemus: dictionem verò ita temperemus, ut neque in summam contrahatur breuitas (non enim eiusmodi breuitas cōcisa commentario, sed libro conuenit) neque rursum in tantam orationis longitudinem, quantam illi expositionis initio adhibent, proferatur: sed quod in omni scripti genere laudatur, & vnicuique tractatui proportionē cōgruit, id nos à principio ad finem vsque ut seruaremus sedulò dedimus operam.

* Modus in
commentariis
do optimus.

I.

Ἐν τοῖς ἀξέροι νοσήμασι ψύξις ἀκρωτηρίων, κακόν.

In morbis acutis frigus partium extremarum malum.

In morbis longis, præsertim si sunt sine febre, & per hyemem & ætatem senile, partes corporis extremas, veluti nares, auriculas, pedes & summas manus frigere absurdum videri non debet: In acutis verò non mediocriter est malum, sed valde perniciosum symptoma, vtpotè quod magnis superueniat viscerum inflammationibus. Acutos autem morbos ipsemet vocari inquit, quorum maximā partē febres sunt continuæ, in quibus siquidē sine magna inflammatione fuerint, non modò non refrigerari extrema, verumetiam peruri accidit: sed

quum inflammationis calor est adeo vehemens, ut ad se cucurbitula instar sanguinem ex toto attrahat corpore, iis qui ita affecti sunt, viscera exuruntur, extremas autem partes propter sanguinis intro ad viscera sese recipientis absentiam perfrigerantur, atque ex ipsis complures ne stragula quidem ferunt propter ardorem, & arsum inflammationis viscera obsidentis.

Eπι δὲ αὖ νοσέοντι σὰρξ πελιδνὴ, κακόν.
Propter os egrotans caro livida, malum.

Non enim ob mediocrem osium labefactionem, sed fortem corruptionem talis coloris species circumstantibus carnibus contrahitur, quia in ipsis scilicet, nativus calor extinguitur.

Eπι ἐμέτῳ λυγρὸν καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροί, κακόν.
A vomitu singultus & oculorum rubor, malum.

Qualis affectio musculis est convulsio, talis est stomacho singultus: is humoribus superuenit instantibus totum nonnunquam ventriculum, sepius verò ipsius os & stomachum: quos vomitione postquam exegerit, statim singultu liberatur. Alioqui si ne ipsis quidem vomitu eiectis singultus cessauerit, ex duobus alterum, vel nervorum principium cerebrum, vel ventriculum non parvam pati inflammationem denunciat. Oculorum

rum verò rubor veriusque inflammatione sequitur, sed cerebri magis.

IIII.

Ἐπὶ ἰσθμῷ φέρειν, ὃ ἄριστον.

A sudore horror, non bonum.

Quod decretoria si non decernant, partim pernicioſa, partim dyscrita habeatur Hippocratis est assertio, quia natura in eiusmodi affectionibus vi morbi cuncta succumbat.

V.

Ἐπὶ μανίᾳ λύσιν τε εἶναι, καὶ ἰσθμῷ, καὶ ἐκστάσει, καὶ ἀγῶνι.

Ab insania, quam maniam Græci vocant, difficultas intestinorum aut hydrops, aut exstasis, bonum.

Dysenteriam quidem & hydropem translationis materiæ ratione, mania remedio esse, ratione non caret, à capite deorsum in oxiiis translatis humoribus: mentis vero emotionem, quam ἰσθμῷ Græci dicunt, ipsius minimè solutionem, sed augmentationem potius esse dixeris. Verum tamen, si quidem verè Hipp. vehementem insaniam exstasim sepe appellavit, quendam insaniam moderatam, qua prius detinebatur ita leuatum fuisse meminimus, rationeque collegimus propter vehementem causarum maniam efficientium motionem, eiusdem fuisse solutionem subsequutam: quemadmodum in morbis acutis vehementissima symptomata bonas interdum crises efficere solent.

VI.

Ἐπὶ νόσῳ πολυχρόνιᾳ ἀποσιτίει καὶ ἀκνηδὶ καὶ ὑποχρώσεσιν, καὶ ἀνῶν.

In morbo diuturno cibi fastidium & syncera deiectiones, malum.

Ipsū per se fastidium cibi malum est signum in morbis diuturnis. Siquidem iis qui ex talibus morbis sunt euasuri, contrarius affectus, vehementior scilicet ciborum appetentia solet accidere. Quare cibi fastidium in talibus haudquaquam est bonum signum, multoque minus quum deiectiones etiam malæ existunt. Synceras autem eas deiectiones appellauit, quæ nulla sunt aquosa humiditate permixtæ, solo humore qui vacuatur (siue is picrocholus sit, siue melancholicus, siue porraceus, siue bilis æruginosa dicta) intestina peruiadente. Nam eiusmodi deiectiones exustam esse & cōsumptam omnem humiditatem natiuam à febrili calore indicant.

V I I.

Ἐκ πολυποσίας σιγῆ καὶ παραφροσύνη, λήθης.

A multa potatione rigor & delirium, malum.

Quod polypotia, id est multus potus nō aquæ sed vini multam potionem significet nemo dubitat. Delirant autem propter vinolentiā multi sanguine & spiritu calido repleto capite: quā ipsam ob causam calidiores etiā redduntur, præcipuè quidē capite, sed iam toto etiam corpore. Ex ipsis tamen rari sunt, qui cum delirio rigeant, in quibus non incenditur natiuus calor, sed nimia vini copia

copia extinguitur, non aliter quàm ignem lignorum multitudinem coniecta obrui, & lucernæ flammulam oleo affatim & repenti infuso opprimi cernimus.

VIII.

Εἰ φύματι εἶσω ῥήξεως, ἐκλυσις, ἔμετος, καὶ λεπτοψυχία γινέται.

A tuberculi introrsum eruptione exolutio, vomitio, & animi defectio fit.

Tuberculum vocavit, quod alibi solet empyema appellare, per cuius intro eruptionem, eiusdem in ventriculum effusionem intelligit. hanc enim sequitur vomitio. Nam quæ in thoracem & pulmonem empyematis eruptiones fiunt, non vomitionem, sed tussim necessariò mouent & sæpè suffocant: quemadmodum etiam quæ in intestina fiunt tuberculorum eruptiones, puris deiectionem efficiunt. Omnium porro eruptionum communis est virium debilitatio & animi defectio, propter spiritus vitalis vna cum ipsis factam excretionem, quemadmodum alibi demonstraui.

IX.

Εἰ αἱμαξὶς ῥύσει παραφροσύνη ἢ κνῖστος, κακόν.

A sanguinis profluvio desipientia, aut etiam convulsio, malum.

Non parum nobis hic aphorismus ad faciendam fidem confert, desipientiam aliquando ob defectum fieri, haud dissimili ratione atque artuum tremores fiunt. Hi enim propter virtutis motricis imbecillitatem motiones habent infirmas, cerebrum ve-

* *ωαρενο-
πν μετιστα-
σιλλatio.*

rò deprauatas. atque ideo nunquam vehemens est hoc desipientiæ genus, sed moderatum, & vt ita dicam delirum. Ipse siquidem leuem mentis • tribulationem, delirationem appellare solet. Si quando igitur tali desipientiæ conuulsio accesserit, omnino desperata res est. Vnde quædam exemplaria per &, coniunctionem scripta leguntur, quædã verò contrà disiunctiuam particulam habent: quo etiã modo desipientiã post sanguinis fluxum symptoma est minimè bonum, etiã si sola sit. Multòque maius malũ est cõuulsio, vel si citra desipientiã sola acciderit. Multò verò maximum malum est vtriusq; conuentus, quando quidem sola etiã propter immoderatam vacuationem facta, conuulsio, symptoma est perniciosissimum. Nam desipientiã minus malum symptoma.

* *ειλεος
fit crudita-
tibus reten-
tis & corru-
ptis, & ob-
structo ex-
cremētorum
exitu: fit &
veneno hau-
sto: fit inte-
stinis in sero-
rum descen-
dentibus: fit
sepius vt
Gal. placet,
inflammata
intestini-
mis.*

E *πὶ εἰλεῶς ἐμῆς, ἢ λυγῆς, ἢ παρασμῶς, ἢ
ωαρενοπν μετιστασι, κακὸν.*

Ab ileo vomitus, & singultus, & desipientia, & conuulsio, malum.

In ileo nihil subit deorsum, atque id huius affectionis proprium est inseparabile. Vomitus verò non semper adest, sed quum perniciosè ægrotant: quod si diutius nausea conficiantur & morsu lace- rentur, stercus ipsis sursum remeat, & singultiunt. Quidam verò etiã desipiunt & cõuelluntur, nẽ horum principio propter stomachi vitiũ per con- sensum affecto. Mihi porrò eiusmodi symptomata fieri videntur, quia intestina, in quibus affectio consistit, à sese stercus, (postquàm temporis longin- quitate

quitate est molestum) depellere appetunt, sed propter factam in partibus inferioribus viæ arctationem transmittere illac non possunt: vnde retroactō naturæ impetu violenter moueri coguntur, & grauem illam molestamque materiam exprimēdo regere ad loca superiora.

XI.

Eπὶ πλευρίτιδι περίπνευμονίᾳ, κακόν.
A pleuritide peripneumonia, malum.

In pluribus exemplaribus ad aphorismi finem adiectum est malum, in quibusdam verò simpliciter ita scribitur, A pleuritide peripneumonia: volentibus qui sic legunt, non quidem bonumne sit an malum pleuritidi superuenire peripneumoniā, nunc docere Hipp. sed simpliciter hoc vnum tantum, nempe pleuritim in peripneumoniam transire & mutari solere, aut pleuritidi superuenire peripneumoniā. Degeneratio namque eiusmodi fit, quum priore *cessante morbo, alter succedit: interuentus verò, quum priore permanente, alter accedit. Verum hoc loco Hippocrates videtur de superuenientibus agere, quibus statim ab initio, malis esse accidit, adeò vt si etiam hoc nominis malum non addatur, sit tamen vel subaudiendum (quo modo multa de communi suppleri dicuntur) vel potestate significari putandum. Omnis enim eiusmodi superuenientium ortus non paruos nec faciles, sed magnos & malignos morbos sequitur. veluti (ne à propositis hoc aphorismo affectibus recedamus) quum is humor qui pleuritim committit, coctis contineri nequit, eius pars aliqua ad pulmone
 etiam

* De degeneratio morbi, & accessio ad morbum qui differunt.

etiam peruenit, vnde eiusdem sequitur inflammatio: quum peripneumoniam tamen pleuritis non admodum sequi soleat, quoniam facili quidem & miti peripneumonia, totus expurgatur humor nouus tussi reiectus: exitiali verò & perniciofa, æger prius suffocatur quàm eosta vna afficiantur.

X I I.

Eπὶ πρίπνευμονίᾳ φρενίτις, κακόν.
A peripneumonia phrenitis, malum.

Quum à calido humore fit peripneumonia, ea multis vaporibus in caput sublatis replet cerebrum, & phrenitim efficit. Quod ad finem aphorismi additum est malum, non in hoc solum, sed in sequentibus etiam aphorismis commune est cum superiore aphorismo, atque ipsius idem est iudicium.

X I I I.

Eπὶ λαύμασι ἰσχυροῖσι πᾶσι μὲν ἢ τέτανος, κακόν.
Propter ardores vehementes conuulsio, aut tetanus, malum.

Propter ardores vehementes conuulsio, aut tetanus, malum.

Interpretum pars maxima hanc aphorismi lectionem retinet: Marinus autem, propter vulnera scribit. Etenim sequentem aphorismum sibi astipulari dicit. Verum certè quidem est, propter magna etiã vulnera inflammationes fieri & conuulsiones: sed quum omnes ferè enarratores, tum verò maxime vetustissimi quique hanc agnoscant dictionem, Propter ardores vehementes, nos quoque eandem laudare & exponere præstat. Itaque ex ipsis nonnulli ardores vocem pro febribus exaudiunt: nonnulli

nulli aëris ambientis feruorem ita dici autumant, alij pro cauteriis & escharis accipi volunt, atque omnes verum dicunt. Hisce enim omnibus non utique boni cuiusdam gratia superueniunt tetani & conuulsiones per neruorum siccitatem: quod tetani & conuulsionis genus pessimū simul & difficillimum esse demonstrabamus.

XIIII.

Εἰς πλεονῆς τὸ κεφάλαιον ἐκπληξίς ἢ παραφροσύνη, κακόν.

Propter plagam in capite acceptam stupor, aut desipientia, malum.

Desipientia cognoscitur, dissentanea & rationis nihil habentia loquentibus & agentibus: stupor verò est, quum neque loquuntur neque agunt quidquam, sed apertis oculis immoti manent iis qui metu & pauore perculsi & attoniti sunt similes. Quòd verò hæc omnia cerebro patiēte fiāt manifestum est. in eo enim esse animi principatum demonstrauimus. Siue igitur in fine aphorismi ascriptum sit malum, constat rectè dictum esse. intrò enim in ipsum cerebrum penetrare ictum indicat. siue non ascribatur, nihilominus de communi ipsum subaudire possumus, vt paulò antè dicebamus. Quin quia eiusmodi symptomata cerebri læsionem commonstrant, inde etiam offensæ magnitudinem colligere possumus.

XV.

Εἰς αἵματος πύσας πύσις, κακόν.

A sanguinis sputi puris expuitio, malum.

Quòd

Quod omnis ipsi hæc enumeratio sit eorum quæ propriè superuenientia vocantur (de quibus Praxagoras non paruum librum integrum cōscripsit) vel ex ipso aphorismo constare puto. Neque enim quiuis sanguinis sputus sequentem habet puris excretionem, sed qui malignus est duntaxat, cuiusmodi ex pulmone ferè editur.

XVI.

Εἰ πύς πύσα φθίσις καὶ ῥύσις ἐπὶ τῷ πύελου ἴχνη, ἀποθνήσκουσιν.

A puris sputu phthisis & fluxio: Quum verò sputum retentum fuerit, moriuntur.

Quam peculiariter Græci maximèque Athenienses phthoën appellant, eâ nunc Hippocrates phthisim nominavit, quum propter insanabilia pulmonis vlcera totius corporis attenuatio fit & macies cum debili febre coniuncta. Iam verò fluxionis nomen vel de capillorum defluvio, vel de humida alui deiectione extulit. Vtrumque enim tabidis ad extrema redactis & deploratis fieri solet, illud quidem propter siccitatem, hæc verò ob virtutis imbecillitatem. Cæterum illud quod ad finem aphorismi scribitur, Postquam autem retentum fuerit sputum, moriuntur: mortis modum ostēdit phthoën pereuntium. Tandiu enim extenuati viuunt, quâdiu extussire, & per sputa pulmonem expurgare possunt. Vbi verò intus ipsa remanent, respiratio nis ostruuntur viæ, & ægri suffocantur.

XVII.

Εἰ φλεγμονὴ τῷ ἥπατι λυγρὰ καὶ αἰώρ.

Propter iecoris inflammationem, singultus,

ma

malum.

Iam suprà etiam dixi, his omnibus consequenter scriptis aphorismis de iis symptomatis agere Hipp. quæ morbis ipsis auctis & ingrauescentibus superueniunt. Quo sanè modo nūc singultus quoque ob iecoris inflammationem fieri dicitur, non quidem semper, neq; quouis modo affecti, sed quū feruente inflammatione in magnitudinem attollitur, per quem feruorem in sympathiam & mali consensum venit stomachus, communium nonnūquam neruorū ratione, qui (vt ipse secundo Epidemian. docuit) sunt perexigui & perminuti: vnde tunc solum iecoris sit cum stomacho affectionis communicatio, postquā inflammatio maxima euaserit & pessima. Quinetiam quia per eiusmodi visceris inflammationes bilis admodum calida & copiosa generatur, & confluit in principium intestinorum, inde ipsa in ventriculum euadente & innatante vt stomachus vellicetur & singultiat accidit. Quidam verò inflammationis magnitudinem quia ventriculum premat singultum facere arbitrantur, spiritu quemadmodum inquirunt exitum non habente.

XVIII.

Εἰ ἀγρυπνίᾳ πάσμος ἢ παραφροσύνη, καὶ οὐκ.

Propter vigiliam comulso, aut desipientia, malum.

Quidam hoc etiam loco dictionem malum addunt. Nos verò in superioribus monuimus, etiam si non

si non subiungatur, potestate tamen contineri. Iam cur immodicas vigilias sequatur convulsio aut desipientia manifestum est superiora recordanti. Siquidem Hipp. ipse ut à repletionem, ita à vacuatione quoque convulsionem fieri est auctor. Maximam autem vacuandi & exiccandi vim habet vigilia, atque propterea à siccitate convulsionem adfert & desipientiam tum ipsa siccitatis nimiae ratione, tum praeterea quia per longas vigilias biliosior sanguis fiat. In quibusdam tamen exemplaribus hisque accuratissimè scriptis sine desipientia scribitur hoc pacto, A Vigilia convulsio. hoc loco ut arbitror pessima superuenientia oratione persequente Hippocrate.

XIX.

Επὶ ὅσας ψιλώσας ἐρυσιπέλας.

Ab ossis nudatione erysipelas.

Hoc maximè aphorismo subaudiendum est malum. neque enim hoc dicit, semper aut plerumque ossibus nudatis erysipelas superuenire (nam contrarium potius verum est, ita scilicet affectis ossibus rarò superuenire erysipelas) sed prauum esse symptoma, cum exuto osse circumstans caro erysipelate occupata apparet.

XX.

Επὶ ἐρυσιπέλας σπινθὴρ ἢ ἐκπύσις, κακόν.

Ab erysipelate putredo, aut suppuratio, malum.

Ex hac etiam oratione malignis erysipelatis ista superuenire constat.

XXI.

Επὶ ἰχυρῶς σφυγμῶ ὧν ὄντισιν ἑλκεσιν αἰμώδους.

ῥαγίς, καὶ νόσος.

A forti in vlceribus pulsū hæmorrhagia, malum.

In vlcerum inflammatione pulsus fit carne arteriis incubante ipsarum motum non ferente, sed dolente quum ipsæ inter dilatandum vehementius impelluntur & feriunt. Est enim eiusmodi pulsatio molestus quidam sensus & dolor arteriarum motione factus, quas ab initio quum particula secundum naturam habebant nō sentiebamus tum propter earū viciniam dolore vacantem, tum propter latius & amplius spatium in quo mouentur. Nam ipsis partibus inflammatione laborantibus & loci coarctatio, & ab affectione dolor grauem ægrotis molestūque sensum inuehunt micatibus arteriis: quarum motum non solum medici, sed omnes homines pulsū appellant. Porro hic arteriarum motus per tales affectiones augeri videtur. Ostendimus enim in commentariis de naturalibus facultatibus, quandam in ipsis etiam inesse alienorum expultricem, quæ & sudores promouet criticos, & sanguinis eruptiones & alui deiectiones, cæteraque eiusmodi. Hac itaque virtute vehementius interdū agēs naturā magnum simul & violentum arteriarum motum efficit eorum quæ molesta sunt depellendi studio, atq; ita hæmorrhagias inuehit.

XXII.

Ἐπὶ ὀδυμῇ πολυχρονίᾳ τῇ πρὸς τὴν κοιλίαν ἐκπύσιν.

A diuturno partium ad ventrem attinentiū dolore, suppuratio.

G

Siue enim perfrigeratio, siue omninò in æqualis aliqua intemperies circa ventrem fuerit, siue flatus spiritus, siue acrimonia quæpiam mordax, vt in longum protrahantur tempus fieri nō potest: dum modò ritè & conuenienter ad ægrotantis curationem omnia gerantur: hoc enim in omnibus eiusmodi orationibus subaudiri debet. Restat igitur vt adhuc propter inflammationem dolor maneat, quæ nimirum inflammatio suppurabit temporis spatio, nisi hominem mors præripiat. Nam hoc quoque in omnibus talibus orationibus supplere oportet.

XXII.

Eπὶ ἀσκήτῳ ὑποχωρήσει δυσεντερεῖν, λευκόν.
A syncera deiectione dysenteria.

Synceras deiectiones Hipp. appellare solet nulla humiditate aquosa admixtas, solum cum habentes purum & simplicem humorem qui per inferna deiecitur, siue is sit bilis flaua, siue atra. Minimè itaque mirum est, si per tales deiectiones erodatur intestinorum pars aliqua.

XXIII.

Eπὶ ὅσῳς διακοπὴν παρὰ φρεσίν, ἢ λευκὸν λαβὴν.
Ab ossis vulnere desipientia, si in vacuum vsque penetraverit.

Desipientia fit capitis ossis non simpliciter nec leuiter pertuso sed ad interiorem vsque superficiem, quam vacuus excipit locus cerebri continens. Iam enim membranæ & cerebro propinqua est affectio & finitima. At verò Marinus nescio quo modo

modo illud per se legendum esse putat, Ab osse perfracto mentis alienatio : deinde sequentis aphorismi seorsum facit principium, Si vacuum attigerit, ipsi subiungens, à medicamento potione cōuulsio, perniciosum : vt totus aphorismus sit huiusmodi, A medicamento haustu cōuulsio, exitiosum. Hāc enim (inquit) lectionem rationi esse consentaneā : siquidem à vacuatione cōuulsionem semper dānet Hippocrates. Atq; hoc rectē quidem Marinus dixit, nempe immoderata vacuatione factam cōuulsionē esse perniciosam. Quin & ita à potione pharmaci facta cōuulsio fuerit exitialis. Verū ipse interim non animaduertit se aphorismum praecedentem efficere falsum. Nam propter ossis diuisionem delirium fieri est manifestò falsum. Neq; enim alio quopiam osse, neq; cranio perfecto deliratio prius sequitur, quam ad meningas, id est cerebrū obtegentes membranas peruenit affectio.

XXV.

Eκ φαρμακοποσίας πωσμός, θανατώδης.
A medicamento potio cōuulsio mortifera.
 Pharmacoposias & pharmacias peculiaris Hippos appellandi solas eas potiones quæ purgantibus constant medicamentis. Quod autem immodicis horum purgationibus interueniens cōuulsio sit perniciosa ignorare non potes, si quæ nobis iam saepius sunt dicta fueris recordatus.

XXVI.

Eπὶ ὀδυνῶν ἰχθυῶν τὴν πύριν τὴν λευκὴν ἀκρω-
 τερῶν φύξις, λειψή.

Propter vehementem dolorem partium ad ventrem attinentium, extremarum perfrigeratio malum.

Summarum corporis partium refrigeratio fit quemadmodum etiam supra diximus, tum propter inflammationis viscerum magnitudinem, tum ob lipopsychiam, id est animi defectum, tum quia calor nativus extinguitur, vel multitudine præsertim si frigida fuerit suffocetur. Fit etiam propter vehementem dolorem altas & medias corporis partes habentem, ob quem natura in seipsam contrahitur atque intro se recipit, quam euestigio sanguis sequitur non solum extremas corporis partes deferens veluti pedes, manus & caput, sed etiam cum tim vniuersam. Particularem igitur quandam hoc aphorismo Hipp. causam attulit frigoris partium summarum, quod in aliis quoque multis ipsum fecisse ostendimus. Nec mirum videri debet si is qui primus multa inuenit non simul omnium, sed cuiusque sigillatim inuentionem explicet.

XXVII.

Γυναῖκί γὰρ γαστρί ἐχούσῃ τένανσμός ἐπιγενόμενος, ἐκτρέφει ποίει.

Si prægnanti tenasmus superuenerit abortus est causa.

Tenasmus fit in recto intestino appellato, eandem & causam & affectionem obtinens, quam per dysenterias suscipit vnum aliquod ex intestinis superioribus. Hunc affectum aiunt ἀπὸ τοῦ τένανσος id est contentione & eo nisu appellationem esse sortitum, qui

qui in eo sit quum vehementi cupiditate egerendi
laccssiti crebro exurgere coguntur. Tali igitur cō-
tentione & sollicitatione molesta cum totum cor-
pus, tum maximè vterus laborat, vtpotè recti inte-
stini cognatus & affinis. Nihil autem mirum si fre-
quentius exurgendo desidendoque & vehemētius
connittendo abortus fiat, quando propter alias
etiam vehementes siue motiones siue dolores gra-
uidæ soleant abortire.

XXVII.

Οτι ἂν ὀστέον ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον ἀποκοπῇ
ἐν τῷ σώματι, οὔτε αὐξέει οὔτε, συμφύεται.

*Sive os siue cartilago, siue nervus sectus fuerit
in corpore, neque augetur neque coalescit.*

Suprà scriptus iam est hic aphorismus his ver-
bis, Postquàm os perfectum fuerit aut cartilago,
aut nervus aut genæ tenuis particula, aut præpu-
tium, neque augetur neque glutinatur, atq; ipsum
antea sexto commentario declarauimus.

XXIX.

Ἡν ὑπὸ λευκῷ φλέγματι ἐχομένη διάρ-
ροια ἐπιγίνεται ἰσχυρὴ, λύει τὴν νῆσον.
*Si leucophlegmatia detento fortis diarrhœa su-
peruenerit, morbum soluit.*

Consueuere alij quoque medici quandam aquæ
intercutis speciem appellare leucophlegmatiam,
tanquam quæ vel liuida quadam pituita, vel secun-
dum suam certè ipsius rationem alba semper ma-
nente, sed propter alios quosdam humores admi-

stos verum exactumque colorem mutante constet. Poteſt etiam quemadmodum libro de articulis ſcripſit, Vertebrae autem quae in ſpina habentur: non qui diſtinctionis cauſa tanquam alibi ſunt quam in ſpina vertebrae iſta addat, ſed ſimplici adiectione vtatur: ita hoc quoque loco ſine rei diſtinctione adiectionem nominis albi feciſſe. Iam vero à forti vel diuturna diarrhoea (vtrouque enim modo ſcribitur) albae pituitae ſolui redundantiam commune eſt cum aliis etiam multis quae ſimiliter ab Hip. ſunt dicta.

XXX.

Οκόβοισιν ἀφρώδεια τὰ διαχωρήματα ἐν τῇσι
διάρροισι, τῶς βοισιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ταύ-
τα λεγόμενα.

*Quibus per diarrhoeas spumosa sunt alui excre-
menta, his à capite fit defluxio.*

Hoc indiſtincte eſt dictum, fieri ſiquidem po-
teſt aliquando ſpumofum ſtercus à flatuoſo humo-
re ex capite in ventrem deſuente. Fiat etiam inter-
dum valis quae in ventrem pertinent talem humo-
rem profundentibus. Ortum etiam habere quan-
doque poteſt in ipſo ventre, vnicam ſere dixerim
cauſam habens continentem, quoquo modo fiat
& excernatur, antecedentes vero plures. Eſt autem
eiufmodi ſpumofa pituita continens cauſa ſpiri-
tus flatuoſus, qui dum humori commiſcetur ve-
hementi vtitur & inaequali motione, adeo vt &
ipſe comminuatur attenueturque, & pituitam con-
fringat & in multas & paruas partes comminuat.
Eiuſmodi vero motus ipſi cauſa eſt tum propria
natura

natura, tum nonnunquam etiam caloris copia. Sic enim in iis quæ ex aqua coquuntur, præsertim si lenta & viscida fuerint naturâ, & in mari impetuosius ventis agitato & turbato spuma apparere solet. Porro qui pituitæ viam & transitum in ventrem per pulmonem fieri arbitrantur, atque ideo ipsam apparere spumofam, quid de iis qui ex capite in pulmonem rheumatismo aperte laborant dicturi sint non video. Par est enim in ipsis excrementa alui esse spumosa. verum hi neque deiiciunt neque extusiunt spumosa, tametsi fluxione quæ ex capite fit sæpè sint manifestò oppletæ pulmonis asperæ arteriæ. quæ quidem fluxio postquam concocta est, expuitur puri similis, sed minimè spumosa euadit. Quin ne sanguinem quidem semper spumofum expuunt ex pulmone. Siquidem apparet quum de ipsa visceris propria substantia aliquid vnà effertur sanguis fieri spumofus. Spumofum tamen interdum etiam pleuritici expuunt, atque his ipsis multò rarius peripneumonici, caliditate vt mihi quidem videtur intemperata atq; ignea in partibus affectis collecta. Porro si quod è capite defluit in asperas pulmonis arterias, deorsum ad sedem vt volunt nonnulli permeat, primum in ventriculos cordis ipsum deuenire, deinde ex duabus alteram viam pergere, vel per venam eam ad iecoris gibba, indeque ad fima deferri, atque ita per portas in flexuosas intestinorum circumductiones peruenire: vel primum in magnam arteriam, deinde in eam quæ mesenterium perreptat delabi fuerit necesse. Sed qui queso vbi permistum sanguine fit, vnâque cum eo tot venas peruaferit, spumo-

Rnoo

G 4

sum adhuc maneat?

XXXI.

Οκόβοις πυρέσσουσιν ἐν ζῷσι ῥέοισι λεπνότε-
ρες αἱ ὑποκρίσεις γίνονται, μακρόν τ' ἀρ-
ρώστων σημαίνουσιν.

*Quibus per febres in urinis sedimenta crassio-
rem farinam referunt, longam inualem fore
significant.*

Hæc quoque oratio adhibita distinctione vera
fit, idque comprobante experientia. Nam tales v-
rinas perniciosas esse in prognostico est dictum:
atque complures prius moriuntur quàm longius
protrahatur morbus: qui verò ex ipsis seruati sunt
omnes diuturno morbo laborarunt, nimirum affe-
ctione in qua talis vrina redditur multam coctio-
nem flagitante. Verùm de omnibus vrinis fufius
diximus in lib. de crisibus. Ex epidemiis verò (a-
bundè enim mihi fuerit de duobus ægris tantum-
modo fecisse mentionem, primo quidem lib. de Si-
leno post tres æris tempestates secundo loco scri-
pto: de quo inter ea quæ de ipso refert Hipp. sic in-
quit, Minxit confertim, vrina ubi refederat cras-
siuscula, sedimentum instar farinæ crassioris &
album, extrema rursùm frigida, vndecimo mor-
tuus est. Tertio verò libro de ægroto eo qui ordi-
ne tertius est, de quo historiæ statim initio ita scri-
psit, In orto Dealcis decūbebat: deinde paulo vl-
terius, vrinæ tenues, variæ, parua in modum farinæ
crassioris encephalemata habentes, quadragesimo iu-
dicatus est) ex his inquam exemplis liquet eos qui
farinacea meiunt, siquidem seruandi sunt, longo
conf

conflictari morbo: si verò exitialiter agrotent, possent etiam statim periri.

XXXII.

Οκόβισι δὲ χολώδεις αἱ ὑποστέσινες, αὐτὸν δὲ λεπταί, ὁξέων ἀρρώσιν σμαίνει.

Quibus in urinis biliosa sedimenta, sed supra tenuia apparuerint, acutum morbum significant.

Bilis acutos morbos semper facit. Sic enim veteres medicos picrocholum humorē appellare solitos esse sæpè diximus, quemadmodum melancholicum semper cū adiectione dicere solere, non simpliciter bilem proferentes (quod faciunt quum flauam intelligunt) sed atram bilem nuncupantes. Illud verò quod additum est, supra tenuia, hoc est aquosa (Sic enim Hipp. tenuis appellatione vti solet) non rectè dictum, videri possit. Nam aquosa urina cruda est & diuturnum morbum significat. Ego quidem certè nunquam spectavi urinam, cuius quod subidet esset biliosum, & quod supernatat, aquosum. Non citrà rationem igitur interpretes nonnulli nō locum sed tempus hoc aphorismo per aduerbium supra significari arbitrantur, quasi dictum esset, Si urinarum sedimenta ab initio tenuia, postea biliosa fiant, acutum morbum significant.

XXXIII.

Οκόβισι ἡ διαφορετικὰ τὰ δὲ γίνετ, τῶσιν οἱ ταραχὴ ἰσχυρὰ ἐν τῷ σώματι ἐσιν.

Quibus diuerse sunt urine, ijs vehemens fit in corpore turbatio.

Si non accipiatur proprie accipiatur pro disparatis & distantibus vrinis, quiddam quod fieri omnino nequeat significabitur. Semper siquidem vrina sibi ipsi coherens est & continua, nullum intermedium spatium habens vacuum. Si vero compagis vrinae, quam systasim dicunt Graeci, inaequalitatem ita dici concesserimus, merito vehementer dicitur significari turbationem. Nam dominante & vincente natura aequabiliter omnia sunt unita: diuersis vero causis morbuicis naturae repugnantis, quae subigitur & coquitur alteram in vrina speciem praese fert, quae vero repugnat & obstinatus aduersatur alterum sui edit indicium. Et quo plures eiusmodi causae fuerint magis variam representant in vrinis inaequalitatem, cuius vehementis humorum in corpore tempestas & seditio sit causa.

XXXIII.

Ο κόλυσιν ἢ βίσιν ἔρροισιν ἐφίσαντες πομπόλυες, νεφρίται σημαίνουσι, καὶ μακρὴν

Bulle in vrinis
vide videntur

Quibus in vrinis bulle innatant, nephritum, & longam fore inualetudinem significant.

Excitantur * bullae quum humor spiritui flatuoso circumdeditur, id quod magis solet accidere si lentoris aliquid humor habeat: tunc etiam bullae ipsae manent diutius & acrius soluntur. Estigitur frigida inualetudinis renum signum, si quando una cum vrinis excernatur spiritus flatuosus. Haec enim spiritum flatuosum colligit, atque idcirco Hipp. inualetudinem ait fore longam. Frigidum enim

* Potest
vrina motu
bullans
spumans fieri:
per se vero
neque flatu
tus neque bulla
neque spuma
citra frigidi
tatem non
fieri corporis
fieri potest.

enim omne ægrè tum soluitur tum coquitur, ob
idque in longum trahitur tempus. Sunt qui ab vri-
næ acrimonia reclusa arteriarum ad renes pertinē-
tium ora spiritus aliquid emittere dicant, qui cum
vrinis illapsus bullas facit.

X. X. X. V.

Οὐδὲν ἢ λιπαρὴ ἢ ἐπίσασις ἐν ἀβρόν, το-
ρεῖσι νεφριτικῇ, καὶ ὀξείᾳ σημαίνει.

*Quibus in vrina adipalis superficies est & con-
ferta, is nephriticum & acutum morbum adesse
significat.*

Siue alui excrementum, siue vrina pinguis est, ex
adipis fit colliquatione, quod nō magis in renibus
quām toto accidit corpore: vnde nec id propriū
affectorum renum est signum, sed commune omnis
adipis à calore igneo colliquefacti. Aut igitur ita
intelligendus est Hipp. vt qui in iis quos è renibus
laborare constat non morbi genus, sed acumen &
celeritatem distinguat hoc loco & prædicat: aut
vt interpretes nonnulli fecerunt pro nephriticum
scribendum phreniticum. quanquām nec hoc so-
lius phrenitidis nec febris absolutè aut ardentis,
sed omnis colliquefacientis est signum. Porro no-
men conferta orationi additum potest tum bre-
uitatem temporis significare, tum etiam potest lo-
ci nihilominus. Quod enim in se coactum est &
continens, id confertum vniuersumque dicimus,
distracto atq; disperso contrarium. Atque hacten-
us ista à nostris etiam præceptoribus sunt expli-
cata. Iam verò quod mihi videtur dicam. Confer-
ta vox orationi præfenti addita mihi de temporis
breui

breuitate dici videtur, atque ideo adipis renum indicare liquationem. In aliis siquidem corporis partibus liquati adipēs, paulatim non vniuersim exeūt cum vrina. Primum enim colliquefactum pingue illud in proximas sibi venas transportatur, deinde in continuas, indeque rursus in alias atque alias traducitur, donec tandem in renes perueniat. Renum verò colliquefacti adipis in vrinas traductio celerrima est, nec paulatim sed confertim vniuersimque fit, atque ideo renum affectionem indicat. Cui rei experientiam quoque ipsam astipulari cōperies si id diligenter artis operibus obseruaueris. Cæterum quum gemina habeatur lectio (in quibusdam enim exemplaribus *ὑπόστασις*, id est superficies seu summa vrinæ pars: in aliis *ὑπόστασις*, id est sedimentum scribitur) priorem veriore esse dicimus. Supernatat enim semper quod pingue est, non subsidet. Adhæc præcedentis aphorismi dictioni talis lectio magis consonat. In illa enim dixit Hipp. Quibus in vrinis bullæ innatât affectum nephriticum & lōgam inualetudinem fore significant. Est igitur innatare seu extare verbum iis quæ deinceps dicuntur cohærens & cōsequens hoc pacto, Quibus verò summa vrina confertim pinguis est, his renum affectum & morbum acutum adesse significat.

XXXVI.

Οὐκ ὅσοι δὲ νεφρικοῖσιν ἔσσι τὰ προσημνία συμβαίνει σημεῖα, πόνοι τε πόρι αὐτῶν μύας αὐτῶν βραχιάς γίνονται, ἢ μὴ πόρι αὐτῶν ἔξω τύπος γίνονται, ἀπόστημα προσδέχεται διότι μὴν ἔξω ἢ μὴ

ἢν δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι πρὸς αὐτὸ εἶσω τόπος γί-
νωνται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέχεται θυμολογῶν μᾶλ-
λον εἶσω.

*Si quibus verò è renibus laborantibus præter supra
dicta signa dolores etiam circa spinæ musculos fiât,
siquidem ad loca exteriora sentiantur, extrinsecus
abscessum quoque fore expecta : si verò ad interio-
ra magis vergant, abscessum etiam intrinsecus futu-
rum potius sperandum est.*

Superioribus aphorismis affectorum renum si-
gna & indicia tradidit, in præsentī verò de iis agit
quos longo tempore nephriticos fuisse constat : in
quibus futurū prædicit abscessum si ad supra cõ-
memorata signa labor accesserit. id est dolor in iis
spinæ musculis, quos rachiaos & rhachitas appel-
lant Græci medici, quasi dorsales dicas. Horum du-
plex est genus : quidam exteriores sunt, qui ponè
sub cute collocantur, totā vtrinque spinam cõple-
ctentes : alteri verò interiores non in totam spinā
porrecti, sed ad eas solas partes quæ in lumbis sunt
pertinentes. In vtrouis autem horum fuerit do-
lor firmatus, ibi abscessum quoque futurum spes
est. Vtrum verò renibus ipsis suppuratibus id fiat,
an solis musculis, an vtrifq; non explicauit Hipp.
Cæterum hæc omnia fieri posse ostendit experien-
tia. Nam & musculi soli nonnunquàm hoc pa-
tiuntur vel interiores qui iidem sunt anteriores,
vel posteriores qui & exteriores habentur : & sine
musculis renes affici possunt aliàs introrsum, aliàs
extrorsum inclinante in ipsis abscessu.

Qui

Ὅτι αἷμα ἐμέσιν, ἢ μὴ ἀνεν πυρετῷ
σωτήριον· εἰ δὲ ξυὺ πυρετῷ, καὶ οὐ δεῖα.
πότεν δὲ εἰσι πυρετοῖσι, καὶ εἰσι στυπτικοῖσι.

Qui sanguinem vomunt, si sine febre accidat, salutare est: si verò cum febre, malum. Curatio verò refrigerandi & adstringendi vim habentibus perficitur.

Vomitur ex stomacho & vêtre: extulsūtur quæ efferuntur ex arteria aspera & pulmone. Nonnulli tamen huius libri enarratores verbum vomere etiā de iis dici volūt, qui ex arteria aspera & pulmone reiciunt sanguinem. Atqui salutarem esse hunc affectū, hoc est si nō febricitat qui sanguinē extulsit, curari posse est à veritate alienū. Si enim vel quāmaximē sine febre ex pulmone sanguis reieceretur, ne curari possit summum impendit periculum. Quinetiam si sanguis reiectio fiat diuturna, omninō febres sequetur. Ob hanc igitur causam præstat vomere verbum ita accipere tanquam propriè sit ab Hipp. usurpatū, insuperque quid à febre periculi habeat, & ex febris vacatione nō habeat cōsiderare atque explicare multo est rectius. Nam febre vacatibus liquet nullam eo loco inflammationem adesse, vnde effertur sanguis. Quo fit ut vel vas alicuius ore recluso fiat sanguinis vomitus, vel sine inflammatione ulcerationem habeat coniunctam. Facile autē quæ sunt citra inflammationē vlcera curantur astringentium vſu: quæ verò inflammationem simulque febres etiam habent coniunctas, non solum curationem respuunt, sed ne eadē quidem

* Quia curationis sunt scopi contrarij. nam vlcus astringentibus glutinari vult, & febris materia ratione aperta & extenuantia postulat.

quidem magnitudine possunt permanere. Nam
 maiora semper fiunt & maligniora.

XXXVIII.

Κατάρροι δὲ τῷ αὐτῷ κοιλίῃ ἐκπύονται ὅτι
 ἡμέρησι ἑκοσίῃ.

*Destillationes in ventrem superiorem ad suppu-
 rationem perueniunt intra dies viginti.*

Superiorem ventrem nunc appellat cauitatem à
 thorace circumscriptam quam pulmo occupat, at-
 que propterea in hunc à capite per arteriam asperam
 defertur destillatio : quæ magna ex parte suppurat
 intra dies viginti, non vt multi scribunt intra dies
 viginti & vnum. Semper enim Hipp. diem vicesi-
 mum facit indicatorium non vicesimum primum,
 quemadmodum demonstraui in lib. de diebus
 decretoriis.

XXXIX.

Ἦν δὲ αἷμα καὶ θρόμβους, καὶ στραγγεῖν
 ἔχει, καὶ ὀδυνὴ ἐμπιπῆν δὲ τὸ περιναεῖον καὶ
 τὸ ὑπογάστριον καὶ τὸν λετένα, τὰ πρὸς τὸν λῦσιον
 νοσήει σημαίνει.

*Si quis sanguinem & grumos meiat, & stran-
 guria laboret, dolore ad hypogastrium & pectinē
 & perineum pertinente, ad vesicam loca laborant.*

In omnibus ferè exemplaribus hic aphorismus
 inuenitur : quæ expungere par est propter eum qui
 prius nobis est declaratus in quarto horum comen-
 tatorum ; his verbis constans, Si quis sanguinem
 & grumos meiat, & guttatim vrina reddat, & do-
 lor pertineat ad anum ventrem & pectinem, ad ve-
 sicam

ficam loca malè sunt affecta. Porro præsentis aphorismi finis geminam habet lectionem, vnam quo modo supra scriptus est, alteram in hunc modum, Vesicam ægrotare significatur.

X L.

HN ἡ γλῶσσα ἐξ αἰφνης ἀκράτῃς γίνετ' ἢ ἀπόπληξός ἐστι τῷ σώματι, μελαγχολικὸν δὲ ζῆλον γίνετ'.

Si derepentè lingua incontinens fiat, aut aliqua corporis pars attonita stupeat, signum est melancholicum.

Linguam incontinentem appellat infirmam, incertam & titubantem adeo vt inexplanatam vocè edat: aut immotam & omninò solutam. Partem vero corporis perculsam & attonitam vocat resolutam. Quamobrem verò ista si derepentè accidunt dicat esse melancholica fateor me nescire. Nam melancholiæ de qua certè recepto more inter omnes Græcos conuenit, rectè sunt ab ipso talia ostensa indicia, Si timor & mœstitia longo tempore hominem habeant, melancholicum est symptoma. Alioqui melancholicas affectiones esse dicimus cæcos, Elephantas, & præterea lepras & pforas & alphas nigros. Verum neque ex talibus affectionibus aliquam, neq; ab omnibus appellatam melancholiam videtur præcedere linguæ incontinētia, vt nec partis cuiusquam perculio & stupor. Supereft igitur vt quemadmodum in quartana febre succum melancholicum ipsius circuitus causam esse dicimus, sic etiam dictarum affectionū, linguæ scilicet incontinētiæ, & partis paralyseos eundē auctorem esse

esse dicamus. Atque fieri certè quidem potest ut propter humoris crassitiem tales consequantur affectus quales ex crassa & lenta pituita ortum habent. Neutrum igitur humorem absolutè melancholicum aut pituitosum esse dicemus, sed pituitosum & melancholicum simul. Adiectum est autem orationi derepentè aduerbium propter noxas quæ paulatim cōtrahuntur tum ob scirrhosam inflammationem, tum intemperiem solutu difficilem.

X L I.

H^N ὑπερκαθαρομένων τ' πρεσβυτέρων λυγξ ἐπιγίνεται, δὲ καὶ ἀγαθόν.

Si senibus supra modum purgatis singultus accidat, non bonum.

Duabus de causis est non bonum, tum quia immodicæ purgationi superueniens singultus omnibus malus est, tum quia senibus mala omnia grauiora esse solent & suspectiora propter ætatis imbecillitatem.

X L I I.

H^N πυρετός μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχων, ὅδ' αἴθερ πολλὸν καὶ θερμὸν λεῖψατο μελὶν καὶ τὴν κεφαλὴν λυγίς τοι πυρετῷ γίνεται.

Si febris sit non ex bile orta, multa aqua calida capiti superfusa febrem soluit.

Hinc fit manifestum non omnes febres fieri ex bile. Indidem etiam liquet ceteras febres omnes exceptis iis quæ ex bile ortum habent, tepida multa aqua supra caput effusa solui: qua ratione primo

H

etiam Epidemion de Melitone scripsit, Calida caput perfuderat. Febres enim ab æstu & frigore excitatæ talibus lauationibus leuantur, nec minus quæ ex fatigatione, & quæ ex meatuum exiliū stipatione siue propter obstructionem siue conuentionem siue corporis ipsius densationem coarctati sunt & constricti. Transpirare siquidem per ipsas & digeri dissipariq; oportet febrilem calorem. Nō tamen ubi inflammatio aliqua aut sine inflammatione humoris putredo igneum accendit calorem, balneæ sunt vtilis nisi vacuatis prius aut cōcoctis humorib⁹ noxiis. Verū tales ægrotationes, pleuritides, & peripneumonias, & hepatides, & splenitides appellabant veteres, febrem ipsam pro symptomate non pro morbo ipso habentes: In quibus verò sine partis inflammatione, qui in venis continentur humores putrescentes febrem accendunt, in his solis hominem febre conflictari, ipsūque febrem habere dicebant. In his ipsis etiam febrium scripserunt differentias, Epialam, & lipyriam, & Helode & Typhode, & Pestilentem & Causum appellantes: Hepaticam verò febrem, aut splenicam, aut peripneumonicam, aut pleuriticam nemo dixit. Quare nunc Hippocrati sermo habetur de febribus ipsis citra partium inflammationem. Porro in plurimis exemplaribus non aqua sed sudor scribitur: ea lectione eiusmodi aliquam sententiam indicante, Si febris non ex bile hominem habeat, copiosus sudor è capite defluens febrem soluit. non utique ex solo capite sudorē manare dicente Hip. sed ex ea parte quæ prima oculis subiicitur de reliquo corpore idem esse intelligendum significat: quam

quam lectionem si retineamus, fiet ut qui propter bilem febricitant nihil talibus iuventur sudoribus. Atqui sæpius quam aliarum multarum febres, tum in quibus plurima est flava bilis, tertiana & ardens sudoribus manifestis solvuntur. Prior igitur præferenda est lectio, utpote quæ veram earum febrium generatim curationem doceat quæ fatigatione, aut vitione à sole, aut perfrigeratione, aut denique stipatione cutis fiunt. Illud verò, Non ex bile, utraq; bilem significare potest non tamen propter has solas, sed pituitam etiam putrescentem excitari febrem ostendimus. Atque quantum in hac sola est non videbitur aphorismus verus, nisi quis putrefactione pituitam in biliosum humorem transire & degenerare velit.

X L I I I.

Ἡ γυνὴ ἀμφιδέξιον οὐ γίνεται.

Mulier non fit amphidexia.

Euripides gladium appellavit amphidexium an-
cipitem & utrinque scindentem: Et Homerus Aste-
ropem peridexium, quod ambabus manibus simi-
liter vteretur, quasi amphoterodexium dixisset.
Eodem modo Aristophanes in Tagenitis hominem
ampharisterum nuncupavit qui utramque manum
sinistram & inexercitam habet. Et Hipponax
amphidexium dixit eo versiculo,

Ἀμφιδέξιον γὰρ εἰμι, καὶ δὲ ἀμαρτάνω.

Viri itaque qui ambabus manibus ut dextris v-
terentur sæpenumero sunt visi: mulier verò nulla
adhuc visa est amphidexia, ob naturam imbecilli-

tatem. Nam si propter neruorum & lacertorum robur perrari quidam viri ambabus vtuntur manibus, par certè fuerit mulierem non vti, cui abundè est si sola dextra vtatur modicè. Siquidem Amazonas ipse dixit mammam sibi dextram adurere, vt copiosiore alimento ad propinquam manum perueniente, maior ipsi firmitas accedat tanquam naturâ infirmæ & debili. Sunt tamen qui amphidexiam mulierem dictam esse contendat, quæ dextra vteri parte sit genita. Atque istis longe absurdius nonnulli dicunt, de iis scilicet qui Hermaphroditi appellantur aphorismum Hippocrati esse traditum: in quo doceat mari quidè pudendum adnasci muliebri, mulieri verò virile minimè.

XLIII.

Οἱ ἐμπυοὶ καίοντ' ἢ τέμνοντ', ἢ μὲν τὸ πύον καθαρόν ῥυή κ' λευκόν, περιγίνοντ'· ἢ δὲ ὑφαίμου καὶ βορβορώδεις καὶ διυσώδεις, ἀπόλλυντ'.

Si Empyis quum vruntur aut secantur purum & album pus effluat, euadunt: si verò subcruentum, feculentumque & fœtidum, pereunt.

Empyemata appellare solet non quæ intra thoracem tantum, sed etiam quauis alia corporis parte in pus mutata sunt tubercula. Præ cæteris verò empyos ferè solos eos vocat, quibus est inter pectus & pulmonem pus collectum: quos vrere consueſſe veteres licet ex iis discere quæ Plato comicus in Cinesia his verbis dixit, Postea Euagoræ filius ex pleuritide sceletus, aridus & exuccus, pure
vacans

vacans, arundinacea gerens crura, tabis prænuntius, plurimas ab Euryphonte iniustas escharas habens in corpore. Quod verò album pus bonū sit, sculētum verò & foetidum malum, nemo est qui ignoret.

XLV.

Οκόλοι δὲ ἥπαρ διάπυον καίοντες, ἢ μὲν τὸ πύον καθαρόν ῥυῖ καὶ λευκόν, περιγίνονται· ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πύον τέττοις ἐστὶν· ἢ μὲν ὅτι οἷον ἀμύργη ῥυῖ, ἀπὸ πολλῶν.

Quibus purulentum iecur aduritur, si purum pus effluat & albū, salvi fiunt. in tunica enim ipsis pus continetur: si verò qualis amurca profluat, intereunt.

Ipsemet causam attulit, quamobrem ex iis qui ita affecti sunt quidam intereant, alij evadant. Nā quibus est in tunica pus illaesa iecoris substantia omnes servantur: quibus verò in carnem usque iecoris corruptio penetrat, ij bona ratione moriuntur. Quod autem ἀμύργη id est amurcam olei faciem nominent Græci, quodque ipsi similem par sit esse iecoris crudam putredinem omnibus est manifestū.

XLVI.

Οδυνὰς ὀφθαλμῶν ἀκρότου πόσιος καὶ λυγρῆς πολλῆς θερμῆς, φλεβοτόμει.

Dolores oculorum post meraci vini potum & aque calentis balneum, venæ sectione curato.

Hic aphorismus mihi videtur ex ascriptitiis v-nus esse, quippè qui non consentiat cum eo qui su-

præscriptus est hoc pacto. Dolores oculorum vel
meraca potio, vel balneum vel fomentum vel ve-
næ sectio, vel purgatio soluit, quem quidem sexto
nos explanauimus commentario, ostensis iis affe-
ctibus in quibus horum sigillatim remediorum v-
sum adhibere oporteat. Propositus verò aphorif-
mus ad vnam affectionem tria iubet adhibenda esse
remedia. Verum si quis nos docere possit affectio-
nem cui tria hæc remedia sint opus, ei profectò
gratiam habituri sumus. Quandiu autem aphorif-
mum ut germanum & legitimum recipient & ex-
plicabunt, nec quænam ea sit affectio docebunt, nò
facile eorum expositionibus fidem adhibebimus.
Quæ verò dicunt ij qui omninò aliquid licet pa-
rum probabile conantur dicere, sunt huiusmodi,
In quibus crassus sanguis redundat, atque idcirco
vacuatione eget, in his melius esse putant sangui-
nem prius fundere, deinde phlebotomia uti: fufum
verò & tenuatum iri si meracum bibant & balneis
vtantur. Sed qui versati sunt & exercitati in artis
operibus norunt probè eos qui talia dicant pericu-
lum nonquam fecisse eorum quæ dicunt. Neque
enim plethorica affectio vinum aut balneum fert
absque maximo incommodo. Sed sunt isthæc san-
guinis crassi auxilia parte aliqua impacti & cunea-
ti sine totius corporis plenitudine. Sic enim Ascle-
piades vino vtitur post totius corporis vacuatio-
nem aduersus materiæ crassæ obstinationem venu-
lis oculorum hærentis. Quòd si totius corporis
ad sit plenitudo, prius inter bibendū & lauandum
oculorū rumpantur tunicæ quàm earū expediatur
obstructio. Quare si citra plenitudinem dolor fiat
propter

propter obstructionem & cuneationem craffi sanguinis, rectè quidem lauerint illi & vinum dederint, nò etiam venam fecuerint: Si verò adfit plenitudo, tum rectè phlebotomen vsurpabunt, malè verò lauacionibus & vino vtentur.

XLVII.

Υδροπικῶν τῶν ἢ βῆξ ἔχῃ, ἀνέλπιστός ἐστιν.
Si hydropicum tuſſis habeat, deſperatus eſt.

Hoc priùs altero aphoriſmo dictum fuit, Aqua inter cutem laborantibus ſi tuſſis ſuperueniat, malum.

XLVIII.

Στραγγείην καὶ δυσουρίην θάραξις ἢ φλεβοδωμὴν λυεῖ· τέμνειν ᾗ πᾶς εἰσω φλέβας.
Stranguriam & dysuriam thorexis & vene ſectio ſoluit. Incidendæ autem ſunt interiores.

Quod ſtranguria πλὴν κατὰ ſτάγγα τῶν οὐρῶν ἀπὸ κριση, id eſt guttatim vrinam redditam ſignificet vel nomen ipſum poteſt oſtendere. Dyſuria verò dici poteſt tum quæ cū dolore fit miſctio, tum quæ cū difficultate aliqua, adeò vt ægrè veſica agat munuſq; ſuum obeat. Porro ſtranguriā aliàs vrinæ ipſius acrimonia & mordacitas efficit, aliàs facultatis reſtrenticis veſicæ imbecillitas, quæ quum ob omnē intemperiem, tum maximè frigidam accidere poteſt. Dyſuriam verò ſiquidem coniunctum dolo- rem habeat, phlegmone & abſceſſus & vlceratio, & inæqualis intemperies, & ſpiritus flatuoſus fa-

ciunt: si verò difficilis quædam vesicæ motio adfit, tum vel virtutis imbecillitas, vel tumor præternaturam est in causa. Inter has omnes vesicæ affectiones frigidam thorexis soluit, id est vel vini simpliciter potio, vel vini meracioris: eamque præterea inflammationem quæ propter obstructionem sanguinis crassioris citra plenitudinem fit facta. Nam eam quæ cum plenitudine est, sed & aliam quæ sine defectu sit & cum virium robore sanat venæ sectio. Porro de venis interioribus secandis diximus superiore libro, in quo mihi explicatus est aphorismus ille, Dysuriâ phlebotomia soluit. incidenda autem est vena interior.

X L I X.

Υπὸ λυνάγῃς ἐχομένη οἰδήμα καὶ ἐρύθημα
ἐν τῷ στήθεϊ ἐπιγενόμενον, ἀγαθὸν ἔξω γὰρ
τρέπεται τὸ νόσημα.

*Ab angina detento tumor & rubor in pectore
superueniens bonum. foras enim morbus vergit.*

Hic aphorismus antea scriptus est his verbis, Angina oppresso tumorem in brôcho fieri bonum: quem quidem explicaui quarto horum commentariorum. Quare malè hoc loco ascriptus esse videtur, volente quopiam illud adiungere, foras enim existit morbus.

L.

Οκόβοι αὖ σφακελιᾷ ὁ ἐγκέφαλος, ἐν
πρὶν ἡμέρῃσι ἀπόλλυται. ἢ δὲ ταύτας
διαφύγῃσι, ὑγιᾶς γίνονται.

Quibus

*Quibus cerebrum syderatum est, intra tres dies
intereunt: si verò hos superauerint, sani fiunt.*

Ossa quidem *συνίσταται*. id est syderari sæpè di-
xit lib. de fracturis & articulis pro corrumpi &
omnino vitiari id verbi vsurpans. Hoc autem lo-
co cerebri corruptionem eo verbo intelligere non
possumus propter orationem illam adiunctam, Si
verò hos superauerint, incolumitatem recipiunt.
Si enim sphacelus est totius substantiæ corruptio
partis cuiusque sphacelo tentatæ, curationem cer-
tè nullam admittet cerebrum ita affectum. Nisi for-
tè verbo abutantur ad significandum huius affe-
ctionis principium, necdum ipsam completam om-
nino & consummatam. * Eiusmodi enim non-
nulla carnosæ etiam partibus per gangrænas acci-
dunt, quum affectus scilicet ob-inflammationis ma-
gnitudinē parti laborati stupiditatem sensus quā-
dam & nigritiam, aut omnino mortiferum quen-
dam colorem conciliat. Tamen eum etiā gangræ-
na laborare dicimus qui nunc primū eo affectu
tentari incipit. Quemadmodum igitur iam com-
pletam eoque progressam gangrænam ut pars emo-
riatur sanare non licet, dum verò adhuc generatur
licet, sic etiam sphacelum. Quamquam carnosarū
etiam partiū mortem quæ inflammationis sequi-
tur magnitudinem & quam medici gangrænā pro-
priè nominant, etiam sphacelum Græci appellabāt.
Siquidem ita mihi Herodotus Cambylis femur sy-
derari dixisse videtur. quo solo modo cerebrum e-
tiam quispiam dicat syderari. Porro quamobrem
cerebri syderatio citam mortem adferat omnibus

* Intellige.
re videtur
vehementem
capitis quas-
sum aut ic-
tum, cuius
occasione ce-
rebri sit or-
ta magna
inflamma-
tio. nā σφα-
κελισμός
etiam ἀπὸ
πλῆθους
significat.
* Gangræ-
na propriè
in carne est,
qui sphace-
lus in osse.

H 5

est manifestum, tum quia affectus est grauissimus, tum pars principalis. Quod si agrotum mors intra tres primos dies de medio tollere non occupet, sed ad quartum diem perueniat, spes est morbum remissum iri, & vires fore firmas adeo ut morbo sint omnino superiores.

L I.

Πταρμός γινέται ἐκ τοῦ κεφαλῆς, διαβεβαι-
νομένη τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ δι' ὑγραυνόμενόν τὸ
ἐν τῇ κεφαλῇ κενόν· ὑπερχεῖται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἐν-
νεῶν ἔξω, φοφᾷ δὲ, ὅτι δὴ σενὸν ἢ διέξωδόν
αὐτοῦ ἐστίν.

*Sternutamentum cietur ex capite cerebro excal-
facto, aut perhumectato spatio in capite mani.
Aer enim intus contentus foras erumpit. Strepit au-
tem quia per angustum ipsi est exitus.*

Eiusmodi orationes duo significant, vnū quod
vniuersaliter de omni re proposita dicitur, veluti
hoc loco de sternutationib⁹: alterū quod de re sin-
gulari quapiā effertur, ut hic de sternutationibus
ex capite factis. Prior itaque oratio erit talis, Omnis
sternutatio initium motus habet ex capite,
excalfacto cerebro, vel perhumectato spatio in ca-
pite vacuo. Altera verò, Sternutamētum ex capi-
te prodiens, fit cerebro excalfacto aut perhumecta-
ta cerebri vacuitate: quæ oratio verior existit.
Neque enim omnis sternutatio fit excalfacto cere-
bro, aut perhumectato spatio in capite vacuo. Pen-
nis enim quidā sibi nares vellicantes aut fodican-
tes sternutant: & cum tussi aliquis spiritus infer-
nē

nè elatus ad naris meatus sternutationis fit causa. Nam putare solum eum aërem qui ex capite excernitur esse qui sonitum edat est manifestò falsum. Evidenter enim infernè ex pulmone aër efferri apparet sese vniuersum & repentè contrahente pectore. Sed & quòd sternutationem inspiratio præcedat, naturâ scilicet aëris copiam confluente ad sternutamenti generationem, cum iis quæ dicta sunt cōsentit. Ea itaque sternutatio quæ generationis principium habet appetitionem naturæ flatuosum ex capite spiritum excernere gestientis sola eo modo fit quem hoc aphorismo docere aggreditur Hippocrates, ac ne hoc quidem modo fortassè perpetuo. Nam quod ait Perhumectato, superuacaneum est ad generationem sternutamenti. Vt enim humor aliquis in capite redundet, non propterea sternutamentum excitat nisi ventosus fiat, quod manifestò in multis cernitur qui copiosam licet per nares humiditatem excernant, per sepe tamè necessariò nō sternutant. Soli enim ij sternuunt ex iis qui ita sunt affecti, quibus mordax est à capite defluens humiditas, non aliter quàm si mordax & vellicans aliquid naribus indas. Quemadmodum enim tussis quoddam naturale symptoma est ad expurgandas pulmonis asperas arterias, sic sternutamentum nariū meatus manifestò expurgare videtur. Porro duobus locis veluti spiraculis quibusdam quum perforatæ sint nares, vno quidem lato ad os, altero verò per exiles meatus ad cerebrum pertinente, quod quidem ad os peruenit foramen à flatu infernè sublato expeditur, qui verò in cerebrum ferunt meatus ab eo qui inde defertur spiritu expurgantur. Quòd si dilig

diligenter obseruaueris sternutamenta quæ ex cerebro motionis habent initium, capitis proculdubio grauitatem alleuare comperies. Fiunt enim rarefactis humoribus capite contentis & naturæ impetu excretis. Rarefiunt autem ipsi concalefacti à calore natiuo sese exuscitante, cuius propter imbecillitatem prius coaceruata fuerat superuacanea humiditas. Quum itaque ait perhumectato cerebri inani spatio, præcipuè quidem intelligenda venit ventriculorum cerebri innanitas, sed etiam spatium illud vacuum quod cerebrum extrinsecus ambit. Indè enim facile spiritus per cerebrum in ventres permeare, deinde nàres ipsas subire potest. Quia verò còfertim erumpit, sonum elidi ipsemet Hippocrates est auctor. Est autem omnis sternutationis communis strepitus, ex alterutro siue pulmone efferatur, siue capite deferatur.

L I I.

Ο Κόλοιςιν ἢ παρὰ πόνου δυνάτι, τὸ τέλεισι πυρετὸς ἐπιγενόμενον λύνει τὸν ὀδυνην.

Quibus iecur vehementer dolet, ijs febris superueniens soluit dolorem.

Vox superueniens indicat antea quo tempore vehementer cruciabantur non febricitasse. Si itaque iecur vehemèter doleat, id fit vel propter fortem inflammationem, vel ob spiritum flatuosum: sed ipsis nò aderat inflammatio, alioqui febricitassent omninò: par est igitur flatuosum spiritum causam doloris fuisse in ipsis. Dolet certè quidè iecur etià propter obstructionem, sed modicè, & cum pòderis potius quàm vehemētis doloris sensu quodà. At
veh

emēs dolor fit propter flatuosum spiritum, aut inflammationem, que vel est maxima, vel suppurat.

LIII.

Οκόβοισι συμφέρει αἷμα ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ τῆς φλεβῶν, τοῖς τοῖσι καὶ ἡ φλεβοτομία.

Quibus sanguinem e venis detrudere cōducit, iis vere secanda est vena.

Hic aphorismus pars eius est qui suprà dict⁹ fuit hunc in modum, Quibus phlebotomia aut purgatio cōducit, iis vere est pertundenda vena, aut purgatio adhibenda. Vnde in quibusdam exemplaribus omninò non ascribitur. Quod ipsum sciunt libri interpretes nonnulli bisque aphorismum scribunt, alij ne recordantur quidem prorsus suprà fuisse scriptum. Satis autem quosdā mirari nequeo qui nō solum eosdem aphorismos bis scribunt, sed etiam in eisdem commentariis addunt explicationes nulla data significatione aut mentione facta, iam antea scriptos esse integros quosdam, alios parte altera defectos, cuiusmodi præsens est. Quid igitur sibi voluerint ij qui tales ad eandem libri aphorismos addiderunt, aut Hippocrati ipsi venerit in mentem vt de iisdem bis faceret mentionem, & eosdem bis exponerent interpretes nonnulli cōiecturam quidem ipse facere nō possum. neq; enim mihi fit verisimile auctore ipsum tam obliuiosum fuisse in tantis rebus, præsertim cū talis fuerit, qualem in omnibus Hippocratem fuisse nouimus: neque rursus tātā eorum qui addiderint vel obliuionem, vel quandam aliam vafritiā cogitatione comprehendere possumus propter quam bis de eisdem

eisdem scribere vellent. Sed multo etiā magis enarratores eos mireris, qui quum eosdem aphorismos bis exponant, ne hoc quidem ipsum meminuerunt quòd secundo id facerent. Omnium verò maxime admiratiōe digni, qui diuersis locis & hīc prope libri finem, & in superioribus in eosdem aphorismos diuersas & pugnantes scripserunt expositiones.

L I I I I.

Οκόβοι μεταξὺ τῶν φρενῶν καὶ τῆ γαστρὸς φλέγμα ἀποκλείεται, καὶ ὁδὸν αὐτῆς παρὰ τὴν ἐξ ὁδοῦ εἰς τὸν σπλῆνός τε καὶ τὸν κοιλίῳ, τῶν φλεβῶν ἢ τὰς φλέβας διὰ τὴν λύσιν τραπὺν τῆ φλεγματος, λύσις γίνεται τῶν νόσων.

Quibus inter ventriculum & septum transversum pituita concluditur, & dolorē adfert in alterutrum vētrem viam nō habens, usque per venas in vesicam versa pituita morbi fit solutio.

Merito mihi hoc loco Marinus herere videtur, fieri non posse ratus ut inter ventriculum & septum transversum cōsistat pituita. Ipsam enim defluxuram deorsum ad pubis usque ossa : sed ne traduci quidem & remeare posse in venas, quo modo in hydropicis tenuis illa & aquosa humiditas in venas resumpta & resorpta excernitur per vrinas. Itaque orationem illam inter septum transversum & ventriculum accipiendam esse pro inter proprium septi transversi corpus quod carnosum est, & summam peritonæi partem seu verticem. Verum Marini etiam si ut vis intellexerimus, similiter difficilis

lis & irremeabilis manebit illa in venas pituitæ re-
sumptio. Neq; enim inde potest per venas in renes
peruenire: quod fieri ex ea capacitate potest quæ
sub peritonæo est posita. Huc adde impropriam
prorsus esse abusionem illam appellationis ventri-
culi. Nihil enim peritonæum ventriculo simile ob-
tinet quamobrem nominis habere debeat commu-
nionem. Præstat igitur ita accipere, quemadmodum
intellexerunt omnes, illuc scilicet ab Hippocrate
spatium dici, quod infra septrum transuersum est,
atque intra eam peritonæi partem continetur quæ
epigastrio respondet: simulque expendere an quod
ab eo dicitur fieri possit. In quo nos scire oportet
arbitrari Hippocratem naturam semper si sit robu-
sta materiæ viam moliri & inuenire etiam si quàm
maximè crassà sit, & per exiles transitura meatus:
quando per ossa etiam abscessus fieri dicat. Sed &
ipsi in purulentis, quos Empyos Græci vocant, in-
ter thoracem & pulmonem collectum humorem
extusiri videmus, vt sanguinem etiam per mediâ
cutem integram elabi interdum in iis ossibus quæ
rupta poro firmantur & occalescunt. Neque igitur
nunc pituitam de qua Hippocrati sermo est ar-
bitrari oportet ad vrinas traduci omnino nō pos-
se: sed hoc etiam aliquando à natura multo antè pi-
tuitam eiusmodi, vt in Empyis pus paulatim * exte-
nuante fieri putandum est.

* Materia
ex venis in
omnem locum
commeari,
et in easile
tenuata re-
meare po-
test.

L V.

ΟΚόοισι αὖ τὸ ἥπῳ ὑδατὶ πλεονάζειν εἰς τὸ
ἐπιπλῆν ῥαγῆ, τῷ ῥέοισιν ἢ κοιλῇ ὑδατὶ
ἐκπιμπλᾶν, καὶ ἀποθνήσκουσιν.

Quibus

Quibus iecur aqua refertum eruperit in omentum, his venter aqua expletur, atque moriuntur.

Maximè obnoxium iecur est generandis in ea tunica quæ extrinsecus ipsum ambit vesiculis aqua plenis, quas hydatidas appellant Græci. Siquidem in iugulatis animalibus apparet interdum talibus vesicis refertum. Si quando igitur acciderit ut tales hydatides rumpantur, in eam peritonæi regionem aqua effunderetur quæ est secundum epigastriū: in quo spatium etiam per hydropas aqua colligitur. Nam intra omentum, quod Græcè epiploon dicitur aqua erumpere non potest quin ipsum aliquatenus exedatur. Solidum enim est sibi quæ undique constans & densum, ut nihil in se ex parte alia interlabi aut interrepere sinat præterquam ex vetriculo colo, & liene illisque partibus unde ipsum enascitur. Aut igitur exedi vult peritonæum parte eius dextra qua iecori propinquat, vel illud in omentum eruperit pro in omenti locum interpretari convenit. Ventrem autem aqua repleti non de eo in quæ cibaria recipiuntur est dictum, sed de eo tumore omni qui infra thoracem prominet: quo significatu progastores nonnulli, id est ventriosi, & ventrem ferre gravidæ dicuntur. An verò quibus eo loci aqua coaceruatur moriantur considerandum est. Nam aut semper aut ferè ita fieri intelligere oportet. Ex hydropicis enim aliqui servantur, etiā ipsis tali spatium aqua referto. Quemadmodum itaque in his curatio potest perfici medicamentis hydragogis aquas purgantibus & exigentibus, tum etiam vreticis, id est urinas prouocantibus, & epithematis

thematis humoris eiusmodi per halitum & vaporem eliciendi & digerendi vim habentibus : ita in illis etiam accidere posse videtur, in quibus iecoris ruptis aquosis illis vesiculis in spatium sub peritoneo & omento aqua concedit.

LVI.

Αλύκη, χάσμα, φρίκη, οἶνός ἰσός ἰσὺ
 πινόμενος, λύει τὸν νεύρον.

Anxietudo, oscitatio, horror vinum pari aquae portione epotum soluit.

Meritò isthæc loquendi forma quibusdam visa est solæcophanes, id est solæcismi suspicione non carere: idèoque casu accusandi scribunt, *Anxietudinem, oscitationem, horrorem vinum æqua portione aquæ permistum soluit*. Vtram autè in præsentia sequaris lectionem nihil refert ad aphorismi explicationem. Imprimis enim illud scire oportet ἀλύκην appellasse Hippocratem (quasi tædium sui & displicentiam dicas) quam multi Græcorum ἀλυν nominant. Deinde quænam sit symptomatis huius effectrix affectio sciri velim. Ἀλύν itaque secunda valetudine eos dicunt qui præsentium offensione & tædio errabunda semper sunt mente & incerta, atque ad alias subinde aliàsque transeunt tum res tum actiones: aduersa verò valetudine similiter etiam ἀλύν eos dicunt qui non ferentes decubitum lecto non acquiescunt, sed formas mutant quia præsens semper grauis sit & molesta. Hoc autem iis maximè euenire habemus compertum, quibus in ore ventriculi (quod per nominis abulio-

nem stomachū aliquando appellant) propria quædam humoris molesti qualitas continetur, neque multi neque innatantis in vētriculi capacitate, sed altius in ipsius tunicis imbibiti. Quinetiam oscitationem & pendiculationem fieri demonstrauiamus contenta in musculis (per quos voluntarij quoque motus peraguntur) vel humiditate ventosa, vel spiritu vaporoso. Horror quoque fit prauis humoribus per cutē sparsis & discurrentibus. Cōstat autē loqui nos de horrore eo qui ē corpore morboſo motionis accipit initium, nō ab aliqua causa externa proficiscitur. Singula igitur enumerata curat vini meracioris potus, cuius tēperationis modum ipse indicauit his verbis, Vinum æquū æqua permistum aqua bibitum. Vult enim aqua vinum temperari æqua portione, vt tantum materiæ molestæ propellatur vacueturque quantum violentiæ vini delationi est cessurum, reliquum verò temperetur epicraſi. Calfacit enim vinum vt experimur totum corpus & celeriter in omnes fertur partes, cum eo quod mitiores humores reddit.

LVII.

Ὅτις ἐν τῇ ὀφθαλμῷ φύμα γίνεται, τὸ πρῶτον διαπυκνῶνται καὶ ἐκτραγῆται, καὶ τότε πόνος.

Quibus in meatu urinario generatur tuberculum, ubi suppurauerit & eruperit doloris fit solutio.

Hunc etiam antea scripsit aphorismum, nōsque explic

explicauimus in ea dictione quæ sic habebat, Quibus in urinæ ductu tuberculum ortum est, suppurato eo & effuso solutio fit.

LVIII.

Οἱ ὅτισι δ' αὖ ὁ ἐγκέφαλος σείσθῃ ὑπὸ ζή-
νους παρατάσθῃ, ἀνάγκη ἀφώνους γενέσθαι
παραχρημα.

Quibus occasione aliqua cerebrum fuerit vehementer concussum, mutos protinus fieri est necesse.

Nonnulla exemplaria inuenias in quibus multitudinis numero mutos per accusatiuum scribitur aphorismus: alia verò in quibus mutum per singularem accusatiuum loquendi forma solæcophani. Verum id ne hoc quidem loco quicquam ad rem facit: quum sciamus consueſſe Hippocratem de vno sæpè symptomate, exempli gratia aphonia id est vocis ademptione appellare & significare eos qui cuiusuis etiam alterius motus voluntarij, aut sensus faciunt iacturam, nec aliter atque apoplectici & attoniti sine vlllo sensu omnino & motu prostrati iacent. Hoc autem propter alias etiã causas fieri potest. In præsentia verò Hipp. quassus tantum & illius cerebri meminit, cuius occasione talem fore inquit corporis totius affectionem. Ita porro affligi cerebrum accidit repentino aliquo è sublimi casu. Eiusmodi enim casus vertebrarum etiam spinæ στήν, id est adfflictationem & violationem adferre solent: quod accidit quum ipsarum facta fuerit harmoniæ commotio & deprauatio, & contenta ipsarum cauo dorsalis medulla laborarit: quæ

vehementius concussa neruis à se exortis ruptionis creat periculum. quæ res cerebro maximè accidit, eoque magis quanto in eius ambitu vacuum spatium est amplius, & multò magis in senibus, quæ admodum diximus in libris anatomicis. In se enim virtus animalis retracta in cerebrum cogitur per tales affectiones commotione vehementiore offensa, propterea que quietem agit & feriatur. Porro ex neruis obortis quidam valdè tenduntur, quidam aliqua ex parte diuelluntur. Quibus fit vt donec animalis facultas sese receperit, mutum & immobile iaceat totum animans ita affectum. Quod si abrupi occupauerint, aut cerebrum parte sui quapiam auulsum abstractumque fuerit: non iam ad se redeunt sibi que ipsis restituntur.

L I X.

Τοῖσι σώμασι τοῖσι ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, δεῖ λιμὸν ἐμποιέειν· λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα.

Corporibus humida carne præditis perferenda fames est. Nam fames siccatur corpora.

Constat affectibus humidis remedio esse auxilia siccandi vi pollentia. Siquidem contrariorum contraria sunt remedia. Constat etiam famem siccare per accidens. Nam si ex corpore aliquid continenter effluat, dissipeturque non minus quam antea, nec quod vacuatur amplius alimento suppleatur, instauretur & farciatur, vt siccus ipsum euadat est necesse. Certum enim est ex singulis animantis partibus

tibus quicquid est humidius abire prius & euanes-
cere. Siquidem effluuium ipsum fit quia tenuetur
corpus & soluat in vapore duabus ex causis, ex-
terna vna aëre ambiente, interna altera calore nati-
uo. Nimirū illud inde est quod animantiū terræ ca-
uernis delitescētiū nihil omnino aut certe exiguū
effluat ex corpore, quia scilicet nec externo calore
amplius nec interno incallescunt. Vnde ex ipsis nō-
nulla alimento non egent, alia perpauco omnino
sunt contenta. Post suprà scriptos aphorismos alij
duo deinceps scripti inueniuntur in omnibus pro-
pe modum exemplaribus, & quorum libri enarra-
tores ferè omnes faciunt mentionem. quidam etiā
interpretantur, sed pugnantibus & diuersis hic at-
que suprà explicationibus vsi, nec hoc ipsum mo-
nentes lectorem antea fuisse scriptos. Nos verò
ipsorum explicationem scripsimus quarto com-
mentario lectione nonnihil differente. Vnus enim
hoc loco scriptus superuacaneam habet hanc adie-
ctionem, Nec deuorare potest nisi egrè. alter verò
aduerbium egrè ordine inuerso positum habet: vt
prior legatur hoc modo, Si febre correpto nullo
in faucibus tumore, derepentè suffocationis im-
mineat periculum, nec possit deglutire nisi egrè,
est mortiferum: Secundus verò, Si febris detento
ceruix intorqueatur, & vix deuorare queat nullo
in ceruice tumore cōspicuo, perniciosum. Superio-
res verò quos quarto horum commentariorum
exposuisse me dixi in hunc habebant modum, Si
febris detento nullo existente in faucibus tumore,
suffocationis derepentè metus oboriatur, perni-
ciosum: Deinde qui hunc sequitur, Si febre labo-

ranti ceruix intorqueatur & vix deuorare queat non apparante in faucibus tumore, exitiosum est signum. Iam itaque expendamus id quod in priore aphorismo ex abundanti additum fuisse dicebatur. Nam accidere ipse vidi grauiter omnino & perniciose laborantibus ægrotis, vt vel nullo planè modo possent deglutire, vel ægrè, nullo in faucibus tumore conspicuo. Hoc enim apertè discernere licet ore quàm maximè potest fieri hiantè & aperto, & lingua ad inferiorem mandibulam appulsa & firmata. In tali statu quòd ægrè difficulterque deuorent causam suspicari possumus communem illam esse stomachi & gutturis tunicam, ab internis subortam partibus. Hanc enim cibariorum per os descensu ipsam quidem deorsum à ventriculo attrahi, totum verò guttur sursum trahere demonstrauimus. Inflammatione igitur cum tumore interno guttur obsidente fit vt aliàs nullo prorsus modo, aliàs ægrè obsequatur attrahenti ventriculo & deorsum reuelli, eamque ob causam vel nullo pacto, vel ægrè difficulterque deglutiant.

L X.

Ὅτε αὖ γὰρ ὅλον τὸ σῶμα μεταβολαί, καὶ τὸ σῶμα κατὰ φύσιν, καὶ πάλιν θερμαίνεται, ἢ χῶμα ἑτέρου ἐξ ἑτέρου μεταβάλλει, μὴ καὶ νόσος σημαίνει.

Vbi toto corpore mutatio, & corpus refrigeratur vicissimque calefit, aut colorem alium ex alio mutat

mutat, morbi significatur longitudo.

Hunc quoque aphorismum quarto commentario exposuimus eadem prope modum lectione cū præfenti. Sic enim scriptus est, Et ubi toto corpore mutationes, veluti si corpus frigeat, rursumque caleat, & color alter ex altero oriatur, longitudinis morbi est argumentum.

L X I.

Υδρὸς πολὺς θερμὸς ἢ ψυχρὸς ῥέων αἰεὶ, σκμάνειν ἔχει πλησμονὴν ὑγρῶ· ἀπάγει δὲ καὶ τὸ μὲν ἰχυρὸν, αἰθερ, τὸ δὲ ἀδινεῖ, κατάρχει.

Sudor multus calidus aut frigidus semper fluens humiditatem in robusto quidem supernè, imbecillo vero infernè vacuandam esse demonstrat.

Suprà alium aphorismum explicuimus quarto commentario, qui in hunc scribebatur modum, Sudor multus calidus frigidusve, frigidus maiorem, calidus minorem morbum significat. ubi talium sudorum causam esse dicebamus humiditatis copiam ægrotantis corpore cõtentam : quam eandem ob causam propositus aphorismus humiditatem superfluum educendam esse iubet in fortibus & robustis supernè, id est per vomitiones, imbecillis verò infernè, id est per alui subductionē. Quod itaque redundantem in corpore humorem semper vacuare oporteat, manifestissima res est : an verò robustis semper per superna, infirmis per inferna solum abundans humor vacuandus veniat, non parum mihi dubitationis habere videtur. Præstat

enim fortasse non eatenus distinguere auxiliorum
vsum, sed quo modo nobis in therapeutica com-
mentatione de omnibus eiusmodi explicatum est
& definitum. Quibus fit ut hunc quoque aphorif-
mum ex falso ascriptis & adiectitiis esse credam.
Post supra positos aphorismos consequenter alij
tres reperiuntur in plurimis exemplaribus, qui ab
interpretibus etiam scribuntur paulo alia diuer-
saque lectione quam quæ quarto habetur comen-
tario. Sic autem eos scribunt.

L X I I.

ΟΙ πυρεδοὶ οἱ μὴ διαλείποντες, ἢ ἰσχυρότε-
ροι ἢ τριτῆς ῥόδου, ἐπικίνδυνοι· ὅταν
δ' αὖ τῷ τρόπῳ διαλείπωσι, σημαίνει ὅτι ἀκίνδυνοι.

*Febres, quæ non intermittentes tertio quoque die
vehementiores fiunt, periculose: Quoquo modo autē
intermiserint, periculo vacare significatur.*

L X I I I.

ΟΚόβισι πυρεδοὶ μακροὶ, τῶν τοῖσι ἢ φύμα-
τα ἢ δὲ τὰ ἀρθρα πόνοι ἐγγίνονται.

*Quibus febres longæ, his tubercula in articulis,
aut labores fiunt.*

L X I I I I.

ΟΚόβισι φύματ' μακρά, ἢ δὲ τὰ ἀρθρα
πόνοι ἐκ πυρετῶ γίνονται, ὅτε σίσισι
πλείοσι χέονται.

*Quibus longa tubercula, aut in articulis labores
à febre fiunt, hi copiosiore cibo utuntur.*

Constat

Constat hos quoq; perperam interpositos fuisse, nihil aut parum à superioribus differentes, quos quarto explanavi commentario.

L X V.

HΝ τις τῶν πυρέσσοντε προφημὴ δίδω, τῶν
μὲν ὑγιαίνοντε, ισχύς, τῶν δὲ κείμενοντε, νῆξις.

Si quis febricitanti cibū praebeat, quem sano exhibet, valenti robur, ægrotanti morbus fit.

Etiam sic præsens scribitur aphorismus, Si quis febricanti cibum det, valenti quidē roboris, ægrotanti verò morbi fit augmentatio. Verūm utrāque lectio à naturali elocutione recessit longius ad pravam affectationē, quam *κακίστην* vocāt Græci. Neque enim quid sibi voluerint ij qui libri finem tam variis & alienis rebus ornarunt non video. Quædam enim eadem prorsus dictione scribunt, qua supra ab Hippocrate sunt scripta, quædam parū mutant, alia malè interferunt, ut hunc ipsum aphorismum à ratione dicendi Hippocratis longè alienū. Ille enim supra dicebat, Impura corpora quo plus alueris, magis læseris, &c. Si quis à morbo cibū adhibens vires non recolligat, corpus alimento copiosiore uti significat: si verò modicè epulanti idē accadat vacuatione indigere sciendum est. Et alia denique in eam sententiam nonnulla secundum naturam ipsi sunt enunciata. Præsentis verò aphorismi auctor affectatè dixit de cibo quodd bene valenti robur sit, ægrotanti morbus. Voluit enim dicere cibum in sanis roboris effectorem esse, in ægris no-

tis morbum. Verum ipse monstrosa usus est elocutione, qui cibum ipsum sanis robur, ægrotantibus morbum esse affirmaverit: quum nec robur sit, sed robotis auctor, nec morbus, sed morbi faciendi, aut ut rectius dicam augendi vim habeat.

L X V I.

TA δὲ τὴν λύσιν διαχωρίζοντα ὁρᾷν δεῖ, ὅτι οἷα εἰς ὑγιαίνουσαν ἀποχωρεῖ. τὰ ἄνισα ἐν ὁμοίᾳ τῶν τοιούτων, τὰυτὰ νοσηδύεσθαι. τὰ δὲ ὁμοία εἰς τὴν ὑγιαίνουσαν, ἄνισα νοσέειν.

Quæ per vesicam permeant spectare oportet, ut talia sint qualia secunda valetudine subeunt. Nam quæ his minimè sunt similia, insalubriora: quæ verò valentibus similia, minimè insalubria.

Quæcūq; toto corpore apparēt sanis similia, ea ab Hippocrate tū in prognostico, tū aliis scriptis dicta sunt bonum quoddam significare: dissimilia verò contrarium portendere. Quam rem conatur nunc dicere is qui hunc composuit aphorismum. Neque enim Hippocratis esse arbitror capta ex dictione coniectura, ut potè quæ nec formam eandē retineat, quam eius habet dictio, nec dictis ipsius exactè respondeat. Illud enim quum diceret, His minimè similia, insalubria: quis insalubria dicentē ferat pro insaluberrima, aut summè insalubria? Adverbiū enim minimè cū significationis intentione & superlative dicitur, & cū magna præter naturam mutatione. Atqui quæ sunt præter naturam singula quantum à naturali statu recesserūt, tanto sunt deteriora. Quare naturalibus minimè similia,

iis

iis quæ secundum naturam habent sunt maximè contraria, atque propterea infaluberrima.

LXVII.

Κλί οἷσι τὰ ὑποχωρήματα, ἢ ἐκείνης εἶναι, καὶ μὴ κινήσεως διότι οὐκ ἔστιν ἐξουσία καὶ ἢ ὀλίγα ἢ ὀλίγη ἢ πολλὰ γίνεσθαι. ἢ δὲ πολλὰ, πολλὰ, τοῖς τοῖσι συμφέρει ὑποκαθῆναι τὴν κοιλίην. ἢ δὲ μὴ καθάπερ ποιεῖς διδῶς τὰ ὑποχωρήματα, ὅσα αὐτῷ πλεονεξῶς, μάλλον βλάπτει.

Et quibus hypochoremata si residere permiseris nec moueris, subsident veluti strigmenta, quæ si pauca sint paruus morbus est, si vero multa magnus, his aluum infernè purgari conducit. Alioqui si non repurgata aluo sorbitiones exhibueris quanto plures dederis, tanto magis offenderis.

Quæ per aluum subeunt solet ipse hypochoremata & diachoremata dicere. Atque idcirco quidam nunc concesserunt de iis quæ per aluum vacuantur haberi sermonem. Verum illud quod additum est, Si residere siueris nec moueris, repugnat. Hoc enim humidorum est proprium. atque ideo alij quidam his adducti de vrinis Hippocratè hoc loco agere fatentur. Atque hi rursus inter se dissentiunt. quidam enim insistent seu innatant, alij subsidet scribunt. Sed neutrum ab vrinis verbum est alienum. Siquidem ex iis quæ subsident & iis quæ innatant in vrinis solemus tum præsentium aliquid cognoscere, tum futurorum prælagire. At

in

in alui excrementis innatare est cōuenientius. Neque enim ut in vrinis, sit in alui excrementis facilis & obuia subsidentium cognitio. Nam in vrinis vas etiam ipsum ex vitro factum subsidentium naturam nobis luculenter ostendit. & si alio vase vrina recipiatur, potes superstante effusa solum ipsum in fundo relinquere sedimentum. In alui verò excrementis neutrum fieri posse videtur. Illud rursus quod deinceps sequitur, Veluti strigmenta iis quidem quæ per aluum peruadunt conuenit: iis verò quæ cum vrinis abeunt quoquo modo siue superiore vrinæ parte, siue inferiore spectentur non congruit. Strigmentosa enim quandoque per aluum permeant: atque ita consuetō more non solum Hippocrati, sed aliis etiam medicis nominantur, non tamen in vrinis. Talis igitur nominum & verborum usurpatio impropria ascriptitium aphorismum esse indicat. atque eo multo magis quòd his aluum subpurgari conducere dixit. Neque enim simpliciter aut temerè, cui per aluum strigmentosa subeunt ipsum purgari conducit, quemadmodum nec sic affectos si cibum sumpserint aliqua necessariò est noxa sequutura. Biliosis enim subeuntibus per ventrem strigmentosa excerni videmus, propter quæ nec qui sorbitiones sumpserint omnes offenduntur, nec præpurgare aluum est necesse, siquidē vacuatum iam sit quicquid bilis inerat: sed multo minus etiam si cum vrinis veluti ramenta exeant, purgare cōueniet. Huc adde quòd difficile sit discernere qualem formam esse velit eorum quæ veluti ramenta abeunt cum vrina. Verum qui hosce aphorismos interferuerunt ob eam mihi causam
tales

tales composuisse videntur ut confusior & obscurior ita reddita oratio tanquam ænigma non parvam inquisitionem postulare & disceptationem: in qua seipsos constituentes interpretes eorum quæ his aphorismis dicuntur apud pueros gloriam aucupantur. Nam quoddam obscure dicta & scripta omnia loquacitatis & inanis frigidaque verborum profuentiæ argumentum. Sophistis præbeant ex hoc aphorismo fiet manifestum. Siquidem qui ipsum interpretantur nonnulli negant sic affectis prohibere Hippocratem sorbitiones dandas esse, sed ne plures dentur vetuisse aiunt quum diceret, Et quo plures dederis eo magis offenderis: quasi verò ceteri etiam qui sorbitionibus egeant, earum nimietate lædendi non sint, aut consequens non sit eum qui dixerit, Quo plures dederis, magis læseris, paucioribus etiam putare minorem fore noxam. Propter vitiosam tamen & improbandam elocutionem proptum est & facile Sophistis solutiones & effugia inuenire, præsertim quum & addere aliquid & adimere & mutare liceat, id quod solent facere quum obscuritatem habet oratio. Veluti hoc statim aphorismo nonnulli coniunctione, & addita, quod alij sequentis aphorismi principium statuunt, huius finem faciunt, ut hoc modo habeat oratio. Si verò non purgata aluo dederis, magis læseris, & quibus cruda deiciuntur: quasi hos quoque magis offensurus sis, quo plures dederis sorbitiones. Deinde altero facto orationis principio sic scribunt, Vbi atra bilis inest, si plus adsit, maior morbus, si minus minor morbus. Maior tamen enarratum pars aliter interpretantur & scribunt, ut sub-

scripta

scripta habet dictio.

L X V I I I.

Ὅσα αὖ κατὰ ὤμας διαχωρεῖ, ὅτε χολῆς με-
λαίνης ὄνεις, ἢ πλείω, πλείω, ἢ ἐλάσσων,
ἐλάσσων ἢ ὅσος.

*Quibus cruda deorsum subeunt, ab atra sunt bi-
le : si plura copiosiore, si pauciora minore.*

Diximus supra esse qui aliter etiam scribāt. Vbi enim obscuritas adest licet prout cuiq; visum fuerit scribere, nulla aduersus eos qui lectionem mutant lege lata. nec propter obscuritatem solum, sed etiā quia falsa sit oratio, propterea addere aliquid alterius inuentis aut adimere, aut scriptionem mutare coguntur : quemadmodum hoc etiam aphorismo fecerunt. cuius dictionem primi interpretes vt Herophilus bacchius, Heraclides & Zeuxis empirici in hanc ferè scribunt sententiam. Quibus cruda subeunt, bilis atræ adest si plura plus, si pauciora minus. Verum quia hæc oratio rei cuiusdam particularis interpretis est, vt de vniuersali tamen enunciatur, propterea dubitationem attulit. Alio qui si ipsius spectes dictionem nullam habet difficultatem, eo qui primus eam scripsit pronuncian- te, Quibus cruda subeunt, atræ bilis copia inest instrumentis scilicet coquētib; per quā refrigerata deterius coquunt, & apesticæ, id est infortunatæ seu deprauatæ coctionis speciem efficiunt à cruditate ortam : siua bile alteram & contrariam faciente, per quam malè cocta nidorulenta euadunt. Nō desunt qui hunc quoque aphorismum de vrinis dici arbitrentur.

L X I X.

LXIX.

Αἰ ἀποχρέμεις αἱ γὰρ εἰσι πυρετοῖσι εἴς τε
μὴ διαλείψουσιν αἱ πελιδναί, καὶ αἱ μα-
τάδες, καὶ χολώδες, καὶ δυσώδες πᾶσαι λα-
καὶ ἀποχωρεῖσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαί, καὶ ἢ κοι-
λῆν, καὶ ἐύςιν, καὶ ὅκω αὐτὶ ἀποχωρέουσι μὴ
καθαρευμένων, κακῶς.

*Excreationes in febris non intermittentibus
liuidæ, cruentæ, biliosæ, foetidæ omnes malæ. Com-
modè tamen si prodeant, bonæ. Per aluum etiã
vesicam & quacunque corporis prodeat aliquid, si
non purgatum reslitterit, malum.*

Hic quoque aphorismus suprà scriptus est hoc
pacto, Excreationes in febris non intermitten-
tibus liuidæ, cruentæ omnes malæ. Bellè tamen si
prodeat, bonæ: ut & quæ per alui deiectionem &
vrinas. Si quid verò per hæc loca excernatur quod
non conferat, malum. Atque ipsum quarto cōmen-
tario declarauimus.

LXX.

Τὰ σώματα καὶ ὅκω τις βέλτερ καθαίρειται
ἐύροα ποιεῖται καὶ μὴν αὐτῷ βέλτερ ἐύροα
ποιεῖται, σῆσαι τὴν κοιλίην καὶ ἢ κατω, ὑγρῆσαι.

*Corpora quum quis repurgare volet, fluxilia fa-
ciat oportet. Et siquidem suprà velit, aluus sistēda:
si verò infrà, laxanda.*

Huius quoque orationis prima pars suprà est
scripta sine appendice hac, Et siquidem suprà ve-
lit fluxilia facere &c. quam quum aliquis hoc lo-

co addere vellet, iterum aphorismum scripsit cum interpretatione propria, ut de ipsius veritate constaret. Quod autem altera sit quædam interpretatio hac multo verior, ut potest quam nos longa experientia probauimus, quarto commentario ostendimus.

L X X I.

Υπὸ ἀγρυπνίᾳ, ἀμφοτέρω μᾶλλον τὸ μετρίως γινόμενα, νόσος.

Somnus et vigilia modum si excefferint, morbus.

Et hic aphorismus in quibusdam exemplaribus est interiectus, supra dicto per omnia similis, nisi in fine. Hic enim morbus, illic multo rectius scribitur malum.

L X X I I.

Εν θῖσι μὴ διαλείπτει πυρεθῖσι, ἢ τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ἢ, τὰ δὲ ἔσω καίνε, καὶ δὲ ψυχρὸν ἔχει, θανάσιμον.

In febribus non intermittibus, si externa frigeant, interna urantur, et febris adsit, est mortiferum.

Etiam hic aphorismus temerè scriptus est, melius supra dictus sine adiectione illa, Et febris adsit. Nunc verò ex abundantia additum est, Et febris adsit. Quia enim ipsius aphorismi statim initio antè dixerit, In febribus non intermittibus, vanum & superuacaneum est ad finem addere, Et febris adsit.

In

LXXIII.

Εν μὴ διαλείποντι πυρετῷ, ἢ χειλὶ, ἢ ῥίσι,
ἢ ὀφθαλμοῖς, ἢ ὀφρύσι διασπαρῆ, ἢ μὴ βλέ-
πει, ἢ μὴ ἀκούῃ, ἢ δὴ ἀδενὴς εἶναι, ὅτε αὐτῷ τῶν γε-
νητῶν θανάσιμος.

*In febre non intermittente si labrum aut nasus,
aut oculus aut supercilium peruertatur, si non vi-
deat, si non audiat, quicquid horum ægro debili ac-
ciderit, in propinquo mors.*

Suprà etiam hic aphorismus positus est his ver-
bis. In febre non intermittente si labrum aut nasus,
aut oculus aut supercilium peruertatur, si non vi-
deat nec audiat, iam debili ægroto quicquid horu
acciderit, mors est propinqua.

LXXIII.

Επὶ λευκῷ φλέγματι, ὁ ὢν ἐπιγίνεται.

Albe pituitæ aqua intercus superuenit.

Quod dicitur est tale, Quibus plurima in vasis,
totòque corporis habitu aceruata est alba pituita,
his Leucophlegmatias hydrops superuenit.

LXXV.

Επὶ διαρροίῃ, δυσεντερίῃ ἐπιγίνεται.

A diarrhœa dysenteria.

De communi subaudiendum est superuenit ver-
bum, paulatim scilicet primùm deasis intestinis,
deinde ipsorum etiam profundioribus partibus,
atque ita demum vlceratis. Longè verò melius su-
prà scribebatur in hunc modum, A deiectione syn-
cera dysenteria. quem aphorismum enarrauimus
sexto commentario.

Επὶ δυσεντερίᾳ λειντερίᾳ ἐπιγίνεται.
Dysenteriae superuenit lienteria.

Hic etiam aphorismus pars est aphorismi supra scripti hoc modo, Qui lienosi dysenteria corripuntur, his superuenientem longam dysenteriam aqua intercus excipit aut lienteria, & moriuntur. Hunc autem sexto declarauimus commentario.

LXXVII.

Επὶ σφακελισμῷ, ἀπόσασις ὀσέεσ.
Ab sphacelismo ossis abscessus.

Etiam hic supplendum de communi verbum superuenit. Vtrum verò ossis corruptionem sphacelismum propriè appellatam eiusdem abscessus sequatur, an circumstantis carnis gangrænam non aperuit. Vtrumque tamen verè dici potest.

LXXVIII.

Επὶ αἵματος ἐμέτῳ, φθόν, καὶ τῷ πύρρῳ καθαρισμῷ.
σιν αἵματι.

A sanguinis vomitione tabes & puris supernè purgatio.

A phthoë fluxio è capite, à fluxu diarrhœa, à diarrhœa supernæ purgationis retentio, à retentione mors. In compluribus exemplaribus & apud plurimos interpretes scriptum est, A sanguinis vomitu, corruptio. In nonnullis tamen codicibus legitur

gitur, A sanguinis vomitu phthoë, id est tabes-
Quare videntur hæc quoque malè collecta & con-
gesta esse, atque ex Hippocratis quum multis sen-
tentiis perperam composita, tum maximè ex illis
aphorismis, A sanguinis sputu puris excreatio &
fluxio: postquam autem sputum retentum fuerit,
moriuntur.

L X X I X.

Οκοῖα καὶ ἐν τοῖσι καὶ πλὴν λύσι, καὶ τοῖσι
καὶ πλὴν κοιλίῃ παχύνεσθαι, καὶ ἐν τοῖσι
καὶ τὰς σάρκας, καὶ ἢ πρὸς ἄλλῃ τὴ φύσιν ἐκ-
βαίνει τὸ σῶμα, ἢ ὀλίγον, ὀλίγη ἢ πολλὴ γίνεται·
ἢ δὲ πολλὴ, πολλὴ ἢ πένυ πολλὴ, θανάσιμον τὸ
τοιοῦτον.

*Qualia quæ per urinas & aluum subeunt, &
quæ per carnes abeunt, & si qua alia corpus à na-
tura recedat spectare oportet. Nam si parum, par-
uus morbus est, si multum, magnus, si valdè multū,
iam tale fuerit perniciosum.*

Postremus hic aphorismus in plurimis exēpla-
ribus scriptus inuenitur: in quibusdam tamen alij
etiam ascribuntur eadem forte confarcinati qua ij
quos recensuimus ex veris & germanis Hip. apho-
rismis, adeò vt nonnulli dictione ipsa, alij præ-
ter pauxillum quiddam, alij cum breui additione
iis sint similes qui ab Hippocrate sunt scripti. Vn-
de ne nos quidem præterea addere voluimus. Ne-
que enim qui nunc propositus est quicquam am-
plius habet quàm quod sæpenumero demonstratū

est ab Hipp. Et alioquin ratio ipsa elocutionis in
eo est manifesta. Sed illud, Qualia quæ per vrinas
& aluum subeunt redditione caret. Summa tamen,
vt dixi, vera est. Nam si parum à naturali statu rece-
datur quacunque tandem id parte fiat, paruum
morbū: si multum, magnum morbum esse
putandū est. quod si valdè magnus
à naturali recessus fiat, per-
niciosum eiusmodi morbum
esse.

*

FINIS.

GVL. PLANTII
ANNOTATIONES
IN OBSCVRIORES
ALIQVOT HIPPO-
CRATIS APHO-
RISMOS.

*

Fol. 25. INTENVI victu peccant ægroti.

On hoc loco Hipp. pleniorē victum
tenui præfert in ægrotantibus, ac ne
in sanis quidem: sed admonet medi-
cum vt in tenui victu, talem morbo
postulāte etiam atque etiam videat
ne quid à seipso, aut ab ægroto, aut à ministris re-
būque externis committatur erratum. Si quod enim
admissum fuerit, illud longè grauius fore quā si
in pleniorē victu accidisset. Talem esse Hipp. men-
tem ex sequentibus, & ex secundo de morbis
acutis licet intelligere. Tametsi Manardus aliter
hunc locum cum eius libri locis aliquot in speciem
pugnantibus conciliare studeat: nec desint qui hūc
aphorismum Hipp. traditum esse dicant de eo vi-
ctu qui morbis longis debetur.

K 5

Fol. 33. Morbi verò ipsi, & anni tēpora &c.

AΝΤΑΠΟΔΩΡΑΣ dictio in omnibus exemplari-
bus græcis reperitur, quam per commutatio-
nes reddidimus aut si placet vicissitudines, aut red-
ditiones. Quam lectionē non nouit Galenus, sed le-
gisse constat ἐπιδωρας aut ἀντεπιδωρας, id est ac-
cessionū inter se accretiones: quæ lectio apertius mi-
hi videtur Hipp. mentem ostendere. Ad utrāque e-
nim victus rationem vniuersalem scilicet & singu-
larem constituendam quantū anticipent tardentve
& plus miniusve durent, vehemētius aut remissius
affligant sequentes accessiones scire medicum oportet.
Tamen si idem quoque præcedēs significare possit.
neque enim de anticipatione aut duratione aut
vehementia accessionis indicare possis nisi altera
accessione expectata, quæ nihil aliud est quàm præ-
cedentis commutatio seu vicissitudo. Adde etiam
quod in multis febribus medici antequàm quicquā
statuant secundam expectare accessionem cogantur.
Nos itaque utramque temperauimus lectionem &
in litera Hippocratis reddidimus, Periodorum pro-
portionis inter se observatio. & in Gal. commēto,
Commutationes vertimus.

Fol. 74. Quæ matura coctaque sunt
medicari.

ΠΕΡΟΤΑ vocat materiam noxiam ad modera-
tionem redactam & à benigna separatam
atque

atque per vias conuenientes ad exeundum prepara-
tam. Duobus itaque modis crudū dicitur & quod
à moderatione abest: vnde pituitosi humores frigi-
di, crassi & lenti: & biliosi tenues, calidi & acres
crudi dicuntur. & quod nōdum est ad expulsionem
per viam commodam preparatum. Nam alio inquit
aphorismo, Corpora si quis repurgare velit ea flu-
xilia reddat est necesse. Et Gal. ipse de tuenda va- ^{In his qui}
letudine eos dicit qui crassos & lētos humores habēt ^{crassos ac}
congestos, medicandos non esse: quod purgatio in ta- ^{lentis & san-}
libus tormina adferat & animi deliquia, ^{humoribus} cum eo ^{puris quod sufficit}
quod propter humorum crassitiem & frigiditatem ^{tormina}
nihil aut certè parum educatur ex corpore. Eadem
de causa nec mouere nec lauare eos oportet qui in
primis venis crudorum habent copiam. Siquidem
motus in totum corpus agit, & à medicamento pur-
gante excalfacti & exagitati humores in omnem
corporis partem feruntur: ob eandem causam san-
guinem his non mittit in quibus suspicio sit crudita-
tis in primis venis. Biliofi vero humores nunquam
incrassari debent nisi cum eos sistere volumus, sed
attenuari: & si acriores fuerint eorum obtunden-
da & frenanda acrimonia. Nam Galenus ipse etiā
in materia calida & biliosa prius quā purgante
medicamento vtatur dat que attenuent & desic-
cent etiam, quod mireris, cū calore manifesto, qua-
lia sunt Thimum, Origanum, Pulegium. postea ex-
peditis ad excretionem vijs & fecibus per Ecco-

ANNOTATIONES.

protica deturbatis si sponte non subeant, medicamentum purgans exhibet pro peccatis humoris natura. Aduertendum tamen est ubi materia dyscrasie, id est sua instabilitate aut qualitate molesta ad sui excretionem stimulat, aut ne a parte ignobili in nobilem & principem decumbat metus est, aut est venenosa, tunc citra moram aggrediendum esse ad humoris huiusmodi vacuationem.

Fol. 85. SOMNVS & vigilia modum si excefferint, malum.

KΑὐτὸν ad finem additum & ad σπουδαίων & ad αἰσίων referri debet. Siquidem somnus immoderatus malus ut signum, quia & materie copiam & virtutis infirmitatem significat, ut causa quia materie copiam auget ne ea digeratur prohibens. Sic vigilia mala ut signum quia cerebri siccitatem indicat: ut causa quia eam auget digerendo.

Fol. 86. SPONTANEA LASITUDINES morbos denuntiant.

Tanta est materie vel quantitate vel qualitate vel utraque peccantis copia cum virtutis imbecillitate, ut & viscera ipsa aggrauet & in partes inter musculos, & articulos ipsos redundet. Philotheus tensoriam lasitudinem ortum habere dicit ex flatuosis spiritibus, ut ulcerosam ex acri & mordaci materia, & tertiam (quam ipse ἐσορο-
πώδην

ANNOTATIONES.

ἡ δὲ ὥσπερ appellat quod per eā ossa ipsa contundi frangique videantur,) ex crassa & terrena. Lassitudo que legitime exercitationis terminus est citra fatigationem, sola quiete recreatur. Laboriosæ autem lassitudines apothepiam per unctiones, frictiones & balnea desyderant ut dictū est tertio de tuenda valetudine. Spontaneæ verò prophylacticam ferè postulant.

Fol. 95. IN FLUXIONIBVS
alui, excrementorum &c.

Mala etiam excrementorum fit mutatio cūm perliquida fiunt, albicantia, pallida, spumantia, nigra, exigua, glutinosa, liuentia, per rubra, pingua & valde olida.

Fol. eod. VBI fauces dolent, aut &c.

Per tres exprobris stercus intelligit & urinam que si biliosiora visa fuerint obortis in corpore tuberculis aut faucibus dolentibus, argumento sunt magnæ in corpore talis humoris copie. Alioqui si nihil tale appareat, sed qualia in sanis visa fuerint, significatur naturam pauca quedam ad cutim propellere eo modo quo per crism fieri solet.

Fol. 113. FAMEM thorexis soluit.

Fames quedam est animalis totius scilicet ventriculi ac potissimum oris ipsius appetētia, tum temporis maximè excitata quum exinanita ventriculi capacitate eius in sese considunt latera, aut in-

ANNOTATIONES.

teriores eius recessus & quasi rugæ proprio con-
sumpto humore aruerunt. tum enim ventriculus se
suamque capacitatem replere & succi utilioris
quippiam & conuenientis in suos sinus recondere
desyderat: aut sursum ex liene per vas inde ad supe-
riorem ventriculi partem pertinens reiecto succo
melancolico exugi & quasi constringi se sentit os
vetriculi. quam rem ars imitata, in cibi fastidio ad
irritandam sollicitudinemque gulam simile quiddam
& proportionem respondens illi succo melancolico
excogitauit, quale acetum, omphacium, aratorum
granatorumque succus & similia appetentiæ irri-
tamenta. Atque hæc secundum naturam habent a-
nimales cibi appetentiæ. Nam si ventriculi sinus
illi interiores frigidis & melancholicis & acidis in-
farcti fuerint humoribus & ipsius os præsertim
ijsdem imbutum, tum deprauata quedam & vitio-
sa fit appetentiæ, quam famem insatiabilem Gal. ap-
pellat & medici nonnulli caninam vocant, quæ prius
non sedetur quam humoribus illis repurgatus fuerit
ventriculus, aut ijsdem cocti & mitigati fuerint ci-
barijs vetriculi calorem citra adstrictionem vllam
fouentibus & augentibus, quale vinum est quod Gal.
propinandum esse iubet. Nam λικῶν nomine Hippo-
crati talem appetentiæ deprauationem appellatam
esse putat. Altera fames est naturalis quedam ap-
petitio omnium corporis partiū: cum inanitas videli-
cet naturali quodā desyderio refici appetunt. quam
quidem

ANNOTATIONES.

quidē nutritione sola, id est sanguine per corpus par-
tis cuiusque effuso dum in eius substantiam conuer-
titur satiari constat inter omnes medicos & philo-
sophos. Animalem verò non modò sanguis sed &
quicquid qualitatis cuiusdā suauitate præditum est
compefcit. Quæ cum ita sint solam illā deprauatio-
nem animalis famis λικῶ nomine hoc aphorismo in-
telligendā esse multis contendit Gal. quæ eius dicta
quanquā sunt verissima, simplicior tamen videretur
aphorismi expositio si tã animalem quàm naturalē
ab Hipp. intellectam esse diceremus: vt exemplum
quoddam sit hic aphorismus eius quem suprā posuit
his verbis, Facilius est refici potu quàm cibo: idem-
que vtroque sed hīc particularius, illic vniuer-
salius dicatur. Nam si Galeno etiam auctore
vinum τὰ ξυστά τε καὶ ἀθροώτατα alit, ipsum pro-
fectò præsertim generosius famem quamcumque
promptissime sedabit. Nec obstat quod Gal. hoc lo-
co dicit vinum ijs qui propter longam inedia, aut
largum sanguinis fluorem, aut aliam quāuis vacua-
tionem esuriūt, si ante alia edulia bibatur nocentif-
simum esse, vtpote quod ventriculi os & totum ge-
nus neruosum ledat conuulsionesque accersat &
deliria. Nam in ijs demum hæc eius dicta locum hæ-
bent in quibus naturā sensile admodum & infirmū
est os ventriculi, aut longo morbo debilitatū & ac-
cisum totum genus neruosum. & vinum quod bibi-
tur ex ijs est quæ potentissima & vetera habentur

¶

non semel atque iterum sed sæpius tale vinum ante alia cibaria præsumitur. Alioqui vinum substantia crassiusculum & colore rubrū ijs etiam qui viribus defecti sunt aut longa dysenteria debilitati parcè potum profuisse experientia notū est. Huc adde quòd deprauatam illam appetētiā quam quidam caninam vocant præstiterit medicamentis ventriculo expurgando comparatis sedare quā tali victus ratione qualem in suis commentarijs Gal. præscribit. Hæc & huiusmodi alia faciunt vt aphorismum de quavis fame intelligendum esse arbitremur.

Fol. 132. Qui aduersa valetudine abundè &c.

Quamquam analepticus est Galeno uterque aphorismus præcedens videlicet & præsens, posterior tamen de ægrotantibus quoque dici posse videtur, vt in febre quotidiana correptis & alijs à cruditate & cacochymia febribus usu venit. Nā si quis initio copiosiore cibo vtatur cū prauis humoribus oppletus sit, adeo crescent ciborum additione, vt ventriculi os obtundentes appetentiam tollant, atque in deterius eger abeat, quā si per initia à cibo abstinuisset. In hoc siquidem ad superiorem cacochymiam nihil adiungitur, nec ab ea coquenda cibo intempestiuo auocatur natura. Hinc tamen excipiendū sunt qui ex inedia & sanguinis incipiente corruptione laborant.

Fol. 133

Fol. 133. In quouis morbo valere ratio-
nem &c.

Quam huius aphorismi litera sententiam pri-
more inspectione præse ferre videtur, eam
secutus Galenus ad facultatē tam animalē quā
vitalem & naturalem aphorismum retulit: quasi
Hippocrates diceret, In quo morbo tres illæ facul-
tates integritatem suā & robur seruant, bene tum
de ægri salute sperare, vbi infirmæ inualide quæ fue-
rint, malè de ægro sentire oportere. Verū si quis eā
propius inspectam examinet & quam cum apho-
rismo qui proximè præcessit consensionem habeat
consideret, is fortasse aliud quiddam comperiet sibi
voluisse Hippocratem. Primum enim cum morbi
propriū sit partiū actionem ledere, qua læsa earum
robur seruari nequeat, per febres omnes atque ab
intemperie calida & frigida factos morbos inte-
græ persistere non poterunt naturalis vitalisque fa-
cultas, sed ne animalis quidem interdum illæsa per-
maneat præsertim si intemperies sit magna. Quo
fiet vt organicis solum morbis veluti calculo vtro-
que & arthritide locum habeat aphorismi pars vl-
tima. In his enim facultates illæ duæ firmæ ac robu-
stæ possunt permanere. Huc adde fallax & natu-
ralis & vitalis facultatis roboris indicium sumi
ex τῶν πρὸς τὰς οὐρίων ποσσοφὰς ἐτοιμότητι,
sed illius longè certius ex vrinis & stercore firmi-
tatis aut imbecillitatis signum, huius ex pulsu mini-
mè

mē fallax indicium peti posse. Nam phrenitici autē
de quicquid appositum est comedunt ac bibunt, ca-
terique quibus non immodicē refrigeratus est sto-
machus ad ciborum sumptionem sunt prompti. Eodē
facit quod superiore aphorismo, siue is de egrotan-
tibus, siue de conualescentibus solum, siue de utrius-
que intelligi debeat, illam ad cibum sumendum pro-
ptitudinem morbi initio minimē probabat, sed absti-
nentiā potius & inediā, quia aegri facilius ita
morbo defungerentur. Sensus igitur quem ex Hip-
pocratis litera elicimus talis est, In quouis morbo
valere rationem rectēque ad ea quae sumuntur ha-
bere bonum, quasi diceret, Si praequam quod ini-
tio cibum sumunt, etiam non discernant nec de eius
bonitate iudicent (eo enim significatu interdū vox
διὰ νοῦν accipitur Græcis auctoribus) sed heluātis
modo ingerant, nihil quod apponatur respuēs, tum
id mentis malē sanē certum erit indicium. Hæc no-
bis visa est congruere sententiā, non quod Galeni in-
terpretationem reiiciendam putemus, ea enim eru-
ditionis est plenissima, sed ut lectori utram velit eli-
gendi nostrāne ut loco magis consentaneam an il-
lius ut doctiorem, sed minus loco præsenti convenien-
tem daretur potestas. Nos & alterā possumus ad-
ferre explicationem, In omni morbo ὃ ἐξ ὧν τὸ
διὰ νοῦν, id est vim animalem sanam validāque
esse omnibusque suis munijs rectē fungi: & ὃ ἐν
ἐχέῃ πῶς τὰς ὑποφύσας id est naturalem virtu-
tem

tem cibo sumpto recreari & meliusculè habere, nō autem statim reuomere aut infernè deijcere, vt in ijs sit quibus propter humorum acrimoniā & morsum venter aut intestina vlcerata, aut aliter quouis modo malè affecta cibi contactu non ferūt. non statim incallescere & incendi, vt fit in febribus hecticis. non denique grauius habere, hæc inquam si absint, illa verò adsint in morbis bonum. Hæc simplicior est explicatio nec multum à Galeni interpretatione est aliena.

Fol. 140 PAVLO peior, sed suauior cibus & potus, &c.

ET si hoc aphorismo aliquid Hippocrates egrotantibus ad voluptatē indulgere videtur, id tamen in speciem non etiā re ipsa facit. Nam quæ libentius & maiore cum voluptate esitamus ea etiam si paulo deteriore naturam habeant facilius coquimus. Quantopere autem egrotantium intersit sumptum cibum bene concoqui neminem ignorare puto: ne forte quispiam vt plus quàm par est egrotis obsequatur ex hoc aphorismo ansam arripiat quiduis egrotantium cupiditati indulgendi, etiam cum magno ipsorum detrimento & noxa in posterum non facile sarcienda, vt ab ipsis videlicet maiorem mercedem accipiat. Nam vt pulchrè quarto in sextum Epidemion commentario docet Galenus, In ijs seruire egrotorum cupiditati ipsisque morem gerere licet quæ vel sunt profutura (quod hîc præcipit Hipp.

Hipp.) vel non multum incommodatura, vel à quibus apportatum dānum postea facile sarciri queat, idque solum facere oportere. Ὡς καὶ οὐρανὸν ἐν πλεῖστας ἐνέκα id est ut in ceteris confidentius se nobis permittant & obsequantur ægri, in ijs maxime quæ ad eorum sanitatem magnopere facere videbuntur. Nam quantum ad omnem curationem referat ægrotum habere morigerum & obsecundantem, qui & medicum suspiciat & ei de salute sua fidat norunt ij qui aliquando non solum morbum sed ægrum quoque repugnantem & refractarium sunt nacti. Ne igitur æger si quæ vehementius concupiscit planè denegentur, medicum propterea oderit & auerfetur, aut prescribentem non audiat, ex ijs quæ vehementer appetit aliquid dandum, siquidem id valde non sit nociturum: cum ea tamen, prefatione ut noxam, quantacumque ea sit futura, intelligant ægrotantis propinqui & familiares. Se enim ideo ipsi dare morēque gerere, ut eādem cum ipso in reliquis morigerationem paciscatur & reposcat. Nonnullos enim inquit Galenus quia accepissent in ceteris paruisse memini. Sic frigidam idem ait in illis morbis concessi in quibus post diem vnum ipsius esset usus tempestivus: in eo solum gratificatus laboranti, quod peropportunum frigide potandæ tempus non expectaret. Sic in balinei, vini & ceterorum id genus usu feci. Si verò aut omnino, aut post vnum diem horum nulli sit locus minime tum ægrotanti

tanti gratificari conueniet.

Fol. 151 QVOTIDIANIS
laboribus assueti, &c.

A Nimaduertendum Hippocratem voces πόνος & πονέειν diuersis locis alia atque alia significatione usurpare, quæ ne multiplici acceptione dubitatione lectoribus pariant, paucis hîc earum homonymiam distinguere placuit. πόνος ἢ βλάβη læsio, ut γὰρ ὁ νοσήματι ὑπὸ πόνου ποιεῖται, δα-νάσιμον. πόνος item ὁ κόμας ὁ κόπος lassitudo, quale est γὰρ πᾶσι λινῆσαι τὸ σῶμα ὁ κόπος ἀρχὴ πονέειν. Item πόνος ἢ ὀδύνη, ὡς δύω πόνου ἅμα γιγνομένων μὴ ἢ τὸν αὐτὸν τόπον ὁ σφοδρότερος ἀμεινός τ' ἑτέρου. ὁ αὐτὸς τὸ γυμνασίον, ut οἱ εἰθισμένοι αὐτὸ συνήθεις πόνους φέρου. Quo aphorismo Hippocrates ut sequente etiam, consuetudinem quum alias semper, tum in ratione victus instituenda maxime & corporis impetranda exercitatione imprimis spectandam esse docet, utpote quæ tanquam altera & aduentitia natura tantum propemodum ac natura ipsa possit.

Fol. 173 CONTRA vero si australis hyems & pluuiosa & tepens fuerit, &c.

Quod vox εὐδῖος accentu in penultima circumflexo significet tepens & clemens & madore blandus & gratus quasi εὐ δέουσι tum vocis ipsius etymon, tum dictio ἀλέα quam suis in hunc

L

aphorismum commentarijs usurpauit Galenus statim postquam χυμῶνος ἐνδιῶν meminisset, & ratio denique ipsa satis demonstrare possunt. Primum enim vox ἀλεα Græcis idē est quod μετρίος μέγας, tepor, calor madore blādus et clemēs. cuiusmodi aëris clemētia propter imbres qui Martio ferē, Aprili et Maio fiūt accidere interdū solet. Deinde quia imbres quos Notus aduehit nō omnes moderate calent sed frigent interdum, non abs re Hippocrates post ἐωμεβος (qua dictione sola notatur humiditas) subiunxit ἐνδιῶς, quia sola humiditas summis tantum corporis partes humefacit non laxat nec emollit nisi calorem moderatum cōiunctum habeat. tum enim non solum corporis superficiem, sed interiores quoque partes laxat, emollit & humefcat: qualiter affici corpora per hyemem ἐνδιῶν Galenus est auctor. Hæc breuiter adnotare visum est propter quosdam qui alios cauillandi & nominatim etiam magni nominis viros taxandi occasionem captant ex re qualibet & leuiuscula. Quicquid enim isti comminiscantur & congerant ad rem parum faciēs, nunquam tamen conuincere aut probare poterunt hoc loco Hippocrati primum, deinde Galeno eius interpreti dictionem ἐνδιῶς usurpatā non esse.

Fol. 213 IUVENIBVS sanguinis expuitiones, tabes, &c.

Τῶν

Tὸν νεανίσκων nomine intelligendos esse τὰτε
 μειράκια καὶ τὸς νέους, id est adoleſcētes &
 iuuenes tum rei veritas vtrique ætati cōmunis, tum
 Galenus ipse aphorismo 9. lib. 5. & Celsus cap.
 5. lib. 2. qui aphorismum hunc conuertens adole-
 ſcentiæ & iuuentutis meminit, satis indicare pos-
 sunt. Quin Hippocrates ipse voce vsus hypocori-
 ſtica τοῖσι δὲ νεανίσκοισιν satis ostēdit id nominis se
 ætati vtrique accommodare: vel dicendum, τῶν
 νεανίσκων nomine adoleſcentes potius intelligendos
 esse, quandoquidem αἱματός ὡς ὕγιες καὶ φθίσιες
 καὶ ἐπιληψίαι adoleſcentiæ sunt morbi potius quàm
 iuuentutis. Quare rectius mihi facere videntur qui
 hoc loco τοῖσι δὲ νεανίσκοισιν adoleſcentibus con-
 uertunt, quod & ipsi erant facturi nisi commen-
 tarium quoque Galeni habuissemus conuertendum,
 qui vt intelligatur interpretationem quam secuti
 sumus requirit, non quam rei veritas postulare vi-
 deatur.

Fol. 306 QVIBVS in vrina subſi-
 dent fabulosa, &c.

ARenule cum vrina excrete sæpe in vesica,
 sæpiſſimè in renibus, interdum in iecore etiā
 & venis vitium esse significāt. Has sic distingues,
 Quæ propter sanguinis in iecore aduſtionem cum
 vrina exeunt subtiliores esse solent raròque subſi-

ident sed ad matule herent latera. Hæ per ardent
febres sæpe meuntur, interdum etiam per sanitatē
in quibus iecoris calor est feruentior. In pueris &
adoleſcentibus ferè ex veſica redduntur arenosa
colore ſubcinericio & punctilis dolor veſicam ſti-
mulat & vrina intercipitur. Siquidem ſolet ea ætas
peculiariter veſicæ calculo laborare. In adultis ve-
rò præſertim ſi naturā ſint aluo adſtricta & opi-
mo corporis habitu, & in ſenibus excernuntur ſa-
bulosa ex renibus colore ruſo, & dolor grauis in
renes incumbit, & pro conſuetudine ferè profluat
vrina niſi vterque ren lapidem habeat: qui ſi ma-
gnus eſt directum cruſ ferè torpet, & vbi magna
ſub ſole corporis fatigatio aut iactatio præceſſit ſan-
guis meuntur. Omnium v. & lapidum ex ijs concre-
ſcentium eadem tum materia eſt humorum craſſi-
tudo, tum cauſa efficiens calor præter naturam. Et
qui calculo laboraturi ſunt ijs primū vrine ſunt
aquosæ quia obſtructis renibus à craſſa materia
veluti per tenue aliquod cribrum effluunt: poſtea a-
renosæ quæ quādiu perſeuerant non generatur la-
pis. Siquidem is aliud nihil eſt quā arenarum
corpufculorum eodem congeſtorum & in-
uicem conglutinatorum multitudo:
quæ ſi diſſoluatur tum acer-
uatim & confertim
prodeunt a-
renæ.

Fol. 323. CALIDVM frequentiore vsu
hæc inuehit incommoda &c.

TAmetsi presens aphorismus Hippocrati scri-
ptus esse videatur maximè de nimio & fre-
quentiore balnearum vsu, quibus plurimum veteres
delectatos esse & quotidie adysse tum eorum de-
clarant scripta, tum in hunc vsque diem ductuum &
canalium restantia vestigia ostendunt, per quos in
pruinas & publicas ades deriuabatur tepens aqua
ad balneorum vsu: mihi tamen generalius accipi
posse videtur. neque enim sola aqua calida enume-
rata affert mala sed cetera etiã calidiora tam sum-
pta intrò quàm admota aut corpori occurrantia.
Nam vinum frequentiore vsu τὸν θερμὸν ἀνὰ πρῶτον
& τὸν ὑγρὸν ἀνὰ δεύτερον cõciliat. quod hominum vi-
no nimium deditorum tremule manus & lippietes
tumentesque oculi indicant. Partium enim tenuita-
te altius subiens nervosa ea grauiter offendit, &
vaporibus & fumis in caput sublatis ipsum neruo-
rum principium frigefacit & humectat. Quod alia
etiam calidiora faciunt. Constat quoque fœtum cor-
poris nimium & vestes pelliceas natiuum calorem
languidiorem reddere & minuire: unde actiones
quoque animales labefactari accidit.

Fol. 337. MULIER in vtero ferens
secta vena abortit, &c.

Non prohibetur hoc aphorismo pregnantī ve-
nam omninò non secandam, affectu phlebo-

tomiam postulante, vt angina, pleuritide, sed temere id fieri non oportere, minus que sanguinis detrahendum esse, quàm si vterum mulier non gestaret. Quin nonnulli ob sanguinis copiam non concipiunt, aut si concipiant abortiunt: in quibus secta vena conceptionem adiuuat, & abortum prohibet, modò virtus, corporis habitus, victus precedens ratio & cæli status hoc ipsum permittant.

Fol. 373. L A C P R A E B E R E capi
te dolentibus febriculosis &c.

L Ac facile vaporat & in peccantem vertitur humorem si calorem ingentem nanciscatur, vnde omnibus è capite causarijs, comitialibus, vertiginosis, nervorum vitio laborantibus: omni feбри humoralis, splenicis & hepaticis nocentissimum. Renes præterea & dentes offendit, calculi gignit, eius denique vsus parū tutus, paucissimosque reperias qui non male ab eo afficiantur. Probè verò coctum multum nutrit & succum laudabilem præbet corpori, verum dum coquitur hypochondria attollit & caput tentat. Serum tamen lactis sale & melle conditum exhibuit Gal. murmurantibus hypochondrijs & profuit ita citata aluo. Tabidis verò citra magnam febrem & præter modum extenuatis lac præsertim asininum aut caprinum recens emulctum & cum saccharo rosato præbitum conuenit.

Fol. 449. Q V I B V S longo coxendi
cum dolore &c.

Dict

Dictionis Hippocraticæ proprietates & ratio ipsa suspicionem mihi afferunt aliter interpretandi aphorismi. primum ἡ μὲν ἴα proprie est τῆς κεφαλῆς περίττωμα, id est lentus ille & frigidus humor quo per nares cerebrum expurgatur, qui quæ pueris maxime & ijs qui humidiores sunt cerebro assidue promanat: improprie tamen pro quouis phlegmatico humore accipi posse non inficiamur. Deinde ἐπιγίνωσται verbum quo pro superuenire, sequi & interuenire utitur non iam collectam coxæ acetabulo lentam pituitam, sed colligendam significat. Quæ igitur humor qui nondum coaceruatus est (quantum per morbi longitudinem coaceruari potuit) quod femoris caput coxa excidat in causa esse potuit? iam verò si longa ischiade laborantibus ischion excidat, necesse est multo antè aliquem in articulum humorem affluxisse qui dolorem faceret, & ut femoris caput excidat lentum ipsum esse oportet: siquidem emollita sunt & laxata vincula quæ articulum firmabant. Quomodo igitur superueniet quem antè fuisse oportet? quin etiam illud ἡ γὰρ πάλιν ἐμώϊσται certè superuacaneum erit: aut si hic necessarium existat, in sequenti quoque aphorismo necessario addendum erit. Quæ cum ita habeant nostra coniectura est in hanc sententiam explicandum esse aphorismum. Quibus ischiade diuturna laborantibus ischion excidit & rursum acetabulo recipitur, his humor qui è capite & spinali medulla descendebat &

vincula laxabat per nares expurgatur. Ita enim natura per materię auersionē morbos ex rheumatismo pēdentes sepe per se sanat. Nā facile ubi nihilominus influit amplius partis calor quod restat cōcoquit & discutit. Quam explicationem si recipiamus illud ἡ γὰρ φύσις ἐμωρύνει (quo verbo Hippocrates tertio de articulis pro sponte naturę restitui & suo loco recipi usurpat) locum hīc habebit, alioqui superuacaneum vel potius cum rei euidentiā pugnans. Quandiu enim laxa & incontenta manebāt vincula, articulus firmari & restitui in integrum non potuit. Quin totus etiam aphorismus erit superuacaneus. Nam sequēti cōtinebitur. Vnde Gal. ipse in commento ex ambobus vnum faciendum esse iubebat. Ad postremum ex nostrā interpretatione modus alter curandę ischiadis docebitur per naturę imitationem: quum si alterā explicationem admittas, nullam aut certe parā uiam eamque sequenti aphorismo comprehensam utilitatem habeat.

oratio.

*

FINIS.

INDEX EORUM QUAE
CONTINENTVR IN

HOC OPERE.

RS
9

Bortus sine manifesta occasione, causa, fol.

349

Abortiunt grauidæ præter naturā tenues.

348

Abortus quando fiunt. 173. & quare.

174. & 337

Abortus quando timendus. 339

Abortus futuri signum. 342

Abortus gemellorum quomodo cognoscatur, uter abortia-

tur. 343

Abortus cause. 468

Abortus quibus de causis fiat. 222

Abscessus fiunt in febris longis. 504

Abscessus in articulos quæ urina liberat. 298

Abscessus secundum aures quibus fieri consueuere. 299

Accessiones & status morborum quas habeant indicationes. 33

Accessiones tertianæ exquisitæ ultra quod tempus non pro-

tendantur. 281

Accessionis magnitudo & uehementia idem. 37

Accessionis secundæ supra præcedentem incrementum in

tribus spectatur. 37

Acidum uinum quando pristinam recipiat naturam. 103

Acutarum febrium signa mala. 287

*

INDEX.

Acute febres magnis siccitatibus fiunt.	165
Acuti morbi semper cum febre.	28
Acuti qui uocentur morbi.	453
Acuti morbi raro sine febribus reperiuntur.	108
Acuti morbi periculum.	78
Acutis in febribus frigus partium extremarum malum.	453
Acutis ualde morbis incipientibus quid faciendum.	232
Acutis morbis spirandi facilitas saluberrima.	119
Acutissimi morbi et exitiales per autumnum fiunt.	167
Acutorum affectuum cum febre quasi gementium suspiria mala.	445
Acutorum morborum crisis et natura.	117
Acutorum morborum quatuor repentinae mutationes.	118
Acutorum morborum natura duplex.	107
Acutorum morborum non omnino sunt certe praedictiones.	107
Acutos morbos simplices quos uocet Hipp. et quos non simplices.	119
Aestas singulis morbis celeritatem, hyems uero tarditatem addere solet.	36
Aestas senibus confert	193
Aestatem siccam et aquiloniam, Autumnum uero pluuiosum et australem quae incommoda sequantur.	177
Aestate superiorem potius, hyeme inferiorem purgare conuenit.	229
Aestate qui morbi grassentur.	197
Aestate qui bene habeant.	193
Aestatis initium Vergiliarum est ortus.	183
Aetas quae morbo magis extenuetur.	127
Aetas omnium optima.	193
Aegri qui ad purgationes inepti.	79
Aegris quibus non dandus cibus.	70
Aegris	

INDEX.

Aegris aliquando in cibo & potu obsequendum.	140
Aegritudo quid.	86
Aegrotantes quando periclitentur in quartana incidere.	172
Aegrotantibus cur precipiantur uigilie.	82
Affectio tabida maxime per autumnum deprehenditur.	200
Affectiones quæ extenuante uictu curantur.	341
Affectiones diurnæ.	35
Affectus qui insuppurabiles.	329
Alendi interdum laborantes in morbi uigore.	31
Alica quale alimentum præbeat.	105
Alimenta quæ celeriter nutriunt, citissime quoque excernuntur.	103
Alimenta crassa, & lenta hisq; contraria quam habeant naturam	107
Alimenta tardè nutrientia.	ibidem
Alimenti duplex excrementum	185
Alimenti pars humida & serosa ad quid apta.	185
Alimenti multiplex acceptio.	345
Alimento proprio & familiari quæque pars alitur.	99
Alimentum tertium omnium maxime proprium est alimentum.	99
Alimentum quibus plurimum debeat & quibus uice uersa paucum.	48
Alui profluvia à quo humore oriantur.	216
Alui excrementum quod sit optimum.	44
Alui fluores quando potissimum fiant.	170. & 185. & 198
Alui profluvia puerulis quando accendant.	205
Aluum humectari quibus signis deprehendatur.	297
Aluus humectus in iuuentute siccatur in senectute & è contrario.	109
Aluus exiccatur ab aquilonia tempestate.	191
Amaritudo oris cuius symptoma existit.	239

INDEX:

Anaxionis morbo laterali laborantis curatio.	40
Angina correpto si tumor appareat in collo, bonum.	423
Angina Cynæche & cholera, & tetanus peracuti sunt morbi.	35
Anginæ quo anni tempore magis fiant.	195
Anginæ autumnales.	199. & unde. 201
Anginæ assiduæ imbris proveniunt.	185
Anhelatio fit per autumnum.	199. & qua ex causa. 201
Animi defectio ab eruptione tuberculorum.	457
Anus nervosa est.	331
Anxietudinem uinum epotum aqua temperatū soluit.	497
Aphoristicum docendi genus quid.	126
Aphthæ quid sint.	200. & 203
Αἰσθησις antiquis quid significet.	71
Apoplexia unde fiat.	197
Apoplexia morbus acutus absque febre.	108
Apoplexiam fortem nullo prorsus modo, debilem ægrè curare poteris.	143
Apoplexia quibus familiaris.	218
Apoplexiæ causa.	144
Apoplexia quid admiratione dignum habeat.	ibidem
Apoplexiæ quæ hyeme contingunt.	202
Apoplexiæ quando timendæ.	185
Apoplexiæ omnes unde fiant.	143
Apoplexiæ proxima est uertigo.	192
Appetentia cibi in senibus minor unde progrediatur.	112
Apoſitia quid.	238
Aqua quæ leuissima.	334
Aqua frigida quos affectus leuat & extenuat.	333
Aqua quo pacto dicatur levis uel grauis.	334
Aquiloniæ tempestates cogunt corpora firmantque.	191
Aquilonis incommoda austrinis longe minus nocentia.	191
Aquil	

INDEX.

Aquilonis incommoda.	162
Arcturus suo ortu autumnno dat initium.	183
Ardentes febres æstiuo tempore fiunt.	198
Ardores pro febribus à quibusdam exaudiuntur.	460
Aromatum suffitus caput ferit.	336
Aromatum suffitus muliebria ducit.	335
Arteriarum humorum uenarumque ad neruos & contra fit translatio.	410
Articulorum dolores quando fiant.	185
Ascarides & lumbrici in quibus & unde ortum habeant quidue sint.	209
Asthma quid sit.	208
Asthma quibus accidat & quid sit.	215
Agricus quid.	71
Atræ bilis indicia	408
Auditus grauis quibus fiat.	218
Auditam hebetant constitutiones austrinæ.	191
Aurium dolores quo fiant tempore.	198
Austri incommoda.	162
Austrinæ tempestatis incommoda.	191
Autumnales morbi.	195
Autumno qui gaudeant.	193
Autumnus multos æstiuos morbos creat.	200
Autumnus omnibus ætatibus malus.	194
Autumnus corpora refrigerat, cogit & densat.	69
B.	
Balbi alui profluuio maximè corripuntur.	418
Balborum tria sunt genera.	418
Balbutiei cause.	419
Balbuties in quibus interdum fiat.	419
Bilem flauam æstas copiosiore generat.	196
Bilem uomunt qui cerebrum habent uulneratum.	441

INDEX.

Bili atra per autumnum multi vexantur.	fol. 216
Bilioſe deiectiones quando ceſſent.	350
Bilis atra in morbis incipientibus ſi ſuprà uel infrà exierit pernicioſum.	244
Bilis ſincera raro euomitur.	441
Bilis qua ætate ſuperabundet.	214
Bilis atra autumnò copioſior generatur.	196
Bilis uomitus unde fiat interdum.	440
Bilis atra & ſuccus melancholicus differunt.	445
Bilis flaua quam delirationem faciat.	444.
Bilis atræ abundantis indicia, incommoda, & morbi.	226
Bilis ante ſeptimum diem criticè in ictero non uacuatur, 288. & cur ibidem.	
Boreæ utilitates.	191
Boreas frigidus & ſiccus.	191
Bulimus quid.	115
Bulle innatantes in urinis quid ſignificent & unde ſiant.	474
C	
Calculi generatio, proprius eſt puerorum morbus.	208
Calculo laboranti ſabuloſa ſubſident in urina.	306
Calidi ingenii qualitas ſalubris in pueris exiſtit.	51
Calidi partim dies & partim frigidi quos pariant morbos.	162
Calidum partibus perfrigeratione emorientibus eſt remedia.	330
Calidum quot modis accipiat.	49
Calidum in quo ulcere pus mouet maximum ſecuritatis indicium.	328
Calor innatus omnium actionum naturalium cauſa.	60
Calor naturalis quamobrem per hyemem augeatur.	57
Calor genuinus æſtate diſſipatur.	57
Calor	

INDEX.

Calor innatus quò copiosior est eò magis cibi appetentiam auget.	60
Calor sanorum qualis.	51
Calor innatus ab initio format animal & ad iustam magnitudinē perducit denique ad finē usque uitæ sustentat.	60
Caloris ui animantium uita continetur & regitur.	55
Caloris genuini substantia temperata.	51
Calor innatus ne alimenti inutiles reliquæ retineantur in corpore prouidet.	60
Calor uniuersus accessionum principijs in profundum corporis cogi solet.	82
Calor ambiens nostra corpora non solum quæ inutiliter sed etiam quæ secundum naturam se habent digerit & uacuat.	60
Calor natiuus quibus faciliè extinguitur.	147
Calor innatus quomodo nutriatur.	260
Caloris ingeniui substantia aërea est & aquea.	51
Caloris aduentitiij ignea est substantia.	51
Caloris innati plurimū quæ corpora habeant.	46. & 48
Caloris genuini substantia est temperata.	51
Caluis non fiunt uarices	421
Caluis si uarices accidunt rursus fiunt capillati.	ibidem.
Cancer fit ab atra bile.	17
Canceri occulti non curandi.	423
Cancrorum curatio duplex.	424
Capitis grauitas calido soluitur.	329
Carbones æstiuui.	170
Cardiogmos quid.	238
Cardialgia quid.	286
Cardiogmos quid.	286
Cartilago discissa non glutinatur.	404
Causæ foetus corrumpendi.	355. & 356

INDEX.

Causæ abortus euidentes.	349
Casibus incertis & inopinatis omnium hominum uita est subiecta.	154
Cephalalgia fit aliquando propter solum calorem.	292
Cerebri purgatio secundum naturam.	204
Cerebri excrementum per aures deriuare est præter naturam.	204
Cerebrum uulneratum sanari sæpè uidit Gal.	404
Cerebrum pertusum & perfectum lethale est.	403
Cerebrum infantibus & pueris per aures expurgatur.	204
Ceruicis rigide affectiones tres.	279
Chyli in sanguinem mutatio & nutritio qua anni parte fit melius.	57
Cibaria ingerere oportet pro caloris natiui copia.	63
Cibarijs pluribus qui uti possunt.	58
Cibi cum uoluptate sumpti quanta utilitas.	140
Cibi uirtus & commendatio est facile alterari & immutari.	334
Cibum Hipp. appellat fomitem.	55
Cibum adinere oportet in ipsis exacerbationibus.	32
Cibum qui plurimum appetant & assumant.	47
Cibus quando multus & raro dandus & contra quado paucus & frequenter.	67
Cibus præter naturam ingestus malo est.	98
Cibus uires augens.	23
Cibus uires conseruans.	ibid.
Cibus uires imminuens.	24
Circumspectione multa religionēque in acutorū principio purgandum.	78
Cochiones crisis celeritatem & salutis securitatem prænuntiant.	43
Cochionis debilis signum in pleuritide.	42
	Cochion

INDEX.

Cochionis signa semper bona.	42
Cochionis signa tanto celerius pristinam sanitatem homini pollicentur quanto celerius apparuerint.	45
Cochionis signa quam habeant naturam.	39
Coma quid.	83
Comatis & somni longi differentia.	85
Comitantium signorum duo uolumina scripsit Praxagoras.	45
Comitantium morbum symptomatum natura.	39
Comitalem morbum quæ uictus ratio soluat.	148
Comitialis morbi & apoplexiæ differentia.	148
Comitialis morbi & apoplexiæ quis humor efficiens.	148
Comitialis morbi & apoplexiæ generatio.	148
Comitialis morbus unde & quando accidat.	185
Comitialis morbus quo fiat tempore.	195
Comitialis morbus unde contrahatur.	196
Comitialis morbus autumnio etiam fit.	199
Concepisse mulierem maximum indicium.	353
Conceptionis impeditæ causæ.	350
Concoctio quo anni tempore fit melior.	57
Conditio morbi quomodo intelligatur & qualis.	34
Coniecturæ solertes & artificiosæ fallunt.	226
Consuetudo uniusmodi omnis periculosa.	154
Continuæ febres æstate fiunt.	197
Conualescentes si copiosiore cibo utantur non proficere & quid eius rei causa.	89
Conuulsione laborans febre superueniente liberatur.	279
Conuulsiones in acutis febribus malum.	287
Conuulsiones mitigantur calido.	329
Conuulsiones frigida largè effusa soluit.	353
Conuulsiones pueris fiunt dentientibus.	205
Conuulsioni febrem accedere satius est quàm contra.	123

INDEX.

Conuulsio & spasmus idem.	279
Conuulsio propter uigiliam mala.	463
Conuulsio & singultus unde fiant.	425
Cordis uulneratio lethalis.	403
Cordis diacope non coalescit.	404
Corpora soluunt & humectant austrina tempestates.	191
Corpora quando plus carnis & sanguinis cumulent.	61
Corpora concreta omnia ex quatuor elementis suam tempe- rationem sunt sortita.	52
Corpora humana refrigerat & densat autumnus, contra Ver.	69
Corpora humida plus imminuuntur quam sicca.	53
Corpora crescentia cur plurimo egeant alimento.	54
Corpora firmiora, agilia, & coloratiora audituque ualen- tiora faciunt aquilonia tempestates.	191
Corporis magnitudo uelut in iuuetute est speciosa, ita in se- nectute inutilis moles est.	156
Corpus siccus & terrenum fit quotidiano augmento.	51
Corpus puerorum minimum in se terrenae substantiae obti- net.	52
Corruptio attemperationem petit.	66
Cor antiquis pro stomacho nominatum.	286
Cotyledones quae.	350
Coxendicum dolores autumnu fiunt.	199
Crassae mulieres non concipiunt.	150
Crassi ualde natura breuiore uita fruuntur quam qui graci- les.	147
Crasis quibus uena ample.	148
Crises bonae quibus praesignificantur.	294
Crises indices qui sint dies.	121
Crifim septimo die futuram quartus dies indicat.	293
Crifima signa quae.	43
Crifima	

INDEX.

Crisis signa non semper bona.	44
Crisis septimo die futura quo signo deprehendatur.	293
Crisis quid sit & quomodo fiat.	94
Crisis quibus sit grauior præcedens nox, sequens leuior.	94
Crisis signa qualia.	44
Critici dies in puerorum morbis.	211
Cruda quid prænuntient futurum.	43
Cruditatis signa quæ indicent.	42
Cruditatem quæ urinae significant.	295
Cucurbitula quàm maxima ad mammas apposita menses in-	
hibet.	352
Cutim emollit calidum.	328

D.

Decolores menses indicant purgationem necessariam.	341
Decretorium & amicum quibus sit calidum.	329
Defectus adiectionem postulat.	66
Deiectiones quæ pessimæ.	241
Deiectiones quibus uariantur modis.	109
Deiectiones sinceræ secundum Hipp.	466
Deiectionem paruum significat mictus noctu plurimus.	309
Delirio tremores febrium ardentium soluuntur.	409
Desipientia ex uigilia malum.	463
Desipientia ab ileo malum.	458
Desipientia propter plagam in capite acceptam malum.	461
Desipientia ab ossis uulnere.	466
Desipientia à sanguinis profluvio malum.	457
Dentes plus affligunt gingiuas quàm paxillus infixus.	206
Dentibus frigidum inimicum.	325
Dentitionis tempore morbi.	205
Diacalamithes peculiariter utitur Gal. ad tardantes men-	
ses.	341
Diac	

INDEX.

Diacalamithes menses commorantes mouet.	ibidem
Ciacalamithes incidit & tenuat humorum crassitiem.	341
Diariae febres quae uocentur.	278
Dietae uniuersae instituendae scopi duo.	33
Difficultates intestinorum quo tempore fiant.	185
Difficultas intestinorum per autumnum quoque fit.	199
Difficultas intestinorum ab insania bonum.	455
Difficultas intestinorum quid.	392
Diuersae urinae uehementem indicant turbationem.	473
Doctrina aphoristicae uis & natura.	54
Dolentibus ab aliqua parte corporis & dolorem non sentientibus, mens egrotat.	87
Dolorem insuppurabilem frigidum facit.	326
Dolorem lenit calidum.	329
Doloribus lateris & pectoris, cæterarumque partium quantum ægri differant sciendum est.	393
Dormiens extrinsecus frigidior fit, contra uigilans.	83
Dorsali medullæ frigidum inimicum.	325
Ductus rectus quid sit Hipp.	72
Duplex ex somno læsio.	81
Dyscinesia quando generatur.	192
Dysenteria si ab atra bile incipiat, exitiosa.	246
Dysenteria à sincera deiectione, malum.	466
Dysenteria qui fiat.	247
Dysenteriae quibus fiant.	215
Dysenteriae quibus & quando fiunt.	174
Dysentericos cibum fastidire, malum.	392

E.

Ebrius si derepentè obmutescat quando moriatur.	314
Educenda quo maxime uergunt ducenda.	73
Elleboro poto, corpus mouendum potius quam quieti tradendum.	

dend.	236
Elleborum quibus dandum.	235
Elleborum potantibus si conuulsio fiat lethalis.	310
Elleborum citare uel sistere quando uolueris quid facien= dum.	237
Elleborus sanas carnes habentibus periculosus.	238
Elephantiasis inchoata quomodo curata Galeno.	437
Emortuas partes à frigore calidum iuuat.	329
Empyematis quid.	279
Empyematis & tabis paroxysmi quando fiant.	35
Epilepsia quando usque ad mortem comitatur.	316
Erysipelas ab ossis nudatione malum.	464
Erysipelas fit à flaua bile.	17
Erysipelas quando perniciosum.	348
Erysipelas non ulceratum frigidum iuuat.	331
Erysipelas foris intrò conuerti malum.	409
Erysipelatis symptomata.	464
Euacuationis quantitas duo habet indicia.	76
Eunuchi podagra non laborant nec calui fiunt.	412
Eunuchi podagra non laborant.	412
Euexia duplex.	19
Euexia athletarum quæ 19. & quomodo soluenda.	20
Euexia athleticæ quæ fiant.	20
Excrementa quando recte expurgentur.	61
Excrementum alui optimum.	44
Excreationes in febribus non intermittētibz quæ male.	272
Exhæmatosis hyeme & uere melior fieri solet.	57
Exquisite tertianæ febris iudicatio.	281
Extenuata corpora quomodo reficere oporteat.	83
Exulceratio uesicæ quibus significatur.	308
Exulcerationem uesicæ quæ indicent.	300
	F

INDEX.

F.

Facilitas & difficultas ferendæ inediæ quomodo accipian- tur.	46
Fame dominante, ab omni agitatione & labore uacua- dum.	96
Fanem caninam uini potio soluit.	113
Fames corpora siccant.	97 & 500.
Faucium morbi quid significant.	95
Fastidium cibi quando prægnationis indicium.	365
Febre ardente, laborantem rigor superueniens liberat.	280
Febres, in quibus certo die rigores repetunt, eodem soluun- tur.	284
Febres uehementiores quomodo percipiuntur.	277
Febricitantem quæ iuuant.	289
Febricitantibus quando fiant abscessus.	253
Febricitantibus ualdè lac non dandum.	376
Febricitantibus si morbus regius superuenerit ante diem se- ptimum, malum.	283
Febricitantibus purgans medicamentum noxium.	79
Febricitantibus lethale symptoma.	260
Febricitantibus quæ uictus ratio conueniat.	63
Febricitanti collum peruertere, quando lethale.	501
Febricitanti morbum regium accidere quoto die sit bonum. 285.	285.
Febricitantis spiritus si offendant quare malum.	289
Febriculosus lac noxium.	373
Febribus molestari quæ dicebatur ab antiquis.	298
Febribus longis lac conuenit.	374
Febris quæ iudicium habet difficile.	252
Febris tertiana citò terminatur.	34
Febris tertiana & legitima quæ.	281
Febris ardens quo fiat tempore.	280
Feb	

INDEX.

Febris non biliosa curatio.	482
Febris tertianæ uaria appellatio.	282
Febris ardens quo pacto à rigore soluitur.	280
Febris tertianæ & febris ardentis differentia.	281
Febris maior citius macilentos facit.	227
Febris quid sit & quem uictum requirat.	64
Febris quando soleat reuerti.	283
Febrium nota male.	286
Fœmina in coitu semen emittit.	232
Fluxiones diurnæ oculorum quo pacto sanantur.	381
Fœcunditas quibus indigeat.	368
Fœcunditatis & sterilitatis nota.	363
Fœmina imbecillior mare & frigidior.	382
Fœmina naturâ mare frigidior.	370
Fœminæ sinistra uteri parte, mares dextra gestantur.	351
Fœtum imbecillum aut ualentiorum quid demonstrat.	353
Fœtum perdituris mulieribus, mammae extenuantur.	354
Fœtum non esse sanum quando impossibile.	364
Fœtus unde uiuat in utero.	343
Fœtus masculus propter temperamentum ab initio calidius generatur.	351
Frigidum cerebro inimicum.	325
Frigidi incommoda.	325
Frigidum ut nix & glacies incommodat.	332
Frigido utendum in his unde fluit aut fluxurus est sanguis	331.
Frigidum ossibus inimicum.	325
Frigidum aduersissimum sedis affectibus.	330
Frigidum nervis inimicum.	331
Frigus aut calor in qua parte corporis inest ibi morbus.	267.
Frigus partium extremarum in morbis acutis malum.	453
Fract	

INDEX.

Fractis ossibus plurimum prodest calidum. 329

G.

Genæ tenuis particula discissa non coalescit.	405
Genitalium putredines æstate fiunt.	198
Gibbi ex asthmate aut tussi ante pubertatem, statim moriuntur.	433
Gingivarum pruritus dentitionis tempore fiunt.	205
Glaucomata cur senibus accidunt.	220
Graciles biliosi, & qua purgandi.	230
Grauedines & destillationes in ualde senibus coctionem non admittunt.	141
Grauedines & raucitates quo tempore anni expectandæ.	177. & 195. & 202.
Grauida secta uena abortit.	337
Grauidæ uteri os commouet.	353
Grauidæ quæ cum periculo & difficulter ferunt uterum.	359
Grauidæ quæ abortiant.	348
Grauidæ si fiat in utero erysipelas perniciosum.	348
Grauidæ quando purgandæ & quando non.	221
Grauidæ quando medicandæ & quando non.	221
Grauidam mulierem morbo acuto corripi, perniciosum.	337
Grauidationis notæ.	365

H.

Habitus Athletarum ad summum plenitudinis perductus lubricus est.	19
Hæmorrhoides diurnas omnino curati, tabis aut aquæ intercutis periculum impendit.	399
Hæmorrhoides si superuenerint insanis, insanie fit solutio.	407
Hepar regio morbo laborantibus durum fieri, malum.	428
Hepatis purulenti adusti notæ bonæ aut malæ.	485
Herp	

INDEX.

Herpetibus exedentibus calidum amicum & decretorium.	329
Horror à sudore non bonum.	455
Humectat corpora quies.	235
Humida siccis magis putredini obnoxia.	186
Humida substantia dissipabilis	52
Humiditas in aërem flatuosum sine calore mutari non potest.	234
Humor quisque abundans indicia habet propria.	17
Humor alienus à corporis natura, ipsum alere nequit.	91
Humorem redundantem ex colore licet coniectare.	17
Humores qui, & quibus purgandi.	437
Humores raro in aliam atque aliam partem transferuntur & fluunt.	75
Humores, qui quoquo uersum feruntur per corpus uacuare oportet.	74
Humores parte aliqua firmatos & impactos mouere non oportet.	222
Humoris redundantis internoscendi peritia unde petenda.	225
Humores & spiritus cum fuerint uacuati celeriter reficere oportet.	88
Hydropici omnes qui uruntur aut secantur si pus aut aqua uniuersim effluxerit omnino moriuntur.	410
Hydropici autumno fiunt.	199
Hydropicis tussis superueniens, malum.	422
Hydropis aquosi generatio.	234
Hydrops siccus & tympanias idem.	233
Hydrops siccus unde fiat.	233
Hydrops ratione translationis materie mania est remedium.	455
Hydrops qui fiat.	399
Hydrops quo pacto aliquando curetur.	480

INDEX:

Hyeme qui morbi fiant.	177
Hyeme & uere somni longissimi.	56
Hyeme in animantis corpore omnia rectè geruntur.	61
Hyeme cibi appetentiam maiore habent homines eiusdemq; concoquendi facilitatem.	57
Hyeme melius concoquimus.	59
Hyeme qui generantur morbi.	202
Hyemi principium Vergiliarum facit occasus.	183
Hyemis australis & pluuiosa incommoda.	173
Hyems morbos producit.	36
Hyems succo & sanguine incorrupto corpora nostra re= plet.	62
Hypochondria elata quid & unde in tumorem tollatur.	297
Hypochondriorum dolor sine inflammatione à febre super= ueniente sedatur.	427

I

Iecore inflammatione laborante interuenit singultus.	362
Iecore inflammato singultus malum.	462
Iecoris dolores considerandi.	394
Iecoris uulnus lethale.	403
Iecur aqua refertum habentes quando moriuntur.	496
Ieiunium quomodo accipiendum in aphor. xij. lib. j.	48
Ieiunium qui facile & qui contra quique mediocriter fe= rant.	46
Ilei symptomata mala quæ.	458
Ileus quis morbus & quando septimo die necet.	429
Impetigines quando frequentius fiunt.	195
Incrementa paroxysmorum quomodo dignoscenda.	37
Incontinens lingua de repente facta, signum est melancho= licum.	480
Indicatio	

INDEX.

Indicatio ad uictus formam constituendam.	30
Indicatio humoris uacuandi unde petatur.	21
Indicationes seruandæ in humoribus purgandis.	17
Inedia perpetua quibus ægris et quando imperanda.	24
Inflammatio coctæ difficilis unde.	41
Inflammationum denso operimento non tectarum natura.	41
Inguinum tumores cum febre nisi sit ephemera omnes mali.	278
Insanis si uarices, uel hemorrhoides superuenerint, insanie sit solutio.	407
Intestina tenuia si sint perfecta lethale est.	403
Intestini recti inflammationis signum.	362
Intestinorum exulcerationes perniciose.	249
Intestinorum leuitas quid.	385
Intestinorum difficultates unde et quando fiat.	185
Ischiadico dolore uexati quando urendi.	450
Iudicata et quæ iuste iudicantur naturæ sunt permittenda.	71
Iudicatio perfecta et consummata.	72
Iudicatio seu Crisis quid.	94
Iudicatio bonæ an mala sit unde dignoscatur.	33
Iuuenum corpora qualis sint substantiæ.	52
Iuuenum morbi.	213
L.	
Laborare multiplex.	151
Lassitudo spontanea triplex.	87
Lassitudo duplex.	86
Lassitudines spontaneæ morbos denuntiant.	86
Lesiones à somno.	83
Lethale nomen quomodo accipiendum.	403
Lethargi in quibus expectandi.	215
Lethargicorum morborum causa.	85

INDEX.

Leucophlegmatias soluitur à forti diarrhœa.]	469
Lienosi qui moriuntur.	428
Lienteria quid.	234
Lienterie quibus fiant.	215
Lipothymia in purgationibus quâ capiatur.	77
Longorum morborum causa.	108
M.	
Magnitudo corporis quid.	156
Medicamento purgante sæpè uti noxium est.	184
Medicamento purgante in acutis morbis rarò uti oportet.	78
Medicationes difficulter ferunt qui corpore ualent.	139
Medicamento poto si fiat conuulsio est mortifera.	467
Melancholici morbi quos comitantur & eorum causa.	180
Menstruis deficientibus, sanguis è naribus profluens bono est.	338
Menstruis abundantibus morbi eueniunt.	360
mente constare, quas partes benè habere significet.	134
mentem egrotare quid indicet.	87
morbi qui generentur aliquando à calore æstiuo.	63
morbi plures & grauiores ex humorum fusione oriuntur, quam sint plethorici morbi.	63
morbi recidiui unde fiant.	72
morbi uerni.	158
morbi æstiu.	ibidem
morbi colligati implicatam postulant curationem.	64
morbi principium qui sit intelligendum.	39
morbi manifestum incrementum quomodo dignoscatur.	37
morbi longitudo quâ cognoscatur.	502
morbi longi & breuis indicia.	33
morbi puerorum mediam ætatem agentium.	206
Morbi celeritas proximam crîsim significat	294
morbi calidi locis calidis magis generantur & minus sunt pericu	

periculosi.	161
Morbi hyemis proprii.	125
Morbi alij ad alia tempora bene uel male se habent.	161
morbi hyemales.	202
morbi æstiu cur breues.	123
morbi diurni frigidi.	141
morbi senes ad mortem comitantes. ibid.	
morbis qui minus periclitentur.	135
morbis acutis si quid grauius aut leuius præter rationē ac-	
ciderit nec fidere nec turbari oportet.	124
morbis uigentibus quiescendum.	129
morbis quibusuis incipientibus si atra bilis supra infraue-	
nerit perniciosum.	244
morbis incipientibus si quid mouendum uidetur moue.	129
morbo liberatus belle comedens si non proficiat, malū.	131
morborum symptomata & signa quid indicent.	39
morbos acutos comitantur febres.	28
morbum magnum aut paruum improprie uocant medici.	50
morbus unusquisque simplex peculiarem postulat curatio-	
nem.	64
morbus quis non transcendat septimum diem.	42
mors Sileni notanda.	472
morte repentina qui tollantur è medio.	142
muliebri profluuio si conuulsio, aut animi defectus superue-	
niat, malo est.	360
mulier que purgari indigeat.	141
mulier si lac habeat nec pregnans aut puerpera sit, ei men-	
strua defecerunt.	344
mulieri uterū gerenti quando sit periculū ne abortiat.	229
mulieri sanguinem euimenti, menstruis crumpentibus sit so-	
lutio.	38
mulieribus & pueris quādo imminet mortis periculū.	172

INDEX.

musculorum dorsalium duplex genus.	477
mutatio paulatim facienda.	154
mutationes temporum pariunt morbos.	158
mutationes temporum quomodo intelligende.	ibid.
mutationes temporum morbos quosdam soluunt.	159
mutos fieri est necesse si cerebrum fuerit concussum.	459

N

Natura animantium quid.	61
Natura quatuor habet facultates.	61
Natura multifariam dicitur.	135
Naturam quando uacuationis habeamus adiutricem.	74
Naturæ proprium significatum.	160
Naturæ robur in corporibus sanis seruandum non frangendum.	23
Nausea unde & cur nauigatione moueatur.	257
Nerui qua ex causa redduntur infirmi.	324
Nerui à frigido leduntur.	325
Nerviurum principium est cerebrum.	441
Neruofum genus facîle replet coitus.	412
Nimium omne naturæ inimicum.	154
Nubecularubra perrarum est signum.	294
Nubecule albæ frequentissimè apparent & coctionis sunt signum.	ibid.
Nutritio quid.	59
Noxa mucosæ pituitæ in longo coxendicum dolore.	449

O

Oculorum humiditates senibus cur accidant.	220
Oedema quid.	258
Oedemata quos tumores uocet Hipp.	377
Oedematis nomen generale.	380
Omentum excidens necessario computrescit.	448
Ophthalmiæ siccae quibus & quando fiant.	180
Opisthotonus quid.	279

INDEX.

Oris amaritudo solius pallidæ bilis symptoma.	239
Oscitationis remedium.	497
Osse egrotante caro liuida malum.	454
Osse capitis usque ad interiorem superficiem pertuso sit in= sania.	466

P.

Pathognomonica morbi quæ.	39
Pathognomonica signa quæ.	45
Paracellus quid.	183
Paroxysmi pro temporum diuersitate & pro laborantium temperamentis uariantur.	36
Paroxysmi horam tenere quid conducatur.	38
Paroxysmi quoto recurrant die scire oportet.	37
Paroxysmi morborum morbiq; natura unde indicentur.	36
Paroxysmorum incrementa quomodo noscenda.	37
Paroxysmus anticipans diutiusque durans quid indicet.	38
Partes corporis per senectutem sicciores euadunt.	219
Pericula melancholicorum morborum.	447
Peripneumonia derepentè non suffocat	258
Peripneumonia à pleuritide malum.	459
Phagedæne quæ.	432
Phlegmones nomen apud ueteres.	377
Phlebotomia ad lipothymiam usque febres ardentes extin= guit.	77
Phlegmasiæ quæ sint.	28
Phrenitis à peripneumonia malum.	460
Phreniticorum urinae quales.	296
Plenitudo morbum facit.	115
Plethorica affectio quo tempore inducatur.	68
Pleuritis à quibus fiat humoribus.	420
Pleuritis, Peripneumonia & Phrenitis sunt morbi acuti.	35

INDEX.

Pleuritis longæ an brevis sit futura, quid indicet.	33
Pleuritis crudissima.	42
Pleuritis diuturna aut exitialis quibus signis dignoscatur.	43.
Pleuritis est de genere inflammationum.	42
Pleuritis ut plurimum quartumdecimum criscos terminum habet.	41
Pleuritidis signa mala.	42
Pleuritidis concocta quale sputum.	42
Pleuritidis summa cruditas.	42
Pleuritidis curatio breui futura quomodo cognoscatur.	43
Pleuritidis et Phrenitidis quoto die fiant paroxysmi.	35
Podagra mulier non laborat.	413
Podagra parentum posteris podagram conciliat.	413
Podagrici morbi intra quot dies sedata inflammatione desinant.	439
Potestates quatuor quæque corporis pars habet.	75
Potu facilius est refici quàm cibo.	92
Principium nostri ortus est ex humido.	53
Principium nostræ procreationis sanguis est menstruus.	51
Profluuij sanguinis signa mala.	457
Profluuij alui laboranti, spontè uomitus superueniens, morbum soluit.	401
Profusionem sanguinis calidi frequentior usus inuehit.	323
Pubertatis tempus.	318
Purgandus humor quomodo dignoscendus.	17
Purgati cur sitiunt.	240
Purgatio optima.	91
Purgatio quando locum habeat, hypochondrijs dolentibus.	394.
Purgatio non instituitur propter calorem febrilem.	79
Purgatio quibus morbis prodest.	438
Purg	

INDEX.

Purgatio præter modum conuulsionem accersit.	314
Purgatione superna opus esse quæ significant.	238
Purgationem quæ præcedere oporteat.	90
Purgationem quæ præcedere debeant.	79
Purgationes quando difficiles.	229
Purgationes quando prosint.	80
Purgationi conuulsio superueniens, malum.	314
Purgationibus qui non idonei.	79
Purgationis finem sitis indicat.	240
Purgationis terminus in pleuritide ab Hipp. statutus.	323
Purgationis bonæ indicia duo.	76
Purgationis infernæ signa.	241
Purgari qui debeant uerno tempore.	436
Pueri non laborant podagra ante uenerorum usum.	414
Pueri qui differant temperamento à iuuenibus.	51
Pueri ferunt difficulter inediam maxime qui sunt uiuidiore ingenio præditi.	46
Pueri quare plurimo egeant alimento.	58
Puerorum corpus plurimum æræ et aquæ substantiæ ob- tinet.	52
Pulmonis exulcerationem quid indicet.	322
Purgantia medicamenta sanum etiam debilitant.	139
Pustule lætæ non admodum pruriginosæ.	397
Q.	
Quartana correpti non admodum conuulsionibus tentan- tur.	382
Quartana longior quotidiana.	34
Quartana febris fit ab atra bile.	17
Quartanarum initia sæpe cognouit Gale. ipso primo die.	35
Quartanæ æstiuæ breuiores sæpe quàm quæ fiunt alijs anni partibus.	36
Quartanæ quoque æstate fiunt.	198

INDEX.

Quartane etiam autumnno fiunt.	199
Quies eodem statu seruat corpus.	236
Quies corporum seruat humiditatem.	ibid.
Quiescere morbis uigentibus præstat.	129
Quotidiana febris fit à pituita.	17
Quotidiana longa est.	34
R	
Recidui morbi quando fieri consueuerunt.	93
Recipientes se ex morbo si pars aliqua laborat, eò abscessus fiunt.	254. & cur. 255
Regio morbo laborantibus iecur durum fieri, malum.	428
Regio morbo obnoxij perrarò uentosi fiunt.	394
Regium morbum febricitanti accidere quoto die sit bonum.	285
Repletiones extremæ periculose.	19
Repletio conuulsionem & singultum facit.	425
Remedium maximū melancholiæ iam factæ, & futuræ impedimentum est hæmorrhoids.	248
Penum frigide inualetudinis signum.	474
Renū exulceratio quibus signis deprehēditur.	300. & 301
Renum uenulam esse ruptam inopinanter sanguis mictus indicat.	305
Renum uitia in senibus difficulter curantur.	396
Renum dolores senes patiuntur.	218
Rigor quo pacto soluit febrem.	280
Rigores febriles frigidum adfert.	325
Respirationis geminus motus.	289
Ructus acidus quando sit bonum signum.	385
Ructus acidi unde gignantur.	388
S	
Salutis securitatem quæ prænuntiant.	43
Sanguinis uomitus curatio.	478
	Sang

INDEX.

Sanguinis profluvij signum malum.	457
Sanguinis expuitiones quibus fiant.	213
Sanguinem ad mammas colligi furorem significat.	345
Sanguinem prauum gignunt alimenta praua.	139
Sanguis quando suppuret.	406
Sanguis quibus tempore uerno mittendus.	493
Sanguis menstruus humidus natura.	51
Sanies, Græcis <i>ἰχμὴρ</i> , qualis resudet in quibusdam inflamma- tionibus.	41
Sanitas quid.	86
Sanitas statim futura quibus signis in pleuritide percipia- tur.	43
Scirrhus morbus est diuturnus.	284
Secundæ deturbantur per sternutatoria.	352
Sedimenta biliosa in urinis quando morbum acutum si- gnificent.	473
Sedimenta urine crassiorem farinam referentia longam fo- re inualetudinem indicant	472
Semen in quibus copiosum	372
Semen non inflammatur	373
Semitertianæ mediæ inter <i>λευκοσάλαις</i> & <i>τυφλόις</i>	35
Seminis substantia magis est aërea & humida quàm ter- rea	51
Senectus sollicita & anxiosa ideoq; uigil	263
Senes quibus morbis corripiantur.	218
Senes cur acutis febribus raro corripiantur.	55
Senes qui & qui non facillimè ferant mediam.	47
Senes facillimè ferunt mediam.	46
Senibus supra modum purgatis si accidat singultus non bo- num.	481
Senibus acutæ febres nō fiunt similiter ac in iuuenibus.	48
Senibus acutæ febres lethiferae & quare.	56
Senum	

INDEX.

Senili ætati apoplexia familiaris.	219
Senilis ætatis peculiare affectus.	136
Senilis calor habet cibos pro fomite.	55
Senum corpus frigidum.	55
Sensum uigilantem quid committere soleat.	85
Serosum & humidum alimenti excrementum utile distributioni.	185
Sicciores naturæ quibus excrementis careant.	391
Signa crisima & decretoria.	42
Signa exitialia mortem semper minitantur.	42
Signa comitantia morbum.	45
Signa duplicia.	43
Signa comitantia pleuritidem quæ.	45
Signa cruditis primo morbi initio conspiciuntur.	39
Signorum decretoriorum & coctionis uatura.	43
Simplex naturæ & doctrinæ est prius composito.	184
Singula medicamina familiarem sibi trahunt humorem.	75
Singultum sternutatio soluit.	400
Singultus propter iecoris inflammationem, malum.	462
Singultus ab ileo malum.	458
Singultus à uomitu malum.	454
Singultus fit à repletionem.	425
Siticulosus lac malum.	375
Sitientibus admodum obdormiscere, bono est.	335
Somni quando utilitas maxima.	83
Somni lesio duplex.	81
Somni cur longiores hyeme.	57
Somnus quo tempore proffit aut noceat.	83
Somnus plurimum confert ad functiones naturales.	57
Somnus mortem quando portendat.	83, & 84
Spinae distortionem quo fiant pacto.	361
Spinae uerterarum concussio, quæ afferat incommoda.	499
Spon	

INDEX.

<i>Spirandi difficultates fiunt senibus.</i>	218
<i>Splenis quando fiant paroxysmi.</i>	35
<i>Splenis alimentum.</i>	242
<i>Spontaneæ uacuationes quæ dicantur.</i>	400
<i>Spumæ materia.</i>	145
<i>Spumoforum excrementorum causæ.</i>	470
<i>Spumofus sanguis unde spuat.</i>	471
<i>Sputum statim apparens in pleuritide quid ostendit.</i>	40
<i>Sputum sanguinis pus sequi, malum.</i>	461
<i>Sputum in doloribus pulmonis & costarum qualem esse oporteat.</i>	44
<i>Sputum quando perfectæ coctionis est signum.</i>	42
<i>Sputum quando nimiam cruditatem significat.</i>	ibidem
<i>Status morbi ex quibus coniectetur.</i>	40
<i>Statum & conditionem in morbis cognosci est necessarium.</i>	37
<i>Sterilis ne an fecunda sit mulier quibus noscatur indicijs.</i>	163
<i>Sternutamenti effectus.</i>	491
<i>Sternutamentum quo fiat pacto.</i>	490
<i>Sternutatio superueniens difficulter parienti, bonum.</i>	340
<i>Stomachus quid.</i>	426
<i>Stranguriæ & dyssuriæ differentia.</i>	487
<i>Strumæ unde originem habeant.</i>	210
<i>Substantiæ aëreæ & humidæ plus defluit è corpore quam terrena.</i>	53
<i>Substantiam nostri primigeniam Spiritus, sanguis & seminalis humiditas absoluunt.</i>	59
<i>Succum bonum generat lac.</i>	376
<i>Sudor multus quomodo uacuandus.</i>	503
<i>Sudor multus per somnum factus quid significet.</i>	768
<i>Sudorem si horror statim sequatur non bonum.</i>	455
<i>Sudores in febribus quando spectandi.</i>	165
	<i>sudores</i>

INDEX.

Sudores cur præter naturam sint secundum Dioclem.	61
Sudores febricitantibus quando boni & quando mali.	262
Sudores mortem significantes.	265
Suppuratio à diuturno dolore partium ad uentrem attinentium mala.	465
Surditate superueniente biliose deiectiones cessant.	228
Suspiria quæ mala in morbis acutis cum febre.	445
Symptomata pathognomonica cum morbo inuadunt.	39
Symptomata quæ ratione signa decretoria appellantur.	39
Symptomata decretoria.	43
Symptomata quando imbecilliora & quando fortiora.	130
Symptomata & signa quid profit cognoscere.	39
Syderatum quibus est cerebrum intra tres dies pereunt, nisi hos superauerint.	489

T.

Tabes quibus per hyemem conciliatur.	179
Tabi obnoxios supra ne purgato.	231
Tabidis autumnus nocuus.	168
Tabidi dupliciter dicuntur.	ibidem
Tabifici morbi quando fiant.	185
Tanto magis corpora impura ledet, quâto plus nutries.	96
Tempestates austrinæ uertiginem oculis adferunt.	191
Tempora anni multum conferunt ad uictus rationem constituendam.	57
Tempori, regioni, ætati, & consuetudini aliquid condonandum.	66
Temporum ordo.	183
Tetanus quid.	279
Tertiana alio atque alio tempore citius terminatur.	36
Thorexis famem soluit.	113
Thor	

INDEX.

Thorexis quid.	ibid.
Theophrastus cōposuit librum de calido & frigido.	49
Thoracis muscoli cur in apoplexia moucantur omnibus alijs musculis stupentibus.	144
Tormina unde fiant.	233
Tusses Vere fiunt.	195
Typhodes febres, quæ sint.	35
V	
Vacuatio humorum quibus fiat uix.	96.
Vacuatio ad lipothymiam usque in maximis doloribus præsens remedium.	77
Vacuaciones multitudine non metiendæ.	75
Vacuatio immodica non minus quam immoderata repletio periculosa.	21
Vacuaciones ad extremum non ducendæ.	19
Vacuacionibus commoda loca.	73
Vacuare ad lipothymiam usque in quibus affectibus conueniat.	76. & 77
Vehementia unius doloris alterius sensum obscurat.	149
Venæ sectio quibus pro fit.	436
Venena frigida sine certa quantitate incommodare nō possunt.	99
Venter unde habeat retentricem imbecillio rem & fortiorē expultricem.	110
Ventres hyeme & Vere naturā calidissimi.	56
Ventriculo perfectō, letale est.	403
Ventriculus & ceteræ partes corporis quomodo alantur.	106
Verborum improprietas in arte medica præcipuè committitur.	50
Ver aperit & laxat corpora.	69
Ver magnam celi temperiem habet.	168
Ver	

Ver adolescentibus optimum.	193
Ver saluberrimum.	167
Vere et hyeme ventres naturā calidissimi, et quare.	56.
et 57	
Veris partes tres differentes.	63
Verni temporis proprii morbi uacant omni periculo.	196
Vertigo quid.	238
Vertigo affectio proxima epilepsiae et apoplexiae.	192
Victus tenuis in morbis longis semper uitandus.	23
Victu tenuissimo quo morbi tempore utendum.	29
Victus quomodo dandus.	66
Victus salubris indicationes unde sumendae.	64
Victus tenuissimus quibus conueniat.	27
Victus rationem tempestati respondentem tenere debemus.	
63	
Victus tenuis quibus morbis conueniat et quibus non.	23
Victus summe tenuis.	23
Victus tenuis.	ibidem.
Victus tenuitatis terminus.	23
Victus praescribendi ratio ad tres scopos omnis est referenda.	
33	
Victus triplex.	23
Victus humidus quibus conueniat.	63
Victus ratio tenuissima.	28
Victus tenuissimus qualis, quando et quibus conueniat.	28
Victus plenior quando et quibus detur.	28
Victus forma pro morbi tempore quomodo uarianda.	29
Vigilia senilis aetatis est propria affectio.	220
Vigilia et somnus qui fiant.	84
Vigilia nunquam intra modum consistere, et somnum semper symetrum esse quidam dixerunt.	86
Vigiliae causae.	85
Vina	

INDEX.

Vigor morbi proximus futurus qui noscatur.	38
Vigor morbi quandiu duret.	38
Vigilia egrotis cur imperetur.	82
Vina acerba famem non sanant.	114
Vina aquosa quæ.	92
Vinum quo pacto sanet conuulsionem.	315
Vinum calidū temperamento promptè penetrat.	314
Vires egroti quomodo deprehendat medicus.	33
Vires in morbis longis retinere & tueri oportet.	24
Vires in egrotantibus raro fit ut maiores reddamus quàm inuenerimus.	24
Vires æstate dissolui, hyeme roborari.	123
Viribus colligendis humidū est optimum remedium.	92
Virium magnitudo teneri potest.	34
Virium laborantium habenda ratio.	30
Virium defectio fit à tuberculi introrsum eruptione.	457
Vlcera circumglabra maligna.	193
Vlcera in hydropici corpore non faciliè sanantur.	397
Vlceratis frigidum mordax.	327
Vlcus factum in senibus ægrè sanatur.	219
Vnumquodque alteratur & immutatur promptius à sui simili.	154
Vomitus spontaneus longum alui profluuium soluit.	401
Vomentes ægrè infernè purgandi.	230
Vomitio fit à tuberculi introrsum eruptione.	457
Vomitus sanguineus menstruis erumpentibus soluitur.	338
Vomitus sanguinis curatio.	478
Vrgentia magis prius curanda	326
Vrgere quid	ibidem
Vrina guttatim reddita quo pacto sanetur	487
Vrina pinguis ex adipis fit colliquatione.	475
Vrina in qua subsident sabulosa uesticam & renes calculo la	

INDEX.

borare demonstrat.	306
Vrina optima quæ & qualis. 43. & quid indicet futurum.	44.
Vrina crassa & furfurosa uesticam scabie laborare indicat.	304.
Vrina quando crissim prænunciat.	294
Vrinæ pellucidæ et albæ malæ, præsertim in phreniticis.	295
Vrinæ albæ maximam ostendunt cruditatem.	296
Vrinæ lymphidæ & albæ sunt omnino aquosæ.	ibidem
Vrinæ nubecula alba coctionis est signum.	294
Vrinæ quando plus habeant sedimenti.	61
Vrinæ difficultatem phlebotomia soluit.	422
Vrinarius canalis quid.	308
Vteri os durum unde fiat.	358
Vtero calidum est amicum.	329
Vteri os durum unde fiat.	358
Vteri corpus densum & durum ad conceptionem est ineptum.	363
Vterus temperatus ad conceptionem aptus est.	366
Vterus si extrorsum suppurauerit, enmotis medicamentis necessario curatur.	351
Vtilitas à purgatione maior esse debet quàm detrimentum à medicamento.	79
Vulnera praua quæ dicenda.	380
Vulneribus magnis si tumor non appareat ingens malum.	379

FINIS.

*P A U C A Q U A E-
dam inter imprimendum erra-
ta admissa.*

*

Pagina 3. versu 20. lege viderentur. Pag. 34 versu 19 lege iuxta
Pag. 37. versu 28. lege h.ec. Pag. 39. versu 8. lege pathognomo-
nica. Pag. 43. versu 28. in margine lege siue. Pag. 46. versu 4. le-
ge *ivtra* Pag. 78. versu 10. lege etiam. Pag. 83. versu 16. lege
portendere. Pag. 9. versu 26. lege aptumq; Pag. 108. versu pe-
nultimo lege *ivtra*. Pag. 111. versu 16. lege prater modum. Pa-
gina 114. versu 30. lege Bulimū & Pag. 115. versu 2. bylimus.
Pag. 120. versu 29. lege *διπνυτή*. Pag. 151. versu 9. lege *ἀσυνήθως*
ἐκχρῆν. Pag. 165. versu 7. lege veris. Pa. 173. versu 15. lege *ἐν αὐτῷ*
Pag. 191. versu 7. lege langorem. Pag. 312. versu 6. lege conuel-
luntur. Pag. 327. versu 13. lege *διπνυς* & *διπνυ*. Pag. 338. versu
primo lege cum febre morbus. Pag. 358. versu 19. lege scirrho
Pag. 363. versu 7. lege *γυνή ἢ μὴ*.

